

Predmet br.: S1 1 K 003365 09 Krl

Datum: objavljivanja 28.06.2012.godine
 pismenog otpravka 12.10.2012.godine

Pred sudskim Vijećem u sastavu: sudija Jesenković Vesna, predsjednik vijeća
 sudija Gluhajić Staniša
 sudija Mašović Hasija

PREDMET TUŽILAŠTVA BOSNE I HERCEGOVINE

protiv
ZEČEVIĆ SAŠE
KNEŽEVIĆ RADOSLAVA
ČIVČIĆ PETRA
LJEPOJA MARINKA
TOPOLA BRANKA

PRESUDA

Tužilac Tužilaštva Bosne i Hercegovine: Terzić Slavica

<u>Branilac Zečević Saše:</u>	Stanić Radovan, advokat iz Prijedora
<u>Branilac Knežević Radoslava:</u>	Milan Vujin, advokat iz Beograda
<u>Branilac Čivčić Petra:</u>	Savan Zec, advokat iz Kozarske Dubice
<u>Branilac Topola Branka:</u>	Dakić Ranko, advokat iz Prijedora
<u>Branilac Ljepoja Marinka:</u>	Baždarević Izet, advokat iz Sarajeva

IZREKA PRESUDE

OBRAZLOŽENJE

I. KRIVIČNI POSTUPAK	14
A. OPTUŽNICA I GLAVNI PRETRES	14
B. PROCESNE ODLUKE	16
1. Odluka o isključenju javnosti za dio pretresa	16
2. Svjedoci pod mjerama zaštite	17
3. Odluka o dodatnim mjerama zaštite	18
4. Odluka o djelimičnom usvajanju prijedloga Tužilaštva za prihvatanje utvrđenih činjenica u postupcima pred MKSJ	19
5. Odluka kojom se odbija prijedlog odbrane optuženog Topola Branka za prihvatanje utvrđenih činjenica u postupcima pred MKSJ	21
6. Odluke kojom se prihvataju prijedlozi da se provede dokaz uvidom i čitanjem zapisnika o ispitivanju svjedoka u skladu sa odredbom člana 273. stav 2. ZKP BiH	21
7. Ponovno otpočinjanje glavnog pretresa (član 251. stav 2. ZKP BiH)	22
8. Izmjena redoslijeda izvođenja dokaza (član 261. stav 1. ZKP BiH)	22
9. Odluka o odbijanju prijedloga tužilaštva da se u smislu odredbe člana 273. ZKP BiH kao dokaz provede uvid i čitanje zapisnika o ispitivanju svjedoka Ko-6 i Mujkanović Midhata	23
10. Odluka kojom se nalaže odbrani da redukuje broj predloženih svjedoka koji svjedoče na iste okolnosti (kumulativni svjedoci)	23
11. Saslušanje tri svjedoka odbrane u pratnji pravnog savjetnika	23
12. Odluka kojom se odbija prijedlog odbrane za ulaganje u spis materijalnih dokaza (presuda po sporazumu), izjava iz istrage, i transkripata saslušanja svjedoka Ivanković Damira u drugom predmetu	24
13. Odluka kojom se odobrava korištenje zapisnika iz istrage o saslušanju Petra Čivčića u svojstvu svjedoka, isključivo na okolnost pobijanja njegovog kredibiliteta kao svjedoka	25
14. Odluka kojom se usvaja prijedlog odbrane Čivčić Petra za ulaganje u spis materijalnih dokaza- transkripti saslušanja zaštićenog svjedoka X saslušanog pred pretresnim Vijećem u predmetu MKSJ	25
15. Odluka kojom se odbija prijedlog za provođenje materijalnog dokaza odbrane Čivčić Petra- uvidom i čitanjem novinskih članaka	26
16. Odluka kojom se odbijaju prigovori odbrane na izmjenjenu optužnicu Tužilaštva BiH od 10.05.2012.godine	26
C. DOKAZNI POSTUPAK	28
D. ZAVRŠNE RIJEČI	30
1. Tužilaštvo	30
2. Optuženi Zečević Saša	31
3. Optuženi Knežević Radoslav	32
4. Optuženi Čivčić Petar	34
5. Optuženi Topola Branko	35
6. Optuženi Ljepoja Marinko	35
II. PRIMJENA MATERIJALNOG PRAVA	36

III. STANDARDI DOKAZIVANJA.....	37
IV. NALAZI SUDA – OSUĐUJUĆI DIO PRESUDE	39
A. OPŠTI ELEMENT KRIVIČNOG DJELA	40
ZLOČINI PROTIV ČOVJEČNOSTI IZ ČLANA 172. KZ BIH.....	40
(a) Širina (rasprostranjenost) i sistematičnost napada	40
(b) Cilj napada - civilno stanovništvo bošnjačke i hrvatske nacionalnosti općine Prijedor	49
(c) Radnje optuženih su bile dijelom napada i oni su znali za napad (neksus).....	51
B. ČINJENIČNA UTVRĐENJA O INTERVENTNOM VODU I UČEŠĆU PRIPADNIKA VODA U PRATNJI KONVOJA 21. AVGUSTA 1992. GODINE	54
(a) Formiranje interventnog voda	54
(b) Konvoj 21.08.1992. godine	57
(c) Učešće pripadnika prvog odjeljenja interventnog voda u pratnji konvoja	59
C. DJELO U OSNOVI ZLOČINA- PROGON	68
1. progon ubijanjem	70
(a) Utvrđeno činjenično stanje	72
(i) Izdvajanje muškaraca kod rijeke Ugar	72
(ii) Sprovođenje muškaraca do mjesta egzekucije.....	78
(iii) Egzekucija muškaraca iz drugog autobusa.....	79
(iv) Egzekucija muškaraca iz prvog autobusa	82
(v) Ubijanje preživjelih	84
(vi) Povratak u Prijedor i bijeg na Kozaru	85
(vii) Broj žrtava	87
(b) Znanje i namjera optuženih	95
(c) Učešće odnosno odlučujući doprinos optuženih	99
2. progon pljačkom	118
(a) utvrđeno činjenično stanje.....	119
(b) Učešće, znanje i namjera optuženih	122
D. KVALIFIKACIJE I DJELOVI OPTUŽNICE KOJI NISU PRIHVAĆENI	124
1. progon prisilnim preseljenjem	124
2. progon protivpravnim zatvaranjem.....	128
3. progon drugim nečovječnim djelima	129
E. ODMJERAVANJE KAZNE.....	130
V. NALAZI SUDA – OSLOBAĐAJUĆI DIO PRESUDE	132
A. OPTUŽENI ČIVČIĆ PETAR	133
B. OPTUŽENI TOPOLA BRANKO	147
VI. ODLUKA O TROŠKOVIMA.....	154
VII. ODLUKA O IMOVINSKOPRAVNIM ZAHTJEVIMA.....	154
VIII. ANEKS 1 – PRIHVAĆENE UTVRĐENE ČINJENICE	155
IX. ANEKS 2- MATERIJALNI DOKAZI	166

U IME BOSNE I HERCEGOVINE!

Sud Bosne i Hercegovine, Odjel I za ratne zločine, u Vijeću sastavljenom od sudija Jesenković Vesne, kao predsjednika vijeća, te sudija Gluhajić Staniše i Mašović Hasije kao članova vijeća uz sudjelovanje pravne savjetnice Hota Čatović Sabine u svojstvu zapisničara, u krivičnom predmetu protiv optuženih Zečević Saše i drugih, zbog krivičnog djela Zločin protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačke h), u vezi sa a), e), h), g) i d) a sve u vezi s odredbom člana 180. stav 1. i stav 2. i člana 29. i 31. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine (KZ BiH), povodom izmjenjene optužnice Tužilaštva Bosne i Hercegovine broj: KT/RZ: 48/06 od 10.05.2012.godine, nakon održanog usmenog i javnog glavnog pretresa na kojem je u jednom dijelu bila isključena javnost, u prisustvu tužiteljice Tužiteljstva BiH, Terzić Slavice, optuženog Zečević Saše i njegovog branioca Stanić Radovana, advokata iz Prijedora, optuženog Knežević Radoslava i njegovog branioca Vujin Milana, advokata iz Beograda, optuženog Čivčić Petra i njegovog branioca Zec Savana, advokata iz Kozarske Dubice, optuženog Topola Branka i njegovog branioca Dakić Ranka, advokata iz Prijedora i optuženog Ljepoja Marinka i njegovog branioca Baždarević Izeta, advokata iz Sarajeva, donio je i dana 28.06.2012. godine, javno objavio slijedeću:

P R E S U D U

OPTUŽENI:

1. **ZEČEVIĆ SAŠA**, zv. „Zeka“, sin Krste i majke Slavice, rođeno Kovačević, rođen 29.11.1970.godine u Prijedoru, JMBG ..., po nacionalnosti ..., državljanin ..., nastanjen u ..., po zanimanju policajac, zaposlen pri Centru javne bezbjednosti Banja Luka - Policijska stanica za bezbjednost saobraćaja Prijedor, ima čin višeg policajca, pismen, SSS-automehaničar, oženjen, otac dvoje malodobne djece, srednjeg imovnog stanja, neosuđivan i ne vodi se drugi krivični postupak protiv njega, trenutno se nalazi u pritvoru po rješenju Suda BiH broj: S1 1 K 003365 09 Krl od 28.06.2012.godine, koji pritvor po navedenom rješenju može trajati do 28.03.2013.godine,
2. **KNEŽEVIĆ RADOSLAV**, zv. „Rašo“, sin Dragoljuba, i majke Milke rođeno Denjak, rođen 10.04.1970. godine u Prijedoru, ..., državljanin ..., nastanjen u ..., po zanimanju policajac, nezaposlen, pismen, SSS-Srednja mašinska škola, oženjen, otac dvoje mladobne djece, lošeg imovnog stanja, osuđivan presudom ... i presudom ..., ne vodi se drugi krivični postupak protiv njega, trenutno na izdržavanju kazne zatvora u KPZ Tunjice u Banja Luci, rješenjem Suda BiH broj S1 1 K 003365 09 Krl od 28.06.2012.godine određen mu

pritvor koji ima stupiti na snagu ukoliko do 28.03.2013.godine bude izdržao kaznu zatvora koju trenutno izdržava,

3. **LJEPOJA MARINKO**, sin Gojka, i majke Jelene rođeno Đurić, rođen 20.05.1966.godine, u mjestu Suhača, općina Bosanski Novi/Novi Grad, nastanjen u ..., JMBG ..., po nacionalnosti ..., državljanin ..., po zanimanju brodstrojar, zaposlen u Domu penzionera i starih lica u Prijedoru, pismen, oženjen, otac dvoje mldb. djece, lošeg imovnog stanja, neosuđivan, ne vodi se drugi krivični postupak, trenutno se nalazi u u pritvoru po Rješenju Suda BiH broj: S1 1 K 003365 09 Krl od 28.06.2012.godine koji pritvor po navedenom rješenju može trajati do 28.03.2013. godine,

I KRIVI SU

što su

u vremenskom periodu od kraja mjeseca aprila 1992. godine do kraja septembra iste godine, a u okviru širokog i sistematičnog napada vojske i policije Srpske Republike BiH, a potom Republike Srpske, usmjerenog protiv bošnjačkog i hrvatskog stanovništva općine Prijedor, znajući za takav napad i da njihove radnje čine dio tog napada, Zečević Saša i Knežević Radoslav u svojstvu milicionara Stanice javne bezbjednosti Prijedor (SJB Prijedor), Ljepoja Marinko u svojstvu rezervnog milicionara SJB Prijedor, a svi pripadnici prvog odjeljenja Interventnog voda policije Prijedor, počinili progon bošnjačkog stanovništva općine Prijedor na etničkoj i vjerskoj osnovi, ubijanjem i pljačkom, tako što su:

dana 21.08.1992.godine, Zečević Saša, Knežević Radoslav i Ljepoja Marinko, zajedno sa drugim pripadnicima prvog odjeljenja Interventnog voda među kojima i Ivanković Damirom, Četić Ljubišom, Đurić Gordanom zv. "Buzda" ili "Buzdovan", Mrđa Darkom, Paraš Miroslavom komandirskom Interventnog voda policije te J.D. komandirskom Stanice milicije Prijedor u uniformama i sa naoružanjem prisustvovali ukrcavanju civila u vozila u konvoju koji je krenuo iz mjesta Tukovi, općina Prijedor, kao i logora Trnopolje gdje je izvršen ukrcaj zatočenika, najvećim dijelom muškaraca bošnjačke nacionalnosti, nakon čega su se sva transportna vozila, njih najmanje šesnaest, među kojima autobusi, šleperi, kamioni i kamioni sa prikolicom, u kojima se nalazilo oko 1.200 civila muškaraca, žena i djece, bošnjačke nacionalnosti iz općine Prijedor, u čijoj pratnji su bili i pripadnici prvog odjeljenja Interventnog voda policije, među kojima i optuženi Zečević Saša, Knežević Radoslav i Ljepoja Marinko, spojila na raskrsnici puta u mjestu Kozarac, odakle su nastavili kretanje preko teritorije općina Banja Luka, Kneževo/Skender Vakuf, općina Travnik gdje su civili trebali biti sprovedeni, za koje vrijeme su neki naoružani pratioci konvoja, među kojima i optuženi Ljepoja Marinko, od civila bošnjaka u konvoju oduzimali novac, zlato i druge dragocjenosti, da bi prilikom zaustavljanja konvoja pored pritoke rijeke Ugar, riječice Ilomske, na lokalitetu planine Vlašić, počelo izdvajanje oko 200

muškaraca civila iz konvoja u namjeri ubijanja istih, na način da su muškarci razdvojeni od ostalog civilnog stanovništva iz konvoja, tako što su natjerani da izađu iz autobusa, šlepera i kamiona i uđu u dva izdvojena autobusa, nakon čega su ih naoružani pratioci među kojima i optuženi Zečević Saša, Knežević Radoslav i Ljepoja Marinko, svjesni da su civili bošnjaci izdvojeni radi ubijanja, sproveli do mjesta Korićanske stijene, na planini Vlašić, gdje su u prisustvu naoružanih pratilaca među kojima i optuženih Zečević Saše, Knežević Radoslava i Ljepoja Marinka, civili izvedeni iz autobusa, sprovedeni do ivice ceste iznad provalije i ubijeni, tako što je muškarcima iz prvog autobusa naređeno da kleknu na sami rub ceste prema provaliji, nakon čega su pratioci, među kojima i Zečević Saša iz neposredne blizine počeli pucati iz automatskog naoružanja u tako postrojene ljude, usljed čega su tijela ubijenih padala u provaliju, dok su se zbog prijetnje za život zbog pucanja prema njima, neki muškarci bošnjaci sami bacali u provaliju radi izbjegavanja smrti, u čemu mnogi nisu uspjeli jer su sa velike visine padali na stjenovitu kamenu podlogu pri čemu su zadobijali povrede od kojih su podlegli, da bi nakon toga počelo izvođenje muškaraca iz drugog autobusa i to u manjim grupama, od dvije do tri osobe, te njihovo sprovođenje do ruba litice, i pucanje u njih iz neposredne blizine iz pištolja i iz automatskih pušaka, nakon čega su tijela ubijenih padala u provaliju dok su se neki od muškaraca sami bacali u provaliju radi izbjegavanja smrti, a potom su sa vrha litice na tijela ubijenih i ranjenih koji su iz provalije jaukali, bacane ručne bombe i pucano na njih, na koji način su optuženi Zečević Saša, Knežević Radoslav i Ljepoja Marinko učestvovali u ubistvu, odnosno na odlučujući način doprinijeli ubistvu oko 200 civila, među kojima su i Vehabović (Miralema) Seid, Fazlić (Hilmje) Edin, Kauković (Mehmeda) Elvin, Krkić (Saliha) Ahmet, Žerić (Karantila) Ferid, Blažević (Himze) Fikret, Bešić (Adema) Sead, Arifagić (Avde) Enver, Mehmedagić (Huseina) Osman, Kahrmanović (Muharema) Uzeir, Velić (Zudje) Ekrem, čiji su kompletni posmrtni ostaci pronađeni i identifikovani, te Alić (Alje) Mujo, Alić (Rifeta) Sejad, Arifagić (Ekrema) Muhamed, Avdić (Sulejmana) Rasim, Bajrić (Šerifa) Zatir, Bešić (Ibrahima) Mustafa, Bešić (Izeta) Nermin, Bešić (Safeta) Sejad, Blažević (Hamdje) Ahmet, Blažević (Edhema) Mustafa, Blažević (Ibrahima) Fadil, Crjenković (Šabana) Muharem, Čaušević (Smaila) Besim, Čejvan (Ibrahima) Zjad, Ćustić (Mehmeda) Hilmja, Dergić (Džemala) Admir, Duratović (Fehima) Fadil, Elezović (Šerifa) Šaban, Elezović (Saliha) Hajrudin, Elezović (Hajrudina) Jasmin, Fazlić (Derviša) Ismet, Fazlić (Muharema) Emir, Garibović (Atifa) Vasif, Garibović (Hamdje) Kemal, Grabić (Abaza) Muhamed, Gutić (Hasana) Mirsad, Hankić (Saliha) Husein, Hasanagić (Hasana) Osman, Hirkić (Huseina) Šetik, Hodžić (Huseina) Ahmet, Hodžić (Hilmje) Mirsad, Hrustić (Sefera) Mahmut, Jusufagić (Latifa) Senad, Kahrmanović (Sulejmana) Mehmed, Karabašić (Osmana) Derviš, Karabašić (Derviša) Osman, Kararić (Kadira) Elvir, Kararić (Huseina) Kadir, Kadirić (Mehe) Zuhdja, Kjačić (Ahmeta) Meho, Kjačić (Ahmeta) Sakib, Kulašić (Omera) Abaz, Marošlić (Redze) Himzo, Marošlić (Rame) Velid, Mehmedagić (Beće) Alja, Memić (Mehmeda) Asmir, Mrkać (Omera) Himzo, Mujkanović (Osmana) Edin, Mujkanović (Hamdje) Husein, Mujkanović (Rasima) Refik, Mujkanović (Mahmuta) Vasif, Muretčehajić (Hase) Idriz, Murčehajić (Derviša) Fuad, Paratušić (Osmana) Faik, Sadić (Džemala) Nail, Saldumović (Hamze) Bajazid, Saldumović (Mehmeda)

*Jasmin, Selimović (Huske) Zjad, Sivac (Ibrahima) Merzuk, Sivac (Šefika) Kasim, Šjivar (Halila) Omer, Talić (Ibrahima) Mehmedalja, Trnjanin (Bejde) Sakib, Velić (Rame) Fadil, Zahirović (Huseina) Ziko, Zulić (Latifa) Nedžad, Žerić (Idriza) Sakib, Sivac (Muniba) Edin, Sivac (Muniba) Nedžad, Rizvančević (Osmana) Faik, Muretčehajić (Derviša) Mehmed, Medić (Abaza) Ejub, Hirkić (Huseina) Ismet, Hirkić (Huseina) Rifet, Elezović (Muharema) Edin, Elezović (Muharema) Emir, Čustić (Mehmeda) Ismet, Bešlagić (Mustafe) Suvad, Sinanović (Jusufa) Ermin čiji dijelovi posmrtnih ostataka su pronađeni i identifikovani, a pronađen je i jedan broj nagorelih ostataka tijela koji pripadaju oko deset ubijenih osoba, dok posmrtni ostaci ubijenih *Bejrić (Rame) Šerifa, Bašić (Muharema) Rasima, Bešić (Mehe) Nihada, Fazlić (Ismeta) Jasima, Fazlić (Ismeta) Mirsada, Fazlić (Retika) Almira, Hodžić (Fehima) Midheta, Jakupović (Mustafe) Armina, Memić (Sulejmana) Nihada, Mujkanović (Esada) Senada, Blažević (Suje) Šerifa, Elezović (Kasima) Fahrudina, Garibović (Sadika) Samira, Horozović (Alje) Saida, Horozović (Alje) Emsuda, Ičić (Huska) Hajre*, kao i tijela ostalih ubijenih ni do danas nisu pronađena, dok je jedan broj muškaraca uspio preživjeti streljanje, i to njih najmanje dvanaest,*

dakle, u okviru širokog i sistematičnog napada, znajući za takav napad, i da njihove radnje čine dio tog napada, suprotno osnovnim pravilima međunarodnog prava grubo uskratili pravo na život i imovinu grupi ljudi,

čime su počinili krivično djelo- **Zločini protiv čovječnosti progonom iz člana 172. stav (1) tačka h)** u vezi sa članom **29. KZ BiH**, i to Zečević Saša i Knežević Radoslav ubistvima na diskriminatornoj osnovi, a Ljepoja Marinko ubistvima i pljačkom, na diskriminatornoj osnovi,

stoga ih Vijeće Suda BiH, za navedeno krivično djelo, po osnovu odredbi članova 285. Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine (ZKP BiH) uz primjenu članova 39., 42b. i 48. KZ BiH

O S U D U J E

na kaznu dugotrajnog zatvora i to

**optuženog Zečević Sašu NA KAZNU DUGOTRAJNOG ZATVORA
U TRAJANJU OD 23 (DVADESET I TRI) GODINE**

**optuženog Knežević Radoslava NA KAZNU DUGOTRAJNOG ZATVORA
U TRAJANJU OD 23 (DVADESET I TRI) GODINE**

**optuženog Ljepoja Marinka NA KAZNU DUGOTRAJNOG ZATVORA
U TRAJANJU OD 23 (DVADESET I TRI) GODINE**

II

Na osnovu primjene odredbe člana 56. KZ BiH, vrijeme koje su optuženi proveli u pritvoru po rješenjima ovog suda i to Zečević Saša počevši od 01.07.2009.godine pa

nadalje, te Ljepoja Marinko počevši od 07.09.2009.godine pa nadalje, a Knežević Radoslav od 17.07.2009.godine pa do 24.07.2009.godine, ima se uračunati u izrečenu kaznu zatvora.

III

Na osnovu člana 284. tačka c) ZKP BiH

OPTUŽENI:

1. **ČIVČIĆ PETAR**, zv. „Pero“, sin Janka i majke Višnje, rođeno Jarčević, rođen 12.02.1970.godine u mjestu Gornje Ravno, općina Kupres, JMBG ..., državljanin ..., nastanjen u ..., po zanimanju mašinski tehničar, krim tehničar, pismen, SSS, oženjen, odlikovan Ordenom majora Milana Tepića, srednjeg imovnog stanja, neosuđivan,
2. **TOPOLA BRANKO**, zv. „Branči“, sin Mladena i majke Nevenke rođeno Milanović, rođen 21.06.1968.godine u Prijedoru, JMBG ..., nastanjen u ..., po nacionalnosti ..., državljanin ..., po zanimanju limar, pismen, SSS, oženjen, otac dvoje djece, nezaposlen, lošeg imovnog stanja, osuđivan presudom ..., kao i presudom ...

OSLOBAĐAJU SE OPTUŽBE

da su

u vremenskom periodu od kraja mjeseca aprila 1992. godine do kraja septembra iste godine a u okviru širokog i sistematičnog napada vojske i policije Srpske Republike BiH a potom Republike Srpske usmjerenog protiv bošnjačkog i hrvatskog stanovništva općine Prijedor koji napad je i izvršen u istom periodu, znajući za takav napad i da njihove radnje čine dio tog napada, Zečević Saša, Knežević Radoslav i **Čivčić Petar**, u svojstvu milicionara Stanice javne bezbjednosti Prijedor, Ljepoja Marinko u svojstvu rezervnog milicionara SJB Prijedor, a **Topola Branko** u svojstvu pripadnika Teritorijalne odbrane Prijedor, svjesno i značajno doprinoseći učestvovali u udruženom zločinačkom poduhvatu civilnih i vojnih vlasti općine Prijedor, kojem su i sami pripadali kao i Ivanković Damir, Đurić Gordan, Četić Ljubiša, Simo Drljača, načelnik Stanice javne bezbjednosti, Stakić Milomir, predsjednik Kriznog štaba općine Prijedor, Kuruzović Slobodan, upravnik/komandant logora Trnopolje sa namjerom izvršenja zajedničkog cilja progona osoba bošnjačke i hrvatske nacionalnosti koji je obuhvatao prinudno preseljenje, ubistva, nezakonito zatvaranje osoba u vozilima u konvoju i vršenje drugih nečovječnih djela nad njima kao i pljačke, koji zajednički cilj je, činjenjem navedenih djela, podrazumjevaao, na diskriminatornoj namjeri zasnovan, progon bošnjačkog i hrvatskog pučanstva na političkoj, nacionalnoj, etničkoj i vjerskoj osnovi sa teritorija pod kontrolom vojske i

policije Srpske Republike BiH, a potom Republike Srpske, te su svjesno i sa namjerom želeći upravo ispunjenje progona značajno doprinoseći počinili progon prisilnim preseljenjem stanovništva konvojem, namjernim lišavanjem osoba iz konvoja života (ubijanjem), nezakonitim zatvaranjem osoba u vozilima u konvoju, nečovječnim postupanjem prema osobama u konvoju kao i pljačkom osoba u konvoju, a Čivčić Petar i svojim nečinjenjem na koje je zakonski bio dužan i propuštanjem da kao nadređena osoba pripadnicima I interventnog voda, poduzme nužne i razumne mjere u sprečavanju činjenja navedenih dijela i kažnjavanju počinitelja istih djela, iako je znao za činjenje tih dijela, pa su tako:

dana 21.08.1992. godine, Čivčić Petar, kao komandir I Intervetnog voda policije SJB Prijedor, Zečević Saša, Knežević Radoslav i Ljepoja Marinko kao pripadnici I interventnog voda policije SJB Prijedor i Topola Branko kao stražar u logoru Trnopolje, zajedno sa Janković Dušanom komandrom Stanice milicije Prijedor, Paraš Miroslavom, komandrom Interventnih vodova policije, te pripadnicima I Intervetnog voda policije Ivanković Damirom, Babić Zoranom zv. "Bakin", Četić Ljubišom, Đurić Gordanom zv. "Buzda" ili "Buzdovan", Bulić Željkom, Škrbić Miloradom zv "Škrba", Stojnić Željkom, i drugim pripadnicima interventnog voda policije i policije iz Prijedora među kojima i Mrđa Darko, Zec Željko, Krndija Draško, i Rudak Željko zv. "Deba", i drugim pripadnicima teritorijalne odbrane, koji su svi, kao i Kuruzović Slobodan, upravnik/komandant logora Trnopolje, bili prisutni u uniformama i sa naoružanjem kao pratnja i osiguranje prilikom polaska konvoja iz mjesta Tukovi, općina Prijedor, i obezbjeđivali ukrcavanje civila u vozila, da bi se dio pratnje uputio u mjesto Trnopolje gdje je u logoru Trnopolje od strane stražara u logoru među kojima i Topola Branka, koji je već u momentu ukrcavanja zatočenika u autobuse znao da će određeni broj zatočenika biti ubijen u toku kretanja konvoja, i u prisustvu Kuruzović Slobodana upravnika/komandanta logora Trnopolje, koji je iz Tukova došao u Trnopolje, izvršen ukrcaj zatočenika iz logora Trnopolje, i to najvećim dijelom muškaraca muslimanske bošnjačke nacionalnosti koji su natrpani u 4. autobusa i kojem natrpavanju muškaraca u autobuse su bili prisutni kao obezbjeđenje i Zečević Saša, Knežević Radoslav i Čivčić Petar, nakon kojeg ukrcavanja je iz logora Trnopolje krenuo navedeni drugi dio konvoja sa natrpanim civilima bošnjačke nacionalnosti u 4. navedena autobusa u čijoj pratnji su bili Zečević Saša, Knežević Radoslav, Topola Branko i drugi pripadnici interventnog voda policije i policije i teritorijalne odbrane, nakon čega su se sva vozila, među kojim vozilima je bilo najmanje 16. autobusa, šlepera, kamiona i kamiona sa prikolicom u kojima se nalazilo naguranih preko 1.200 civila muškaraca, žena i djece, pretežno bošnjačke ali i hrvatske narodnosti iz općine Prijedor ali i drugih vozila, i pratnja iz konvoja spojila na raskrsnici puta u mjestu Kozarac odakle su sva vozila iz konvoja, i pratnja konvoja koja je bila raspoređena u vozila u konvoju, među kojom pratnjom su bili i optuženi Zečević Saša, Knežević Radoslav, Čivčić Petar, Ljepoja Marinko i Topola Branka, uniformisani i naoružani nastavili kretanje prema Banja Luci i dalje, te je Dušan Janković, kao komandir stanice milicije SJB Prijedor naređivao i organizovao kretanje konvoja, a optuženi zajedno sa drugim pripadnicima policije i teritorijalne odbrane, učestvovali i pomagali u izvršenju navedenog cilja udruženog zločinačkog

poduhvata, svojim učestvovanjem u sprovođenju konvoja i učestvovanjem i pomaganjem u organizaciji konvoja odnosno izvršenjem sprovođenja konvoja sa civilima, svjesno i značajno doprinosili izvršenju plana i cilja udruženog zločinačkog poduhvata izvršenja prinudnog preseljenja civila, koji civili su zbog uslova nesigurnosti i straha za vlastiti život stvorenih od strane vojske i policije Republike Sprske na području općine Prijedor morali napustiti područje općine Prijedor kako bi sačuvali živote, za što su optuženi znali, ali su u toku kretanja konvoja prema općini Travnik, preko teritorije općina Prijedor, Banja Luka, Kneževo/Skender Vakuf i Travnik, gdje su civili trebali biti sprovedeni radi realizacije prinudnog preseljenja, u namjeri izvršenja zajedničkog cilja i plana udruženog zločinačkog poduhvata progona kroz pljačkanje civila iz konvoja, za koji su svi znali, značajno doprinosili izvršenju tog cilja kao uniformisani i naoružani pratioci navedenih vozila u kojima su prevoženi civili i pratećih vozila koji su zapravo bili zaduženi za cjelokupno stanje u konvoju i slobodu kretanja civila iz konvoja, sa namjerom i znajući da su civili, među kojim civilima je bio i veliki broj male djece, žena i starih osoba, u tom konvoju koji se satima sporo kretao po velikoj vrućini, nagurani i nezakonito zatvoreni u vozilima u konvoju i to i u kamione pod ceradama bez dovoljno prostora, vazduha, vode i hrane, i mogućnosti da obave fiziološke potrebe, i ne poduzimajući mjere da se takvo stanje u vozilima promjeni, već su u namjeri izvršenja zajedničkog cilja u više navrata od civila bošnjaka i hrvata koji su bili prevoženi vozilima u konvoju već u strahu i teškim uslovima prevoženja, oduzimali novac, zlato i druge dragocjenosti ponekad i uz razne teške prijetnje, za koju pljačku je posebno znao Čivčić Petar jer je od Janković Dušana dobio naredbu za pljačkanje civila iz konvoja prije polaska konvoja iz Prijedora, kojoj naredbi se nije usprotivio iako je znao da je nezakonita i bio dužan da se usprotivi, niti je poduzeo bilo kakve mjere i radnje da se pljačka u konvoju spriječi i da se kazne počinio pljačke, čime je svjesno i značajno doprinjeo izvršenju pljačke u konvoju, već je navedenu nezakonitu naredbu a u cilju ispunjenja plana i cilja navedenog udruženog zločinačkog podhvata i kao njegov svjestan i značajan doprinos tom planu i cilju, Čivčić Petar lično prenio pojedinim pratiocima konvoja u toku kretanja konvoja, pri tome jednom od pratilaca dajući i kesu u koju će opljačkanu imovinu stavljati, a kojem pratiocu je zbog ne predavanja opljačkane imovine napravio i problem kao njegov prvi nadređeni sumnjičeći ga da je sebi prisvojio opljačkanu imovinu, što nije bilo tačno, u kojoj pljački se naročito isticali pojedini pratioci među kojima i pratilac Stojnić Željko pri tome čak izvodeći civila muškarca iz vozila prislanjajući mu pištolj na glavu i prijeteci da će ga ubiti i da će baciti malo dijete u kanjon ukoliko od civila iz vozila ne sakupi što više navedenih vrijednosti, kao i Dado Mrđa i drugi, čime se civilima a naročito djeci nanosili velike patnje i ozbiljne fizičke i psihičke povrede i narušenje zdravlja, i na taj način namjerno sprovodeći zajednički cilj da se civili bošnjaci i hrvati sa područja općine Prijedor prinudno presele, nezakonito zatvore u vozila, pljačkaju i da se prema njima nečovječno postupa, da bi prilikom zaustavljanja konvoja pored pritoke rijeke Ugar, riječice Ilomske, na lokalitetu planine Vlašić, i nakon što je u skladu sa instrukcijama i odobrenjem rukovodnih i nadređenih radnika SJB Prijedor, ostalim pripadnicima I Interventnog voda, koje instrukcije i odobrenje su i pripadnici Teritorijalne odbrane koji su bili u pratnji prihvatili i svjesno i sa namjerom učestvovali u izvršenju iste, za

izvršenje izdvajanja muškaraca civila iz konvoja u namjeri ubijanja istih, za koje ubijanja civila iz konvoja su mnogi pratioci znali već prije kretanja iz Prijedora a svi pratioci saznali na mjestu zaustavljanja kod rijeke i prihvatili izvršenje ubijanja kao zajednički cilj, počelo razdvajanje muškaraca, Čivčić Petar kao komandir I interventnog voda, znajući da se muškarci izdvajaju radi ubijanja i da se radi o nezakonitom lišenju života tih muškaraca, kojoj naredbi se nije usprotivio iako je znao da je nezakonita i bio dužan da se usprotivi, niti je poduzeo bilo kakve mjere i radnje da se ubijanje u konvoju spriječi niti je poslije izvršenog ubijanja, a što mu je kao policajcu bila zakonska dužnost, sačinio izvještaj i poslao ga CSB Banja Luka koji je u svakom slučaju bio nadzorni organ SJB Prijedor u kojem je naveo učesnike u ubijanju i koji izvještaj bi doveo do kažnjavanja počinitelja ubijanja, svjesno i značajno doprinjeo izvršenju ubijanja u konvoju kao cilju i planu udruženog zločinačkog poduhvata, te se nakon što je počelo izdvajanje radi ubijanja udalžio sa tog mjesta zajedno sa Janković Dušanom, a Zečević Saša, Knežević Radoslav, Ljepoja Marinko, Topola Branko i drugi pratioci svi zajedno, uniformisani i naoružani automatskim puškama svjesno i značajno doprinoseći sa namjerom da se civili ubiju i znajući da ih izdvajaju radi ubijanja, izvršili selekciju preko 200 vojno sposobnih civila muškaraca od ostalog civilnog stanovništva iz konvoja, i to tako da su muškarci civili natjerani da izađu iz autobusa, šlepera, kamiona i kamiona sa prikolicom, što su civili muškarci morali i učiniti obzirom da su svi pratioci, među kojima i optuženi, bili uniformisani i naoružani automatskim puškama pa su pratioci, među kojima i optuženi, na taj način izdvojili preko 200 muškaraca, i natjerali te izdvojene muškarce da uđu u dva autobusa, nakon čega su optuženi zajedno sa ostalim pratiocima, civile muškarce izdvojene u dva autobusa sproveli do mjesta zv. „Korićanske stijene“, na planini Vlašić, gdje je muškarcima iz jednog autobusa naređeno da izađu na cestu, a potom ih sproveli do ivice ceste, iznad provalije, pa im naredili da kleknu na sami rub ceste prema provaliji, te iz neposredne blizine počeli pucati iz automatskog naoružanja u tako postrojene ljude, nakon čega su tijela ubijenih padala u provaliju dok su se neke osobe iz stroja, a zbog prijetnje za život zbog pucanja iz automatskog naoružanja prema njima, same bacale u provaliju radi izbjegavanja smrti u čemu mnogi nisu uspjeli jer su sa velike visine padali na stjenovitu kamenu podlogu pri čemu su zadobijali povrede od kojih su i podlegli, da bi nakon toga izvodili muškarce iz drugog autobusa, i to u manjim grupama, od dvije do tri osobe, a zatim ih dovodili do istog mjesta ili mjesta u blizini tog mjesta, i pucali u njih iz neposredne blizine iz pištolja a zatim i iz automatskih pušaka, a potom su sa vrha litice bacali ručne bombe ili pucali na tijela ubijenih i ranjenih koji su iz provalije jaukali, i na taj način ubili preko 200 muškaraca, među kojima i: Alić (Alija) Mujo, Alić (Rifet) Sejad, Arifagić (Avdo) Enver, Arifagić (Ekrem) Muhamed, Avdić (Sulejman) Rasim, Bajrić (Ramo) Šerif, Bajrić (Šerif) Zafir, Bašić (Muharem) Rasim, Bešić (Meho) Nihad, Bešić (Ibrahim) Mustafa, Bešić (Izet) Nermin, Bešić (Adem) Sead, Bešliagić (Mustafa) Suvad, Blažević (Suljo) Šerif, Blažević (Hamdija) Ahmet, Blažević (Ibrahim) Fadil, Blažević (Himzo) Fikret, Blažević (Edhem) Mustafa, Crljenković (Šaban) Muharem, Čejvan (Ibrahim) Zijad, Čaušević (Small) Besim, Ćustić (Mehmed) Hilmija, Ćustić (Mehmed) Ismet, Dergić (Džemal) Admir, Duratović (Fehim) Fadil, Elezović (Šerif) Šaban, Elezović (Kasim) Fahrudin, Elezović (Hajrudin)

Jasmin, Elezović (Muharem) Edin, Elezović (Muharem) Emir, Elezović (Salih) Hajrudin, Fazlić (Derviš) Ismet, Fazlić (Ismet) Jasim, Fazlić (Ismet) Mirsad, Fazlić (Refik) Almir, Fazlić (Hilmija) Edin, Garibović (Sadik) Samir, Garibović (Atif) Vasif, Garibović (Hamdija) Kemal, Grabić (Abaz) Muhamed, Gutić (Hasan) Mirsad, Hankić (Salih) Husein, Hasanagić (Hasan) Osman, Hirkić (Husein) Ismet, Hirkić (Husein) Rifet, Hirkić (Husein) Šefik, Hodžić (Fehim) Midhet, Hodžić (Husein) Ahmet, Hodžić (Hilmija) Mirsad, Horozović (Alija) Said, Horozović (Alija) Emsud, Hrustić (Sefer) Mahmut, Ičić (Huska) Hajro, Jakupović (Mustafa) Armin, Jusufagić (Latif) Senad, Kadirić (Meho) Zuhdija, Kahrimanović (Sulejman) Mehmed, Kahrimanović (Muharem) Uzeir, Karabašić (Osman) Derviš, Karabašić (Derviš) Osman, Kararić (Kadir) Elvir, Kararić (Husein) Kadir, Kauković (Mehmed) Elvin, Kljajić (Ahmet) Meho, Kljajić (Ahmet) Sakib, Krkić (Salih) Ahmet, Kulašić (Omer) Abaz, Marošlić (Ramo) Velid, Marošlić (Redžo) Himzo, Medić (Abaz) Ejub, Mehmedagić Alija, Mehmedagić (Husein) Osman, Memić (Mehmed) Asmir, Mrkalj (Omer) Himzo, Muretčehajić (Haso) Idriz, Mujkanović (Osman) Edin, Mujkanović (Hamdija) Husein, Mujkanović (Rasim) Refik, Mujkanović (Mahmut) Vasif, Memić (Sulejman) Nihad, Mujkanović (Esad) Senad, Muretčehajić (Derviš) Mehmed, Murčehajić (Derviš) Fuad, Paratušić (Osman) Faik, Rizvančević (Osman) Faik, Sadić (Džemal) Nail, Saldumović (Hamza) Bajazid, Saldumović (Mehmed) Jasmin, Selimović (Huska) Zijad, Sivac (Šefik) Kasim, Sivac (Ibrahim) Merzuk, Sivac (Munib) Edin, Sivac (Munib) Nedžad, Šljivar (Halil) Omer, Talić (Ibrahim) Mehmedalija, Trnjanin (Bejdo) Sakib, Vehabović (Miralem) Seid, Velić (Ramo) Fadil, Velić (Zudije) Ekrem, Zahirović (Husein) Ziko, Zulić (Latif) Nedžad, Žerić (Idriz) Sakib, Žerić (Karanfil) Ferid, dok je jedan broj vojno sposobnih muškaraca uspio preživjeti streljanje, i to njih najmanje 12, a da je do sada pronađeno više kompletnih tijela od kojih je 11. i identifikovano i to: Vehabović (Miralem) Seid, Fazlić (Hilmija) Edin, Kauković (Mehmed) Elvin, Krkić (Salih) Ahmet, Žerić (Karnfil) Ferid, Blažević (Himzo) Fikret, Bešić (Adem) Sead, Arifagić (Avdo) Enver, Mehmedagić (Husein) Osman, Kahrimanović (Muharem) Uzeir, Velić (Zudije) Ekrem, kao i jedan broj dijelova tijela ubijenih osoba koji su DNA analizom identifikovani da pripadaju žrtvama: Alić (Alija) Mujo, Alić (Rifet) Sejad, Arifagić (Ekrem) Muhamed, Avdić (Sulejman) Rasim, Bajrić (Šerif) Zafir, Bešić (Ibrahim) Mustafa, Bešić (Izet) Nermin, Blažević (Hamdija) Ahmet, Blažević (Edhem) Mustafa, Blažević (Ibrahim) Fadil, Crljenković (Šaban) Muharem, Čausević (Smail) Besim, Čejvan (Ibrahim) Zijad, Ćustić (Mehmed) Hilmija, Dergić (Džemal) Admir, Duratović (Fehim) Fadil, Elezović (Šerif) Šaban, Elezović (Salih) Hajrudin, Elezović (Hajrudin) Jasmin, Fazlić (Derviš) Ismet, Garibović (Atif) Vasif, Garibović (Hamdija) Kemal, Grabić (Abaz) Muhamed, Gutić (Hasan) Mirsad, Hankić (Salih) Husein, Hasanagić (Hasan) Osman, Hirkić (Husein) Šefik, Hodžić (Husein) Ahmet, Hodžić (Hilmija) Mirsad, Hrustić (Sefer) Mahmut, Jusufagić (Latif) Senad, Kahrimanović (Sulejman) Mehmed, Karabašić (Osman) Derviš, Karabašić (Derviš) Osman, Kararić (Kadir) Elvir, Kararić (Husein) Kadir, Kadirić (Meho) Zuhdija, Kljajić (Ahmet) Meho, Kljajić (Ahmet) Sakib, Kulašić (Omer) Abaz, Marošlić (Redžo) Himzo, Marošlić (Ramo) Velid, Mehmedagić (Bećo) Alija, Memić (Mehmed) Asmir, Mrkalj (Omer) Himzo, Mujkanović (Osman) Edin, Mujkanović (Hamdija) Husein, Mujkanović (Rasim) Refik, Mujkanović (Mahmut) Vasif, Muretčehajić (Haso) Idriz, Murčehajić (Derviš) Fuad,

Paratušić (Osman) Faik, (Osman) Faik, Sadić (Džemal) Nail, Saldumović (Hamza) Bajazid, Saldumović (Mehmed) Jasmin, Selimović (Huska) Zijad, Sivac (Ibrahim) Merzuk, Sivac (Šefik) Kasim, Šljivar (Halil) Omer, Talić (Ibrahim) Mehmedalija, Trnjanin (Bejdo) Sakib Velić (Ramo) Fadil, Zahirović (Husein) Ziko, Zulić (Latif) Nedžad, Žerić (Idriz) Sakib, i jedan broj nagorenih ostataka tijela koji pripadaju oko 10 ubijenih osoba, dok ostala tijela ni do danas nisu pronađena,

dakle, u okviru širokog i sistematičnog napada vojske i policije Republike Srpske na području općine Prijedor, znajući za takav napad, i da njihove radnje čine dio tog napada, te zajedno sa drugim optuženim počinili progon osoba bošnjačke i hrvatske nacionalnosti sa područja općine Prijedor, značajno doprinoseći izvršenju zajedničkog cilja progona čineći prisilno preseljenje stanovništva, namjerna lišavanja drugih osoba života (ubijanja), nečovječno postupanja, nezakonito zatvaranje osoba u vozilima u konvoju i pljačkanje tih osoba, pri tome svjesno i sa namjerom izvršenja zajedničkog cilja učestvujući u udruženom zločinačkom pothvatu civilnih i vojnih vlasti općine Prijedor, kojem su i sami pripadali i čiji članovi su još bili i Stakić Milomir, Drljača Simo, Kuruzović Slobodan, Damir Ivanković, Đurić Gordan, i Četić Ljubiša, ali drugi pripadnici civilnih i vojnih vlasti u Prijedoru čiji je cilj bio da se bošnjaci i hrvati progone sa teritorije pod kontrolom srpskih vlasti, čineći upravo navedena kaznena djela, a **Čivčić Petar** kao nadređena osoba svojim činjenjem, nečinjenjem i propuštanjem da poduzme nužne i razumne mjere u sprečavanju činjenja navedenih djela i kažnjavanju počinitelja istih djela iako je znao znao za činjenje tih djela, značajno doprinosio izvršenju gore opisanih djela

čime bi Čivčić Petar, i Topola Branko počinili krivično djelo Zločin protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačke h)-progon u vezi sa tačkama **a)**-ubijanjem, **d)**-prisilnim preseljenjem stanovništva, **e)**-zatvaranjem, **h)**-progon pljačkom i **k)**-drugim nečovječnim djelima KZ BiH, a sve u vezi člana 180. stav 1. i člana 29. i 31. KZ BiH, a u odnosu na **Čivčić Petra i člana 180. stav 2. KZ BiH.**

IV

Na osnovu člana 188. stav 4. i člana 189. stav 1. ZKP BiH optuženi se oslobađaju dužnosti da nadoknade troškove krivičnog postupka.

V

Na osnovu člana 198. stav 2. i 3. ZKP BiH oštećeni, te srodnici stradalih se sa imovinskopравnim zahtjevom upućuju na parnicu.

Obrazloženje

I. KRIVIČNI POSTUPAK

A. OPTUŽNICA I GLAVNI PRETRES

1. Tužilaštvo Bosne i Hercegovine je optužnicom broj KT-RZ-47/09 od 10.07.2009.godine koja je potvrđena 13.07.2009.godine, te optužnicom broj: KT-RZ-57/09 od 17.09.2009.godine, koja je potvrđena 18.09.2009.godine, optužilo Zečević Sašu, Knežević Radoslava, Čivčić Petra, Topola Branka i Ljepoja Marinka za počinjenje krivičnog djela Zločin protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h) u vezi sa tačkama a), d), e) i k) KZ BiH. Rješenjem Suda BiH broj X-KR-09/741 od 03.11.2009. godine postupci po ovim optužnicama su spojeni, te se vodio jedinstveni postupak.

2. Glavni pretres počeo je dana 20.11.2009.godine čitanjem optužnice i izlaganjem uvodnih riječi tužilaštva i odbrane. Tužilaštvo je u uvodnoj riječi ukratko izložilo dokaze na kojima se zasnivaju navodi optužnice istaknuvši da su svjedoci grupisani po svojstvu i predmetu svjedočenja, i to kao svjedoci koji su u vrijeme izvršenja predmetnog djela bili pripadnici interventnog voda, pratili konvoj, ubijali ili čuvali stražu, zatim predstavnici civilnih i vojnih vlasti Općine Kneževo, odnosno Skender Vakuf na čijem teritoriju je i izvršeno krivično djelo, potom vozači kamiona i autobusa, svjedoci-oštećeni i svjedoci koji su preživjeli strijeljanje. Materijalne dokaze čine depeše i redovni borbeni izvještaji, koji upravo ukazuju da su pripadnici SJB Prijedor počinili predmetno krivično djelo, zatim dokazi o svojstvu i pripadnosti optuženih, zatim dokazi o smrti osoba koje su strijeljane na Korićanskim stijenama. Tužiteljstvo smatra da će kombinacijom svih navedenih dokaza dokazati, da je na području Prijedora u predmetnom periodu bio u toku širok i sistematičan napad civilnih i vojnih vlasti općine Prijedor protiv bošnjačkog i hrvatskog stanovništva, da su vlasti u cilju progona stanovništva organizovale konvoje. Zatim da su optuženi znali za napad i cilj napada, te svjesno i voljno učestvovali u tom napadu i u sprovođenju cilja napada, te da su sa predstavnicima civilnih i vojnih vlasti Prijedora učestvovali u sprovođenju zajedničkog plana i to na način da su učestvovali u udruženom zločinačkom poduhvatu, opisanom u optužnici, i na taj način počinili djelo Zločin protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h), a u vezi tačke a), d), e) i k), sve u vezi s člana 180. stav 1. KZ BiH, a u odnosu na optuženog Čivčića i stav 2. istog člana.

3. Branilac optuženog Zečevića je u uvodnoj riječi istakao kako smatra da tužiteljstvo neće dokazati da je optuženi Zečević svjesno i voljno učestvovao u udruženom zločinačkom poduhvatu civilnih i vojnih vlasti Republike Srpske u progonu bošnjačkog i hrvatskog stanovništva sa područja opštine Prijedor. Zečević kao mlad čovjek, koji je tek zasnovao radni odnos i zaposlen u policiji nije mogao ni da učestvuje, ni da planira, niti je bila njegova mogućnost, ni uticaj u to vrijeme da

bude uopšte u kontaktima ili u blizini zvaničnika vlasti. Nije sporno da je bio pripadnik interventnog voda i policije u vrijeme kada se desio zločin. Međutim, ukoliko postoji i utvrdi se odgovornost srpskih vlasti vojske i policije Republike Srpske za progon, Zečević Saša bio je samo jedan izvršilac naređenja, odnosno pripadnik redovne policije koji je učestvovao u radnjama i poslovima koje je zahtjevala njegova služba. Odbrana takođe smatra da tužilaštvo neće dokazati nio dio optužnice kojim mu se stavlja direktno izvršenje i učešće u izvršenju zločina na Korićanskim stijenama, jer on nije učestvovao niti je bio prisutan prilikom izvršenja ovog zločina.

4. Branilac optuženog Kneževića je najprije istakao da se bez ponavljanja krivičnog postupka, optuženom ne može suditi i za ovo krivično djelo, jer je za to krivično djelo, koje je identično svojim bićem, već pravosnažno osuđen i moguće mu je suditi tek nakon što se ponovi taj postupak u kojem će se eventualno raspravljati još jedan krivični događaj. Nadalje je istakao da dokazi tužilaštva svakako neće biti dovoljni da sud može zaključiti da je optuženi Knežević učestvovao u zajedničkom zločinačkom poduhvatu u odnosu na događaje na Korićanskim stijenama. Optužnica je sastavljena tako da stvara konfuziju upravo oko zločinačkog poduhvata govoreći da on postoji uopšteno za progon, ali svoje viđenje događaja kod Korićanskih stijena tužilaštvo fokusira na način da je Knežević tada imao saznanja da je to bilo planirano i da je svjesno u tome učestvovao. Dokazi tužilaštva će pokazati da to nije tačno, a optuženi će se braniti alibijem za taj dan.

5. Odbrana optuženog Čivčića u uvodnoj riječi je negirala da je optuženi djelovao na način kako je to činjenično opisano u optužnici, te samim tim i da je odgovoran za krivično djelo koje mu se stavlja na teret. Odbrana je, prije svega, ukazala na neosnovanost navoda optužnice o optuženom Čivčiću kao članu udruženog zločinačkog poduhvata koji je prema navodima optužnice za cilj imao progon i činjenje zločina nad stanovništvom bošnjačke i hrvatske nacionalnosti opštine Prijedor. Optuženi je početkom 1992.godine sa Kupresa dolazio u Sarajevo gdje je pohađao kurs za policajca i sticajem okolnosti prvi put u životu u Prijedor dolazi u aprilu i zapošljava se kao milicioner pripravnik u stanici javne bezbjednosti. Od tog trenutka, sve do lišenja slobode 27.08.2009. godine, on obavlja posao policajca na profesionalan i zakonit način. Odbrana smatra da dokazi Tužilaštva uz optužnicu ne ukazuju na bilo kakvo aktivno činjenje ili bilo kakvu aktivnost optuženog u smislu udruženog zločinačkog poduhvata, a kada je u pitanju dan 21.08.1992. godine bilo kakvo činjenje ili aktivnost u organizaciji i sprovođenju konvoja od Prijedora ka Vlašiću. Odbrana će u ovom krivičnom postupku pokušati da dokaže da optuženi ni na kakav način nije učestvovao u organizaciji ili sprovođenju ovog konvoja, kao ni likvidacijama ljudi bošnjačke nacionalnosti iz ovog konvoja. U pogledu člana 180. stav 2. KZ BiH kojom mu se na teret stavlja komandna odgovornost odbrana je istakla da je koncept ove odgovornosti u međunarodnoj pravnoj teoriji i praksi ustanovljen da bi se sudilo osobama sa značajnim ovlaštenjem, licima koja su na značajnim funkcijama u ratu i oružanim sukobima, koja su imala komandna ovlaštenja koja su koristili u tim sukobima, pa već sada dokazi ukazuju da je optuženje Čivčić Petra, po ovom osnovu, apsolutno

neosnovano. On po svojoj stvarnoj funkciji i po svom stvarnom položaju nije imao komandne odgovornosti. Dokazi tužilaštva ukazuju već sada koja su lica u SJB Prijedor mogla i izdavala naređenja, a optuženi Čivčić je služio kao pismonoša – kurir koji je prenosio ta naređenja ostalim pripadnicima voda. Sami dokazi tužilaštva ukazuju da optuženi nije imao bilo kakvu vlast nad ostalim pripadnicima voda, da su pripadnici voda vrlo često samovoljno djelovali i djelovali po naređenjima drugih lica iz SJB Prijedor. Čak i kad bi činjenični opis optužnice bio tačan, što odbrana negira, sama optužnica navodi kako je čitavo vrijeme, tog dana 21.08.1992.godine, sa optuženim prisutan njegov nadređeni starješina. Odbrana smatra da će pravilna ocjena dokaza i utvrđivanje statusa i položaja optuženog u policijskoj strukturi SJB Prijedor, njegovih stvarnih ovlaštenja, dovesti sud do zaključka o njegovoj nevinosti.

6. Branilac optuženog Topola Branka je istakao da je Topola bio pripadnik teritorijalne odbrane. Njegova dužnost u kritičnom periodu se svodila na mjesto čuvara u logoru Trnopolje u kojem su bila smještena lica pod najpovoljnijim uslovima u odnosu na ostale sabirne centre, odnosno logore. Optuženi nije učestvovao, niti pomagao, u organizovanju i sprovođenju konvoja. On nije učestvovao u izdvajanju vojno sposobnih muškaraca, pucao u postrojene ljude, niti bacao bombe na pobijene ljude.

7. Branilac optuženog Ljepoja Marinka u uvodnoj riječi je istakao da odbrana ne osporava činjenicu da je 21.08.1992.godine optuženi bio pripadnik interventnog voda, i da je pratio konvoj prema Travniku, međutim, kritičnog dana autobus u kojem je bio pratilac Ljepoja Marinko se pokvario prije nego što će doći do mjesta koje se zove Korićanske stijene i gdje je nesporno izvršeno predmetno krivično djelo. Dakle, optuženi kritičnog dana uopšte nije izlazio na mjesto Korićanske stijene, i nikada u životu nije bio na mjestu zvanom Korićanske stijene niti zna gdje je to mjesto. Branilac je naveo kako u predloženim dokazima nema nikoga ko bi potvrdio i neoborivo dokazao da je tog dana Ljepoja Marinko zaista bio na Korićanskim stijenama. Nasuprot tome odbrana ima, i izvest će dokaze kojima će van razumne sumnje dokazati da se optuženi Ljepoja, nakon kvara autobusa i nakon što su putnici raspoređeni u druga vozila, vratio nazad sa vozačem autobusa.

8. U skladu sa odredbom člana 251. stav 2. ZKP BiH, glavni pretres je počeo iznova na ročištu održanom 27.01.2011.godine.

9. Tužilaštvo je dana 11.05.2012.godine dostavilo izmjenjenu optužnicu u skladu sa odredbom člana 35.stav 2. tačka i), člana 226. stava 1. i člana 275. ZKP BiH.

B. PROCESNE ODLUKE

1. Odluka o isključenju javnosti za dio pretresa

10. Tokom glavnog pretresa u skladu sa odredbama člana 235. ZKP BiH isključena je javnost u više navrata u interesu zaštićenih svjedoka. Naime, radilo se

o kratkotrajnom isključenju javnosti u situaciji kada je svjedok pored postojećih tražio dodatne mjere zaštite¹. Javnost je kratkotrajno isključena i prilikom izjašnjenja branioca optuženog Čivčić Petra o razlozima za pozivanje svjedoka KO-15 kao svjedoka odbrane, a koji je svjedok prethodno svjedočio kao svjedok tužilaštva, kao i prilikom iznošenja završne riječi odbrane, za vrijeme kada je branilac spominjao imena nekih zaštićenih svjedoka.

2. Svjedoci pod mjerama zaštite

11. Vijeće je rješenjem od 20.11.2009.godine i 24.12.2009.godine odredilo zaštitne mjere svjedocima za koje su zatražene mjere zaštite prijedlogom tužilaštva od 09.11.2009.godine i 13.11.2009.godine, te su mjere određene svjedocima pod pseudonimima A, B, KA-1, KS-1, KS-2, KS-3, KO-7, KO-8, KO-10, KO-11, KO-12, KO-15, KO-18, K-1, i K-2 i K-3. Mjere zaštite za svjedoka KO-15 koje je imao u postupcima pred MKSJ preuzete su u skladu sa obavezom propisanom pravilom 75. (F) (i) *Pravilnika o postupku i dokazima MKSJ* (Pravilnik o postupku) da "mjere zaštite određene od strane MKSJ ostaju na snazi *mutatis mutandis* u svakom drugom postupku pred MKSJ ili nekoj drugoj jurisdikciji, sve dok ne budu ukinute, izmijenjene ili pojačane, u skladu sa procedurom propisanom tim pravilom".

12. Vijeće je svjedocima za koje su zatražene mjere zaštite prijedlogom odbrane optuženog Zečević Saše od 14.03.2011. godine, odredilo pseudonime D1, D3 i D4 i zaštitu ličnih podataka svjedoka deset godina nakon što odluka postane pravomoćna i zabranu objave ili emitovanja fotografskog ili video zapisa lika putem elektronskih ili printanih medija ili na drugi način². U skladu sa odredbom člana 3. *Zakona o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka (Zakon o zaštiti svjedoka)*³, Vijeće nalazi da se i razlozi koji su svjedoci naveli mogu podvesti pod pojam „*moгуćег narušavanja sigurnosti*“ ovih svjedoka odnosno njihovih porodica, pa obzirom da ista obuhvata ne samo fizičku, nego i psihičku sigurnost i stabilnost, Vijeće je našlo da postoji potreba da se ovim svjedocima dodjele mjere zaštite. Iz istih razloga sud je na ročištu od 25.10.2011.godine odredio zaštitne mjere svjedoku odbrane optuženog Topola Branka pod pseudonimom „O4“.

13. U toku izvođenja dokaza replike tužilaštvo je predložilo da se za dva svjedoka odrede mjere zaštite identiteta i zabranu objave ili emitovanja fotografskog ili video zapisa lika svjedoka putem elektronskih ili printanih medija ili na drugi način,

¹Ročište za glavni pretres od 18.02.2010.godine

²Rješenje Suda BiH broj: S1 1 K 003365 09 Krl od 08.04.2011. godine

³Član 3. Zakona o zaštiti svjedoka (1): "Svjedok pod prijetnjom je onaj svjedok čija je lična sigurnost ili sigurnost njegove porodice dovedena u opasnost zbog njegovog učešća u postupku, kao rezultat prijetnji, zastrašivanja ili sličnih radnji koje su vezane za njegovo svjedočenje, ili svjedok koji smatra da postoji razumna osnova za bojazan da bi takva opasnost vjerovatno proistekla kao posljedica njegovog svjedočenja.

(2) Ugroženi svjedok je onaj svjedok koji je ozbiljno fizički ili psihički traumatizovan okolnostima pod kojima je izvršeno krivično djelo ili koji pati od ozbiljnih psihičkih poremećaja koji ga čine izuzetno osjetljivim...".

obrazloživši to razlozima koje su svjedoci naveli, a to su bojazan da bi zbog njihovog svjedočenja mogli doći u opasnost oni ili članovi njihovih porodica. Svjedocima KR-1 i KR-2 Vijeće je odredilo mjere zaštite identiteta i svjedočenje pod navedenim pseudonimima, na način da svi podaci o identitetu svjedoka predstavljaju službenu tajnu i kao takvi će se tretirati do okončanja postupka, odnosno u periodu od dvadeset godina od donošenja pravosnažne sudske odluke.

3. Odluka o dodatnim mjerama zaštite

14. Na ročištu za nastavak glavnog pretresa 18.02.2010.godine Vijeće je donijelo rješenje kojim prihvata prijedlog tužilaštva da se svjedoku "KA-1" odrede dodatne mjere zaštite u smislu odredbe člana 13. *Zakona o zaštiti svjedoka* na način da je svjedoku određena dodatna mjera zaštite- svjedočenje iz druge prostorije putem video linka, uz nepromjenjen glas prema svima u sudnici, te distorziju slike prema svima prisutnim u sudnici osim prema sudećem Vijeću. Sud je ocijenio da se radi o svjedoku pod prijetnjom i ugroženom svjedoku, obzirom da je isti na samom ročištu, u dijelu u kojem je iz sudnice isključena javnost, izjavio da je telefonom dobio prijetnje za svoj život i život svog sina, koje su ga jako uznemirile. Osim toga, svjedok je izjavio da je lošeg zdravstvenog stanja-boluje od epilepsije, da je uzeo lijekove koje koristi od petnaeste godine, ali da ti lijekovi nisu nikakva garancija u stresnim situacijama. Odbrana je prigovorila na ovaj prijedlog tužioca, nalazeći da nema potrebe da svjedok svjedoči iz druge prostorije, obzirom da i optuženi i odbrana već znaju identitet svjedoka, i obzirom na njihovu dužnost čuvanja tajne, a naročito zbog potrebe direktnog kontakta sa svjedokom. Sud je donio odluku prvenstveno imajući u vidu psihičko stanje i uznemirenost svjedoka u kojem se nalazio neposredno prije svjedočenja, a usljed upućenih prijetnji i pritiska kojem je po vlastitom kazivanju bio izložen, a naročito imajući u vidu bolest svjedoka koji patio od ozbiljnih psihičkih smetnji koji ga čine izuzetno osjetljivim.⁴

15. Na isti način, Vijeće je na ročištu za glavni pretres dana 25.02.2010.godine odredilo dodatne mjere zaštite svjedoku „K-1“, koji ih je tražio iz razloga što je, kako je naveo, imao dosta kontakata od strane mnogih advokata od kojih su neki i branioci optuženih i da se boji reakcije sugrađana, obzirom da živi u Prijedoru. Ove razloge Vijeće je uvažilo kao osnovane nalazeći da se radi o svjedoku pod prijetnjom koji smatra da postoji razumna osnova za bojazan da bi opasnost za njega ili članove njegove porodice vjerovatno proistekla kao posljedica njegovog svjedočenja.⁵

16. Na ročištu od 02.09.2010.godine Vijeće je svjedoku KO-8 odredilo dodatne mjere zaštite- svjedočenje iz druge prostorije putem uređaja za promjenu slike dok je glas svjedoka bio neizmjenjen. Vijeće je uvažilo razloge koje je svjedok naveo, a to je da smatra da bi njemu kao povratniku i njegovoj porodici bila ugrožena sigurnost,

⁴Rješenje Suda BiH br. X-KR-09/741 od 15.03.2010.godine

⁵Rješenje Suda BiH br. X-KR-09/741 od 15.03.2010.godine

a i obzirom na to da je i u drugom predmetu pred ovim sudom svjedočio pod istim mjerama zaštite.

17. Nakon što je na ročištu za glavni pretres dana 15.03.2012.godine svjedok KR-1 izložio razloge zbog kojih je tražio da mu se dodijele i dodatne mjere zaštite, pored zaštite identiteta i ličnih podataka, Vijeće je i ovom svjedoku odredilo dodatne mjere zaštite u smislu da mu je odobreno da svjedoči iz posebne prostorije, putem uređaja za prenos slike i zvuka, pri čemu su neizmjenjenu sliku njegovog lika i glasa u sudnici imali članovi vijeća, dok su svi ostali u sudnici svjedočenje pratili sa zatamnjanim likom i bez distorzije glasa. Odbrana optuženog Topola Branka je prigovarala ovakvom načinu ispitivanja svjedoka, navodeći da nisu ispunjeni uslovi za određivanje dodatnih mjera zaštite svjedoku, kao i zbog toga što je odbrana uskraćena za praćenje neposrednih reakcija svjedoka prilikom ispitivanja čime se krše prava optuženog. Obzirom da je svjedok bio jako uplašen za svoju sigurnost i sigurnost svoje porodice, te obzirom da je djelatnicima odjela za podršku svjedocima rekao da će usljed psihičkog stanja u kojem se nalazi teško svjedočiti ukoliko optuženi budu u mogućnosti da ga vide, to je Vijeće smatralo da su navedene mjere potrebne kako bi svjedok bio u mogućnosti da bez straha i pritiska iznese svoje svjedočenje.

4. Odluka o djelimičnom usvajanju prijedloga Tužilaštva za prihvatanje utvrđenih činjenica u postupcima pred MKSJ

18. Rješenjem od 22.11.2010.godine Vijeće je djelimično usvojilo prijedlog Tužilaštva za prihvatanje dokazanim činjenica utvrđenih od strane Pretresnog vijeća MKSJ u predmetima *Tužilac protiv Duška Tadića*⁶, *Tužilac protiv Miroslava Kvočke i drugih*⁷, *Tužilac protiv Milomira Stakića*⁸ (Stakić) i *Tužilac protiv Radoslava Brđanina*⁹ (Brđanin). Prihvaćene činjenice navedene su u **Aneksu 1** presude. U konkretnom slučaju Sud je postupao u skladu sa odredbama člana 4. *Zakona o ustupanju*¹⁰, u vezi sa Pravilom 94 (B) *Pravilnika o postupku i dokazima MKSJ* koji propisuju: da na zahtjev jedne od strana ili na vlastitu inicijativu, sud može odlučiti da prihvati kao dokazane činjenice, utvrđene pravosnažnim odlukama ili pismeni dokazni materijal iz bilo kojih drugih postupaka pred MKSJ, koje se odnose na pitanja od važnosti za tekući postupak, ako su zadovoljeni određeni kriterijumi za prihvatanje tih činjenica.

⁶**Tužilac protiv Tadića** predmet br. IT-94-1, presuda pretresnog vijeća MKSJ od 07.05.1997. koja je potvrđena od strane žalbenog vijeća 15.07.1999. godine;

⁷**Tužilac protiv Kvočke i drugih** predmet br. IT-98-30/1, presuda pretresnog vijeća od 02.11.2001. godine, koja je potvrđena od strane žalbenog vijeća 28.02.2005.godine.

⁸**Tužilac protiv Stakića** predmet br.IT-97-24-T, presuda pretresnog vijeća od 31.07.2003. godine, koja je potvrđena od strane žalbenog vijeća 22.03.2006.godine

⁹**Tužilac protiv Brđanina** predmet br.IT-99-36-T, presuda pretresnog vijeća od 01.09.2004. godine, koja je potvrđena od strane žalbenog vijeća 03.04.2007.godine

¹⁰ Zakon o ustupanju predmeta od strane međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju Tužilaštvu BiH i korištenju dokaza pribavljenih od međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju u postupcima pred sudovima u BiH

19. Vijeće je prihvatilo ukupno 130 predloženih činjenica, koje se odnose na opći kontekst dešavanja na širem području općine Prijedor 1992. godine. Prilikom odlučivanja o prijedlogu sud je vodio računa da činjenice zadovoljavaju određene kriterijume ustanovljene sudskom praksom Suda BiH i MKSJ i to da je činjenica jasna, konkretna i da se može identificirati, da je relevantna za postupak, da čini dio originalne presude na koju nije izjavljena žalba, koja je pravosnažno riješena po žalbi, ili potpada pod pitanja koja nisu sporna u toku apelacije, da se ne temelji na sporazumu između stranaka u izvornom postupku, da nije predmet razumnog spora između strana, da se ne odnosi na radnje, ponašanje ili psihičko stanje optuženog i da je ograničena na zaključke o činjenicama, odnosno da ne sadržava pravne karakterizacije. One činjenice koje nisu zadovoljavale navedene kriterijume Vijeće nije prihvatilo kao utvrđene.¹¹

20. Prihvatanjem činjenice kao utvrđene stvorena je pravna prezumpcija valjanosti te konkretne činjenice, odnosno, formirana je čvrsto utemeljena pretpostavka o tačnosti te činjenice, koju stoga nije potrebno ponovo dokazivati na suđenju-osim ukoliko bi druga strana iznijela nove dokaze, te takvu činjenicu uspješno pobila i opovrgla na suđenju. Odbrani je shodno članu 6. stav 2. ZKP BiH, data mogućnost da iznese dokaze kojima će osporavati činjenice koje su utvrđene u relevantnom postupku pred MKSJ, i sud nije odbranu uskraćivao u pravu da osporava i dovodi u sumnju bilo koju činjenicu koja je prihvaćena rješenjem od 22.11.2011.godine. Odbrana je i izvodila dokaze kojim je osporavala neke od prihvaćenih činjenica.

21. Prilikom izjašnjenja na prijedlog Tužilaštva odbrane svih optuženih istakle su određene prigovore.¹² Mada je stvorena prezumpcija valjanosti ovih činjenica, Vijeće iste nije smatralo obvezujućim i nije temeljilo presudu isključivo na tim utvrđenim činjenicama. Vijeće je razmatralo činjenice u svjetlu svih dokaza koje su izvele strane u toku suđenja, čime su se cijenili svi dokazi u skladu sa odredbom člana 15. ZKP BiH, te je nakon toga donijelo i konačnu odluku o njihovoj relevantnosti za dati predmet.¹³ Na ovaj način Sud nije kršio prezumpciju nevinosti optuženih zagarantovanu članom 3. stav 1. ZKP BiH i članom 6. stav 2. Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda (EKLJP).

¹¹ Rješenje suda BiH od 22.11.2010.godine

¹² Podnesak advokata Stanić Radovana od 17.12.2009.godine, advokata Vujin Milana od 28.01.2010.godine, advokata Zec Savana od 16.12.2009.godine i advokata Dakić Ranka od 02.12.2009.godine

¹³ Samo one činjenice koje su navedene u obrazloženju, (vidi dio presude IV-A- Opšti element djela) Sud je i prihvatio dokazanim i relevantnim između ostalog i na njima temeljio odluku u pogledu dokazanosti opšteg elementa krivičnog djela

5. Odluka kojom se odbija prijedlog odbrane optuženog Topola Branka za prihvatanje utvrđenih činjenica u postupcima pred MKSJ

22. Rješenjem suda od 30.03.2011. godine odbijen je prijedlog odbrane optuženog Topola Branka za prihvatanje utvrđenih činjenica od strane Pretresnih vijeća MKSJ u Predmetu *Tužilac protiv Mrđa Darka (Mrđa)*, te predmetima *Stakić i Brđanin*. Predložene činjenice iz presude u predmetu *Mrđa* sud nije prihvatio, obzirom da potiču iz presude koja se zasniva na Sporazumu o potvrdnom izjašnjavanju o krivnji koji je 24. jula 2003. godine zaključen između Tužilaštva i optuženog Mrđa Darka.¹⁴ Predložene činjenice iz predmeta *Stakić i Brđanin* odnose se direktno na inkriminisani događaj (konvoj, razdvajanje i ubistva) i na počinioca, koje činjenice je utvrđivao Sud u ovom sudskom postupku, osim toga predložene činjenice sadržane u paragrafima su izvučene iz konteksta na način da su postale nejasne i neprecizne, a u jednom se slučaju nije radilo o činjenici utvrđenoj od pretresnog vijeća nego o prenešenom dijelu iskaza jednog svjedoka koji je svjedočio u predmetu pred MKSJ.

6. Odluke kojom se prihvataju prijedlozi da se provede dokaz uvidom i čitanjem zapisnika o ispitivanju svjedoka u skladu sa odredbom člana 273. stav 2. ZKP BiH

23. Vijeće je na ročištu za glavni pretres od 11.11.2010.godine prihvatio prijedlog Tužilaštva da se na osnovu odredbe člana 273. stav 2. ZKP BiH na glavnom pretresu pročita zapisnik o saslušanju svjedoka "K2" dat u istražnom postupku obzirom da je svjedok u međuvremenu preminuo, a na koju okolnost je Tužilaštvo uložilo dokaz izvod iz matične knjige umrlih. Odbrane optuženih nisu imale prigovor na čitanje izjave, ali su istakli prigovor na izvođenje dokaza uvidom u fotoalbum koji je sastavni dio zapisnika, jer ne postoji mogućnost da se svjedoku postave pitanja u vezi sa identifikacijom lica na fotoalbumu. Odbrana Zečević Saše i Ljepoja Marinka je iskoristila zakonsku mogućnost, te iznijela pitanja koja bi postavila svjedoku u unakrsnom ispitivanju.¹⁵

24. Iz istih razloga Sud je na ročištu od 04.07.2011.godine prihvatio prijedlog odbrane optuženog Čivčić Petra da se na glavnom pretresu pročita iskaz svjedoka Buhovac Branka koji je u međuvremenu preminuo.¹⁶

25. Nakon obavljenih vještačenja na okolnost sposobnosti prisustvovanja pretresu i svjedočenja svjedoka "A" tužilaštvo je predložilo da se na glavnom pretresu pročita iskaz ovog svjedoka koji je dao u istražnom postupku. Odbrana

¹⁴**Tužilac protiv Mrđe** predmet br. IT-02-59, presuda pretresnog vijeća od 31.03.2004.godine

¹⁵**T-73-** Zapisnik o saslušanju svjedoka broj KT-RZ-48/06 od 28.08.2008.godine čiji je sastavni dio fotoalbum **T-73-a-** Izvod iz matične knjige umrlih br.

¹⁶**O-III- 14-** Zapisnik o saslušanju svjedoka broj KT-RZ- 48/06 od 26.04.2006.godine; Izvod iz matične knjige umrlih broj 1-202-1-604/2011 Banja Luka od 28.02.2011.godine

optuženog Knežević Radoslava je istakla prigovor na prijedlog tužilaštva nalazeći da iz nalaza i mišljenja vještaka ne proizilazi da je dolazak svjedoka na sud nemoguć, te da čitanje iskaza svjedoka datog u istrazi i korišćenje istog kao dokaza na glavnom pretresu treba odobravati izuzetno. Odbrana optuženog Čivčić Petra je predložila da se svjedok sasluša putem videolinka iz Prijedora. Vijeće je na ročištu za glavni pretres dana 16.12.2010.godine donijelo rješenje o provođenju dokaza čitanjem iskaza svjedoka "A" datog u istrazi. Obzirom da prema nalazu i mišljenju vještaka svjedok usljed zdravstvenog stanja u kojem se nalazi nije bio u stanju da pristupi i učestvuje na raspravi na sudu, niti je bio u mogućnosti putovati bilo kakvim motornim vozilom iz Prijedora do Sarajeva, te obzirom da je bilo nemoguće procijeniti kada i pod kojim uslovima bi najranije bio moguć njegov pristup radi svjedočenja, to je Vijeće našlo da su ispunjene zakonske pretpostavke iz odredbe člana 273. stav 2. ZKP BiH, odnosno da je dolazak svjedoka na sud otežan zbog važnih razloga-odnosno bolesti svjedoka.¹⁷ Sud nije mogao saslušati svjedoka putem videolinka obzirom da Osnovni sud u Prijedoru ne posjeduje tehničke kapacitete da bi se videolink ostvario.

7. Ponovno otpočinjanje glavnog pretresa (član 251. stav 2. ZKP BiH)

26. Na ročištu za glavni pretres 27.01.2011.godine Vijeće je, obzirom na odgađanje glavnog pretresa u trajanju dužem od trideset dana, donijelo odluku da pretres ponovo počinje, a u skladu sa odredbom člana 251. stav 2. ZKP BiH. Kako su se stranke i branioци saglasili, Vijeće je odlučilo da se optužnica neće ponovo čitati i da se vještaci i svjedoci neće ponovo saslušavati, već će se koristiti iskazi svjedoka i vještaka dati prethodno na glavnom pretresu.

8. Izmjena redoslijeda izvođenja dokaza (član 261. stav 1. ZKP BiH)

27. Dana 08.02.2011.godine tužilaštvo je predložilo da se izmjeni redoslijed izvođenja dokaza na način da se otpočne sa izvođenjem dokaza odbrane, a da se saslušanje svjedoka tužilaštva KO-2, KO-3, KO-6 i Mujkanović Midheta provede nakon izvođenja dokaza odbrane. Prijedlog je obrazložen činjenicom da tužilaštvo nije bilo u mogućnosti stupiti u kontakt sa svjedocima KO-2 i KO-3 koji se nalaze u inostranstvu i bilo je neizvjesno kada će to moći uraditi, te činjenicom da je sud odložio donošenje konačne odluke o prijedlogu da se čitaju izjave svjedoka KO-6 i Mujkanović Midheta, obzirom da o zdravstvenom stanju svjedoka KO-6 nisu bili predloženi bilo kakvi dokazi koji bi opravdavali njegovu nemogućnost da pristupi u sud radi svjedočenja (svjedok samo obavijestio da je bolestan), a u odnosu na svjedoka Mujkanović Midheta vještak medicinske struke je dao mišljenje da svjedok trenutno nije u mogućnosti pristupiti u sud zbog lošeg zdravstvenog stanja, ali da će možda biti u mogućnosti za dva mjeseca kada ga treba ponovo pregledati i dati konačno mišljenje. Odbrana optuženog Čivčić Petra je istakla prigovor na izmjenу

¹⁷ Nalaz i mišljenje sudskog vještaka specijaliste sudske medicine Sarajlić Nermina od 08.12.2010.godine

redosljeda na način kako je predložilo tužilaštvo jer smatra da je time odbrana dovedena u neravnotežan položaj.

28. Rukovodeći se interesima pravde, a obzirom da je optuženima tokom trajanja postupka bila određena mjera pritvora, te obzirom na obavezu suda da trajanje pritvora svede na najkraće nužno vrijeme i provede postupak bez odugovlačenja (član 13. ZKP BiH), a imajući u vidu činjenicu da je neizvjesno bilo kada će ovi svjedoci biti u mogućnosti pristupiti, Vijeće je na ročištu održanom 18.02.2011.godine donijelo rješenje o izmjeni redosljeda izvođenja dokaza na način kako je to predložilo Tužilaštvo, nalazeći da su ispunjeni zakonski uvjeti iz člana 261. stav 2. ZKP BiH. Naknadno je tužilaštvo odustalo od svjedoka Ko-2 i Ko3.

9. Odluka o odbijanju prijedloga tužilaštva da se u smislu odredbe člana 273. ZKP BiH kao dokaz provede uvid i čitanje zapisnika o ispitivanju svjedoka Ko-6 i Mujkanović Midhata

29. Kako je već obrazloženo, Vijeće je odložilo donošenje konačne odluke po prijedlogu tužilaštva da se zbog bolesti svjedoka Mujkanovića i Ko-6, njihove izjave pročitaju na glavnom pretresu. Na ročištu od 26.04.2012.godine tužilaštvo je ponovilo prijedlog za čitanje izjava svjedoka Mujkanovića i Ko-6 u skladu sa članom 273. ZKP BiH. Prijedlog nije bio potkrijepljen bilo kakvim dokazima o zdravstvenom stanju svjedoka KO-6 koji bi ukazivali da on zaista nije u mogućnosti pristupiti na sud radi neposrednog izvođenja dokaza saslušanjem svjedoka, već samo navodima tužioca da je svjedok u telefonskom kontaktu obavjestio da je bolestan. U odnosu na svjedoka Mujkanović Midhata, ponovni prijedlog tužilaštva nije bio potkrijepljen novim dokazima o njegovom zdravstvenom stanju nego se prijedlog temeljio na već ranije cijenjenom nalazu vještaka koji je naveo da nakon proteka perioda od dva mjeseca ponovo treba ispitati zdravstveno stanje svjedoka. Uzimajući u obzir da je od tog vještačenja zdravstvenog stanja svjedoka protekao period duži od godinu dana u kojem tužilaštvo nije ponovo ispitalo zdravstveno stanje svjedoka i njegovu mogućnost da pristupi u sud, Vijeće je odbilo da napravi izuzetak od principa neposrednog izvođenja dokaza, nalazeći da nisu ispunjeni uslovi propisani odredbom člana 273. ZKP BiH.

10. Odluka kojom se nalaže odbrani da redukuje broj predloženih svjedoka koji svjedoče na iste okolnosti (kumulativni svjedoci)

30. Vijeće je naložilo odbranama da redukuju broj predloženih svjedoka ukoliko su predloženi da svjedoče na iste okolnosti, a koje okolnosti nisu bile od odlučujućeg značaja za utvrđivanje činjeničnog stanja i donošenje zakonite i pravilne odluke (npr. svjedoci koji su predloženi na okolnosti ličnih prilika optuženih).

11. Saslušanje svjedoka odbrane u pratnji pravnog savjetnika

31. Vijeće je donijelo odluku da prilikom saslušanja svjedoka odbrane Škrbić Milorada, Stojnić Željka i Babić Zorana koji su u momentu svjedočenja bili nepravomoćno osuđeni za isti krivičnopravni događaj u predmetu pred drugim

sudskim Vijećem, te Radaković Milorada koji je u tom istom postupku nepravomoćno oslobođen, u sudnici sa njima budu prisutni i njihovi branioci koji ih zastupaju u tom postupku. U ovom predmetu branioci su postupali u svojstvu pravnog savjetnika. Sud je ovakvu odluku donio u smislu potrebe da se na najbolji način zaštite njihovi interesi, a obzirom da su u momentu svjedočenja, u drugom predmetu imali status optužene osobe za isti krivičnopravni događaj.

12. Odluka kojom se odbija prijedlog odbrane za ulaganje u spis materijalnih dokaza (presuda po sporazumu), izjava iz istrage, i transkripata saslušanja svjedoka Ivanković Damira u drugom predmetu

32. Na ročištu za nastavak glavnog pretresa od 31.03.2011.godine, a prije saslušanja svjedoka Ivanković Damira, branilac prvooptuženog predložio je da se kao materijalni dokaz u spis uloži pismeni otpравak presude Suda BiH u predmetu *Damir Ivanković* broj X-KR-08/549-1 od 02.07.2009.godine koja je donešena po zaključenom sporazumu o priznanju krivnje. Branilac je relevantnost ulaganja pismenog otpравka presude obrazložio potrebom da se izvrši uvid i cijeni dio presude (izreka) u kojoj je, po tumačenju branioca, navedeno da je Ivanković Damir *sam* izvršio selekciju i izdvajanje vojno sposobnih civila iz konvoja. Vijeće je u smislu odredbe člana 263. stav 2. ZKP BiH odbilo prijedlog, ne nalazeći da je ova presuda, iz razloga koje je naveo branilac, relevantna za konkretan postupak. Obzirom da se radi o jednom optuženom (presuda po zaključenom sporazumu o priznanju krivnje u odnosu na optuženog Ivanković Damira), jasno je zbog čega je izreka te presude pisana u jednini.

33. Na istom ročištu Vijeće je odbilo prijedlog branioca optuženog Zečević Saše da se u spis ulože dvije izjave Damira Ivankovića koje je dao prilikom saslušanja u Tužilaštvu BiH u predmetu KT-RZ-48/06 od 11.12.2008.godine i 23.12.2008.godine. Obzirom da je ove izjave svjedok dao u svojstvu osumnjičenog lica, kada nije bio poučen o obavezama istinitog iznošenja činjenica koje su mu poznate, i kada je zapravo iznosio činjenice u korist svoje odbrane, to se ovakva izjava data u svojstvu osumnjičenog nije mogla koristiti ni prilikom direktnog, ni prilikom unakrsnog ispitivanja svjedoka i kao takva uložiti u spis.

34. Branilac optuženog Zečević Saše je predložio i da se u spis uloži transkript saslušanja svjedoka Ivanković Damira sačinjen prilikom njegovog svjedočenja pred pretresnim vijećem Suda BiH u predmetu S1 1 K003472 09 Krl (X-KR-08/549). Obzirom da je Ivanković Damir u svojstvu svjedoka dao svoj iskaz neposredno u sudnici, pred ovim sudećim Vijećem, a obzirom da ZKP BiH u odredbi člana 273. ZKP BiH kao izuzetak od neposrednog izvođenja dokaza, prilikom direktnog i unakrsnog ispitivanja predviđa '*korištenje izjava iz istrage*', a ne i transkripata svjedočenja pred drugim pretresnim vijećem, to Vijeće nije moglo prihvatiti da se predloženi transkript koristi prilikom direktnog i unakrsnog ispitivanja i uvrsti kao dokazni materijal po osnovu odredbe člana 273. stav 2. ZKP BiH.

13. Odluka kojom se odobrava korištenje zapisnika iz istrage o saslušanju optuženog Petra Čivčića u svojstvu svjedoka, isključivo na okolnost pobijanja njegovog kredibiliteta kao svjedoka

35. Prikom unakrsnog ispitivanja optuženog Čivčić Petra koji je davao iskaz u svojstvu svjedoka, branilac optuženog je prigovorio korištenju zapisnika o ispitivanju Čivčić Petra kada je u istrazi ispitan u svojstvu svjedoka.¹⁸ Branilac je naveo da je zapisnike o saslušanju dobio od tužioca neblagovremeno, odnosno neposredno pred početak saslušanja Čivčić Petra, kao i da se radi o zapisnicima koji potiču iz druge istrage a ne istrage koja se odnosila na ovaj predmet. Tužilaštvo je navelo da su optuženi i odbrana znali za postojanje ovih izjava, obzirom da je prilikom hapšenja i saslušanja Čivčić Petra u svojstvu osumnjičenog, isti naveo da je davao iskaz i ranije, a prilikom njegovog saslušanja bio je prisutan i branilac, a što je uneseno i na zapisnik o saslušanju osumnjičenog.¹⁹ Nadalje tužilaštvo je navelo da su izjave bile dostupne odbrani, obzirom da se nalaze u tužilačkom spisu u koji je optuženi vršio uvid, dok je optuženi Čivčić naveo da je izvršio uvid u kompletan spis tužilaštva, ali da ovi zapisnici o saslušanju nisu bili u spisu, te da je tačno da je oznaka predmeta na zapisniku iz druge istrage, ali da je istraga generalno provedena na okolnosti ratnih događaja u regiji Prijedor. Vijeće je donijelo odluku kojom je odobrio korištenje ovih zapisnika, isključivo na okolnosti pobijanja kredibiliteta, imajući u vidu činjenicu da je sam optuženi znao za postojanje izjava, a i odbrana je bila upoznata sa postojanjem tih zapisnika, obzirom da je isto navedeno u samom zapisniku o saslušanju osumnjičenog, koji zapisnik je odbrana posjedovala. Pored toga, Vijeće je imalo u vidu da je i prilikom direktnog ispitivanja odbrana postavljala pitanja optuženom Čivčiću kao svjedoku na okolnosti tih zapisnika, i na taj način omogućila korištenje tih zapisnika u unakrsnom ispitivanju.

14. Odluka kojom se usvaja prijedlog odbrane Čivčić Petra za ulaganje u spis materijalnih dokaza- transkripti saslušanja zaštićenog svjedoka X saslušanog pred pretresnim Vijećem u predmetu MKSJ

36. Na ročištu za pretres od 27.10.2011.godine odbrana optuženog Čivčić Petra je predložila da se kao dokaz provede uvid i čitanje materijalne dokumentacije, transkripti saslušanja i izjave svjedoka X iz predmeta MKSJ (u ovom predmetu isti svjedok svjedočio pod pseudonimom Ko-15). Tužilaštvo je istaklo prigovore zakonitosti i autentičnosti. Naime, tužilaštvo je navelo da je odbrana te dokaze trebala koristiti prilikom unakrsnog ispitivanja svjedoka jer su u vrijeme njegovog saslušanja ti dokazi bili poznati i odbrana je imala mogućnost da ih predočava svjedoku. Pored toga, tužilaštvo je istaklo da su dokumenti prevedeni sa engleskog

¹⁸ **T-136-a-** Zapisnik o saslušanju Čivčić Petra u svojstvu svjedoka od 06.06.2008.godine, Državna agencija za istrage i zaštitu

¹⁹ **T-136-** Zapisnik o saslušanju osumnjičenog Čivčić Petra od 28.08.2009.godine

jezika od strane ovlaštenog sudskog tumača, međutim, da su originali na engleskom jeziku zapravo nezvanične i nekorigovane verzije transkripata, te da nisu podobne kao dokaz u postupku. Tužilaštvo je istaklo da se neće protiviti prijedlogu da se svjedok ponovo pozove kako bi mu se mogle predočiti eventualne razlike u iskazu. Odbrana je navela da se radi o zvaničnim, ovjerenim dokumentima, koji su odbrani dostavljeni direktno iz MKSJ sa pečatima i da ih je odbrana i dobila zvaničnim putem preko *Ocjela za vezu sa MKSJ*. Nadalje, odbrana je navela da nije bila u mogućnosti unakrsno ispitati svjedoka na ove oklonosti, jer je, obzirom da se radi o zaštićenom svjedoku, odbrana bila upoznata sa njegovim identitetom sedam dana prije njegovog ispitivanja. Pored toga, radi se o prvom svjedoku koji je bio saslušan u ovom predmetu, a odbrana nije bila u posjedu njegovih ranijih izjava u trenutku kada je svjedočio kao svjedok tužilaštva, pa su tek nakon provedene procedure izmjene mjera zaštite, odnosno dobijanja odobrenja za korištenje ovih izjava od MKSJ, a što je trajalo oko godinu dana, oni te izjave i mogli koristiti.

37. Vijeće je po pitanju zakonitosti provođenja dokaza odlučilo da će ostaviti mogućnost da se svjedok ponovo pozove i sasluša na okolnosti eventualnih razlika u iskazima. Do kraja postupka svjedok KO-15 (koji je u inostranstvu) je više puta pozivan da ponovo pristupi u sud radi saslušanja, međutim, u kontaktu sa službenicima odjela za podršku svjedocima svjedok je izjavio da nije u mogućnosti pristupiti radi ponovnog svjedočenja jer je lošeg zdravstvenog stanja i da bi mu ponovo svjedočenje izazvalo pogoršanje istog, zbog čega je Vijeće na ročištu za pretres od 24.04.2012.godine donijelo odluku da će prihvatiti ulaganje transkripata u spis, te iste cijeniti u vezi sa ostalim provedenim dokazima. U odnosu na prigovor autentičnosti, Vijeće je obzirom na način pribavljanja i zvaničnu ovjeru od MKSJ, odbilo taj prigovor tužilaštva.

15. Odluka kojom se odbija prijedlog za provođenje materijalnog dokaza odbrane optuženog Čivčić Petra- uvidom i čitanjem novinskih članaka

38. Na ročištu za pretres od 12.04.2012.godine Vijeće je odbilo prijedlog odbrane optuženog Čivčić Petra da se kao dodatni dokazi provede uvid i čitanje novinskih članaka, nalazeći da nisu pouzdan dokaz, kao i da njihov sadržaj nije od značaja za predmet optužnice.

16. Odluka kojom se odbijaju prigovori odbrane na izmjenjenu optužnicu Tužilaštva BiH od 10.05.2012.godine

39. Branioци optuženih su izjavili prigovore na izmjenjenu optužnicu Tužilaštva od 10.05.2012.godine.²⁰ Branioци su iznijeli argumente u pravcu osporavanja ispunjenja uslova iz odredbe člana 275. ZKP BiH, iz razloga što smatraju da je optužnica proširena na način da je dodata nova tačka, odnosno nova radnja i to progon

²⁰ Podnesci advokata Dakić Ranka, Stanić Radovana i Zec Savana od 17.05.2012.godine

pljačkom, da je činjenično stanje izmjenjeno na teže, te su optuženi djelo počinili i kao saizvršioc i pomagači, odnosno i u udruženom zločinačkom poduhvatu. Odbrane su predložile da se izmjenjena optužnica proslijedi na potvrđivanje u odnosu na nove tačke ili da se u presudi odbije optužba u odnosu na izmjenjenu optužnicu. Vijeće je odbilo prigovore odbrane nalazeći iste neosnovanim. Naime, tačno je da je tužilaštvo na samom kraju dokaznog postupka podnijelo sudu izmjenjenu optužnicu koja se u činjeničnom opisu u određenim segmentima razlikuje od prvobitno potvrđene optužnice po kojoj se i vodio postupak. Kako ne bi bilo ugroženo pravo na odbranu optuženih, Vijeće je nakon prihvatanja izmijenjene optužnice omogućilo odbranama svih optuženih da stave nove dokazne prijedloge, te je i usvojilo jedini prijedlog za izvođenjem dodatnog dokaza, saslušanja svjedoka po prijedlogu odbrane optuženog Čivčić Petra.

40. Vijeće je prethodno pomno proučilo razlike između potvrđene i izmijenjene optužnice, te je odbilo prigovor odbrane da se radi o proširenoj optužnici čije bi se navodne nove tačke trebale proslijediti na potvrđivanje. Naime, potvrđenom optužnicom optuženima se stavlja na teret jedan krivičnopravni događaj, pravno kvalifikovan kao progon civilnog stanovništva na nacionalnoj, vjerskoj ili drugoj osnovi, a činjenično opisan u jednoj tački optužnice a kroz više radnji izvršenja u udruženom zločinačkom poduhvatu, odnosno kroz pratnju konvoja, oduzimanje novca i dragocjenosti od putnika u konvoju, razdvajanje oko dvjesto muškaraca, njihovo sprovođenje i strijeljanje na mjestu korićanske stijene. Izmjenjenom optužnicom optuženi se terete za učestvovanje u istom udruženom zločinačkom poduhvatu koji obuhvata sve navedene radnje, koje su na nekim mjestima detaljnije i preciznije opisane nego je to bilo u potvrđenoj optužnici, pa stoga nema osnova za tvrdnju odbrane da su činjenično optuženima stavljene na teret nove tačke, niti da je u tom smislu optužnica izmjenjena *in peius* optuženih. Tačno je da su u odnosu na optuženog Čivčić Petra izmjenjenom optužnicom dodatno opisane radnje pljačke, kroz “davanje kese i prenošenje naredbe za pljačkanje”, međutim, ne radi se o većoj kriminalnoj količini, niti o novoj radnji ili novom događaju, obzirom da je i potvrđena optužnica takođe sadržavala pljačkanje u udruženom zločinačkom poduhvatu.

41. Vijeće nalazi da se u konkretnom slučaju ne radi ni o novoj pravnoj kvalifikaciji obzirom da je izmjenjenom optužnicom djelo kvalifikovano kao progon civilnog stanovništva, identično kao i potvrđenom optužnicom. Jedina razlika u pravnoj kvalifikaciji je u označavanju odredbe člana 172. ZKP BiH, koji je u potvrđenoj optužnici glasio 172. stav 1. tačka h) u vezi sa a), d), e) i k) , dok u izmjenjenoj optužnici stoji - u vezi sa a), d), e), k), i h) , odnosno dva puta se navodi tačka h) –progon, pa Vijeće nije našlo da se radi o novoj tački optužnice sa novom pravnom kvalifikacijom koju bi kao takvu trebalo uputiti na potvrđivanje. Obzirom na djelo za koje se optuženi terete, te obzirom na pravnu kvalifikaciju tog djela, preciziranje pravne kvalifikacije u ovom slučaju nije teže za optuženog, jer je osnova pravne kvalifikacije ista. Preciziranje nije proizvelo primjenu kvalifikatornog oblika izvršenja krivičnog djela niti je u suštini pravna kvalifikacija bitno promjenjena. Sud nije vezan pravnom kvalifikacijom djela iz optužnice. Izmjena pravne kvalifikacije je

dozvoljena ukoliko je krivično djelo opisano u činjeničnom opisu optužnice i za optuženog nije teže.²¹

42. U odnosu na optuženog Čivčić Petra takođe nije došlo do proširenja optužnice zbog toga što se, kako odbrana tvrdi, potvrđenom optužnicom teretio po komandnoj odgovornosti i kao učesnik udruženog zločinačkog poduhvata, dok je u izmjenjenoj optužnici pored ovih, u pravnoj kvalifikaciji u odnosu na njega i druge optužene dodana i odgovornost kao saizvršilaca i pomagača. Nije neuobičajeno da optužnicom tužilaštvo kvalifikuje više oblika odgovornosti, koje svakako ne mogu egzistirati istovremeno te je u krajnjem odluka na pretresnom vijeću da prilikom donošenja presude oglasi optuženog odgovornim samo po osnovu jedne vrste odgovornosti ili da ga oslobodi ako nađe da nije krivično odgovoran.

43. Dakle, Vijeće je zaključilo da se radi o izmijeni optužbe, a ne o proširenju kako je to navela odbrana, s obzirom da je optužba izmjenjena u granicama djela koja su po svojoj prirodi iste vrste kao i ona koja su opisana u potvrđenoj optužnici koja je stupila na pravnu snagu.

C. DOKAZNI POSTUPAK

44. Na prijedlog Tužilaštva saslušani su svjedoci- oštećeni „KO-15“ dana 20.11.2009.godine, Bajrić Melisa dana 04.03.2010.godine, Grabić Said dana 20.05.2010.godine, „KO-12“ dana 15.06.2010.godine, Kadirić Suad dana 23.07.2010.godine, „KO-8“ dana 02.09.2010.godine, „KO-7“ dana 21.09.2010.godine, „KO-10“ i „KO-11“ dana 30.09.2010.godine, Jakupović Bahrija dana 21.10.2010.godine, Jakupović Bahrija 25.03.2010.godine, Šanta Šefik dana 18.11.2010.godine, Mujadžić Edin dana 02.12.2010.godine, „KO-18“ dana 23.12.2010.godine, svjedok „B“ dana 01.07.2010.godine i Erna Kadirić dana 27.01.2011.godine, zatim svjedoci Ivanković Damir dana 02.12.2009.godine i 16.12.2009.godine, Đurić Gordan dana 17.12.2009.godine i 23.12.2009.godine, „K-3“ dana 04.02.2010. i 11.02.2010.godine, „KA-1“ dana 18.02.2010.godine, „K-1“ dana 25.02.2010.godine, Vrabičić Velimir dana 18.03.2010.godine, Zubanović Miljan dana 15.04.2010.godine, Komljenović Milan dana 29.04.2010.godine, Peulić Boško dana 20.05.2010.godine, Krejić Nenad i Babić Zoran dana 27.05.2010.godine, Gnjatović Luka i Lakić Vitimir dana 29.06.2010.godine, „KS-1“ dana 06.07.2010.godine, „KS-2“ dana 26.08.2010.godine, Mijić Ranko dana 05.10.2010.godine, Marković Dragomir dana 10.06.2010.godine, te „KS-3“ dana 09.12.2010.godine. Pročitana je i u spis uložena izjava svjedoka K2 koji je u preminuo i svjedoka „A“ koji zbog zdravstvenog stanja nije mogao pristupiti na glavni pretres. U replici tužilaštva saslušani su svjedoci „KR-1“ dana

²¹ Paragraf 45, drugostepena presuda Suda BiH *Bundalo Ratko* X-KRŽ-07/419 od 28.januara 2011.godine

15.03.2012.godine i "KR-2" dana 29.03.2012.godine, svjedok Mašić Sead dana 12.04.2012.godine, te ponovo svjedok Vrabičić Velimir dana 15.03.2012.godine.

45. Na prijedlog tužilaštva izvedeni su i u sudski spis uloženi materijalni dokazi koji su navedeni u aneksu presude, te su u skladu sa članom 273. ZKP BiH pročitane izjave dva svjedoka koje su dali u istražnom postupku. Tužilaštvo je provelo vještačenje po vještaku sudske medicine antropolog doktor Saliha Silajdžić Brkić dana 07.10.2010.godine, i vještaku sudske medicine patologu, primarijus doktoru Rakočević Miroslavu dana 14.10.2010.godine, vještaku Klonowski Eva, ekspert međunarodne komisije za traženje nestalih osoba dana 02.02.2011.godine, vještaku medicinske struke dr.Sarajlić Nerminu dana 26.01.2012.godine, te vještaku medicinske struke dr. Blažanović Anto dana 29.02.2012.godine.

46. U svojstvu svjedoka odbrane optuženog Zečević Saše saslušano je devet svjedoka, i to svjedoci koje su predložile i saslušale i odbrane ostalih optuženih: Torbica Zdravko dana 10.03.2011.godine, Škrbić Milorad dana 16.03.2011.godine, Stojnić Željko dana 17.03.2011.godine, Babić Zoran dana 24.03.2011.godine, Radaković Milorad dana 30.03.2011.godine, Ivanković Damir dana 31.03.2011.godine, zatim Kos Bogoljub (koga je ujedno predložila i odbrana optuženog Čivčić Petra) dana 10.03.2011.godine, te svjedoci Zečević Stojka i svjedoci „D1“, „D3“ i „D4“ dana 13.04.2011.godine. U spis nisu uloženi materijalni dokazi.

47. Na prijedlog odbrane optuženog Knežević Radoslava, saslušani su, pored gore nabrojanih zajedničkih svjedoka, i svjedoci Đurić Gordan i Četić Ljubiša dana 14.04.2011.godine (ujedno predloženi i saslušani i od strane odbrane Čivčić Petra) te Basrak Rajko dana 14.04.2011.godine, Marković Ivanka, Marković Goran i Zgonjanin Darko dana 21.04.2011.godine, zatim Radovanović Aleksandar i Trifunović Milenko dana 12.05.2011.godine. Optuženi Knežević Radoslav je dana 25.05.2011.godine dao iskaz u svojstvu svjedoka, a dana 15.12.2011.godine proveden je dokaz vještačenjem po vještaku medicinske struke Sovilj Mirku. Izvedeni su i u spis uloženi materijalni dokazi popisani u aneksu presude.

48. Na prijedlog odbrane optuženog Čivčić Petra saslušani su, pored gore nabrojanih koji su bili zajednički svjedoci i Radić Ratko, Šobot Vladimir i Stakić Radenko dana 26.05.2011.godine, Prpoš Đuro, Kečan Radovan i Brdar Slobodan dana 02.06.2011.godine, Džaferagić Enes i Đurđević Milovan dana 08.06.2011.godine, Pavičić Milivoje i Goronja Željko dana 16.06.2011.godine, Gavrilović Milan dana 04.07.2011.godine, Kovačević Marinko, Pantić Nebojša 08.07.2011.godine, Čađo Milutin i Janković Jevto dana 08.08.2011.godine, te Čivčić Mitar, Petković Luka, i Čivčić Miodrag dana 28.09.2011.godine. Odbrana je dana 07.09.2011. i 08.09.2011.godine provela dokaz vještačenjem po vještaku vojnom analitičaru Bajagić Mladenu, te su u spis uloženi materijalni dokazi čiji je popis u aneksu presude. Po osnovu odredbe člana 273. ZKP BiH odbrana je pročitala i u spis uložila izjavu svjedoka Buhovac Branka koji je u međuvremenu preminuo, a u svojoj je odbrani dana 29.09.2011. i 06.10.2011.godine svjedočio i sam optuženi

Čivčić Petar, te je dana 29.05.2012.godine ponovo saslušan svjedok KA-1 kao svjedok odbrane, a nakon što je tužilaštvo izmijenilo dispozitiv optužnice.

49. Na prijedlog odbrane optuženog Topola Branka pored gore navedenih koji su bili zajednički svjedoci, saslušani su i Stojanović Ljubica i Komljenović Dosta dana 12.10.2012.godine, svjedok O4 i Briševac Nedjeljko dana 25.10.2011.godine, te su u spis uloženi materijalni dokazi koji su popisani u aneksu presude. U svojoj odbrani je dana 27.10.2011.godine svjedočio i sam optuženi Topola Branko. U duplici je odbrana saslušala svjedoke Skeja Mileta i Kadirić Admira dana 25.04.2012.godine.

50. Na prijedlog optuženog Ljepoja Marinka, pored gore navedenih koji su bili zajednički svjedoci, saslušan je i svjedok Krejić Savo dana 09.11.2011.godine, a u spis su uloženi materijalni dokazi koji su popisani u aneksu presude. U duplici je odbrana saslušala ponovo svjedoka Krejić Savu, te svjedoke Topić Radoje i Đurđević Milovana dana 18.04.2012.godine.

51. Odbrane su predlagale da se kao svjedok pozove i sasluša Mrđa Darko koji se po pravomoćnoj presudi MKSJ nalazi na izdržavanju kazne zatvora u drugoj državi. Branioci optuženih uz pomoć Odsjeka za krivičnu odbranu u više navrata su pokušali obezbjediti i dogovoriti njegovo saslušanje, međutim isti nije bio zainteresovan da svjedoči. Kako je za njegovo saslušanje bila neophodna njegova saglasnost to Sud nije bio u mogućnosti obezbjediti provođenje ovoga dokaza, a Vijeće je do samog kraja dokaznog postupka ostavilo otvorenim mogućnost da se on sasluša ukoliko bi na to pristao. Obzirom da do kraja dokaznog postupka to nije bilo moguće, odbrane (izuzev odbrane optuženog Zečević Saše) su i odustale od tog dokaznog prijedloga, a kako je bilo očigledno da neće biti moguće provesti dokaz njegovim saslušanjem to je Vijeće i zaključilo dokazni postupak.

52. Lista materijalnih dokaza tužilaštva i odbrane, nalazi se u *Aneksu 2* ove presude i čini njen sastavni dio.

D. ZAVRŠNE RIJEČI

1. Tužilaštvo

53. U završnim riječima tužilaštvo je istaklo kako je teško vratiti se unazad u vrijeme izvršenja zločina, te putem svjedočenja i dokaza izvršiti rekonstrukciju ovog strašnog zločina. Neki od izvršilaca su već osuđeni zbog ovog zločina kao što su Ivanković Damir, Četić Ljubiša i Đurić Gordan koji su priznali učešće u izvršenju, te su se pokajali i izvinuli oštećenim. U odnosu na optužene u ovom predmetu, od dana iznošenja uvodne riječi stav tužilaštva se nije izmijenio jer je tužilaštvo uvjereno da je

dokazalo činjenične navode izmjenjene optužnice i da je dokazalo da se u radnjama optuženih stiču svi elementi bitnih obilježja bića ovog krivičnog djela za koje su optuženi. Tužilaštvo smatra da je opšti element djela- širok i sistematičan napad na civilno stanovništvo, dokazan na osnovu utvrđenih činjenica prihvaćenih rješenjem suda, koje su dodatno potkrijepljene izjavama saslušanih svjedoka koji su pričali o događajima u Prijedoru 1992.godine. Da su optuženi sami znali za napad, kao i da radnje koje poduzimaju čine dio tog napada proizilazi i iz samih zadataka interventnog voda kao što su provjera, prikupljanje naoružanja, pratnja konvoja i slično, što su potvrdili svjedoci pripadnici interventnog voda, kao i činjenicu da su i ranije išli u pratnji konvoja kojima je civilno stanovništvo napuštalo Prijedor i odlazilo prema Travniku. Nadalje tužilaštvo nalazi da su iskazima svjedoka potvrđeni i dokazani navodi optužnice da su optuženi učestvovali u pratnji konvoja na dan 21.avgusta 1992.godine, kojom prilikom su pljačkali putnike u konvoju, te kojom su prilikom na jednom dijelu puta izdvojili iz konvoja dvjesto muškaraca, sproveli ih u dva autobusa, dovezli do mjesta zvanog Korićanske stijene gdje su ih izveli, postrojili na rubu litice i pucali u njih iz automatskog naoružanja. Tužilaštvo nalazi da optuženi provedenim dokazima nisu dokazali svoju odbranu alibijem, pa predlaže da se osude i da im se izrekne kazna u skladu sa zakonom.

2. Optuženi Zečević Saša

54. Branilac optuženog Zečević Saše u završnoj riječi je istakao da prije svega izražava žaljenje zbog događaja na Korićanskim stijenama i izražava saučešće oštećenim i njihovim porodicama. Branilac je naveo da je nakon provedenog dokaznog postupka tužilaštvo izmijenilo dispozitiv optužnice proširivši je kako u činjeničnom dijelu tako i u pogledu pravne kvalifikacije, te je naveo u čemu se razlike ogledaju. Nadalje, branilac se detaljno osvrnuo na problem primjene Krivičnog zakona BiH, po kojem je potvrđena optužnica i vođen postupak.

55. U nastavku izlaganja odbrana je ukazala na praksu prihvatanja utvrđenih činjenica kao pogrešnu, obzirom da utvrđene činjenice ne proizilaze iz dokaza izvedenih pred ovim sudskim Vijećem nego drugim vijećima, te je provednim dokazima odbrane ukazivao na to da je odbrana osporila neke od činjenica koje je Vijeće prihvatilo kao utvrđene kao i na to da tužilaštvo nije dokazalo širok i rasprostranjen napad kao opšti element djela.²² Branilac je i izvršio analizu dokaznog postupka.²³ Naveo je da tužilaštvo nije dokazalo da je Zečević Saša izvršio krivično djelo koje mu je optužnicom stavljeno na teret, ističući da su svjedoci Ivanković, Četić i Đurić pripremljeni svjedoci koji su se obvezali svjedočiti protiv optuženih u ovom predmetu kako bi odgovornost prebacili i na Zečević Sašu koji je bio pripadnik

²² Ovi argumenti detaljnije izneseni u dijelu presude- opšti element djela

²³ Zbog obimnosti analiza nije iznešena u ovom dijelu presude, a pojedinačnim argumentima presuda će se baviti u dijelu presude u kojem se iznosi ocjena dokaza

voda, ali nije bio na mjestu razdvajanja kritičnog dana niti je bio na Korićanskim stijenama. Tužilaštvo pogrešno smatra da je na optuženom da dokazuje da on u tome nije učestvovao. Zečević Saša nije učestvovao u tom događaju, ali on jednostavno, protekom vremena od dvadeset godina od tog dana, do dana podizanja optužnice ne može da se sjeti gdje je tog dana bio. Naveo je i da osim uopštenog i paušalnog navođenja namjere optuženog u samoj optužnici, na glavnom pretresu nije izveden ni jedan dokaz, a kada bi se tumačilo tako široko, kako to čini tužilaštvo, onda bi svi pripadnici interventnog voda bili pripadnici udruženog zločinačkog poduhvata. Branilac je istakao kako se nada da će i sudsko Vijeće pažljivom ocjenom dokaza doći do ovakvih zaključaka i da će optuženog Zečević Sašu osloboditi optužbe.

56. Optuženi Zečević Saša lično se obratio sudu navodeći da iskreno žali zbog svih žrtava i saosjeća sa njihovim porodicama. Naveo je da je tokom suđenja čuo mnogo potresnih svjedočenja preživjelih i članova njihovih porodica i da oni imaju pravo da znaju šta se zaista dogodilo, te počiniozi tog zločina treba da odgovaraju za to što se dogodilo, ali da on ne spada među njih. Neki su počiniozi zaključili sporazume sa tužilaštvom a uslov je bio da odgovornost prenesu i na druge ljude, bez obzira da li su oni bili prisutni ili ne. Istakao je da ne želi da vjeruje kako je samo bitno osuditi određeni broj ljudi, umjesto kažnjavanja pravih počinilaca zločina. Naveo je da nije kriv za to što mu se stavlja na teret, a da je jedina njegova krivica što je učestvovao u asanaciji na Korićanskim stijenama kako bi se tijela dostojanstveno sahranila, i ako je to zločin spreman je snositi posljedice za to, a to je jedino naređenje koje je dobio. Naveo je kako je uvijek nastojao obavljati svoj posao profesionalno, onako kako je školovan i kako je odgajan. Nikada ne bi učestvovao u ovakvom zločinu jer je naučen da poštuje ljude i njihove živote, da ne dijeli ljude po nacionalnosti, nego na dobre i loše. Kako bi obezbjedio egzistenciju svojoj porodici, pored svog redovnog posla obavljao je poslove i u mjestima oko Prijedora koja su naseljena bošnjačkim stanovništvom i družio se sa njima, normalno se kretao po cijeloj prijedorskoj regiji uzdignute glave i čista obraza, a što nikada ne bi mogao da je zaista počinio ono što mu je tužilaštvo stavilo na teret. Lakše je vjerovati lažima koje se sto puta čuju, nego istini koja se čuje jednom. Naveo je da su protiv njega upotrijebljeni lažni svjedoci i lažne činjenice, a on iskreno vjeruje kako će istina kad tad isplivati na površinu i da će se saznati ko su pravi počiniozi ovog zločina, pa se zato nada da sudije neće dozvoliti da u ovom slučaju pobijedi nepravda, te da će na kraju postupka biti donijeta odluka koja je zasnovana na istini, a ne na lažnim svjedocima.

3. Optuženi Knežević Radoslav

57. Branilac optuženog Knežević Radoslava u završnim riječima takođe je izrazio saosjećanje sa svim žrtvama i porodicama jednog bezumnog čina koji nikako nije trebao da se dogodi. U nastavku je ukazao, prije svega, na prigovor koji je istican i ranije u fazi podizanja i potvrđivanja optužnice, te kasnije i pred pretresnim Vijećem, a to je da je pravna stvar presuđena i da optuženi Knežević ne može dva puta

odgovarati za isto krivično djelo, te se pozvao na načelo da niko ne može biti suđen za djelo za koje je suđen i za koje je već donesena pravomoćna sudska odluka.

58. U drugom dijelu završne riječi branilac je skrenuo pažnju na očekivanje odbrane da se ocjena dokaza izvrši na način da se u obzir uzmu svi elementi koji utiču na sud da se neki dokaz prihvati ili ne prihvati. Teško je očekivati i da će svjedoci, kao glavni dokazni materijal i tužilaštva i odbrane, poslije dvadeset godina uspjeti da prikažu sve one činjenice koje su od značaja za donošenje pravilne odluke, pa se u tom smislu, naročito ukazuje na iskaz svjedoka Kadirić Erne, čiji iskaz sadrži i one podatke koje odbrana može prihvatiti kao istinite, ali i one koje ne može kao takve prihvatiti. Pri kraju svjedočenja je ona na pitanje predsjednika vijeća, da li se boji kada vidi optužene, rekla: *"Ne, ne bojim se, ali imam mržnju"*. Razumljivo je i ljudski da neko ko preživi takve stvari, osjeća i mržnju, ali to je isto tako nešto, što može utjecati na kvalitet svjedočenja. Njeno svjedočenje upućuje na zaključak da svjedok iznosi nešto što joj nije poznato ili što joj je naknadno poznato, a što je ona obradila iz kasnijih podataka koje je čula, a ta bojazan da svjedoci "obrađuju" nešto što su kasnije čuli postoji i kod svakog drugog svjedoka kao što je npr. KO-15 koji je nesiguran i daje podatke koji nisu plod njegovog pamćenja sa lica mjesta nego plod podataka koje je kasnije dobio, pa se treba zapitati kako ovakvom svjedoku pokloniti vjeru.

59. U odnosu na izmjenjenu optužnicu, odgovornost je kvalifikovana i saizvršilaštvom i pomaganjem, pa odbrana ne zna šta je branjeniku stavljeno na teret, međutim, smatra da radnje njegovog branjenika nisu opisane ni za jedno djelo iz odredbe 172. KZ BiH, osim da je bio pratilac konvoja i da je učestvovao u ubijanju. Odbrana nalazi da sve druge kvalifikacije, osim ubistva, tužilaštvo nije ni dokazivalo. U odnosu na kvalifikaciju ubistva učestvovanjem Kneževića u UZP-u, čak je i tužilaštvo u završnoj riječi ocijenilo dokaze na način koji nije uvjerljiv. Kao primjer toga, branilac je naveo da je analiziran dokaz- iskaz Vlade Bebana, koji nikada nije izveden, a tužilac ga u nekoliko navrata citira u završnoj riječi, pa proizilazi da tužilaštvo u ovom predmetu nije imalo dovoljno argumenata, te je poseglo za nekim svjedocima koji u ovom predmetu uopšte nisu saslušani. Branilac je iznio i analizu provedenih dokaza te istakao da tužilac nije dokazao niti dokazivao krivicu optuženog i zatražio da sud donese odbijajuću ili oslobađajuću presudu.

60. Branilac optuženog Knežević Radoslava je u završnoj riječi ponovo istakao prigovor koji je istican i ranije - u fazi podizanja i potvrđivanja optužnice, te kasnije i pred pretresnim Vijećem, a to je da je pravna stvar presuđena i da optuženi Knežević ne može dva puta odgovarati za isto krivično djelo, te se pozvao na načelo da niko ne može biti suđen za djelo za koje je suđen i za koje je već donesena pravomoćna sudska odluka.

61. Prigovorom se ističe da ne postoji razlika između inkriminacija i radnji između člana 142. preuzetog Krivičnog zakona SFRJ i člana 172. KZ BiH Krivičnog zakona BiH po kojem je podignuta optužnica. Pristup u kojem se označavaju "dva djela" je isuviše restiktivan u odnosu na prava pojedinca, jer ako se sud ograniči na utvrđenje

da je lice krivično gonjeno za djela koja su različito razvrstana, tada se izlaže riziku da će podrivati garanciju sadržanu u članu 4 Protokola broj 7 uz EKLJP, a ne učiniti je praktičnom i djelotvornom. Prema odbrani ovaj se član mora tumačiti tako da se zabranjuje krivični progon za drugo djelo ukoliko ono proizilazi iz istih činjenica ili činjenica koje su u biti iste, a u ovom slučaju radi se o istoj činjenici- napadu na civilno stanovništvo. Odredba člana 142. KZ SFRJ je imala veliki broj radnji izvršenja tog krivičnog djela, i u njoj je obuhvaćeno sve ono što je obuhvaćeno i odredbom člana 172 KZ BiH.

62. Optuženi Knežević Radoslav se u cjelosti pridružio završnim riječima svog branioca.

4. Optuženi Čivčić Petar

63. Branilac optuženog Čivčić Petra prije izlaganja završne riječi izražava žaljenje za svim žrtvama ovog zločina koji nema opravdanja i koji zahtjeva da se istraži do kraja i da se sva odgovorna lica procesuiraju. Navodi da je na tom putu najbitnije utvrđivanje univerzalne istine koja je decenijama bila zvijezda vodilja našeg pravnog sistema, a što je unazad nekoliko godina zamjenjeno principima adversarnog sistema, čije opasnosti se ogledaju u zanemarivanju materijalne istine u cilju postizanja uspjeha u sudskom postupku, što može dovesti do toga da u takvom postupku strada neko ko je nevin.

64. Odbrana smatra da optuženje i način na koji se tokom postupka Čivčić Petar pokušao prikazati krivim, predstavlja primjer opasnosti stradanja bez krivice. Nije u pitanju samo kolateralna šteta, Petar Čivčić je pogrešno izabran za komandnu odgovornost iako to ni u kom slučaju ne može biti. U istrazi je zaobiđen čitav niz komandnog lanca, ova komandna odgovornost je u pravnoj praksi ustanovljena u cilju kažnavanja najviših oficira, a ne najnižih poput Petra Čivčića, u to vrijeme dvadesetjednogodišnjeg policajca pripravnika.

65. Odbrana je postavila pitanje zašto se isključuje jedan od najvećih postulata da prisutnost nadređenog isključuje komandnu odgovornost podređenog, te ukazala na to da se izmjenjenom optužnicom u drugom predmetu ni Janković Dušan ne tereti za komandnu nego za individualnu odgovornost. Samo se protiv Čivčić Petra vodi postupak za Korićanske stijene po osnovu komandne odgovornosti, te je on ovom optužnicom doveden u istu ravan sa Stanišićem, Župljaninom i Karadžićem, visokim dužnosnicima protiv kojih se postupak vodi u MKSJ. To što su osobe Paraš Miroslav i Simo Drljača mrtvi, nije opravdanje da se Čivčić Petar tereti po principu komandne odgovornosti.

66. Odbrana je ukazala na razlike između potvrđene i izmjenjene optužnice. Za dvadeset i šest mjeseci dokaznog postupka optužba je izvela ukupno osam dokaza kojima je pokušala dokazati odgovornost Petra Čivčića, te je odbrana izložila i njihovu analizu. Nadalje, odbrana je analizirala institut komandne odgovornosti, kao i

udruženog zločinačkog poduhvata. Na kraju, odbrana je zatražila da sud optuženog Čivčić Petra oslobodi optužbe.

67. Optuženi Čivčić Petar se i sam obratio sudu, te je istakao da je sud tokom suđenja mogao sagledati u kakvoj se poziciji on našao 1992.godine, kada ga je rat silom prilika zatekao u Sarajevu, a potom u Prijedoru. Tog tragičnog dana on nije imao nikakve veze sa pratnjom civila i njihovom daljom sudbinom, te je zatražio da ga sud oslobodi od optužbe.

5. Optuženi Topola Branko

68. Branilac optuženog Topola Branka u završnoj riječi je istakao da je događaj na Korićanskim stijenama strašan i da pred lice pravde treba da budu izvedeni izvršitelji, da se nađu nestala tijela, te žrtvama i porodicama da smiraj i pravda. Međutim, njegov branjenik Branko Topola ne može biti krivično odgovoran za ove događaje. On nije kritičnog dana 21.08.1992.godine bio u konvoju, bilo u svojstvu pratioca ili bilo kojem drugom svojstvu, nije na posljednjem odmorištu izdvajao civile iz vozila, nije oduzimao vrijednosti ili dragocjenosti od putnika, niti je učestvovao u ubistvima nedužnih civila na Korićanskim stijenama, pa samim tim nije svjesno i voljno učestvovao u, kako to Tužilaštvo navodi, udruženom zločinačkom poduhvatu civilnih i vojnih vlasti opštine Prijedor i počinio krivično djelo zločina protiv čovječnosti. Branilac je analizirao iskaze svjedoka i materijalne dokaze iz kojih proizilazi da su konvoj pratili i zločin počinili pripadnici interventnog voda čiji Topola Branko nije bio pripadnik. Odbrana smatra da se načelo „*in dubio pro reo*“ treba primjeniti u odnosu na optuženog Branka Topolu, iz razloga što Tužilaštvo BiH nije uspjelo van svake razumne sumnje dokazati krivičnu odgovornost optuženog.

69. Optuženi Topola Branko u cjelosti se priključio završnoj riječi svog branioca.

6. Optuženi Ljepoja Marinko

70. Branilac optuženog Ljepoja Marinka u završnoj riječi je istakao da osim nesporne činjenice da je Ljepoja Marinko bio pripadnik interventnog voda, tužilaštvo nije dokazalo van razumne sumnje da je učinio krivično djelo, odnosno da je bio prisutan na Korićanskim stijenama kada su civili lišeni života. Niko osim svjedoka Ivanković Damira nije potvrdio da ga je vidio na mjestu egzekucije, a njegovom se iskazu ne može vjerovati jer je on prilikom svjedočenja spašavao vlastitu kožu, kao i zbog toga jer on pokušava na sve moguće načine da dobije pomilovanje, a više je puta tražio i prekid izdržavanja kazne. S druge strane, branilac je analizirao iskaze svjedoka kojima se potvrđuju navodi odbrane da je Ljepoja kritične prilike ostao u pokvarenom autobusu, i sa vozačem autobusa se vratio u Prijedor, pa obzirom da tužilaštvo nije tokom postupka dokazalo da je Ljepoja Marinko učestvovao u lišenju života civila na Korićanskim stijenama predlaže da se donese jedina moguća pravilna i zakonita odluka, i to oslobađajuća presuda.

71. Optuženi Ljepoja Marinko se priključio završnoj riječi svog branioca.

II. PRIMJENA MATERIJALNOG PRAVA

72. Vijeće je prije svega razmotrilo pitanje primjenjivog materijalnog prava na konkretan slučaj. Naime, iz optužnice Tužilaštva proizilazi da su inkriminisana djela počinjena od aprila do kraja septembra 1992. godine, u kojem periodu je na snazi bio Krivični zakon Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (KZ SFRJ). Iako KZ SFRJ sadrži poglavlje pod nazivom „Zločini protiv čovječnosti i međunarodno pravo“, on ne sadrži odredbe koje bi se odnosile direktno na zločine protiv čovječnosti.

73. Pravna kvalifikacija krivičnih djela u optužnici, a analogno tome, i u presudi, data je u skladu sa KZ BiH iz 2003. godine, dakle, krivičnim zakonom koji je stupio na snagu nakon inkriminisanog perioda, koji u članu 4. propisuje vremensko važenje krivičnog zakona na način da se na učinitelja krivičnog djela primjenjuje zakon koji je bio na snazi u vrijeme učinjenja krivičnog djela, osim ako se poslije učinjenja krivičnog djela jednom ili više puta izmijeni zakon, kada se na učinitelja primjenjuje blaži zakon.

74. Član 3. KZ BiH propisuje načelo legaliteta, odnosno da nikome ne može biti izrečena kazna ili druga krivičnopravna sankcija za djelo koje, prije nego što je učinjeno, nije bilo zakonom ili međunarodnim pravom propisano kao krivično djelo i za koje zakonom nije bila propisana kazna (nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege).

75. Međutim, članovi 3. i 4. ovog Zakona ne sprečavaju suđenje ili kažnjavanje bilo kojeg lica za bilo koje činjenje ili nečinjenje koje je u vrijeme kada je počinjeno predstavljalo krivično djelo u skladu s opštim načelima međunarodnog prava (član 4a. KZ BiH).

76. Princip legaliteta propisan je na sličan način i odredbama Evropske konvencije o ljudskim pravima (Konvencija). Član 7. Konvencije glasi:

‘1 Niko se ne može smatrati krivim za krivično djelo nastalo činjenjem ili nečinjenjem koje nije predstavljalo krivično djelo u vrijeme izvršenja, prema nacionalnom ili međunarodnom pravu. Isto tako, izrečena kazna neće biti teža od one koja se primjenjivala u vrijeme izvršenja krivičnog djela.

2 Ovaj član ne utječe na suđenje ili kažnjavanje bilo koje osobe koja je kriva za činjenje ili nečinjenje, ako je to djelo u vrijeme izvršenja predstavljalo krivično djelo prema opštim pravnim načelima priznatim kod civiliziranih naroda.”

77. Pomenuta odredba je primjenjiva u BiH jer čini sastavni dio njenog Ustava, pa tako prema izričitoj odredbi člana II (2) Ustava BiH, prava i slobode predviđeni u Evropskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i u njenim protokolima se direktno primjenjuju u Bosni i Hercegovini i imaju prioritet nad svim ostalim zakonima.

78. Zločini protiv čovječnosti su nesumnjivo u inkriminisanom periodu predstavljali krivično djelo prema „opštim pravnim načelima priznatim kod civiliziranih naroda“, odnosno „opštim načelima međunarodnog prava“. Prema tome, iako u krivičnom zakonu koji je važio u vrijeme počinjenja krivičnih djela koja su predmet optužnice, Zločini protiv čovječnosti nisu bili izričito propisani kao krivično djelo, postoji obaveza njihovog procesuiranja.

79. U tom smislu Sud je imalo u vidu presudu Ustavnog suda BiH broj AP-1785-06 (A. Maktouf), kojom je jasno utvrđeno da su ratni zločini „zločini po međunarodnom pravu“ te osuda za takva djela, prema zakonu koji je naknadno propisao i utvrdio određena djela kao krivična i propisao posebnu krivičnu sankciju, ne bi bila suprotna članu 7. stav 1. Evropske konvencije, a analogno tome i Ustavu BiH.

80. Dalje, u pogledu kazne, KZ SFRJ nije predviđao postojanje dugotrajnog niti doživotnog zatvora nego je za najteža krivična djela propisivao smrtnu kaznu, a za lakše oblike maksimalne zatvorske kazne do 15 godina zatvora. Ukidanjem smrtno kazne, cjelokupan sistem kažnjavanja kako je bio predviđen KZ SFRJ je postao neprimjenjiv, jer kako ranije pomenuta odluka Ustavnog suda BiH naglašava „ne može se odvojiti jedna sankcija od cjelokupnosti cilja koji se želio postići kaznenom politikom u vrijeme važenja tog zakona“.

81. Iz svega naprijed navedenog, Sud zaključuje da je u konkretnom slučaju potrebno i opravdano primijeniti Krivični zakon BiH.

III. STANDARDI DOKAZIVANJA

82. Prilikom razmatranja i ocjene dokaza koji su provedeni na glavnom pretresu, Vijeće se rukovalo nekim osnovnim načelima propisanim u ZKP BiH kao i u Konvenciji, a koji će u nastavku biti navedeni.

83. Član 3. stav 1. ZKP BiH određuje da se svako smatra nevinim dok se ne utvrdi njegova krivica za krivično djelo koje mu se stavlja na teret.

84. Svrha sudskog postupka je da se osigura da niko nevin ne bude osuđen, a da se učinitelju krivičnog djela izrekne krivično pravna sankcija pod uslovima propisanim Krivičnim zakonom BiH i u zakonom propisanom postupku (član 2. stav 1. ZKP BiH).

85. Nadalje, na tužitelju leži odgovornost dokazivanja krivice optuženih i optužba to mora utvrditi van svake razumne sumnje, jer u slučaju da postoji bilo kakva sumnja u pogledu postojanja činjenica koje čine navodno krivično djelo, donesena odluka mora ići u prilog optuženog (član 3. stav 2. ZKP BiH).

86. Na kraju, Sud je dužan razmatrati i ocjenjivati dokaze koji idu u korist optuženog sa jednakom pažnjom kao i dokaze koji ga terete (član 14. ZKP BiH).

87. Član 6. stav 1. Konvencije nameće obavezu svim sudovima da "ukažu dovoljno jasno na osnove na kojima oni zasnivaju svoju odluku"²⁴. Iako priznaje primat domaćih sudskih organa u davanju ocjene šta je relevantno i prihvatljivo, član 6. stav 1. Evropske konvencije nameće domaćim sudovima obavezu da na odgovarajući način izvrše ispitivanje podnesaka, argumenata i dokaza koje su podnijele strane²⁵. U vezi sa tim, sudovi moraju razmotriti i raščistiti sve značajne nepodudarnosti u iskazima strana u postupku, ukazati da li je neki od osporenih dokaza neprihvatljiv, te ako jeste, po kom osnovu.²⁶

88. Prilikom ocjene iskaza saslušanih svjedoka Vijeće je nastojalo sagledati njihovo svjedočenje u cjelini, misleći pri tome kako na sadržinu samog iskaza, tako i na njihovo držanje i ponašanje tokom davanja iskaza. Kredibilitet svjedoka zavisi ne samo od toga u kojoj mjeri poznaju događaj o kome svjedoče, nego i od iskrenosti svjedoka, njegove pouzdanosti, kao i svijesti da se polaganjem zakletve pred sudom obavezao da govori istinu.

89. Za iskaz svjedoka nije isključivo bitno da je on dat iskreno, bitno je i da je iskaz pouzdan. Vijeće je imalo u vidu da pouzdanost iskaza jednog svjedoka zavisi od njegovog poznavanja činjenica, ali na pouzdanost iskaza u velikoj mjeri može uticati protek vremena, nestalnost ljudske percepcije kao i traumatičnost samog događaja o kome svjedoči. Vijeće je uporedilo činjenice o kojim je svjedok svjedočio sa činjenicama koje su utvrđene od strane drugih svjedoka, te materijalnim dokazima kako bi se utvrdilo da li su potkrijepljeni ili osporeni drugim dokazima u ovome predmetu.

90. Takođe, Vijeće je ispitalo uložene materijalne dokaze kako bi odlučilo o njihovoj pouzdanosti i dokaznoj vrijednosti.

91. Zapisnike o saslušanju svjedoka uložene u sudski spis u smislu člana 273. stav 1. ZKP BiH, Sud je razmatrao jedino ukoliko su postojala neslaganja u odnosu na iskaz koji je svjedok dao na glavnom pretresu i to u onom dijelu u kojem je ukazano na razliku u iskazu, bilo od strane tužilaštva, bilo od odbrane optuženih, osim zapisnika o saslušanju Čivčić Petra u svojstvu svjedoka, koji dokaz je cijenjen isključivo na okolnosti kredibiliteta iskaza Čivčić Petra koji je iznio odbranu braneći se alibijem.

92. Zapisnike o saslušanju svjedoka uložene u spis u smislu odredbe člana 273. stav 2. ZKP BiH sud je cijenio u vezi sa svim ostalim provedenim dokazima.

93. Nalaz i mišljenje vještaka Bajagić Mladena sud je prihvatio i cijenio samo u dijelu kojem se vještak oslanjao na materijalnu dokumentaciju koju je imao na uvid,

²⁴ Evropski sud za ljudska prava, *Georgiadis protiv Grčke*, 1997, para 606.

²⁵ *Van de Hurk protiv Nizozemske*, 19.04.1994.g., par. 59;

²⁶ *Khamidov protiv Rusije*, 2.06.2008. g., par. 173

dok dio nalaza koji je zasnovan na izjavama svjedoka na glavnom pretresu nije uopće prihvaćen niti je cijenjen prilikom donošenja odluke.

94. Temeljem odredbe člana 15. ZKP BiH sud ima pravo da slobodno ocjenjuje dokaze.²⁷ Vijeće je pažljivo cijenilo sve izvedene dokaze, te će ocjenu istih, a naročito dokaza na kojima je temeljio svoju odluku sud dati u dijelu presude u kojem je obrazložena činjenična i pravna analiza optužbi koje su optuženim stavljene na teret.

IV. NALAZI SUDA – OSUĐUJĆI DIO PRESUDE

95. Prema kvalifikaciji djela iz optužnice, relevantni dio odredbe člana **172. KZ BiH** (*Zločini protiv čovječnosti*) glasi:

“Ko, kao dio širokog ili sistematičnog napada usmjerenog protiv bilo kojeg civilnog stanovništva, znajući za takav napad, učini koje od ovih djela:

- a) lišenje druge osobe života (ubistvo);
- d) deportacija ili prisilno preseljenje stanovništva;
- e) zatvaranje ili drugo teško oduzimanje fizičke slobode suprotno osnovnim pravilima međunarodnog prava;
- h) progon bilo koje grupe ljudi ili kolektiva na političkoj, rasnoj, nacionalnoj, etničkoj, kulturnoj, vjerskoj, spolnoj ili drugoj osnovi koja je univerzalno prihvaćena kao nedopustiva po međunarodnom pravu, u vezi sa bilo kojim krivičnim djelom iz ovog stava ovog člana, bilo kojim krivičnim djelom propisanim zakonom ili bilo kojim krivičnim djelom u nadležnosti Suda Bosne i Hercegovine.
- k) druga nečovječna djela slične prirode, učinjena u namjeri nanošenja velike patnje ili ozbiljne psihičke povrede ili narušenja zdravlja....”

96. Vijeće je svoje nalaze osuđujućeg dijela izreke presude izložio u činjeničnoj i pravnoj analizi (A) širokog i sistematičnog napada protiv civilnog stanovništva, (B) opštih činjeničnih utvrđenja vezanih za formiranje interventnog voda i učešća pripadnika voda u pratnji konvoja 21.avgusta 1992.godine, (C) *progona* kao djela u

²⁷ Član 15. ZKP BiH navodi da “... postojanje ili nepostojanje činjenica nije vezano ni ograničeno posebnim formalnim dokaznim pravilima”.

osnovi zločina protiv čovječnosti a u vezi sa djelima *ubistva* i *p.jačke*, (D) *nečovječnog postupanja*, *zatvaranja* i *prisilnog presejavanja* i (E) izrečene kazne.

A. OPŠTI ELEMENT KRIVIČNOG DJELA
ZLOČINI PROTIV ČOVJEČNOSTI IZ ČLANA 172. KZ BiH

97. Da bi se radnje optuženih Zečevića, Kneževića i Ljepoje koje su im optužnicom tužilaštva stavljene na teret, odnosno za koje su presudom osuđeni, kvalifikovale krivičnim djelom Zločini protiv čovječnosti, Vijeće je moralo utvrditi:

- a) da su iste bile dijelom širokog ili sistematičnog napada
- b) da je napad usmjeren protiv civilnog stanovništva,
- c) da su optuženi znali za napad ili da su njihove radnje dijelom tog napada (nexus)

98. U tom smislu, Vijeće je, nakon ocjene dokaza pojedinačno i u međusobnoj vezi, utvrdilo da li je Tužilaštvo dokazalo ove okolnosti, odnosno da li je dokazan opšti element krivičnog djela iz odredbe člana 172. KZ BiH.

(a) Širina (rasprostranjenost) i sistematičnost napada

99. Kako bi utvrdilo karakter napada na civilno stanovništvo, Vijeće je imalo u vidu i stavove izražene u presudama Međunarodnog Krivičnog Suda za bivšu Jugoslaviju (MKSJ) kojima su definisani faktori pri ocjenjivanju rasprostranjenosti ili sistematičnosti napada, pa tako "U procjenjivanju što napad čini rasprostranjenim ili sistematičnim sudsko Vijeće mora prvo identifikovati stanovništvo koje je objekt napada a zatim, u svjetlu metoda, sredstava resursa i rezultata napada na to stanovništvo ustanoviti da li je napad doista bio rasprostranjen ili sistematski. Posljedice napada po ciljano stanovništvo, broj žrtava, priroda djela, eventualno sudjelovanje zvaničnika ili predstavnika vlasti ili bilo koji prepoznatljivi obrazac zločina mogu se uzeti u obzir kao bi se utvrdilo da li taj napad na civilno stanovništvo ispunjava jedan od uslova, odnosno da li je rasprostranjen ili sistematski ili pak ispunjava oba uslova"²⁸

100. Pridjev „rasprostranjen“ podrazumijeva napad koji je po svojoj prirodi opsežan i za posljedicu ima veliki broj žrtava". Takođe, zločin može biti rasprostranjen ili počinjen u širokim razmjerama zbog kumulativnog efekta niza nečovjećih djela ili zbog jedinstvenog efekta jednog jedinog djela izuzetno velikih razmjera. Pridjev

²⁸ Presuda žalbenog vijeća MKSJ u predmetu Kunarac idr.(par.95)

„sistematski“ ukazuje na organizovanu prirodu djela nasilja i na malu vjerovatnost da je do tih djela došlo nasumice.²⁹

101. Prije analize karaktera samoga napada Vijeće je razmotrilo širi kontekst stanja na području općine Prijedor u periodu obuhvaćenom optužnicom. Pri tome Vijeće je imalo u vidu brojne utvrđene činjenice u postupcima pred MKSJ koje su prihvaćene u ovom postupku a iz kojih proizilazi da se opština Prijedor nalazi u sjeverozapadnoj Bosni i Hercegovini i obuhvata grad Prijedor i gradić Kozarac, koji se nalazi oko deset kilometara istočno od Prijedora. Prije izbijanja rata, razne etničke skupine u opštini Prijedor složno su živjele u zajedništvu, uz limitirane znakove podjele. Atmosfera nepovjerenja, straha i mržnje raspirivana je političkim napetostima u opštini od druge polovine 1991. godine pa do preuzimanja vlasti 30. aprila 1992. godine, kada je SDS (Srpska demokratska stranka) bez prolijevanja krvi zauzela grad Prijedor, uz pomoć vojnih i policijskih snaga. Samo preuzimanje izvršeno je u ranim jutarnjim satima, kada su naoružani Srbi zauzeli položaje na kontrolnim punktovima po cijelom Prijedoru, sa vojnicima i snajperistima na krovovima glavnih zgrada. Vojnici Jugoslovenske narodne armije (JNA), u raznolikim uniformama, zauzeli su sve najvažnije institucije, kao što su radio stanica, dom zdravlja i banka. Ušli su u zgrade, izjavili da su preuzeli vlast i objavili da mijenjaju naziv opštine Prijedor u "Srpska opština Prijedor". Odmah je uspostavljena kontrola nad dva lokalna sredstva za javno informisanje, Radio Prijedorom i Kozarskim vjesnikom. Upućivani su i pozivi na predaju oružja, koji su, iako upućeni stanovništvu uopšte, provođeni samo prema Muslimanima i Hrvatima.³⁰

102. Nakon preuzimanja vlasti, vođe SDS-a preuzeli su ključne funkcije u opštinskoj vlasti, a legalno izabrani muslimanski i hrvatski političari su prisilno smijenjeni. Drugi vodeći članovi SDS-a postavljeni su na strateška mjesta po čitavoj opštini. U danima i mjesecima koji su uslijedili nakon preuzimanja vlasti u Prijedoru veliki broj Muslimana i Hrvata je otpušten s posla, pa je samo mali postotak njih i dalje radio.³¹

103. Tako svjedok Mašić Sead navodi da je u to vrijeme bio veterinar, zaposlen u veterinarskoj stanici Prijedor, i da je pred kraj maja 1992.godine dobio otkaz na poslu, kao i drugi Muslimani, nakon čega je 30.maja odveden u logor Omarska gdje je bio do 06.avgusta 1992.godine kada je prebačen u Trnopolje gdje je proveo jednu noć i jedan dan.³²

²⁹ Prvostepena presuda u predmetu *Tadić*, par 648, drugostepena presuda u predmetu *Kunarac i dr.* (par 94), prvostepena presuda Blaškić(par.206)

³⁰ UČZ broj - 7,8,11,15,16,17,18,20,21, (vidi Aneks 1 presude sa prihvaćenim utvrđenim činjenicama i odluku suda o prihvaćanju činjenica –procesne odluke)

³¹ UČZ br 24, 25, 26, vidi *Aneks 1, T- 115*-Izveštaj o radu SJB Prijedor za 1992.godinu, **O-III-24-** rješenja o imenovanju i razrješenju koje je donosio Krizni štab opštine Prijedor objavljivana u službenom glasniku opštine Prijedor od 25.juna 1992.godine;

³² Transkript sa pretresa od 12.04.2012.godine, strana 6-7

104. Svjedoci Gavrilović Milan i Kečan Radovan izjavili su, kako je po preuzimanju vlasti, za načelnika SJB Prijedor odmah ustoličen Simo Drljača, te da je došlo i do smjene komandira Policijske stanice Prijedor 1. Smijenjen je i dotadašnji predsjednik opštine, te je formiran Krizni štab.³³ Optuženi Čivčić Petar je svjedočio da je po povratku sa Kupresa, na zgradi Doma rezervnih oficira zatekao postavljenu srpsku trobojnicu, koja ranije nije bila tu, što ga je iznenadilo, te su mu prisutni policajci objasnili da je izvršeno preuzimanje vlasti u Prijedoru.³⁴

105. Svjedok Torbica Zdravko je izjavio da je bio prisutan na sastanku u SJB Prijedor koji je održan nakon preuzimanja vlasti, kada je rečeno da se na šapkama mjenjaju obilježja i da se umjesto dosadašnje petokrake stavlja trobojka. Tada su policajci muslimanske nacionalnosti izrazili svoje negodovanje, te su napustili radna mjesta i otišli u stanično odjeljenje policije Kozarac.³⁵ Svjedok Prpoš Đuro, komandir saobraćajne milicije, takođe je naveo da su nakon preuzimanja vlasti, policajci muslimani napustili stanicu i otišli u Kozarac.³⁶

106. Svjedok Šanta Šefik svjedočio je o atmosferi u Prijedoru nakon što je SDS stranka preuzela vlast krajem aprila, kada je naveo da je uža regija Prijedora postala logor, niko nije mogao slobodno da se kreće, slobodno da putuje, nije počeo rat ali je stanje bilo takvo da se njegova supruga koja je radila kao medicinska sestra u Prijedoru, a nakon što su postavljene barikade, nije mogla vratiti kući u Kozarac.³⁷

107. Bosanski Muslimani koji su cijeli svoj život proveli u opštini Prijedor istjerivani su iz svojih domova, kuće su im obilježavane radi uništenja, a u mnogo slučajeva su i porušene zajedno s džamijama i katoličkim crkvama. Bilo je rasprostranjeno pljačkanje muslimanskih kuća, kretanje stanovništva koje nije bilo srpske nacionalnosti izvan opštine je bilo onemogućeno, a bilo je strogo ograničeno policijskim satom i blokadama, a njihovi stanovi skoro su svakodnevno pretresani.³⁸

108. Nadalje, u pogledu dešavanja u okolnim mjestima i selima Vijeće je prihvatio utvrđenom činjenicu da su uništavane kuće, a lična imovina pljačkana i u napadu na Rizvanoviće, pretežno muslimansko selo. Nakon čišćenja Rizvanovića sve kuće su bile u plamenu. U danima nakon čišćenja pljačkane su vrijedne stvari iz kuća. Vojnici su izveli nekoliko muškaraca iz sela Rizvanovići koji nakon toga više nisu viđeni.³⁹

109. Svjedok Kadirić Suad opisao je situaciju u selu Rizvanovići 20.jula, kada je najavljen pretres u selu te su svi mještani sela bili kod kuća. Negdje oko deset sati prije podne sa svih strana je došla vojska Republike Srpske i opkolila mjesto, te je

³³ Transkript sa pretresa od 04.07.2011.godine

³⁴ Transkript sa pretresa od 29.09.2011.godine, strana 18

³⁵ Ibid.

³⁶ Transkript sa pretresa 02.06.2011.godine

³⁷ Transkript sa ročišta od 18.11.2010.godine, strana 7

³⁸ UČZ br 27,28 i 29, vidi *Aneks 1*

³⁹ UČZ 85 i 86, vidi *Aneks 1*;

počelo izvođenje, ubijanje, pa su oni koji su imali sreću da se sakriju i ostali živi, a oni koji nisu su ubijeni ili protjerani u logor. Od deset članova njegove porodice on je jedini uspio da se sakrije u kukuruz i tako ostane živ.“⁴⁰

110. Selo Kozaruša, naseljeno pretežno Muslimanima, uništeno je i u njemu su samo srpske kuće ostale većim dijelom netaknute, u selu Briševo bilo je otprilike 120 kuća, a stanovnici su bili gotovo isključivo hrvati, u ranim jutarnjim satima 24. jula 1992. godine vojska bosanskih srba je napala Briševo. Minobacačke granate su padale na kuće, a mještani su se skrivali u podrumima. Granatiranje se nastavilo tokom dana, a sljedećeg dana artiljeriji se pridružila pješadija. Uveče 25. jula 1992. godine pješadija vojske bosanskih Srba ušla je u Briševo, u periodu od 24. do 26. jula 1992. godine u ovom selu je ubijeno 77 Hrvata, od kojih je troje ubijeno na kukuruzištu, a četvoro na kraju šume u blizini Briševa, 29. jula 1992. godine uništena je katolička crkva u Briševu.⁴¹

111. Mnogo je ljudi ubijeno tokom napada vojske bosanskih Srba na sela i gradove širom prijedorske opštine u kojima su većinom živjeli bosanski Muslimani, izvršeno je nekoliko pokolja nad Muslimanima, a veliki broj onih koji nisu uspjeli pobjeći pred napadima okupljeni su, zarobljeni i zatočeni u jednom od tri logora Omarska, Keraterm i Trnopolje. Logori su uglavnom osnivani i vođeni ili po direktivama srpskih kriznih štabova ili u saradnji sa njima, oružanim snagama i policijom.⁴²

112. U kontekstu ovog krivičnog djela pojam napada se definiše kao “obrazac ponašanja koje uključuje činjenje djela nasilja”.⁴³ KZ BiH definiše napad kao “višestruko činjenje djela iz stava 1. člana 172. KZ BiH”, odnosno višestruko činjenje djela kao što su ubistva, istrjebljenja, odvođenja u ropstvo, deportacija, progon itd.⁴⁴ “U kontekstu djela Zločin protiv čovječnosti, izraz ‘napad’ nije ograničen na upotrebu oružane sile nego obuhvata i svako zlostavljanje civilnog stanovništva”⁴⁵

113. Navedeno je nekoliko primjera iz kojih se može uočiti obrazac ponašanja oružanih snaga bosanskih Srba prema civilnom stanovništvu bošnjačke i hrvatske nacionalnosti kao i prema njihovoj imovini, te vjerskim objektima iz kojih Vijeće zaključuje da se nesumnjivo radi o djelima nasilja (ubistva, zatvaranje u logore, fizičko i psihičko zlostavljanje, pljačkanje, uništavanje imovine i vjerskih objekata), da su ova djela bila višestruka i da su se odigrala prema istom obrascu na cijelom

⁴⁰ Transkript sa ročišta od 23.07.2010.godine, strana 5

⁴¹ UČZ 71, 74, 75, 76, vidi *Aneks 1*

⁴² UČZ 36,63,68, vidi *Aneks 1, T-112-* naredba načelnika SJB Drljača Sime od 31.05.1992.godine o privremenom sabiralištu na prostoru industrijskog kruga površinskog kopa rudnika Omarska, za lica koja se zarobe ili budu lišena slobode po osnovu operativnih saznanja službi bezbjednosti

⁴³ *Blagčević i Jokić*, (presuda pretresnog Vijeća), 17.01.2005, paragraf 543

⁴⁴ Član 172. stav 2. tačka a)

⁴⁵ *Vasićević*, (presuda pretresnog Vijeća), 29.11.2002., paragraf 29 i 30

području opštine Prijedor.⁴⁶ Sve ove činjenice, pa čak i sama činjenica da su na teritoriji samo jedne općine formirana čak tri logora u kojima je bilo zatočeno civilno bošnjačko i hrvatsko stanovništvo, nesumnjivo potvrđuju tvrdnju iz optužnice o postojanju napada na civilno stanovništvo opštine Prijedor u inkriminisanom periodu.

114. Nadalje, sasvim je izvjesno, i u brojnim postupcima pred MKSJ utvrđeno, da su sva ova djela organizovana i podržavana od strane zvaničnih civilnih, policijskih i vojnih struktura bosanskih Srba u opštini Prijedor na što ukazuje i organizovan sistem prisilnog preseljavanja stanovništva i oduzimanja njihove imovine.

115. Vijeće je prihvatilo utvrđene činjenice u postupcima pred MKSJ da je egzodus uglavnom stanovništva koje nije bilo srpske nacionalnosti iz Prijedora počeo već 1991. godine, ali se znatno ubrzao u periodu pred preuzimanje vlasti. Masovni odlasci dosegli su vrhunac u mjesecima nakon preuzimanja vlasti. Većina ljudi je otišla jednim od svakodnevnih konvoja autobusa i kamiona koji su odlazili sa te teritorije. Ti su konvoji kretali iz naznačenih dijelova opštine Prijedor, a redovno su organizovani i njihovi polasci iz logora Trnopolje.⁴⁷ Ove činjenice potvrdili su tokom dokaznog postupka brojni saslušani svjedoci.

116. Tako svjedok KO-11 navodi:

„...Prijedor smo napustili konvojem koji je bio organizovan vjerovatno od lokalnih vlasti, koji je transportovao nesrpsko stanovništvo iz Prijedora prema centralnoj Bosni ... bilo je javno oglašeno putem „Radio Prijedor“, a i vidjeli smo masovnije kretanje stanovništva iz drugih dijelova grada prema mjestu odakle je kretao konvoj u blizini novog Rudarevog stadiona...odlučili smo da je najpametnije da napustimo Prijedor pošto smo prošli Keraterm i pošto nam je bilo jasno da nam nije obezbjeđena sigurnost za naše živote..“⁴⁸

117. Svjedok odbrane Džaferagić Enes je naveo da je nakon 25. maja i dešavanja u Hambarinama postalo naročito opasno i da je počelo odvođenje Muslimana, u početku su odvođeni utjecajni ljudi, privatnici, doktori inženjeri, a kasnije „*sitna raja*“. Plaćalo se pripadnicima druge vjere da bi se spasili. Vladao je veliki strah i nestašica sa hranom. Navodi da je nakon što su Hambarine okupirane, narod sišao u selo Biščani, da bi i tamo uslijedio napad, pa su svi iz okolnih sela stjerani i krenuli su da napuste Prijedor. On je 21. avgusta krenuo konvojem iz mjesta Tukovi, te je opisao da je velika masa ljudi krenula konvojem.⁴⁹

118. Svjedok Mujadžić Edin čija se kuća nalazila u naselju Tukovi, u neposrednoj blizini stadiona, navodi kako je tu kod stadiona Tukovi bio sabirni centar za

⁴⁶ Vidi utvrđene činjenice u *Aneksu 1*

⁴⁷ UČZ broj 98 vidi *Aneks 1*

⁴⁸ Transkript sa pretresa od 30.09.2010.godine, strana 49

⁴⁹ Transkript sa pretresa 08.06.2011.godine

bošnjačko i hrvatsko stanovništvo koje je dolazilo iz Prijedora i okoline, te da je u više navrata bio prisutan kada su polazili konvoji kojim je, između ostalih, odlazila i njegova rodbina koja je protjerana iz prijedorskih sela i naselja.

119. Uočljiv je obrazac prema kojem se većina njih koji su odlučili konvojem napustiti Prijedor prethodno morala odreći cjelokupne svoje imovine u korist srpskih vlasti, te da su tek po odricanju dobijali potvrde o napuštanju grada.

120. Tako svjedok KO-7, koji je 21. avgusta krenuo konvojem iz Tukova, navodi kako se „*pr. je toga moralo otići u opštinu i odreći se svcje imovine, potpisati neki papir*“, te je on poslao suprugu da to obavi obzirom da on nije imao slobodno kretanje. On navodi da su „*svi žejeli da izađu jer n. je bilo slobode i n. je bilo nikakve sigurnosti da bi se moglo opstati, nego jedino da se izađe i sačuva živu glavu, jer je bilo ur. jeće ostati živ.*“⁵⁰

121. Svjedok Jakupović Husein je uhapšen u Kevljanima 21. maja 1992. godine i sproveden u Keraterm, pa u Omarsku, iz Omarske u Trnopolje odakle je 21. avgusta krenuo konvojem za Travnik⁵¹. Svjedok Šanta Šefik ispričao je kako su ga u mjestu Kozaruša odvojili od supruge i djece, te sa ostalim vojno sposobnim stavili u autobuse i odveli u logor Trnopolje, nakon čega je i on 21. avgusta organizovanim konvojem napustio Prijedor.⁵²

122. Svjedokinje odbrane prvooptuženog D1 i D4 su takođe jednim od konvoja napustile Prijedor. Navode da su konvoji organizovani od strane Crvenog Krsta, a prethodno su morale otići u SUP da „*izvade papire da mogu napustiti Pr. jedor*“.⁵³

123. Isto su morali učiniti i svjedoci KO-10, KO-11 i KO-12 koji su prethodno bili zatvoreni u jednom od prijedorskih logora. Svjedok KO-10 navodi da je Keraterm bio zatvor gdje su zatvarani muslimani, odnosno nesrbi. Keraterm je raspušten početkom augusta kada su logoraši prebačeni u Trnopolje. Jedan od načina da se izađe iz Trnopolja bio je odricanje kompletne imovine u korist srpskih vlasti, i to rješenje se izdavalo u Prijedoru, a pribavljale su ga supruge i roditelji logoraša, i na osnovu tog rješenja o napuštanju i poklanjanju imovine Srpskoj Krajini odnosno Srpskoj Republici, bi se dobila potvrda za kretanje na osnovu koje su logoraši mogli otići kući, što je u suštini bila samo stanica do organizovanih konvoja i transportovanja na neku drugu teritoriju.⁵⁴

124. Svjedok Grabić Said naveo je kako je u logoru Trnopolje bio zatvoren od 24. maja do prvog septembra 1992. godine i kada je izlazio iz logora morao je

⁵⁰ Transkript sa pretresa od 21.09.2010. godine, strana 7 i 8

⁵¹ Transkript sa pretresa od 25.03.2010. godine, strana 6

⁵² Transkript sa pretresa od 18.11.2010. godine, strana 9, 10, i 11

⁵³ Transkript sa pretresa od 13.04.2011. godine

⁵⁴ Transkript sa pretresa od 30.09.2010. godine, strana 7, 8 i 9, transkript sa pretresa od 15.06.2010. godine strana 8

potpisati da ostavlja svu svoju imovinu.⁵⁵ Tako, i iz izjave Buhovac Branka koji je prisustvovao uviđaju na Korićanskim stijenama proizilazi da su na licu mjesta, između ostalog, našli i dokumentaciju jednog od nastradalih - to je bila propusnica za izlazak iz grada izdata od Opštine Prijedor, potpisana od predsjednika opštine Milomira Stakića.

125. S druge strane, odbrana je tokom cijelog postupka tvrdila da se na području Prijedora radilo o oružanom sukobu dvije zaraćene strane, a ne o napadu srpskih snaga na civilno muslimansko i hrvatsko stanovništvo kako je to tvrdila optužba. U tom pravcu odbrana je provodila dokaze kojima je dokazivala da je druga strana- muslimanska, odgovorna za izbijanje neprijateljstava, odnosno da je do 30. maja 1992. godine, bez obzira na preuzimanje vlasti od strane SDS-a, situacija u Prijedoru bila stabilna, i da su sukobi eskalirali tek nakon napada muslimanskih snaga na uži centar Prijedora, odnosno da je napad na Hambarine i Kozarac isprovociran od muslimanske strane, ubistvom rezervista odnosno zatvaranjem magistralnog puta u Kozarcu.

126. Na ove okolnosti svjedočili su svjedoci odbrane Bogoljub Kos i Torbica Zdravko koji su izjavili su da od preuzimanja vlasti pa do 22.maja 1992.godine i incidenta u Hambarinama, odnosno 24. maja i incidenta u Kozarcu, drugih incidenata nije bilo i da se ništa specifično nije dešavalo, ali da se u zraku osjetila negativna atmosfera.⁵⁶ Ovi svjedoci, kao i svjedoci odbrane Gavrilović Milan i Kečan Radovan su naveli da su pripadnici Teritorijalne odbrane (TO) muslimanske nacionalnosti na punktu u naselju Hambarine napali i likvidirali četiri pripadnika rezervnog sastava vojske. Nakon što je zatraženo da se rukovodilac i organizator napada na ova četiri pripadnika vojske preda, on to nije učinio, te je došlo do oružanog sukoba i selo Hambarine je na brutalan način napadnuto, što je, po mišljenju svjedoka bila zapravo odmazda za ubistvo četiri vojnika.⁵⁷

127. Vezano za dešavanja u mjestu Hambarine Vijeće je prihvatilo utvrđenim činjenice da su u napadu srpskih snaga na Hambarine poginula najmanje tri civila. Na putu Hambarine-Prijedor srpske oružane snage oštetile su ili uništile najmanje 50 kuća. Džamija u Hambarinama je granatirana tokom napada na Hambarine.⁵⁸

128. Svjedok Gavrilović je dalje naveo da je nakon napada na Hambarine, muslimansko stanovništvo, koje je živjelo duž magistralnog puta u naselju Kozarac, odnosno pripadnici TO Kozarac, zapriječilo korištenje magistralnog puta. Nakon nekoliko dana vojska je krenula da oslobodi taj putni pravac i došlo je do oružanih

⁵⁵ Transkript sa pretresa od 20.05.2010.godine, strana 47

⁵⁶ Transkript sa pretresa od 10.03.2011.godine

⁵⁷ Transkript sa pretresa od 04.07.2011.godine, strana 9-10; **O-III-48-** komanda 1. krajiškog korpusa, redovni borbeni izvještaj od 24.05.1992.godine

⁵⁸ UČZ 46,47,48, vidi *Aneks 1*

sukoba koji su eskalirali na području Kozarca i drugih sela gdje žive pretežno Muslimani.

129. Nakon ovoga sukoba uslijedio je napad i granatiranje mjesta Kozarac od strane srpskih snaga, napad je trajao od 24. do 26. maja kada je dogovoreno da svi moraju da napuste područje Kozarca.⁵⁹

130. Vezano za napad na Kozarac, u postupcima pred MKSJ utvrđeno je da je najmanje 80 civila bosanskih muslimana ubijeno kada su pripadnici vojske bosanskih Srba i policije ušli u sela na području Kozarca, kuće su opljačkane i uništene s obje strane puta koji vodi u centar mjesta, a razaranja nisu prouzrokovana samo borbenim dejstvima već su kuće namjerno uništavane nakon napada i mahom bile zapaljene.

131. Svjedok tužilaštva Jakupović Bahrija u svjedočenju opisuje napad na selo Kevljani 24. maja, te navodi da ih je srpska vojska i policija napala iz pravca Banja Luke, a da je stanovništvo bježalo prema Kozarcu, tu su bili dva dana, a kada se predala policija u Kozarcu, onda se i on predao sa ostalima i odveden je u logor Trnopolje.

132. Odbrana je dalje dokazivala da je nakon ovih dešavanja dana 30.maja, u pokušaju da vrate vlast, uslijedio oružani napad muslimanskih snaga na centar Prijedora.⁶⁰ Svjedoci odbrane Bogoljub Kos, Torbica Zdravko, Gavrilović Milan, Kečan Radovan i Goronja Željko su svjedočili da su muslimanske snage, u pokušaju da izvrše povrat vlasti, dana 30. maja 1992. godine izvršile napad na uži centar Prijedora, gdje se nalazila Stanica javne bezbjednosti.

133. O napadu muslimanskih snaga na uži centar Prijedora svjedočio je i optuženii Čivčić Petar koji je naveo da je 29.maja bio dežurni u zgradi Doma rezervnih oficira i javio se na telefon kada je Čađo Milutin naredio da se svi pripadnici rezervnog sastava policije sprema i presele u stanicu javne bezbjednosti Prijedor. U jutarnjim satima 30.maja probudila ga je jaka pucnjava i detonacije kada je stanica napadnuta. Nakon ovoga, uslijedio je napad srpskih snaga na Stari grad. Svjedok odbrane Gavrilović Milan je tvrdio da je do razaranja i žrtava u naselju Stari grad došlo iz razloga što su, Srbi krenuli u kontraofanzivu na Stari grad i da je došlo do odmazde prema nedužnim ljudima.

134. Vijeće je prihvatilo utvrđenom činjenicu da je dio Prijedora zvani Stari grad, a naročito kuće i poslovni objekti čiji su vlasnici bili Muslimani, pretrpio znatna oštećenja, pljačkanje i razaranje.⁶¹ Srpski vojnici i artiljerija su opkolili Stari grad i

⁵⁹ UČZ 55-65, vidi *Aneks 1*; **O-III-49**- komanda 1. krajiškog korpusa, izvještaj o likvidaciji zelenih beretki u širem rejonu Kozarca od 27.05.1992.godine;

⁶⁰ **O-III-38-**; **O-III-40**; **O-III-51**; **O-III-52**; **O-III-53**, **O-III-54**; **O-III-55**; **O-III-56**; **O-III-57**; **O-III-58**

⁶¹ Transkript sa pretresa od 04.07.2011.godine

stanovnici su na silu odvedeni iz kuća u logore. Dvije džamije su srušene u maju 1992. godine, među kojima je bila Čaršijska džamija.

135. Vijeće prihvata iskaze svjedoka odbrane koji potvrđuju da je postojao pokušaj muslimanskih snaga da povrate vlast koja je preuzeta od strane srpske strane, kao i da je u ovom kratkom periodu trajao oružani sukob naoružanih muslimanskih i srpskih snaga u užem centru grada Prijedora, međutim, evidentno je da je već i za vrijeme sukoba u toku i napad na civilno stanovništvo, odnosno da je svaki pojedinačni incident između naoružanih formacija za posljedicu imao napad na civilno stanovništvo pojedinih dijelova grada ili na sela u općini Prijedor naseljena muslimanskim i hrvatskim stanovništvom.

136. Prema tome, Vijeće zaključuje da su sukobi između srpskih i muslimanskih oružanih formacija bili ograničenog karaktera i trajali vrlo kratko (incidenti u Hambarinama, Kozarcu, oko SJB Prijedor i ostalih objekata u centru grada) odnosno da nakon 30. maja oni prestaju, a napad na civilno muslimansko i hrvatsko stanovništvo se nastavlja još jačim intenzitetom na što ukazuju prihvaćene utvrđene činjenice, kao i svjedoci koji su svjedočili u ovom postupku, uključujući i same optužene.

137. Tako je utvrđeno da su srpske snage napale selo Bišćani 20. jula 1992. godine, i da su nakon granatiranja srpski vojnici pljačkali muslimanske kuće čiji su vlasnici još uvijek bili u njima, muslimanske kuće su uništene i na njima su se vidjeli tragovi paljevine, uništena je i džamija u Bišćanima.⁶² Opisujući dešavanja u ovom selu svjedok Ko-15, koji je tog dana zajedno sa ocem odveden u logor Omarska, naveo je da je u ranim jutarnjim satima počela paljba iz pravca Prijedora i da je sa ocem bio ispred kuće kada je došla vojska i sprovela ih u logor.⁶³

138. Vijeće napominje da se tvrdnjom odbrane da je druga strana odgovorna za izbijanje neprijateljstava ne može dokazati da nije postojao napad protiv nekog konkretnog civilnog stanovništva.⁶⁴ Svaki napad na civilno stanovništvo neprijatelja je protipravan i zločini počinjeni u okviru jednog takvog napada mogu se, ako su ispunjeni i svi drugi uslovi, okvalifikovati kao zločini protiv čovječnosti.⁶⁵

139. Primjenivši ranije pomenute kriterijume na utvrđeno činjenično stanje kako je naprijed navedeno, Vijeće je zaključio da je u periodu koji je naveden u optužnici, izvršen napad koji je prema području djelovanja bio opsežan, obzirom da je obuhvatio kako sam grad Prijedor tako i bliža i dalja sela i naselja, te koji je za posljedicu imao veliki broj žrtava. Slijedom toga, neminovan je zaključak da je napad bio širok (rasprostranjen).

⁶² UČZ br.45, *vidi Aneks 1*

⁶³ Transkript sa ročišta od 20.11.2009.godine, strana 57

⁶⁴ Drugostepena presuda u predmetu *Kunarac i dr.*, par 88

⁶⁵ Drugostepena presuda u predmetu *Kunarac i dr.*, par 87

140. Obzirom da je ovaj uslov alternativan, jednom kada je utvrđeno da je jedan od ova dva uslova zadovoljen, sud više nije u obavezi razmatrati da li je ispunjen i drugi alternativni uslov.⁶⁶ Međutim, analizirajući sam karakter i okolnosti napada Vijeću se nametnuo zaključak da je isključena mogućnost kako je do napada na civilno stanovništvo došlo nasumice jer su široko rasprostranjena djela nasilja višestruko ponavljana prema istom ili sličnom obrascu zločina (oružani artiljerijski napad na selo ili naselje u kojem je većinski nastanjeno bošnjačko i hrvatsko stanovništvo, zatim ulazak vojnih i policijskih snaga na tzv „čišćenje“ terena pri čemu dolazi do masovnih i pojedinačnih ubistava, nečovječnih djela, pljačkanja imovine, prikupljanja stanovništva, hapšenja i zatvaranja u jednom od tri oformljena logora, uništavanja imovine velikih razmjera, uništavanja vjerskih objekata itd.).

141. Dakle, cijeneći prihvaćene utvrđene činjenice i iskaze svih svjedoka koji su svjedočili na naprijed navedene okolnosti Vijeće nalazi dokazanim da je u vrijeme obuhvaćno optužnicom na području opštine Prijedor, postojao širok i sistematičan napad, te da je isti bio usmjeren protiv civilnog stanovništva o čemu će više biti riječi u nastavku preude.

(b) Cilj napada - civilno stanovništvo bošnjačke i hrvatske nacionalnosti općine Prijedor

142. Napad je usmjeren protiv civilnog stanovništva ako je ono primarni cilj napada. Izraz „usmjeren protiv“ je formulacija koja podrazumijeva da civilno stanovništvo nije uzgredni cilj napada.

143. Kada je u pitanju status lica prema kojima su počinjene radnje, Vijeće prevashodno ukazuje na opću odredbu zajedničkog člana 3. Ženevske konvencije prema kojoj se civilima imaju smatrati *“osobe kcje ne učestvuju neposredno u nepr.jate.jstvima, podrazum.jevajuć tu i pripadnike oružanih snaga kcji su položili oružje i osobe onesposob.jene za borbu us.jed bolesti, rar.javar.ja, lišer.ja slobode ili iz kcjeg bilo drugog uzroka”*⁶⁷. U slučaju sumnje da li je neka osoba civil, ta osoba smatrat će se civilom.

144. Na osnovu činjenica koje su detaljno obrazložene prilikom ocjene postojanja i karaktera napada, Vijeće nalazi da nema nikakve sumnje da su sva lica prema kojima je bio usmjeren napad, pa tako i oštećeni iz izreke ove presude bili civili. Svi svjedoci Tužilaštva su potvrdili da se napad odvijao isključivo prema civilnom stanovništvu koje nije imalo oružje ni uniformu, niti su djelovali u okviru borbenog

⁶⁶ Drugostepena presuda u predmetu *Kunarac i dr.* Par 94

⁶⁷ (čl.3.stav 1. Tačka a) Žen.konv.o zaštiti civilnih osoba (Ovim članom je propisano da će se prema ovoj kategoriji stanovništva postupati, u svakoj prilici čovječno, bez ikakve nepovoljne diskriminacije zasnovane na rasi, boji kože, vjeri ili ubjeđenju, polu, rođenju, imovnom stanju ili kojem drugom sličnom mjerilu

konteksta. Nadalje, Vijeće je utvrdilo i da su sve žrtve koje su stradale na Korićanskim stijenama, u momentu kada su lišeni života odnosno kada je u njih pucano, imale status civila.

145. Ne postoje dokazi koji bi ukazivali da su oštećeni stradali na Korićanskim stijenama bili članovi oružanih snaga jedne strane u sukobu, da su se borili, odnosno da su pružali oružani otpor neprijateljskoj najezi. U momentu razdvajanja muškaraca od ostalog stanovništva isti su bili u civilnoj odjeći, nisu bili naoružani i nisu pružali otpor.⁶⁸

146. Sud nije smatrao relevantnim provedeni dokaz odbrane kojim tvrde da je oštećeni Jakupović Bahrija bio pripadnik muslimanskih oružanih formacija (odbrana je kao dokaz provela krivičnu prijavu podnešenu, između ostalih, i protiv ovog lica zbog napada na vojnu kolonu 24.maja kada je ubijen jedan vojnik JNA.)⁶⁹ Obzirom da je svjedok Jakupović Bahrija jedan od preživjelih egzekucije na Korićanskim stijenama odbrana je u završnoj riječi tvrdila da strijeljani muškarci nisu bili civili nego ratni zarobljenici, i da u skladu sa tim djelo treba kvalifikovati kao Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika. Ovaj svjedok je prilikom svjedočenja na glavnom pretresu izjavio da ne zna ništa o toj krivičnoj prijavi i negirao je svoje učešće u ovoj vojnoj akciji, objašnjavajući da je nakon napada srpskih snaga na selo Kevljani zajedno sa ostalim stanovništvom bježao prema Kozarcu, gdje su bili dva dana dok se nisu predali. Vijeće nalazi da se samo na osnovu ove krivične prijave koju je odbrana ponudila kao dokaz ne može sa sigurnošću utvrditi status ovoga lica, niti Vijeće smatra bitnim da se bavi tim pitanjem, obzirom da u slučaju sumnje da li je neka osoba civil ili ratni zarobljenik ta osoba smatrat će se civilom, a čak i činjenica da je eventuelno unutar strijeljanih civila prisutno lice koje ne spada u tu grupu ne oduzima im civilni status.

147. Nadalje, odbrana je tokom postupka nastojala dokazati da cilj napada srpskih snaga nije civilno stanovništvo u kom pravcu je i izvodila dokaze o prisustvu i postojanju naoružanih grupa ili pojedinaca među civilnim bošnjačkim stanovništvom. Tako je svjedok odbrane Gavrilović Milan naveo da je bio očevidac naoružavanja stanovništva, Srbi su se naoružavali odlaskom na ratište u Hrvatsku i imali su mnogo oružja, dok su se Muslimani naoružavali u okviru svoje pripadnosti Teritorijalnoj odbrani (TO). Jedne prilike je vidio da je iz stanice milicije iznijeto dosta naoružanja za stanicu TO koja je bila u muslimanskoj nadležnosti

148. Vijeće prihvata da iz dokaza odbrane proizilazi da je i među muslimanskim stanovništvom bilo i onih koji su imali naoružanje i koji su se čak i organizovali u određene vojne formacije. To dokazuju i prethodno opisani incidenti na punktu u Hambarinama, na punktu u Kozarcu, kao i sukob 30. maja u pokušaju da se vlast preuzme od SDS-a. Međutim, ta činjenica ne isključuje zaključak da je napad srpskih

⁶⁸ Svjedoci Jakupović Husein, KO-15, KO-18, Jakupović Bahrija, svjedok A

⁶⁹ O-III-36;

snaga izvršen na civilno stanovništvo, jer "prisustvo unutar civilnog stanovništva pojedinaca koji ne potpadaju pod definiciju civila ne lišava stanovništvo njegovog civilnog karaktera."⁷⁰

149. Uzimajući u obzir sredstva i metode korištene tokom napada, status žrtava, njihov broj, diskriminatorni karakter napada, prirodu krivičnih djela počinjenih tokom napada, Vijeće nalazi da se ne može održati tvrdnja odbrane da je civilno stanovništvo bilo „uzgredni cilj napada“, a da se prije svega radilo o oružanom sukobu dvije zaraćene strane.

150. Imajući u vidu navedeno Vijeće nalazi dokazanim da je cilj napada koji je bio širok i sistematičan bilo civilno muslimansko i hrvatsko stanovništvo opštine Prijedor.

(c) Radnje optuženih su bile dijelom napada i oni su znali za napad (nexus)

151. Iz događaja koji se stavlja optuženima na teret, a koji će kasnije biti detaljno analiziran u okviru konkretnih radnji optuženih, jasno je dokazano učešće optuženih u sprovođenju konvoja kojim je dana 21.08.1992.godine prevoženo bošnjačko i hrvatsko stanovništvo sa područja opštine Prijedor na područje opštine Travnik, zatim učestvovanje u pljačkanju civila u konvoju, te sprovođenju preko 200 civila muškaraca iz konvoja, postrojavanju na rub litice i lišavanju života na mjestu zvanom Korićanske stijene. Obzirom da je optuženima stavljen na teret, i da su isti oglašeni krivim, za jedan konkretan događaj, Vijeće je prvo moralo razmotriti da li je isti izvršen u okviru širokog ili sistematičnog napada na civilno stanovništvo, da bi se isti mogao kvalifikovati krivičnim djelom Zločin protiv čovječnosti.

152. Branilac optuženog Zečević Saše u završnim je riječima istakao kako događaj na Korićanskim strijenama nema ni prostornu ni vremensku povezanost sa događajima na području opštine Prijedor, te da stoga ne može ni biti dijelom širokog i sistematičnog napada na civilno stanovništvo.

153. Međutim, razmatrajući provedene dokaze, kako tužilaštva, tako i odbrane Vijeće je zaključilo da je ovaj događaj, iako ga odbrana pokušava prikazati kao izolirani incident, po svojoj prirodi i posljedicama bio upravo dijelom širokog i sistematičnog napada na civilno stanovništvo koji je već opisan, te da se radnje optuženih ne mogu posmatrati van konteksta takvog napada, nego se iste uklapaju u šablon i obrazac rasprostranjenih djela i zločina koji su u navedenom vremenskom i geografskom kontekstu realizirani protiv civilnog bošnjačkog i hrvatskog stanovništva.

154. Naime, na osnovu provedenih dokaza utvrđeno je da je polovinom mjeseca juna 1992.godine u okviru SJB Prijedor formirana specijalna jedinica, tzv. Interventni vod, te da su optuženi bili pripadnici prvog odjeljenja ovog voda.⁷¹

⁷⁰ Jelisić, (presuda pretresnog vijeća) 14.12.1999.godine, paragraf 54

155. O zadacima interventnog voda svjedočio je svjedok Damir Ivanković, pripadnik prvog odjeljenja interventnog voda, koji navodi da su pripadnici voda išli u obilazak kuća u naseljima Lukavca, Raškovac, Poharska gdje su vršili pretrase i oduzimanje oružja, kao i da su vršili prevoz iz jednog logora u drugi logor i odvoženje ljudi u sabirni centar Trnopolje.⁷²

156. Nadalje, svjedok Mujadžić Edin, koji je u augustu 1992. godine imao nepunih četrnaest godina, i bio stanovnik naselja Tukovi, navodi da je interventni vod koristio kao prevozno sredstvo žuti kombi koji je u Prijedoru ostao zapamćen po odvođenju ljudi, te navodi da žuti kombi počinje da se viđa na ulicama Prijedora već nakon 31. maja 1992. godine, kada je bio napad na Prijedor, i da ljudi počinju da dolaze i pričaju "...odvelo ovog u logor, odvelo onog...". Navodi da mu je Emsud Čaušević, komšija iz naselja, pričao kako su po njega došli i odveli ga pripadnici interventnog voda u žutom kombiju, a da je on lično vidio, na dan kada je izvršen napad na okolna sela, da je taj kombi sa pripadnicima policije otišao prema selima zajedno sa plavim policijskim transporterom na kojem se vozio Zoran Babić, pripadnik interventnog voda, kojeg je on poznavao⁷³. Svjedok Džaferagić Enes naveo je kako je u to doba bilo opasno za one koji nisu bili srpske vjere ili nacionalnosti i da su ljudi odvođeni u logore iz kojih se više nisu vraćali, te da su bila jedna policijska kola-kombi od kojih su svi bježali jer su to bila vozila u kojima su ljude odvodili u Omarsku ili Trnopolje.⁷⁴

157. Svjedok Kadirić Erna navodi da je 1992.godine imala sedamnaest godina i da je živjela u naselju Tukovi u Prijedoru. Među komšijama sa kojima se često družila bili su i Stojnić Željko, Rudak Željko zvani Deba, Vlado Diktun i Četić Ljubiša. Navela je da su u aprilu 1992. godine oni su postali pripadnici interventnog voda i govorili da „brane Prijedor od ustaša i balja“.

158. Svjedok B navodi da joj je poznato da je u toku 1992 godine jedna osoba koja je nosila crvenu beretku, sa grupom svojih kolega koji su imali maske hapsio ljude i odvodili ih u logore, pa kada je Topola Branka upitala ko je osoba sa crvenom beretkom on joj je odgovorio da je to dečko koji je došao iz Hrvatske i koji je u familiji sa Gordanom i da se zove Ljepoja Marinko.⁷⁵

159. Svjedok Bajrić Melisa navodi da je interventni vod, u plavo sivim uniformama, ulazio u selo Čarakovo „na čišćenje“ gdje je vidjela Zorana Babića, pripadnika interventnog voda.⁷⁶

160. Nadalje, pripadnici voda koji su svjedočili (Ivanković, Đurić, Babić, Radaković, Škrbić) naveli su da su u nekoliko navrata prije 21.08.1992.godine učestvovali kao

⁷¹ Vidi dio presude **B (a)** –formiranje Interventnog voda

⁷² Transkript sa pretresa od 02.12.2009.godine, strana 46 i 49

⁷³ Transkript sa pretresa od 02.12.2010.godine, strana 7, 22, 27

⁷⁴ Transkript sa glavnog pretresa od 08.06.2011.godine strana 5 -6 i 19

⁷⁵ Transkript sa pretresa od 01.07.2010.godine, strana 7, 19-21

⁷⁶ Transkript sa pretresa 04.03.2010.godine, strana 19

pratnja u konvojima kojim se civilno bošnjačko i hrvatsko stanovništvo prevozilo sa područja opštine Prijedor na područje opštine Travnik.⁷⁷

161. U pogledu utvrđivanja nužne *mens rea* kod krivičnog djela zločini protiv čovječnosti, počinilac mora, ne samo imati namjeru da počinu krivično djelo ili djela u osnovi zločina (u konkretnom slučaju Vijeće je optužene Zečevića i Kneževića oglasilo krivim za progon počinjen ubistvima, a Ljepoju ubistvima i pljačkom), nego mora i znati da njegova djela ulaze u okvir niza rasprostranjenih ili sistematskih zločina usmjerenih protiv civilnog stanovništva, te da se njegova djela uklapaju u taj obrazac.⁷⁸ Počinilac ne mora biti upoznat sa pojedinostima napada, niti mora odobravati kontest u kojem se čine njegova djela.⁷⁹ Dovoljno je da optuženi razumiju opšti kontekst u kome su djelovali.⁸⁰ Zaključak o postojanju nekusa između konkretnih djela za koje su optuženi i osuđeni (ubistva na Korićanskim stijenama i pljačka civila u konvoju) i prethodno opisanog i utvrđenog napada na civilno stanovništvo, Vijeće je donijelo razmatranjem sljedećih okolnosti: znanja optuženih o opisanim dešavanjima na području opštine Prijedor, a koja znanja su morali imati i kao građani tog grada, a naročito kao službena lica u sastavu jedinice Interventnog voda, neposrednog učesća pripadnika Interventnog voda u pojedinim radnjama napada na civilno stanovništvo, kao što je nezakonito odvođenje i zatvaranje civila Muslimana i Hrvata u logore i druge naprijed opisane radnje, težine i prirode djela u osnovi ovog konkretnog zločina koji su počinili.

162. Uzevši u obzir utvrđeno činjenično stanje, te gore navedene kriterijume, Vijeće je zaključilo da nema sumnje da su optuženi Zečević, Knežević i Ljepoja znali za postojanje niza rasprostranjenih i sistematskih zločina usmjerenih protiv civilnog bošnjačkog i hrvatskog stanovništva opštine Prijedor, te nema sumnje da su znali i htjeli da i njihova djela (pljačka civila u konvoju 21.avgusta i ubijanje civila na Korićanskim stijenama) bude dijelom napada i doprinese takvom napadu protiv civilnog stanovništva. Kod ovako utvrđenog činjeničnog stanja, za utvrđivanje potrebnog *nekusa* sa napadom na civilno stanovništvo, potpuno je irelevantna činjenica što ubistvo 200 civila muškaraca bošnjaka nije izvršeno na samom području opštine Prijedor, odnosno da je zločin, kako to tvrdi odbrana „prostorno udaljen“ od područja na kojem je u toku širok i rasprostranjen napad na civilno stanovništvo.

163. Dakle, na temelju izvedenih dokaza, Vijeće je zaključilo, da je u periodu relevantnom za optužnicu, odnosno u periodu od aprila do kraja septembra

⁷⁷ Babić Zoran-transkript sa pretresa 24.03.2011.godine strana 13, Stojnić Željko-transkript sa pretresa od 17.03.2011.godine strana 10

⁷⁸ Drugostepena presuda u predmetu *Tadić*, par. 248

⁷⁹ Prvostepena presuda u predmetu *Limaj*, par.190

⁸⁰ Ibidem.pozivanje na presudu pret.vijeća u predmetu *Kordić*,par.185

1992.godine na području opštine Prijedor izvršen širok i sistematičan napad, koji je bio usmjeren protiv civilnog bošnjačkog i hrvatskog stanovništva ove opštine, a koji je uključivao višestruko činjenje ubistava, zatvaranja u logore i teška oduzimanja slobode, mučenja i nečovječna djela, pljačkanja imovine stanovništva, protupravno i vojnim potrebama neopravdano uništavanja i prisvajanja imovine u velikim razmjerama, uništavanje ustanova namijenjenih vjerskim potrebama, odnosno namjernog i teškog uskraćivanja osnovnih prava zbog pripadnosti skupini ljudi, koji napad je izvršen od strane vojnih i civilnih vlasti bosanskih Srba, a u cilju državne politike, odnosno u skladu sa programskom politikom i ciljevima srpske demokratske stranke.⁸¹

164. Osim toga, Vijeće je zaključilo da je krivičnopravni događaj, za koji su optuženi Zečević, Knežević i Ljepoja oglašeni krivim, nesumnjivo bio dijelom tog napada protiv civilnog stanovništva, a za koji napad su optuženi znali, kao što su znali i bili svjesni da takvim njihovim radnjama upravo i učestvuju u ostvarenju istog, te je imajući u vidu sve navedeno Vijeće nalazi dokazanim opšti element krivičnog djela iz odredbe člana 172. KZ BiH.

B. ČINJENIČNA UTVRĐENJA O INTERVENTNOM VODU I UČEŠĆU PRIPADNIKA VODA U PRATNJI KONVOJA 21.AVGUSTA 1992.GODINE

165. Prije analize konkretnih radnji izvršenja i krivične odgovornosti optuženih za iste, Vijeće će se ukratko izložiti činjenična utvrđenja vezana za interventni vod i učešća prvog odjeljenja ovog voda u pratnji konvoja 21.avgusta 1992. do mjesta razdvajanja civila kod rijeke Ugar.

(a) Formiranje interventnog voda

166. Analizom provedenih dokaza Vijeće je nesporno utvrdilo da je polovinom mjeseca juna 1992.godine formirana specijalna jedinica interventnog voda pri SJB Prijedor. Jedinica je formirana po naredbi Kriznog štaba opštine Prijedor. Naredbom se naređuje SJB Prijedor i Regionalnoj komandi Prijedor da u roku od dva dana formira jedinstveni interventni vod sa po dvadeset pripadnika sa osnovnim zadatkom da se spriječi pljačka i druge kriminalne radnje na području opštine i kretanje svih neregistrovanih vozila i vozila koja voze pripadnici vojske i milicije bez uredno odobrenih putnih naloga, te će se izbor ljudstva izvršiti iz postojećeg sastava vojske i

⁸¹ **T-111-** SI Glasnik R. Srpske- odluka o strateškim ciljevima srpskog naroda u Bosni i Hercegovini, vidi **UČZ br. 23**, i **UČZ broj 2** (*Aneks 1 presude*), i **T-110-** Uputstvo o organizovanju i djelovanju organa srpskog naroda u BiH u vanrednim okolnostima

milicije. U inkriminisanom periodu načelnik SJB Prijedor bio je Simo Drljača, a rukovodni kadar činili su Janković Dušan i Milutin Čađo.⁸²

167. Na samom početku trebalo je razjasniti činjenicu koje bio komandir Interventnog voda, obzirom da je tužilaštvo u optužnici navelo da je Paraš Miroslav bio „komandir vodova“, a da je „komandir prvog voda bio Čivčić Petar“.

168. Tužilaštvo na glavnom pretresu nije provelo dokaze na osnovu kojeg bi se nesporno moglo utvrditi da je optuženi Čivčić Petar bio komandir voda, izuzev činjenice da su ga neki pripadnici tako nazivali u „žargonu“. Nasuprot tome iz provedenih dokaza proizilazi da je - Paraš Miroslav bio komandir interventnog voda. Navedeno potvrđuje i sam Paraš Miroslav u prigovoru koji je uputio SJB Banja Luka, a što je potkrijepljeno i iskazom svjedoka Čađo Milutina kao i drugih saslušanih svjedoka koji su saglasno tvrdili da je Paraš Miroslav bio komandir voda i da je bio nadređen Čivčić Petru i Gligić Dragoljubu kao rukovodiocima dvije formacije od kojih se vod sastojao.⁸³

169. Ako bi se prihvatio navod optužnice da je Čivčić Petar bio komandir voda, onda bi Paraš Miroslav kao njegov nadređeni morao biti - komandir čete, što je u suprotnosti sa provedenim dokazima. Uzimajući u obzir činjenicu da je nesporno da je formacija na čijem je čelu bio Paraš brojala oko četrdeset pripadnika, i činjenicu da četa obično broji preko 100 pripadnika, i da se sastoji od vodova sa oko 30 do 40 pripadnika, očigledno je da se ne radi o četi nego o vodu, sastavljenom od dva odjeljenja.⁸⁴

170. U prilog navedenom zaključku govore i iskazi svjedoka Đurić Gordana, koji navodi da su interventni vod formirala dva odjeljenja, ali su pripadnici voda zapravo imali običaj da ta odjeljenja nazivaju prvi i drugi vod.⁸⁵ Slično svjedoči i drugi pripadnik ove jedinice Četić Ljubiša, koji navodi da su pripadnici jedinice u žargonu sebe nazivali pripadnicima voda, mada su formacijski i brojčano to bila dva odjeljenja jednog voda.⁸⁶

⁸² Bogoljub Kos- transkript sa pretresa od 10.03.2011.godine strana 47, **O-III-24-** naredba predsjednika kriznog štaba Stakić Milomira od 17.06.1992.godine; **T-114-** informacija o sprovođenju zaključaka u kojoj načelnik Simo Drljača navodi da je 18.06.1992.godine formiran jedinstveni interventni vod milicije i vojne policije namjenjen za sprječavanje pljačke i drugih kriminalnih aktivnosti, te da je u sastav voda ušlo dvadeset pripadnika milicije i dvadeset pripadnika vojne policije;

⁸³ **T-68-** prigovor Paraš Miroslav CSB-u banja Luka u kojem navodi da je od 29.04.1992.godine komandir interventnog voda na koj je dužnosti i ranjen; Čađo Milutin- transkript sa preteresa od 08.08.2011.godine strana 31

⁸⁴ Vještak Bajagić Mladen- transkript sa pretresa od 08.09.2011.godine, strana 33

⁸⁵ Transkript sa pretresa od 14.04.2011.godine, strana 8

⁸⁶ Transkript sa pretresa od 14.04.2011.godine, strana 22, strana 29

171. Pored toga, Vijeće nalazi da ne mogu istovremeno biti postavljena dva komandira voda, s tim što je jedan komandir „vodova“, a drugi komandir „voda“, kako se to optužnicom tvrdi.

172. Obzirom da je Vijeće utvrdilo da je Paraš Miroslav bio komandir Interventnog voda kojeg su činila dva odjeljenja, to se na osnovu provedenih dokaza izvodi zaključak da je komandir prvog odjeljenja bio Čivčić Petar, a drugog odjeljenja Gligić Dragoljub. Odjeljenja su brojala oko 20 do 25 pripadnika koji su bili jednoobrazno obučeni u maskirne plavo-sive uniforme i dužili automatsko i poluautomatsko naoružanje. Bili su raspoređeni na rad naizmjenično po smjenama tj. dežurama u trajanju od 24 sata, i za vrijeme trajanja smjene bili su smješteni u posebnoj sali koja je adaptirana za njihov smještaj, odnosno spavaonicu, a nalazila se u pomoćnim objektima SJB Prijedor, odnosno u sali za sastanke, iza glavne zgrade. Prilikom većih akcija oba odjeljenja interventnog voda obavljala su zadatak zajedno.⁸⁷

173. Interventni vod je imao svoja vozila, bijeli kombi marke “Ford” i žuti kombi marke “Mercedes” i “BRDM” borbeno vozilo koje je preuzeto iz vojske, a kasnije prefarbano u plavu boju sa natpisom “milicija”.⁸⁸

174. Nadalje, Vijeće je utvrdilo da su optuženi Zečević Saša, Knežević Radoslav, Ljepoja Marinko u junu 1992.godine bili pripadnici prvog odjeljenja navedenog interventnog voda. Većina pripadnika ovog odjeljenja interventnog voda, u vrijeme kada je formiran, mobilisana je iz rezervnog sastava policije, međutim, bilo je i nekoliko aktivnih policajaca. Optuženi Zečević i Knežević su u interventni vod mobilisani iz aktivnog sastava policije, a prethodno su bili polaznici policijske obuke ili kursa u policijskoj školi na Vracama u Sarajevu i u Tarčinu.⁸⁹ Optuženi Ljepoja je u

⁸⁷ Čivčić Petar- transkript sa pretresa od 29.09.2011.godine strana 21, strana 28, transcript sa pretresa od 06.10.2011.godine strana 23-25; svjedok K-1- transkript sa pretresa od 25.02.2010.godine strana 11-14, Knežević Radoslav -transkript sa pretresa od 25.05.2011.godine, strana 10, strana 14, strana 35, Ivanković Damir- transkript sa pretresa 02.12.2010.godine strana 8-10, Zubanović Miljan-transkript sa pretresa od 15.04.2010.godine strane 8-15, svjedok K3- transkript sa pretresa od 04.02.2010.godine strana 9- 17, Đurić Gordan- transkript sa pretresa od 17.12.2009.godine strana 5-7, svjedok KA-1 transkript sa pretresa od 18.02.2010.godine strana 8-11, Vrabčić Velimir-transkript sa pretresa od 18.03.2010.godine strana 8, Gavrilović Milan-transkript sa pretresa od 14.07.2011.godine, Škrbić Milorad- transkript sa pretresa od 16.03.2011.godine, Četić Ljubiša- transkript sa pretresa od 14.04.2011. godine, Stojnić Željko, transkript sa pretresa od 17.03.2011.godine, strana 7, Četić Ljubiša-transkript sa pretresa od 14.04.2011.godine, strana 22 i 23, **T-140a**- Zapisnik o ispitivanju osumnjičenog Ljepoja Marinka od 14.09.2009.godine, **T-139**- zapisnik o ispitivanju osumnjičenog Zečević Saše od 01.07.2009.godine, **T-62**- spisak vodovi za intervencije

⁸⁸ Ivanković Damir, transkript sa pretresa od 02.12.2010.godine, strana 11, Čivčić Petar transkript sa pretresa od 29.09.2011.godine, strana 27, Knežević Radoslav- transkript sa pretresa od 25.02.2011.godine, strana 29, Babić Zoran- transkript sa pretresa od 24.03.2011.godine, strana 9 i 10, čađo milutin- transkript sa pretresa 08.08.2011.godine strana 29, 31, Mijić Ranko-transkript sa tretresa od 05.10.2010.godine, strana 7

⁸⁹ Knežević Radoslav, transkript sa pretresa 25.05.2011.godine, KO-15- transkript sa pretresa 20.11.2011.godine, Čivčić Petar transkript sa pretresa od 29.09.2011.godine

interventni vod pristupio iz rezervnog sastava policije, odnosno kao pripadnik vojne policije.⁹⁰

175. Pored optuženih Čivčića, Zečevića, Ljepoje i Kneževića pripadnici ovog odjeljenja interventnog voda su bili i Dado Mrđa, Damir Ivanković, Goran Đurić, Milorad Radaković, Milorad Škrbić, Željko Stojnić, Babić Zoran zvani Babin, Četić Ljubiša, Miljan Zubanović, Velimir Vrabičić, Draško Krndija, Zec Željko, Aleksandar Ackov, Ditkun Vlado, Basrak Rajko, Željko Bulić, Rade Marinović, K-1, KA-1, K-3.⁹¹

(b) Konvoj 21.08.1992.godine

176. Analizom provedenih dokaza nesporno je utvrđeno da je dana 21.08.1992.godine putnim pravcem Prijedor-Banja Luka-Skender Vakuf (Kneževo)–planina Vlašić krenuo konvoj transportnih vozila- autobusa, kamiona i kamiona sa

strana 11-16, strana 26, transkript sa pretresa od 06.10.2011.godine strana 47, **T-123-** radna knjižica reg broj 363790 Prijedor, i **T-122, te T-123** personalni upitnik - prema kojim je Zečević Saša uposlen u MUP RS, CJB Prijedor, SJB Banja Luka od 01.05.1992.godine, **T-119 i T-120-** Personalni upitnik Knežević Radoslava iz kojeg proizilazi da je od 01.05.1992.godine uposlen u MUP-u na radnom mjestu pozorna služba- policajac, te iz **T-118-** evidencija iz vojne službe prema kojoj je učesnik u ratu od 01.05.1992.godine u SJB, **T-70-** spisak radnika stanice javne bezbjednosti Prijedor u avgustu 1992.godine na kojem Čivčić Petar pod rednim brojem 43, Zečević saša pod rednim brojem 45 i Knežević Radoslav pod rednim brojem 47, **T-69-** spisak ovlaštenih radnika stanice milicije Prijedor, koji je komandir stanice Janković Dušan dana 13.08.1992.godine dostavio CSB Banja Luka radi izdavanja službenih legitimacija na kojem su između ostalih i Čivčić Petar, Knežević Radoslav i Zečević Saša- na radnim mjestima milicionar –pripravnik, **O-II-15-** Rješenje CSB Banja Luka od 13.06.1992.godine kojim se Knežević Radoslav prima u radni odnos 01.05.1992.godine na poslove i zadatke milicionara-pripravnika, **O-II-9-** depeša sjb Prijedor od 01.06.1992.godine prema kojoj je Knežević Radoslav angažovan u RSM Prijedor I, Zečević Saša, angažovan od 29.04.1992.godine u RSM Urije, Prijedor II i Čivčić Petar angažovan u RSM Prijedor I od 29.04.1992.godine koji se nakon raspuštanja kursa u Sarajevu nalazio kod roditelja Knežević Radoslava i u vezi sa tim **O-II-8** depeša CSB Banja Lukada se kursisti primaju u radni odnos počev od 01.05.1992.godine, te **O-II-6-** spisak kursista od 17.04.1992.godine koji su prijavili dolazak kući a među kojima i Knežević, Zečević, Čivčić –kao i lice koje je u ovom postupku bio zaštićeni svjedok KO-15

⁹⁰ Knežević Radoslav-Transkript sa pretresa od 25.05.2011.godine strana 41, Stojnić Željko- transkript sa pretresa od 17.03.2011.godine, strana 6, Radaković Milorad – transkript sa pretresa od 30.03.2011.godine, strana 9 i 10, **T-140a-** Zapisnik o ispitivanju osumnjičenog Ljepoja Marinka od 14.09.2009.godine, **T-65, T-67, T-71 i T-72-** spisak pripadnika rezervnog sastava milicije za maj, juli, avgust i septembar 1992.godine na kojem je između ostalog i Ljepoja Marinko; **T-135-** Rješenje broj 03-568-55/99 od 26.01.2009.godine u kojem se između ostalog navodi da Ljepoja Marinko ima učešće u ratu kao pripadnik SJB Prijedor, **T-134-** matični karton 2005966370008 u kojem je između ostalog navedeno da je učesnik u ratu u SJB Prijedor od 29.04.1992.godine do 08.09.1992.godine

⁹¹ **T-62-** spisak vodovi za intervencije

prikolicom, u kojem su bili civili, mahom bošnjačke i hrvatske nacionalnosti sa područja opštine Prijedor. Na osnovu iskaza saslušanih svjedoka Vijeće je utvrdilo da je krajnje odredište konvoja bilo mjesto Smetovi na planini Vlašić. Transportna vozila sa civilima su krenula sa dvije lokacije, iz naselja Tukovi, gdje se pored stadiona okupilo oko hiljadu civila koji su napuštali Prijedor, te iz logora Trnopolje gdje su se u autobuse ukrcali zatvorenici iz logora. Na raskrsnici u mjestu Kozarac, dvije kolone vozila su se spojile te je nastavljen put dalje prema Travniku.

177. Svjedoci su različito svjedočili u pogledu tačnog broja vozila i civila u konvoju, pa je tako svjedok Ivanković Damir naveo da je u Tukovima bilo 16 ili 17 vozila, kamiona i autobusa, svjedok Radaković Milorad da je bilo oko četiri do pet autobusa i desetak kamiona - šlepera sa prikolicom, svjedoci KO-10 i KO-8 navode da je tu bilo *“ puno naroda, na hijade”*, svjedok KO-12 da je *“bilo nekoliko hijada civila sa torbama...bilo je desetak, petnaest kamiona, autobusa”*, svjedok Stojnić Željko navodi da je bilo preko hiljadu ljudi.

178. Svjedoci Jakupović Husein, KO-15, KO-18 i svjedok A, te vozač autobusa KS-2 koji su krenuli iz logora Trnopolje saglasni su da su sa te lokacije krenula ukupno četiri autobusa. Škrbić Milorad, koji je kao pripadnik prvog odjeljenja bio u pratnji navodi da ih je bilo pet.

179. Svjedok KS-2 navodi da im se u Kozarcu priključila kolona od jedno 10 do 12 vozila koja su krenula iz Tukova, a KO-15 da se u Kozarcu, koliko je on mogao da izbroji, priključilo još sedam kamiona i tri autobusa. Svjedok K2, policajac u patroli koji se nalazio u policijskom golfu koji je predvodio konvoj navodi kako je prebrojao ukupno preko 20 vozila. Svjedok KS-1 tvrdi da je po njegovoj procjeni bilo između 15 i 20 vozila, a bliže 20, dok je svjedok Vitomir Lakić, vozač u jednom od kamiona, naveo da ne zna tačno brojno stanje, ali zna da je bilo jedno 5-6 kamiona i 5-6 autobusa i jedno manje vozilo u kojem su bili majstori za popravak vozila u slučaju kvara tokom puta.

180. Obzirom da iskazi navedenih svjedoka nisu u potpunosti precizni, niti se od njih može očekivati da se sjećaju tačno broja vozila u konvoju, Vijeće je našlo dokazanim da su iz Trnopolja krenula četiri autobusa u kojim su se nalazili muškarci iz tog logora, a da je kolona koja je krenula iz Tukova brojala najmanje deset vozila, a ukupno je u koloni, nakon spajanja u Kozarcu bilo najmanje šesnaest vozila, uključujući i vozilo *“TAM-ić”* u kojem su se nalazili mehaničari i rezervni dijelovi, te alat za slučaj kvara. Nadalje, Vijeće je utvrdilo da su autobusi i kamioni bili u vlasništvu tadašnje kompanije *“Autotransport”* Prijedor, kao i da su vozači ovih vozila takođe bili radnici *“Autotransporta”* na radnoj obavezi.

181. Svjedok Gnjatović Luka, radnik *„Autotransporta“* i suvozač u kamionu koji je vozio vozač Vitomir Lakić navodi da je uobičajeno bilo da dispečer izda putni nalog i javi da će se sa neke određene lokacije *„tovarit muslimanski narod“* koji treba da se vozi preko Banja Luke, Skender Vakufa, na vrh Vlašića gdje je linija razdvajanja.

Ovaj svjedok navodi da je njegov kamion bio "*pun ko šibica*" i da bi moglo u njega stati 200 ljudi.⁹²

182. Svjedok KS-1 vozač autobusa koji je krenuo iz Tukova navodi da je autobus bio marke "Ikarus", gradski autobus sa drvenim sjedištima i troje vrata i da tada njegovo vozilo nije bilo pretrpano, da je bilo 50 do 60 ljudi, dok svjedok KS-2, vozač autobusa koji je krenuo iz Trnopolja, navodi da je autobus bio registrovan sa 30 do 50 sjedišta i 50 mjesta za stajanje, i da je u njega moglo stati oko 100 ljudi.⁹³

183. Vijeće nije moglo utvrditi tačan broj civila u konvoju, ali uzevši u obzir okvirne procjene koje su davali svjedoci, broj i kapacitet vozila, te činjenicu da je broj putnika u vozilima u većini slučajeva premašivao njihov uobičajeni kapacitet, nalazi da je u konvoju bilo oko 1200 civila.

(c) Učešće pripadnika prvog odjeljenja interventnog voda u pratnji konvoja

184. Na osnovu provedenih dokaza Vijeće je van razumne sumnje utvrdilo da su na dan petak, 21.08.1992.godine pripadnici prvog odjeljenja interventnog voda među kojim i optuženi Zečević, Knežević i Ljepoja, u jutarnjim satima pristupili u SJB Prijedor kada im je izdata naredba za pratnju konvoja.

185. U direktnom ispitivanju svjedok Zubanović Miljan, pripadnik odjeljenja je naveo da je po dolasku tog jutra Paraš izašao iz zgrade SUP-a, sazvao ih, postrojio, i objasnio da mora kompletno odjeljenje da ide u pratnju, da je u pitanju veliki konvoj.⁹⁴ Svjedok navodi da su, između ostalih, bili prisutni i Zečević i Ljepoja.⁹⁵ Na upit branioca u unakrsnom ispitivanju navodi da je u momentu dok su bili postrojeni Zečević stajao pokraj njega.⁹⁶ Navedeno potvrđuje i svjedok Babić Zoran, takođe pripadnik prvog odjeljenja interventnog voda, koji je bio prisutan kada je pripadnike interventnog voda Paraš obavijestio da se ide u pratnju konvoja, i to da nije odredio poimenično ko da ide, nego je "*čisto rekao da se ide u Tukove, da ide konvcj za Vlašić*".⁹⁷

186. Takođe svjedok Četić Ljubiša, pripadnik odjeljenja, navodi da su oko sedam sati ujutro došli u smjenu kada im je Paraš rekao da se ne udaljavaju da će imati zadatak pratnje konvoja. Svi pripadnici voda su bili prisutni, a Zubanović Miljan je

⁹² Transkript sa pretresa od 29.06.2010.godine, strana 6 i 8

⁹³ Transkripti sa pretresa od 06.07.2010.godine

⁹⁴ Transkript od 15.04.2010.godine strana 13

⁹⁵ Ibid, Strana 14

⁹⁶ Ibid, Strana 25

⁹⁷ Transkript sa pretresa od 24.03.2011.godine strana 14

tražio od Paraša da izostane.⁹⁸ Saglasno svjedok Škrbić Milorad potvrđuje da ih je ujutro kada je došao na posao, Paraš Miroslav postrojio u krugu SJB-a gdje im je saopštio da treba da idu u pratnju konvoja i da su prisutni bili optuženi Zečević, Knežević, Ljepoja, Čivčić, te drugi pripadnici odjeljenja Krndija, Zec, Mrđa, Ivanković, Stojnić, K-3, K-1, KA-1, Marinović, Vrabičić, Basrak. Svjedok navodi da su dva pripadnika jedinice, i to Marinović Radenko i Zubanović Miljan tražili da odsustvuju.⁹⁹

187. Svjedok K-1 navodi da je tog dana došao u smjenu i u krugu stanice milicije je vidio grupu ljudi oko komandira čete Paraša koji je sa njima razgovarao u vezi konvoja. Osim Paraša tu je vidio optuženog Ljepoja Marinka, te druge pripadnike voda Krndija Draška, Mrđa Dadu, Stojnić Željka, Đurić Gordana, Ivanković Damira, Bulić Željka, Četić Ljubišu i još par momaka kojih se ne može sjetiti. Kada je prišao grupi, Paraš mu je rekao da on ne treba da ide u pratnju konvoja zbog toga što duži BRDM oklopno vozilo i da treba da ostane u krugu stanice. Nadalje svjedok je naveo da se nakon toga sklonio u stranu i nije više prilazio grupi, ali mu je Četić Ljubiša kasnije prišao i rekao da ipak i on krene jer ga Paraš neće ni vidjeti, pa je on tako i učinio.¹⁰⁰

188. Svjedok Gordan Đurić kaže da je za pratnju konvoja saznao tog dana kada je konvoj krenuo, odnosno 21. avgusta kada je došao u prostorije gdje su bili stacionirani u SUP-u. Paraš Miroslav im je rekao da izađu i dao im zadatak da idu u pratnju konvoja koji kreće iz Tukova prema Travniku. U prostoriji je tada bilo petnaestak do dvadeset pripadnika voda, među kojima optuženi Knežević, Ljepoja, Zečević, kao i Mrđa, Ivanković, Krndija, Stojnić, Četić, Škrbić.¹⁰¹

189. Svjedok Vrabičić Velimir navodi da su ujutro obaviješteni o konvoju kada je vod postrojen u stanici javne bezbjednosti i kada je rečeno da se ide u pratnju, a da su ih postrojili "Paraš i Pero" i da je Paraš rekao da "*idu svi na stadion*", a kasnije je njemu rekao da se vrati i da ne treba da ide.¹⁰² Svjedok Basrak Rajko navodi da im je ujutro Paraš rekao da treba da se pojave na stadionu u Tukovima.¹⁰³

190. Svjedok Stojnić Željko navodi da se tog jutra redovno javio u službu kada im je saopšteno od Čivčić Pere da je organizovan konvoj nesrpskog stanovništva koje želi da napusti Prijedor i da se svi koji su tu prisutni upute u Bišćane u blizini stadiona radi obezbjeđenja pratnje konvoja. Navodi da je bila prisutna većina pripadnika voda i da su se na zadatak uputili svi osim Zubanović Miljana koji je tražio

⁹⁸ Transkript sa pretresa od 14.04.2011.godine, strana 30, strana 34

⁹⁹ Transkript sa pretresa od 16.03.2011.godine, strana 14, strana 24 i 25, strana 40

¹⁰⁰ Transkript sa pretresa od 25.02.2010.godine

¹⁰¹ Transkript od 17.12.2009.godine, strana 8 i 9

¹⁰² Transkript od 18.03.2010.godine, strana 16

¹⁰³ Transkript sa pretresa od 14.04.2011.godine strana 71

poštedu.¹⁰⁴ Radaković Milorad navodi da je ujutro došao u stanicu gdje mu je rečeno da se javi u Tukove.¹⁰⁵

191. Optuženi Knežević Radoslav navodi da je tog jutra došao u smjenu, i nije se dešavalo ništa neobično. Komandir voda Paraš Miroslav je sišao iz zgrade stanice policije i rekao da se niko ne udaljava, jer sa dvije lokacije, iz Tukova i Trnopolja kreće konvoj, pa se još ne zna koliko će trebati ljudi za taj zadatak.¹⁰⁶

192. Saglasno navedenom optuženi Ljepoja Marinko je prilikom davanja iskaza u svojstvu osumnjičenog naveo da je ujutro redovno došao u smjenu, i da im je odmah po dolasku rečeno da se ne udaljavaju jer trebaju pratiti konvoj iz Tukova za Travnik. Na postrojavanju u krugu SJB Prijedor od nadređenih su bili prisutni Paraš Miroslav, Čivčić Petar i Janković Dule.¹⁰⁷

193. Da li su prilikom izdavanja naredbe za pratnju pripadnici odjeljenja bili postrojeni, da li su neki bili obaviješteni u spavaoni ili su bili obaviješteni i dan ranije, da li im je svima naredbu izdao Paraš, ili je nekima naredbu za pratnju konvoja prenio i Petar Čivčić, činjenice su koje za Vijeće nisu bile od bitnog značaja, obzirom da nisu predmet optuženja, iz kojeg razloga ih nije posebno ni analiziralo. Ono što je Vijeće moglo utvrditi van svake sumnje, jeste bitna činjenica da su dana 21. avgusta optuženi Zečević, Knežević i Ljepoja, kao pripadnici prvog odjeljenja interventnog voda bili prisutni u krugu SJB Prijedor prilikom izdavanja naredbe za pratnju konvoja. Naime, optuženi Knežević je ovo i sam potvrdio prilikom svjedočenja na glavnom pretresu, a optuženi Ljepoja prilikom saslušanja u svojstvu osumnjičenog, a njihovo prisustvo potvrđuju i gore navedeni iskazi svjedoka. U odnosu na optuženog Zečevića, zaključak o prisustvu u SJB Prijedor u jutarnjim satima dana 21.08.1992.godine nesumnjivo proizilazi iz iskaza svjedoka Zubanović Miljana koji navodi da u momentu izdavanja naredbe Zečević stoji pored njega, a ovu činjenicu potvrđuju i svjedoci Đurić i Škrbić.

194. Nadalje, optuženi Knežević Radoslav svjedočeći na glavnom pretresu navodi da je on dužio kombi tipa Mercedes, žute boje, i da je njegov zadatak tog jutra bio da pripadnike odjeljenja preveze u Tukove i Trnopolje, i to na način da je u Tukove, udaljene oko tri kilometra od stanice, odvezao dvije ili tri ture. Dalje, navodi da je iz Tukova i dovezao jednog ili dva pripadnika odjeljenja natrag u SJB, i da je potom, u Trnopolje, udaljeno dvadeset minuta do pola sata, odvezao jednu turu.¹⁰⁸ Đurić navodi da je prebačen u Tukove u trećoj turi žutim kombijem koji je po njegovom sjećanju vozio Knežević Radoslav. i svjedok KA-1 navodi da je u Tukove prebačen

¹⁰⁴ Transkript od 17.03.2011.godine strana 10 i 11 i 24

¹⁰⁵ Transkript sa pretresa od 30.03.2011.godine strana 19

¹⁰⁶ Transkript sa pretresa od 25.05.2011.godine strana 14

¹⁰⁷ **T-140a-** zapisnik o ispitivanju osumnjičenog Ljepoja Marinka od 14.09.2009.godine, strana 9;

¹⁰⁸ Transkript sa pretresa od 25.05.2011.godine strana 14-16

kombijem kojim je upravljao Knežević, te navodi da su osim njih u kombiju između ostalih bili i Ljepoja i Đurić.¹⁰⁹ Optuženi Ljepoja Marinko je prilikom saslušanja u istrazi naveo da je nakon postrojavanja zajedno sa još pet ili šest pripadnika voda prebačen u Tukove, bijelim kombijem koji je vozio Knežević Radoslav.¹¹⁰

195. Obzirom na protek vremena od 18 godina, te obzirom i na status nekih svjedoka odbrane protiv kojih se postupak vodio zbog istog krivičnog djela, u drugom predmetu pred ovim sudom, većina saslušanih svjedoka nije bila precizna kod izjašnjavanja o tome kojim kombijem su se vozili, ko je bio vozač, te koji su pripadnici voda bili u kojem kombiju, pa tako niko od saslušanih svjedoka nije tačno naveo kojim kombijem je Zečević prevežen iz SJB Prijedor. Međutim Vijeće izvodi nesumnjiv zaključak da je on nakon izdavanja naredbe za pratnju konvoja prevežen u jednoj od „tura“, odnosno da nije ostao u SJB Prijedor. Naime, Vijeće je na osnovu iskaza naprijed navedenih svjedoka utvrdilo da su se, nakon što je izdata naredba za pratnju, svi prisutni pripadnici prvog odjeljenja interventnog voda, odvezli u nekoliko tura kombijima prema Tukovima, odnosno prema Trnopolju, izuzev pripadnika odjeljenja Zubanović Miljana i Marinović Radenka. Na navedeno nesumnjivo ukazuju iskazi svjedoka Zubanovića koji navodi da je Paraš izričito naveo da mora da ide kompletno odjeljenje jer se radi o velikom konvoju, zatim Babića koji navodi da Paraš nije poimenično odredio ko od prisutnih pripadnika treba da ide u pratnju, iskaza Stojnića koji navodi da su se na zadatak uputili svi osim Zubanovića, zatim iskaza Četića koji takođe navodi da je jedino Zubanović tražio poštedu, svjedoka Radakovića koji navodi da su poštedu tražili Zubanović i Marinović.

196. Da su optuženi iz SJB Prijedor krenuli na izvršenje zadatka pratnje konvoja, osim iskaza naprijed navedenih svjedoka potvrđuju i svjedoci koji ih tog dana vide na lokacijama Tukova odnosno Trnopolja prilikom ukrcavanja civila u vozila, kao i na raskrsnici puta u mjestu Kozarac.

197. Tako svjedok Ivanković Damir koji je takođe odvezao pripadnike odjeljenja u Tukove, navodi da je odvezao prvu turu bijelim kombijem, i da je u Tukovima, za vrijeme ukrcavanja civila u vozila vidio optužene Zečevića, Kneževića i Ljepoja te ostale pripadnike Babića, Paraša, Đurića, Basraka, Stojnića, kao i Janković Dušana, zamjenika načelnika, i Paraš Miroslava.¹¹¹ Svjedok, Stojnić Željko navodi da je oko devet ili pola deset ujutro iz stanice policije do Tukova otišao žutim kombijem, u kojem je bilo još četiri ili pet pripadnika voda, dok su neki otišli i bijelim kombijem. U Tukovima je vidio i optužene Ljepoja Marinka, Zečević Sašu kao i druge pripadnike

¹⁰⁹ Transkript sa pretresa od 18.02.2010.godine, strana 15

¹¹⁰ **T-140-a** – zapisnik o ispitivanju osumnjičenog od 14.09.2009.godine

¹¹¹ Transkript sa pretresa od 02.12.2009.godine, strana 13-15 i strana 17

Đurić Gordana i Mrđa Darka, a pri polasku konvoja iz Tukova, u pratnji je vidio da su K1 i Ljubiša Četić ušli u jedno vozilo.¹¹²

198. Svjedok Četić Ljubiša tvrdi da je u Tukove stigao bijelim kombijem marke "ford" koji je pripadao policijskoj stanici Prijedor 2, a vidio je da je optuženi Knežević žutim kombijem prevozio pripadnike u Tukove. U Tukovima je od nadređenih vidio Paraš Miroslava sa kojim je bio Mrđa Dado, Dušana Jankovića i K2. Vidio je i optuženog Ljepoja Marinka, kao i K1 sa kojim je ušao u treći po redu kamion.¹¹³

199. Dakle, Vijeće je utvrdilo da su prilikom ukrcavanja civila u Tukovima bili prisutni i optuženi Zečević i Ljepoja. U odnosu na optuženog Ljepoja, navedena činjenica tokom postupka nije osporavana od strane odbrane, a potvrđena je i iskazom samog optuženog Ljepoja Marinka koji je dao prilikom saslušanja u svojstvu osumnjičenog, kao i iskazima naprijed navedenih svjedoka koji ga vide u Tukovima, kao i svjedoka B koja navodi da je na stadionu u Prijedoru vidjela Ljepoja Marinka u uniformi i sa crvenom beretkom na glavi.¹¹⁴ U odnosu na optuženog Zečević Sašu Vijeće je prihvatilo i cijenilo saglasnim iskaze svjedoka Ivankovića i Četića koji su potvrdili njegovo prisustvo u Tukovima.

200. Međutim, nisu prihvaćeni dokazanim navodi optužnice kako su oni i "obeztjeđivali" ukrcavanje civila u vozila. Naime, iz iskaza saslušanih svjedoka-civila koji su se ukrcavali u vozila proizilazi da su u ista ulazili bez bilo kakvog vođenja evidencije ili prozivanja od strane prisutnih policajaca pripadnika Interventnog voda, odnosno da su po sopstvenom nahođenju ulazili u ona vozila u kojima je bilo slobodnog mjesta, a iz iskaza pripadnika odjeljenja Đurića, Ivankovića i Četića takođe ne proizilazi da su prilikom ukrcavanja imali bilo kakvu drugu ulogu osim da se rasporede kao pratiloci u neko od vozila, te da su u momentu njihovog dolaska u Tukove civili već bili u nekim vozilima.

201. Nadalje, Vijeće je utvrdilo da su neki pripadnici odjeljenja, među kojima i optuženi Knežević, prisustvovali ukrcavanju zatvorenika u četiri autobusa u logoru Trnopolje. Navedeno proizilazi iz iskaza optuženog Kneževića koji je potvrdio da je neke pripadnike odjeljenja prevezao u Trnopolje, gdje je zatekao četiri autobusa poredana u pravcu Kozarca i svjedoka KO-15 i iznenadio se što ga vidi. Navodi da ga je KO-15 zamolio da ga smjeste u treći autobus jer mu je u tom autobusu bila rodbina. Tvrdi da je tokom razgovora rekao svjedoku KO-15 da Zečević i Čivčić rade sa njim u policiji.¹¹⁵

202. Da je optuženi Knežević bio u Trnopolju potvrđuju i svjedoci Škrbić Milorad koji navodi da je sa Kneževićem stigao u Trnopolje, kao i svjedok Ko-15 koji je naveo

¹¹² Transkript sa pretresa od 17.03.2011.godine, strana 11, strana 14

¹¹³ Transkript sa pretresa od 14.04.2011.godine strana 25-27, strana 30 -31, strana 35-36

¹¹⁴ Transkript sa pretresa od 01.07.2010.godine

¹¹⁵ Transkript sa pretresa od 25.05.2011.godine strana 16-19, strana 30

da ga je vidio prije ulaska u autobus, odnosno da je vidio dolazak bijelog policijskog kombija kojeg je vozio Knežević Radoslav i da je pričao sa njim.¹¹⁶

203. U činjeničnim navodima optužnice navedeno je da je i optuženi Zečević Saša, iz Tukova otišao prema Trnopolju, te da je bio prisutan kao obezbjeđenje ukrcavanju zatvorenika iz logora Trnopolje u četiri autobusa u kojima je bio i pratilac.

204. Vijeće ovu činjenicu nije moglo utvrditi van razumne sumnje jer se ista temelji isključivo na iskazu svjedoka KO-15 koji navodi da ga je tamo vidio zajedno sa Knežević Radoslavom.¹¹⁷ Međutim, analizirajući iskaz svjedoka KO-15 koji je dao na glavnom pretresu, kao i njegove ranije iskaze Vijeće je našlo da u pogledu prisustva Zečević Saše u Trnopolju oni nisu bili konzistentni.

205. Naime, evidentno je da svjedok prilikom saslušanja od strane istražitelja MKSJ-a 1996.godine spominje imenom i prezimenom Zečević Sašu samo na mjestu egzekucije dok ga ne spominje prilikom ukrcavanja u vozila u Trnopolju, odnosno navodi da mu je prišao "*Knežević i njegov kolega*". Očigledno je da je svjedok tada znao identitet Zečević Saše, pa je nejasno zbog čega odmah ne bi naveo da su mu u Trnopolju prišli Knežević i Zečević¹¹⁸ Takođe, ni prilikom svjedočenja u predmetu *Brđanin* 2002.godine svjedok ne spominje Zečević Sašu prilikom opisivanja ukrcavanja u autobuse u Trnopolju.¹¹⁹ Kako je već navedeno u dijelu presude gdje su obrazložene procesne odluke suda, svjedok nije bio unakrsno ispitan od strane odbrane na okolnosti razlika u ranijim iskazima, pa je Vijeće uočene razlike cijenilo u korist optuženog.

206. Imajući u vidu da Vijeće nije moglo van razumne sumnje utvrditi da je kritične prilike Zečević, zajedno sa još nekim pripadnicima voda otišao iz Tukova u Trnopolje gdje je prisustvovao ukrcavanju i obezbjeđivanju zatvorenika u autobuse, te imajući u vidu i činjenicu da u ukupnom slijedu događaja, ova okolnost i nije od bitnog značaja, Vijeće je iz činjenog opisa izreke presude izostavilo ovaj dio, odnosno nije tačno preciziralo sa koje od ove dvije lokacije optuženi kreću u pratnji konvoja. Bitna činjenica koju je Vijeće utvrdilo jeste da se on, kao i Knežević Radoslav 21.avgusta našao u pratnji konvoja koji je krenuo prema Travniku (a što će detaljno biti obrazloženo u nastavku presude), pri čemu činjenica da li je krenuo iz Tukova ili Trnopolja nije od odlučnog značaja.

207. Nadalje, kao što je već navedeno, Vijeće je na osnovu provedenih dokaza utvrdilo da je na raskrsnici u Kozarcu došlo do spajanja kolone koja je krenula iz Tukova i kolone vozila koja je krenula iz Trnopolja. Svjedok Šanta Šefik koji je kamionom krenuo iz Tukova navodi da su nakon sat vremena od zaustavljanja stigla

¹¹⁶ Transkript sa pretresa od 20.11.2009.godine, strana 33 i 72

¹¹⁷ Transkript sa pretresa od 20.11.2009.godine, strana 33 i 72

¹¹⁸ **O-III-21-** izjava svjedoka u predmetu IT-99-36-R75H.7, strana 234

¹¹⁹ **O-III-42-** transkript IT-97-24-I od 26.avgusta 2002.godine, strana 6888-6891 BHS verzija

četiri autobusa iz Trnopolja koji su prošli pored njegovog kamiona i uključili se naprijed u kolonu.¹²⁰ Zbog prevelikog opterećenja i gužve u autobusima iz Trnopolja, na raskrsnici je jedan broj logoraša prebačen u kamione koji su krenuli iz Tukova.¹²¹ Među njima je bio i Kadirić Suad koji navodi da je nakon zaustavljanja u Kozarcu pratilac iz njegovog autobusa rekao da svi koji stoje pređu u kamione koji stižu iz Prijedora, pa kada je ušao na kamion prepoznao je svjedokinju B.¹²²

208. Svjedoci Đurić Gordan, Stojnić Željko, K2 i Ko-7 saglasno potvrđuju da je na raskrsnici u Kozarcu došlo do spajanja konvoja iz Trnopolja i Tukova.¹²³

209. Svjedok Damir Ivanković navodi da je prilikom zaustavljanja konvoja u Kozarcu stajao u blizini benzinske pumpe odakle je vidio raskrsnicu i dolazak autobusa iz Trnopolja, a uočio je i dolazak bijelog kombija interventnog voda iz kojeg su izašli policajci. On navodi da je na raskrsnici vidio i optuženog Zečevića, te Krndija Draška. Svjedok Ivanković navodi da su se pratioci rasporedili tako da u svakom vozilu bude po jedan pratilac.¹²⁴

210. Nadalje, svjedok KO-15 navodi da je optuženog Kneževića vidio i nakon što su napustili Trnopolje, i to u Kozarcu gdje je došlo do spajanja kolone. Naime, on navodi da je u Kozarcu autobus rasterećen i da je nekolicina ljudi bila primorana da uđe u druge kamione ili autobuse, a on je ostao u istom autobusu. Svjedok navodi da je na ovom mjestu ponovo vidio Knežević Radoslava koji se obratio pratiocu u njegovom autobusu i obavio sa njim razgovor, nakon čega se taj pratilac svjedoku obratio po prezimenu. Svjedok KO-15 je zaključio da je Knežević pričao sa pratiocem upravo o njemu, obzirom da taj pratilac nije mogao znati njegovo ime jer se nisu poznavali.¹²⁵

211. Međutim, svjedočeći u svojoj odbrani optuženi Knežević je pokušao na drugi način prikazati ovu situaciju sa pratiocem u autobusu svjedoka KO-15, tvrdeći da je on još u Trnopolju upoznao pratioca sa svjedokom KO-15 i rekao tom pratiocu da ga pripazi, a da on nije ni bio u Kozarcu, nego se istim kombijem kojim je došao u Trnopolje i vratio nazad u Prijedor, ostavio kombi u krugu stanice policije i otišao kući.¹²⁶

212. Navode optuženog Kneževića o povratku u SJB pokušao je potvrditi i svjedok odbrane Škrbić Milorad koji je naveo da se Knežević kombijem iz Trnopolja vratio u

¹²⁰ Transkript sa pretresa 18.11.2010.godine strana 19

¹²¹ Izjava svjedoka „A“ od 06.04.2006.godine, Škrbić Milorad- transkript sa pretresa od 16.03.2011.godine, strana 18

¹²² Transkript sa pretresa od 23.07.2010.godine, strana 9 i 10

¹²³ Transkript sa pretresa od 17.12.2009.godine, strana 11 i 12 Transkript sa pretresa 21.09.2010.godine, strana 13 Transkript sa pretresa od 08.06.2011.godine Transkript sa pretresa od 08.06.2011.godine

¹²⁴ Transkript sa pretresa 16.12.2009.godine, strana 18 i 19

¹²⁵ Transkript sa pretresa od 20.11.2009.godine, strana 35

¹²⁶ Transkript sa pretresa od 25.05.2011.godine, strana 30

pravcu Prijedora.¹²⁷ Međutim, Vijeće nije poklonilo vjeru iskazu ovoga svjedoka obzirom da isti nije potvrđen iskazima drugih svjedoka, naime, svjedoci K3 i Vrabičić Velimir, za koje ovaj svjedok tvrdi da su takođe bili taj dan u Trnopolju, nisu potvrdili ove njegove navode. Ako bi se i prihvatili navodi ovoga svjedoka kako je Kneževića vidio da kombijem odlazi iz Trnopolja, to još uvijek ne znači da je Knežević otišao u SJB Prijedor, obzirom da i sam svjedok Škrbić navodi :” *Knežević se po mojim saznanjima vratio u pravcu Prijedora*”, pri čemu ne daje podatke o izvoru iz kojih ta saznanja potiču.¹²⁸ Nadalje, za razliku od Kneževića koji navodi da se zadržao neko vrijeme po dolasku u Trnopolje, i da je čak izlazio i razgovarao i sa KO-15, a što je saglasno sa iskazom KO-15, svjedok Škrbić navodi da se Knežević okrenuo i otišao za Prijedor odmah nakon što je pripadnike odjeljenja iskrcao iz vozila.¹²⁹

213. Nadalje, Vijeće ove tvrdnje optuženog i svjedoka Škrbića, nije prihvatilo jer su iste u suprotnosti sa iskazima svjedoka kojima je Vijeće poklonilo vjeru. Pa tako, analizirajući iskaz svjedoka KO-15, Vijeće ga u pogledu bitnih činjenica vezanih za Knežević Radoslava nalazi u potpunosti jasnim i pouzdanim i poklanja mu vjeru imajući u vidu činjenicu da on Knežević Radoslava poznaje od ranije. Iz njegovog iskaza se jasno vidi da ga je tog dana, 21.avgusta vidio nekoliko puta, a posljednji put na mjestu razdvajanja. Vijeće je steklo utisak da je on sve okolnosti u kojima je viđao Knežević Radoslava vrlo dobro zapamtio, iz razloga jer je to bila osoba od koje je očekivao ili se nadao nekoj vrsti pomoći u situacijama u kojim se nalazio, počev od momenta kada ga vidi prilikom hapšenja u svom selu, kojom prilikom mu Knežević nagovijesti da će mu pomoći, pa kasnije prilikom ulaska u autobuse u Trnopolju kada je i razgovarao sa njim (koju činjenicu je potvrdio i optuženi Knežević), kao i tokom kretanja konvoja i na mjestu razdvajanja civila kod rijeke Ugar. Prilikom identifikacije optuženog u sudnici, bez obzira što je poznavao i druge optužene u ovom predmetu, svjedok je prvo pokazao na drugooptuženog, i tom prilikom rekao “...*evo Knežević Radoslav, osoba kcja je uljevala u mene toliku nadu da ću da ostanem živ i da se izvučem iz tog pakla, međutim, onda kada je trebalo, Rašo je zatejio...*”.¹³⁰

214. U tačnost njegovih sjećanja kada je riječ o situacijama u kojima vidi Kneževića Vijeće se uvjerilo naročito stoga što on nije naveo da ga vidi i na samom mjestu strijeljanja, (gdje ga nije ni mogao vidjeti obzirom da je Vijeće utvrdilo na osnovu iskaza drugih svjedoka da se Knežević nije ni nalazio u istom autobusu sa KO-15) –što je vijeću veoma jasan pokazatelj da je i o ovim drugim situacijama u kojima ga vidi svjedočio istinito i da ga nije lažno teretio. Nadalje, uvidom u ranije izjave svjedoka Vijeće se uvjerilo da je u pogledu svih lokacija i okolnosti pod kojim vidi Knežević Radoslava dosljedan, i da nije bilo odstupanja u odnosu na ove okolnosti počev od davanja izjave istražiocima MKSJ 1996.godine, do svjedočenja u

¹²⁷ Transkript sa pretresa od 16.03.2011.godine, strana 14 i 15

¹²⁸ Transkript sa pretresa od 16.03.2011.godine, strana 17, strana 19

¹²⁹ Transkript sa pretresa od 16.03.2011.godine strana 42, strana 45

¹³⁰ Transkript sa pretresa od 20.11.2009.godine, strana 49

predmetu Brđanin 2002.godine, i svjedočenja pred ovim pretresnim Vijećem 2009.godine.¹³¹

215. Odbrana je ukazivala na nepouzdanost njegovog svjedočenja zbog toga što je svjedok KO-15 naveo da je Knežević u Trnopolje stigao bijelim kombijem na kojem su bile neke oznake, a za razliku od drugih svjedoka koji su navodili da je Knežević vozio žuti kombi. Obzirom da su neki svjedoci naveli da je Knežević taj dan vozio bijeli kombi, a neki svjedoci da je vozio žuti kombi, to Vijeće nije moglo sa sigurnošću utvrditi da li je optuženi Knežević tog dana vozio samo žuti kombi, samo bijeli kombi ili oba kombija. Stoga Vijeće ne nalazi da je istinitost i pouzdanost iskaza svjedoka KO-15 ovim dovedena u pitanje, niti smatra bitnim utvrditi činjenicu koje boje kombi je optuženi Knežević vozio toga dana.

216. Vijeće stoga u potpunosti poklanja vjeru svjedoku Ko-15 da je optuženog Kneževića vidio u Kozarcu, te ne prihvata navode optuženog da sa pratiocem autobusa u kojem je KO-15 nije pričao u Kozarcu, nego u Trnopolju, a naročito stoga što je optuženi naveo da misli da je taj pratilac bio ili Vrabičić Velimir ili Ackov Aleksandar, pri čemu ni jedan ni drugi nisu mogli potvrditi ove njegove tvrdnje, Vrabičić jer tvrdi da nije uopšte pratio konvoj, a Ackov Aleksandar nije predložen ni kao svjedok tužilaštva ni kao svjedok odbrane.

217. Nadalje, Vijeće se nije uvjerilo u pouzdanost kazivanja samog Knežević Radoslava da nije učestvovao u pratnji konvoja, jer je zbog ranjavanja i povrede noge bio na poštadi. Na okolnost njegovog povređivanja odbrana je provela i dokaz vještačenjem po vještaku medicinske struke Sovilj Mirku kao i uvidom u materijalne dokaze.¹³² Vijeće je prihvatilo dokazanim navode Kneževića o ranjavanju krajem maja 1992.godine, obzirom da su isti u saglasnosti i sa provedenim materijalnim dokazima. Međutim, nije prihvatilo tvrdnje da zbog povrede nakon ranjavanja nije mogao ići u pratnju konvoja, jer je evidentno da je nakon skoro tri mjeseca od zadobijene povrede, optuženi Knežević mogao voziti automobil i da se javljao na obavljanje zadataka u smjene svog odjeljenja kao što je to učinio i 21.avgusta.

218. Nadalje, Vijeće se nije uvjerilo u istinitost njegovog svjedočenja kako toga dana, 21.08.1992 godine nije bio u pratnji konvoja, nego je u popodnevnim časovima dogovarao sa kumom Zgonjanin Darkom odlazak u "miridbu" kod roditelja svoje supruge. Naime, optuženi pojašnjava da je prethodno, još prvog avgusta, djevojku samo doveo svojoj kući, pa je u takvim situacijama bio običaj da se naknadno upozna sa njenim roditeljima, te u subotu 22.08.1992.godine, zajedno sa kumom, sestrom i zetom i otišao kod roditelja svoje supruge.

¹³¹ **O-III-21-** izjava svjedoka u predmetu IT-99-36-R75H.7, **O-III-42-** transkript IT-97-24-I od 26.avgusta 2002.godine

¹³² Nalaz i mišljenje vještaka Sovilj Mirka, od 10.12.2011. godine, sa priložima – otpusna lista od 11.06.1992. godine i dva rentgenska snimka

219. Kao potvrdu navoda optuženog, odbrana je provela dokaz saslušanjem svjedoka Zgonjanin Darka koji potvrđuje da je sa Kneževićem dogovarao odlazak u miridbu, te svjedoka Marković Ivanke, sestre optuženog, Marković Gordana zeta optuženog koji su naveli da je proslava ženidbe bila 01.avgusta, a da je običaj bio da tri sedmice potom mladoženja i roditelji idu kod roditelja od mlade na "miridbu". Da se u "miridbu" išlo 22.avgust sjećaju se po tome što je to bilo tri dana nakon praznika preobraženja koji se slavio devetnaestog avgusta.¹³³ Na okolnosti svadbe Knežević Radoslava svjedočio je i optuženi Čivčić Petar koji navodi da su jedne prilike su iz Beograda za Prijedor sa njim i Torbica Zdravkom došli i Kneževićeva sestra i zet povodom ženidbe Kneževića. Tvrdi da je ženidba bila početkom avgusta i da je on autor fotografija koje su nastale na tom slavlju, a koje su uložene u spis.¹³⁴

220. Vijeće ovakav alibi optuženog nije prihvatilo jer je isti u suprotnosti sa iskazima svjedoka kojima je Vijeće poklonilo vjeru. Imajući u vidu iskazih četiri svjedoka koji tog istog dana vide Kneževića na raznim lokacijama koje su udaljene od Prijedora (što će biti detaljnije obrazloženo u daljem tekstu presude), i to svjedoka KO-15 koji ga tog dana vidi na raskrsnici u Kozarcu, a zatim i na mjestu razdvajanja civila, na kojem mjestu ga vide i Ivanković i Đurić, te iskaza Đurića koji navodi da se od mjesta razdvajanja do mjesta strijeljanja Knežević sa njim vozi u jednom od dva autobusa, iskaza svjedoka K3 koji sa rezervom navodi da ga se sjeća na mjestu razdvajanja, ali sa sigurnošću da ga vidi u kafani kod Kneževa gdje su u povratku sa Vlašića pratioci i neki od vozača zaustavili, Vijeće iskaz samog Kneževića nalazi sračunatim na izbjegavanje vlastite odgovornosti, a iskaz svjedoka Zgonjanin Darka, njegovog kuma sračunatim da mu tome pomogne.

C. DJELO U OSNOVI ZLOČINA- PROGON

221. Izmjenjenom optužnicom je optuženima stavljeno na teret izvršenje krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti iz odredbe člana 172. stav 1. tačka h), u vezi sa tačkama a), h), d), e), i k), KZ BiH, odnosno izvršenje progona i to (1) -ubijanjem, (2)-pljačkom, (3)-prisilnim preseljenjem stanovništva, (4)-zatvaranjem i (5)-drugim nečovječnim djelima.

222. Kao što je navedeno u izreci presude sud je optužene Zečevića, Kneževića i Ljepoju oglasio krivim za krivično djelo Zločini protiv čovječnosti iz odredbe člana 172. KZ BiH stav 1. tačka h), odnosno za progon civila muslimana sa područja opštine Prijedor, koji su Zečević i Knežević počinili ubistvom, a optuženi Ljepoja ubistvom i pljačkom. Sud nije našao da su se u radnjama optuženih stekli elementi progona prisilnim preseljenjem stanovništva, zatvaranjem i drugim nečovječnim

¹³³ Transkript sa pretresa od 21.04.2011.godine

¹³⁴ Transkript sa pretresa od 06.10.2011.godine, strana 50; **O-II-1- ab-** fotografije

djelima, a obzirom da su sve radnje progona koje su optužnicom stavljene na teret obuhvaćene jednom tačkom optužnice, to Vijeće u odnosu na ove radnje nije donosilo oslobađajuću presudu, nego je taj dio činjeničnog opisa optužnice izostavljen iz izreke presude.

223. Odredba člana 172. stav (2) KZ BiH u tački g) sadrži značenje pojma progon „Progon jeste namjerno i teško, međunarodnom pravu suprotno uskraćivanje osnovnih prava, zbog pripadnosti skupini ljudi ili zajednici“. Kod ovog djela počinitelj na grub način i suprotno međunarodnom pravu jednoj ili više osoba oduzima temeljna ili ljudska prava pri čemu je odabir takvih osoba ili osobe izvršen na osnovu identiteta skupine ili kolektiviteta ili je baš ciljano na tu skupinu ili kolektivitet. Takav odabir se temelji na naznačenim razlikama među skupinama ili drugim razlozima koji su općeprihvaćeni kao nedozvoljeni po međunarodnom pravu.¹³⁵

224. Prema zakonskoj definiciji elementi krivičnog djela progona kao zločina protiv čovječnosti su:

- 1) namjerno i teško uskraćivanje osnovnih prava;
- 2) suprotno međunarodnom pravu;
- 3) zbog pripadnosti skupini ljudi ili zajednici;
- 4) protiv bilo koje grupe ljudi ili kolektiva na političkoj, rasnoj, nacionalnoj, etničkoj, kulturnoj, vjerskoj, spolnoj ili drugoj osnovi koja je univerzalno prihvaćena kao nedopustiva po međunarodnom pravu;
- 5) u vezi s bilo kojim krivičnim djelom iz stava ovog člana zakona, bilo kojim krivičnim djelom propisanim u ovom zakonu ili bilo kojim krivičnim djelom u nadležnosti Suda Bosne i Hercegovine;

225. Progon je oblik diskriminacije na osnovu rase, religije ili političkog mišljenja sa namjerom i rezultatom kršenja temeljnih prava pojedinca.¹³⁶ Nije nužno postojanje zasebnog djela nečovječne prirode da bi postojao progon, već i sama diskriminacija čini djelo nečovječnim. Zločin progona obuhvata najrazličitija djela uključujući između ostalog djela fizičke, ekonomske ili pravne prirode kojima se krše osnovna ili temeljna prava pojedinca. Diskriminacija predstavlja jedan od navedenih elemenata koji je neophodan za dokazivanje počinjenja krivičnog djela progona.

¹³⁵ Vidi Komentari krivičnih/kaznenih zakona u Bosni i Hercegovini, knjga I, Zajednički projekat Vijeća Evrope i Evropske komisije, str. 565

¹³⁶ Vidi Tadić, prvostepena presuda 697, 710

226. U konkretnom slučaju optuženi su vršili progon na vjerskoj i etničkoj osnovi i to optuženi Zečević i Knežević ubistvom, a optuženi Ljepoja ubistvom i pljačkom.

1. progon ubijanjem

227. U odnosu na ubijanje muškaraca bošnjaka na Korićanskim stijenama dana 21. avgusta 1992. godine, Vijeće je nakon analize izvedenih dokaza našlo da su svi elementi progona ubistvom dokazani.

228. Naime, nesporno je da lišavanje druge osobe života, naročito na način kako je opisano u dispozitivu presude, predstavlja namjerno i teško uskraćivanje prava na život-temeljnog ljudskog prava svakog pojedinca, kao što je nesporno da je takvo činjenje suprotno i nacionalnom i međunarodnom pravu, te da su žrtve- muškarci ubijeni na korićanskim stijenama 21. avgusta 1992. godine bili pripadnici etničke i vjerske zajednice Bošnjaka i da su upravo, i samo zbog te činjenice oni i izgubili život, odnosno da su njihovi egzekutori svoje protipravne radnje lišavanja drugih osoba života preduzeli isključivo zbog toga što su te osobe bile pripadnici određene etničke i vjerske skupine ljudi, te da je ubistvo sankcionisano tačkom a) stava 1. člana 172 ZKP BiH.

229. Tačka a) citirane odredbe podrazumijeva da je osoba lišena života i da je lišenje života izvršeno direktnim umišljajem, jer je opuženi bio svjestan svoje radnje izvršenja i htio njeno učinjenje. Na gotovo identičan način ova pojedinačna inkriminacija propisana je i Statutom MKSJ, pa je Sud imao u vidu i njihovu definiciju ubistva, kao "protuzakonitog i namjernog lišavanja života ljudskog bića".

230. *Mens rea* ili stanje svijesti kod počinitelja podrazumijeva postojanje umišljaja da ubije, ili da nanese teške tjelesne povrede koje de vjerovatno rezultirati smrću, ili je bezobziran u pogledu toga da li će dodi do smrtnog ishoda ili ne.¹³⁷

231. Tužilaštvo je optužene teretilo za počinjenje progona bošnjačkog i hrvatskog stanovništva na *političkcj, nacionalncj, etničkckj i vjerskcj osnovi*. Vijeće nije prihvatilo sve navedene osnove po kojima je progon prema optužbi izvršen, obzirom da se radilo o parafraziranju zakonskog teksta bez činjenične dokazanosti za pojedine osnove, što se, prije svega, odnosi na postojanje političkog osnova.

232. Pored toga, diskriminatorska osnova koju je utvrdio MKSJ, odnosno rasha, vjerska i politička osnova, predstavlja isključivu osnovu koju priznaje međunarodno običajno pravo u inkriminisanom vremenskom periodu, pa je tako to isključiva

¹³⁷ *Zejnii Delalić i drugi* (predmet „Čelebići”), Predmet br. IT-96-21-T, Prvostepena presuda, 16.11. 1998, 439; *Akayesu*, Prvostepena presuda 589; *Dario Kordić i drugi*, Predmet br. IT-95-14/2-T, Prvostepena presuda, 26.02.2001., 236

osnova koju je i ovo Vijeće uzelo u razmatranje. Ovakav stav je do sada prihvaćen u praksi Suda BiH.¹³⁸

233. Nadalje, Vijeće je našlo da je u konkretnom slučaju diskriminacija izvršena prema pripadnicima bošnjačkog, a što se može zaključiti i uvidom u imena žrtava sadržana u izreci presude (mada se ne radi o potpunoj i konačnoj listi ubijenih), kao i analizom iskaza preživjelih, i putnika u konvoju, koji su svi bili bošnjaci.

234. Kao što će u presudi biti detaljnije obrazloženo, Vijeće je analizom izvedenih dokaza, van razumne sumnje utvrdilo da su optuženi Zečević, Knežević i Ljepoja učestvovali, odnosno odlučujuće doprinijeli ubistvu muškaraca bošnjaka. Vijeće je takođe utvrdilo van razumne sumnje da su ubistva izvršena sa diskriminatornom namjerom prema Bošnjacima na nacionalnoj, vjerskoj i etničkoj osnovi. Optuženim Zečeviću, Kneževiću i Ljepoji ne samo da je bila poznata etnička pripadnost žrtava, Vijeće je na osnovu konkretnih okolnosti pod kojima je krivično djelo izvršeno van svake sumnje zaključilo da su izvršioci postupali sa diskriminatornom namjerom. Preživjeli svjedoci događaja su opisali kako su u više navrata čuli psovke "*mater im baljsku*". Izraz *balija* u žargonu se koristi kod pogrdnog oslovljavanja muslimana-bošnjaka.

235. Imajući u vidu prethodno istaknuto, da je u vrijeme izvršenja krivičnog djela rasna, vjerska i politička osnova predstavljala isključivu osnovu koju priznaje međunarodno običajno pravo u inkriminisanim vremenskim periodu, Vijeće je u činjeničnom opisu ostavilo kao osnov progona i diskriminacije *po etničkoj i vjerskoj osnovi*. Termin Bošnjaci nije bio opšteprihvaćen u vrijeme izvršenja krivičnog djela, ali Vijeće prihvata terminologiju zastupljenu u optužnici. U tom smislu *Bošrjak* je historijski, etnički i kulturološki termin, koji obuhvata između ostalog i jedinstvo vjere/religije, te ovo Vijeće prihvata da se osnov diskriminacije prema grupi Bošnjaka u ovom predmetu može definisati kao vjerski osnov. Etnička, odnosno nacionalna i vjerska osnova usko su povezane i sadržane u terminu *Bošrjak*. Izraz „rasna“ osnova obuhvata i diskriminaciju po osnovu etničke pripadnosti.¹³⁹

236. Odbrana u završnim riječima navodi da posljedica ovog događaja nije bio progon, već upravo suprotno, jer su nakon ovog događaja prestali iz Prijedora odlaziti konvoji sa civilnim stanovništvom. Vijeće nalazi da ovi argumenti odbrane nemaju pravnog uporišta, jer je sa stanovišta nastupjele posljedice, kod krivičnog djela *progon*, irelevantno da li je stanovništvo određene ciljane skupine nad kojom je krivično djelo počinjeno otišlo ili je ostalo na određenoj teritoriji. Ovi argumenti mogli bi se eventualno razmatrati kod djela prisilne deportacije stanovništva, za koju

¹³⁸Vidi predmet Rašević i Todović, prvostepena i drugostepena presuda, i predmet Bundalo drugostepena presuda

¹³⁹ Vidi: William Schabas, UN Međunarodni krivični tribunali za bivšu Jugoslaviju, Ruandu i Siera Leone (Cambridge University Press) (2006), str. 219. ; vidi : drugostepena presuda Bundalo;

odbrana pogrešno veže djelo progona- tumačeći ga isključivo kroz njegovo jezičko značenje u svakodnevnom govoru, odnosno kao progonstvo određene skupine stanovništva sa određene teritorije.

(a) Utvrđeno činjenično stanje

(i) Izdvajanje muškaraca kod rijeke Ugar

237. Nakon analize provedenih dokaza Vijeće je utvrdilo da isti potvrđuju navode optužnice da je, u podnožju planine Vlašić kod riječice Ilomska pritoke rijeke Ugar, konvoj zaustavljen., nakon čega su ispražnjena dva autobusa iz kojih su žene i djecu prebacili u kamione, šlepere i druge autobuse, i počelo je razdvajanje muškaraca od ostalih civila u konvoju.

238. U prvom autobusu koji je ispražnjen bio je i svjedok KO-7, on navodi da je konvoj zaustavljen na visoravni sa rijetkim drvećem i da je pratilac rekao da autobusi neće ići dalje, te da žene i djeca treba da se ukrcaju u šlepere. Dalje navodi da je počelo odvajanje muškaraca, a njegov sin koji je imao 16 godina pokušao je da uđe u šleper, međutim jedan od policajaca, za kojeg mu je rođak rekao da se radi o "Zecu iz Gomjenice" i da se poznaju, mu je naredio da ne ulazi u šleper. Kada ga je taj rođak oslovio po imenu, policajac se predomislio i ipak dozvolio njegovom sinu da uđe na šleper.¹⁴⁰

239. Svjedok KO-10 opisuje kako je došlo do razdvajanja:

„...stali smo na jednom djelu puta...na desnoj strani je bio jedan potok, i ako hoćemo da sebi natočimo vode, međutim bilo je puno vojske pa smo se ustručavali, tu je bio ispred nas na putu jedan prazan autobus...naredili su nam da izađemo iz autobusa i žene da se popnu na kamion, da uzmu stvari i idu, a mi da se postrojimo sa desne strane.....to je za mene značilo belaj, jel od Keraterma, Trnopolja pa sve ovamo kad god su Srbi postrojivali Muslimane to je završavalo maltretiranjem, tučom, ubistvima...”¹⁴¹

240. Svjedok KO-10 ipak je uspio izaći iz vrste u kojoj su stajali izdvojeni muškarci te se pritajio na kamionu sve dok nisu nastavili vožnju, a sjeća se da je u vrsti izdvojenih muškaraca u kojoj je prethodno bio postrojen ostao je njegov poznanik Himzo Mrkalj.

¹⁴⁰ Transkript sa pretresa 21.09.2010.godine, strana 16, 17, 20, 21

¹⁴¹ Transkript sa pretresa 30.09.2010.godine, strana 24 i 25

241. Svjedok Kadirić Suad primijetio je na mjestu gdje je izvršeno izdvajanje muškaraca da pored izdvojenih autobusa muškarci drže ruke prekrižene iza glave.¹⁴²

242. Svjedok Jakupović Bahrija navodi da su se zaustavili kod rječice i da im je rečeno da izađu radi odmora i osvježanja, pa kada su se vratili u autobus, pratilac iz njegovog autobusa je pokazao na muškarce koji treba da izađu iz autobusa, i da pognu glave, nakon čega je počelo postrojavanje. Ispražnjena su dva autobusa, žene i djeca su ušli u druge autobuse koji su produžili dalje. Muškarci su postrojani i sprovedeni u dva autobusa, a svjedok je bio u drugom autobusu u kojem je, po njegovoj procjeni, bilo preko stotinu muškaraca koji su *"bili zgrječeni kao sardine"*¹⁴³

243. Saglasno, svjedok Jakupović Husein navodi da su dolaskom do rijeke Ugar autobusi stali i da su civili izlazili da se napiju vode, a kada su se vratili u autobus, istjerani su:

"...oni su se tamo nešto dogovarali, istjerali nas vani i onda počeli razdvajati muškarce, žene i djecu,... i to ko je sposoban za vojsku... Razdvajali su nas vojnici u šarenim uniformama i bilo je par njih sa običnim starim JNA... Postrojavali su nas, dvojicu po dvojicu...kod mog autobusa je bilo negdje cirka 80-90 odvojeno..rekli su nam da idemo za razmjenu..."¹⁴⁴

244. Svjedok Gnjatović Luka naveo je da je na mjestu kod potoka vidio da se izdvajaju ljudi iz kamiona. U grupi od petnaest do dvadeset policajaca prepoznao je Janković Duleta koji je imao tamno plavu šarenu policijsku uniformu i Paraša, a u blizini je primjetio i policijski bijeli kombi.¹⁴⁵

245. Svjedok KO-15 navodi da je na makadamskom putu, u planinskom predjelu gdje je proticala rijeka, dozvoljeno da izađu i napiju se vode, i da je primjetio pratiocce da su se okupili u gomili i primaju zapovijed, a među njima optuženog Kneževića, Čivčića, Zečevića, te Četića i Babića. Nakon toga su postrojani. Naređeno je da se svi muškarci vojnosposobni, uzrasta 18 do 65 godina postroje u dvije kolone, dva autobusa su ispražnjena i počelo je ukrcavanje, te je on s ocem ušao u drugi autobus.¹⁴⁶

246. Svjedok Ivanković Damir navodi da je dolaskom do mostića, prije Korićanskih stijena na velikom proširenju uočio odvojena dva autobusa, što se nije dešavalo u prethodnim konvojima u kojim je bio pratilac. Muškarci su već bili odvojeni, a ostalih kamiona i autobusa nije bilo. Tu je bilo jedanaest ili dvanaest pripadnika interventnog voda. Mrđa je zaustavio njegov kamion, a tu su bili i optuženi Zečević, Knežević, i Ljepoja, kao i drugi pratioci Paraš, Škrbić, Zec, Babić, Bulić, Stojnić. Mrđa mu je

¹⁴² Transkript sa pretresa od 23.07.2010.godine, strana 13

¹⁴³ Transkript sa pretresa 21.10.2010.godine strana 11 do 14

¹⁴⁴ Transkript sa pretresa 25.03.2010.godine, strana 10-12

¹⁴⁵ Transkript sa pretresa 29.06.2010.godine, strana 12 i 13 i 15

¹⁴⁶ Transkript sa pretresa 20.11.1009.godine, strane 37-40 i 50

rekao da izađe, otvorio je zadnju stranicu kamiona i pokazao na civile „*ti, ti, ti izađite napo je...*“ u trenutku kada svjedok ulazi u jedan autobus sa izdvojenim muškarcima vidi i optužene Zečevića i Ljepoju¹⁴⁷

247. Svjedok K3 navodi da su na pauzi, koja je uslijedila poslije Kneževa, do njegovog vozila došli Paraš i Krndija. Izdato je naređenje da se jedan broj muškaraca izvede iz autobusa, potom su ušli u autobus i nasumce odabrali desetak ljudi i rekli im da stanu ispred autobusa jer će ići na razmjenu. Kasnije se ispostavilo da su u prvom dijelu konvoja dva autobusa ispražnjena i da je dio muškaraca iz tih autobusa izdvojen i vraćen u te iste autobuse zajedno sa muškarcima izdvojenim iz drugih vozila, te da je kasnije, kroz razgovore i priču bilo izvjesno da se radilo o nekih dvijestotine ljudi.¹⁴⁸ Ovaj svjedok je odgovarajući na pitanje odbrane izjavio da misli da je optuženog Kneževića vidio prilikom zaustavljanja kod potoka gdje su stajali ljudi izdvojeni u ona dva autobusa” *prilikom izvođenja ljudi iz autobusa dole niz konvcj...*“a potvrđuje i da je tom prilikom vidio i optuženog Ljepoju Marinka.¹⁴⁹

248. Svjedok Đurić Gordan navodi da je dolaskom na ovo mjesto primjetio da se nešto dešava, da se odvajaju muškarci od žena i djece i da muškarci ulaze u dva autobusa. Kada je krenuo nazad, prema kamionu u kojem je do tada bio pratilac, Paraš ga je zaustavio i rekao mu da uđe u prvi autobus jer treba nešto da se obavi. Ostala vozila u koloni su mimoišla dva autobusa sa muškarcima i krenula u pravcu Travnika. Na stajanju gdje je vršeno razdvajanje niz kolonu i okolo primjećuje optuženog Kneževića, te ostale pratiocce Babića, Stojnića, Četića, Škrbića, Mrđu, Bulića, Paraša, Zeca. Takođe navodi da je na tom mjestu pričao sa optuženim Ljepoju Marinkom koji mu je rekao da mu se pokvario autobus.¹⁵⁰

249. Svjedok Četić Ljubiša navodi da na mjestu razdvajanja civila vidi Janković Dušana i K2 u obilježenom policijskom golfu, koji se kretao cijelo vrijeme na čelu kolone, a na razdvajanju se golf prvi zaustavio i kamioni su se poredali iza njega. Od pripadnika voda navodi da vidi optuženog Zečević Sašu, te pratiocce Bulić Željka, Ivanković Damira, Đurić Gordana, Krndija Draška, Vrabičić Velimira i K3. Nadalje, navodi i da je za vrijeme ove pauze vidio i optuženog Ljepoju kako stoji kraj jednog od autobusa na dnu kolone, te da je prišao do njega i da su razgovarali.¹⁵¹

250. Vozač kamiona Vitomir Lakić je uočio kako je kod rijeke Ugar izašao pratilac iz njegovog kamiona i priključio se ostalim policajcima. Nakon pola sata pauze vozač je kamionom produžio dalje i prošao pored jednog izdvojenog autobusa pored kojeg

¹⁴⁷ Transkript sa pretresa 02.12.2009.godine, strana 20-22 i 24

¹⁴⁸ Transkript sa pretresa od 04.02.2010.godine, strana 22 i 23

¹⁴⁹ Transkript sa pretresa od 11.02.2010.godine, strana 16,30

¹⁵⁰ Transkript sa pretresa od 17.12.2009.godine, strana 14

¹⁵¹ Transkript sa pretresa od 14.04.2011.godine, strana 31, strana 37, strana 40,42,51, 58

je stajao bijeli kombi, a pored kombija grupa od dvadeset policajaca među kojima i Janković Dule.¹⁵²

251. Svjedok KS-2 navodi da je vozio prvi autobus u koloni koju je predvodio policijski golf. Nakon Kneževa kolona se kretala šumskim makadamskim putem, da bi se kod rijeke Ugar golf zaustavio. On je sišao kod rijeke da se osvježi, a tako i putnici iz autobusa, da bi u povratku u autobus vidio kako desetak policajaca postrojava muškarce, uglavnom vojno sposobne.¹⁵³

252. Vozač KS-1 navodi da su na pauzi kod potoka svi putnici izašli iz autobusa i da je to vjerovatno naredio neko od policije. Nakon pola sata Mrđa Dado je naredio da se muškarci postroje, nakon čega je kolona vozila krenula dalje, a Mrđa je pokazao prstom u njega i rekao mu da njegov autobus i još jedan autobus treba da ostanu kako bi se ukrkali putnici koji su bili postrojeni iza autobusa. On dalje navodi da je nakon prolaska posljednjeg vozila iz konvoja prema Vlašiću naredeno ukrcavanje izdvojenih muškaraca u dva izdvojena autobusa.¹⁵⁴

253. Kada je kolona sa civilnim stanovništvom nastavila dalje prema Smetovima Mrđa Dado je prišao posljednjem kamionu u koloni u kojem je bio KO-11 i naredio civilima da sagnu glave i da tokom dalje vožnje ne smiju gledati vani.¹⁵⁵ Saglasno, svjedok KO-8 navodi da im je naredeno da drže glave spuštene cijelim ostatkom puta. Budući da je zadnji dio cerade kamiona bio podignut, svjedok se par puta pridigao i primjetio da u kabini kamiona koji se kretao iza njegovog kamiona, više nema pratioca Babić Zorana zvanog Babin.

254. Da je optuženi Zečević Saša tog dana, kao jedan od pratilaca konvoja stigao do mjesta u podnožju planine Vlašić na kojem je izvršeno razdvajanje muškaraca od ostalog civilnog stanovništva u konvoju, proizilazi iz iskaza svjedoka Ivankovića i Četića. Naime ovi svjedoci saglasno potvrđuju da ga vide na na mjestu razdvajanja, a svjedok Ivanković navodi da vidi optuženog Zečevića prije ulaska u autobuse sa izdvojenim muškarcima. Vijeće je prihvatilo ove njihove iskaze obzirom da su isti jasni, uvjerljivi i međusobno saglasni u vezi sa ovom činjenicom.

255. Takođe Svjedok Ko-15 je na glavnom pretresu naveo da među grupom pratilaca koji primaju zapovijed vidi i Zečević Sašu, međutim, u ovom dijelu Vijeće se nije moglo osloniti na iskaz ovoga svjedoka obzirom da prilikom davanja izjave 1996.godine od pratilaca na mjestu razdvajanja navodi samo Knežević Radoslava, te obzirom da na ovu razliku u iskazu odbrana nije imala mogućnost da ga unakrsno ispita.¹⁵⁶

¹⁵² Izjava iz istrage, strana 4, svjedok potvrdio na pretresu

¹⁵³ Transkript sa pretresa od 26.08.2010. godine, strana 14 i 16

¹⁵⁴ Transkript sa pretresa od 06.07.2010.godine, strana 14 , 15, 17 i 32

¹⁵⁵ Transkript sa pretresa 30.09.2010.godine, svjedok KO-11, strana 55 i 56

¹⁵⁶ Vidi dio presude B-14

256. Nadalje, Vijeće je van svake sumnje utvrdilo da je i optuženi Knežević Radoslav kao pratilac konvoja stigao do mjesta na kojem su muškarci izdvojeni od ostalog stanovništva.

257. Iskazi svjedoka Ivankovića i Đurića su saglasni da ga obojica vide na mjestu razdvajanja. Odbrana je tvrdila da se ovim njihovim iskazima ne može pokloniti vjera obzirom da svjedok Četić Ljubiša koji je takođe bio pratilac konvoja ne vidi optuženog Kneževića. Međutim, suprotno navodima odbrane Vijeće ne nalazi da ovakav iskaz Četića pobija iskaze Đurića i Ivankovića, naročito uzevši u obzir činjenicu da je i sam Četić naveo da je ušao na zadnja vrata drugog autobusa, pri čemu je vidio da u prvi autobus ulaze samo Krndija i Zec. Očigledno da on nije uočio ne samo Kneževića, nego i druge pratiocce koji su ušli u prvi autobus, pa tako ni Đurića koji je naveo da se u prvom autobusu vozio sa Kneževićem.

258. Međutim, Ivanković ima bolji pregled prema prvom autobusu jer je on ušao na prednja vrata drugog autobusa odakle vidi da je u autobus ispred, ušao između ostalih i Knežević.

259. Takođe, njihovi iskazi su potvrđeni iskazom svjedoka KO-15 koji, kako je već ranije navedeno, dosljedno, prilikom svakog svjedočenja, počev od prvog saslušanja 1996.godine pa nadalje, navodi da na mjestu razdvajanja civila vidi Knežević Radoslava. Čak šta više, kako je prethodno navedeno, 1996.godine on je jedini kojeg imenuje imenom i prezimenom da je *"bio prisutan prilikom razdvajanja, ali da nije ništa učinio."*¹⁵⁷ On ga pominje i prilikom svjedočenja pred MKSJ 2002.godine, kao i prilikom svjedočenja na pretresu pred ovim Vijećem kada decidno navodi da ga vidi prilikom zaustavljanja konvoja i razdvajanja, i da ga tada zadnji put vidi.¹⁵⁸ Na isti način svjedok je dao svoju izjavu u tužilaštvu 2009.godine, te je u fotoalbumu uz zapisnik ispod fotografije br.23. ručno napisao *"Knežević školski drug Sarajevo, bio u pratnji konvojca, viđen na razdvajanju pored rijeke Ugar"*.¹⁵⁹

260. Vijeće je poklonilo vjeru iskazu ovoga svjedoka nalazeći da je isti u pogledu prisustva optuženog Kneževića na mjestu razdvajanja konzistentan, jasan i u vjerljiv te je potvrđen iskazima svjedoka Ivankovića i Đurića.

261. Vijeće je poklonilo vjeru i iskazu svjedoka K3 koji je i prilikom saslušanja u istrazi naveo da na mjestu zaustavljanja oko grupe izdvojenih ljudi vidi pratiocce među kojima i Kneževića, a to je potvrdio i na glavnom pretresu. Manje razlike u iskazu koje se odnose na to da li Knežević stoji sam pored vozila ili je u grupi sa drugim

¹⁵⁷ O-III-21;

¹⁵⁸ O-III-42- transkript saslušanja svjedoka u predmetu IT-99-36-R-75H strana 6913 i 6914, Transkript saslušanja Suda BiH od 20.11.2009.godine, strana 79 i 80

¹⁵⁹ T-1-zapisnik o ispitivanju svjedoka broj. KT-RZ- 48706 od 22.12.2008.godine i fotoalbum u prilogu;

pratiocima, nisu bile takvog karaktera da bi dovele u pitanje istinitost iskaza da ga vidi na mjestu razdvajanja.¹⁶⁰

262. Da je optuženi Ljepoja Marinko 21.08.1992.godine kao jedan od pratilaca konvoja stigao do mjesta u podnožju planine Vlašić na kojem je izvršeno razdvajanje muškaraca od ostalog civilnog stanovništva, saglasno potvrđuju svjedoci Ivanković, Đurić, Četić i K3 kojima je Vijeće poklonilo vjeru jer su jasni, konkretni i međusobno saglasni u pogledu ove činjenice. Odbrana tokom postupka nije osporavala činjenicu da je optuženi Ljepoja bio u pratnji konvoja, ali tvrdi da je zbog kvara na autobusu ostao sa vozačem pokvarenog autobusa i da se sa njim vratio nazad u Prijedor nakon popravke.

263. Imajući u vidu navedene iskaze svjedoka Vijeće je van razumne sumnje zaključilo da su na dan 21.avgust 1992.godine optuženi Zečević, Knežević i Ljepoja bili na mjestu gdje je konvoj zaustavljen pored rijeke Ugar i da su bili prisutni prilikom izdvajanja muškaraca iz transportnih vozila.

264. Međutim, Vijeće nije moglo van razumne sumnje utvrditi da su i trojica optuženih "prihvatili i svjesno učestvovali u izvršenju instrukcije i odobrenja rukovodnih i nadređenih radnika SJB Prijedor za izdvajanje muškaraca iz konvoja na način da su *izvršili selekciju* preko 200 vojnosposobnih civila muškaraca i *natjerali ih* da izađu iz autobusa, šlepera, kamiona, na koji način su izdvojili i natjerali te izdvojene muškarce da uđu u dva autobusa", a kako se to optužnicom stavlja na teret. Naime, niko od svjedoka koji su ih vidjeli na mjestu razdvajanja nije naveo da su upravo ovi optuženi poduzimali radnje izvršenja selekcije, odnosno izvođenja i razdvajanja muškaraca iz drugih vozila, dok su neki svjedoci jasno naveli da su ove radnje poduzimali Paraš, Mrđa, Krndija i Zec.

265. Nadalje, iz iskaza svjedoka koji su svjedočili na okolnosti izdvajanja muškaraca ne može se izvesti nesporan zaključak da su svi pratioci učestvovali u samoj radnji izdvajanja muškaraca, pa tako svjedok Ivanković navodi da su u trenutku kada je on stigao do proširenja na kome su bila odvojena dva autobusa, muškarci već bili odvojeni. Takođe, iz iskaza svjedoka Đurić Gordana proizilazi da on na mjestu razdvajanja stoji i priča sa optuženim Ljepoja Marinkom za koje vrijeme vidi da se odvajaju muškarci od žena i djece i da muškarci ulaze u dva autobusa, što znači da oni nisu poduzimali samu radnju izdvajanja muškaraca od ostalih civila iz konvoja. Takođe, niko od salušanih svjedoka ne potvrđuje da su upravo optuženi natjerali izdvojene muškarce da uđu u dva autobusa. Imajući u vidu navedeno, u ovom dijelu je činjenični opis izreke presude prilagođen utvrđenom činjeničnom stanju, a vodeći se principom *in favorem* optuženih.

¹⁶⁰ T-4-zapisnik o saslušanju svjedoka broj: KT-RZ-48/06 od 18.12.2008.godine, transkript sa glavnog pretresa od 11.02.2010.godine strana 32-35

(ii) Sprovođenje muškaraca do mjesta egzekucije

266. Analizom iskaza navedenih svjedoka Vijeće je utvrdilo da je nakon razdvajanja muškaraca kod rijeke Ugar, manji broj pratilaca nastavio dalje pratnju konvoja prema Smetovima, dok je većina pratilaca među kojima i optuženi Zečević, Knežević i Ljepoja učestvovala u sprovođenju izdvojenih muškarci do mjesta egzekucije.

267. Iz iskaza svjedoka Četića, Ivankovića i Đurića proizilazi da su nakon razdvajanja muškaraca u autobus koji je prvi krenuo prema mjestu egzekucije na Korićanskim stijenama, ušli optuženi Knežević Radoslav i Ljepoja Marinko, kao i svjedok Đurić Gordan, dok je optuženi Zečević ušao u autobus iza ovoga te da su u ovaj autobus ušli i svjedoci Ivanković i Četić.

268. Svjedok Đurić navodi da je ušao u autobus ispred kojeg je išao policijski golf, a da je do njega kod prednjih vrata na prvoj stepenici bio pripadnik voda Zec Željko, te da su kod prednjih vrata bili i optuženi Knežević Radoslav te pratioci Krndija Draško, i Stojnić Željko.¹⁶¹

269. Svjedok Ivanković je naveo da je vidio da su u autobus ispred njegovog ušli optuženi Knežević Radoslav te Stojnić, Zec, Škrbić, Krndija i Đurić Gordan koji se "odnekud pojavio i uletio u autobus tako da je ispalo kao da će ga zaboraviti".¹⁶² Svjedok Ivanković je ušao u drugi autobus na prednja vrata zajedno sa Paraš Miroslavom, Bulić Željkom i Mrđa Dadom. Prije ulaska u autobus vidio je tu i optužene Zečevića i Ljepoja. Navodi da optuženi Ljepoja nije bio sa njim u autobusu, i da ga je, koliko se sjeća, vidio da je ušao u prvi autobus.¹⁶³

270. Svjedok Četić navodi da je nakon razdvajanja muškaraca ušao na zadnja vrata autobusa zajedno sa Zečević Sašom, a Paraš i Mrđa koji su se do tada vozili u golfu su izašli i ušli u njegov autobus naprijed, te je vidio da su Zec Željko i Krndija Draško ušli u autobus koji je bio ispred.¹⁶⁴

271. Vijeće je poklonilo vjeru iskazima ovih svjedoka jer su isti jasni, precizni u pogledu trenutka kada i gdje vide optužene koje dobro poznaju i sa kojima su u istoj jedinici, isti su saglasni kako međusobom tako i sa iskazima ostalih svjedoka koji svedoče o načinu ulaska u vozila i rasporedu pratilaca u istim.

¹⁶¹Transkript sa pretresa od 17.12.2009.godine, strana 16

¹⁶²Transkript sa pretresa od 02.12.2009.godine, strana 24 i transcript sa pretresa 16.12.2009, str.10

¹⁶³Transkript sa pretresa od 02.12.2009.godine strana 23-26 i transkript sa pretresa od 16.12.2009.godine strana 38

¹⁶⁴Transkript sa pretresa od 14.04.2011.godine, strana 31, strana 37, strana 51, strana 58

272. Svjedok, KO-15 navodi da nakon razdvajanja i postrojavanja ulazi na zadnja vrata drugog autobusa i kreće se prema prednjim vratima, ovaj svjedok navodi da je na prednjim vratima bio Mrđa zajedno sa još četiri do pet pratilaca .¹⁶⁵

273. Saglasno i svjedok Husein Jakupović navodi da su nakon ulaska muškaraca u autobus ušli i pratioci, naprijed trojica ili četvorica, a nazad dva ili tri pratioca.¹⁶⁶

274. Svjedoci Jakupović Bahrija, KO-15, KO-18 i svjedok A, saglasno navode da su se od mjesta razdvajanja zajedno sa ostalim izdvojenim muškarcima, u pratnji naoružanih pratilaca vozili petnaest do dvadeset minuta, kada su se autobusi zaustavili.

275. Nadalje, dovođenjem u vezu provedenih dokaza Vijeće je utvrdilo da su se dva autobusa sa izdvojenim muškarcima, nakon dva do tri kilometra od mjesta razdvajanja, zaustavila u kanjonu rječice Ilomske na planini Vlašić, u rejonu zvanom Korićanske stijene. Autobus koji je prvi zaustavljen u pravcu Vlašića i koji je vozio vozač KS-2 u presudi će se navoditi kao "prvi autobus". Pedesetak metara iza njega zaustavio se autobus koji je vozio vozač KS-1, a koji će se u daljem tekstu navoditi kao "drugi autobus". Izvođenje i strijeljanje muškaraca počelo je tako što su prvo izvedeni i strijeljeni muškarci iz "drugog" autobusa, a ubrzo potom je otpočelo izvođenje i strijeljanje muškaraca iz "prvog" autobusa pa će tim redoslijedom biti navedeni i dokazi iz kojih isto proizilazi.

(iii) Egzekucija muškaraca iz drugog autobusa

276. Dovođenjem u vezu iskaza svjedoka Vijeće je utvrdilo da je "drugi" autobus kod koga je prvo počelo ubijanje civila, vozio vozač KS-1, i da su iz ovog autobusa strijeljanje preživjeli Jakupović Bahrija, Jakupović Husein, KO-15, koji su i svjedočili na glavnom pretresu, te svjedok A čija je izjava pročitana.

277. Vozač KS-1 navodi da mu je nakon zaustavljanja na Korićanskim stijenama postalo jasno šta će da se desi. Po izlasku iz autobusa udaljio se sedamdeset do stotinu metara iza nekog velikog kamena, gdje se pridružio vozaču "prvog" autobusa KS-2.¹⁶⁷

278. Vozač KS-2 navodi da je prvo počela pucnjava kod vozila kojim je upravljao KS-1 i da je 'već pucalo' kada je KS-1 stigao do njega.¹⁶⁸

279. Svjedok Đurić Gordan koji se kao pratilac od mjesta razdvajanja vozio u "prvom" autobusu sa vozačem KS-2, navodi da je po naređenju Paraša krenuo

¹⁶⁵ Transkript sa pretresa od 20.11.2009.godine, strana 41

¹⁶⁶ Transkript sa pretresa od 25.03.2010.godine strana 13

¹⁶⁷ Transkript sa pretresa 06.07.2010.godine, strana 21 i 22

¹⁶⁸ Transkript sa pretresa 26.08.2010. godine, strana 29

naprijed do krivine kada je začuo žestoku pucnjavu jedno 100 metara iza njega koja traje deset do petnaest minuta, ali da sa te pozicije on ne vidi ko puca kod donjeg "drugog" autobusa.

280. Vijeće je dalje utvrdilo da su iz "drugog" autobusa izvedeni svi muškarci i postrojeni u dvije kolone, nakon čega im je naređeno da pređu do ivice ceste, odnosno na rub provalije nakon čega je na njih otvorena vatra iz automatskog naoružanja. Preživjeli svjedoci su to opisali na sljedeći način.

281. Svjedok Jakupović Bahrija je naveo da je nakon zaustavljanja autobusa policajac Ćurguz Igor rekao muškarcima iz tog autobusa da izađu pognute glave. Kada su izašli, Dado Mrđa ih je postrojio na cesti u dvije kolone, nakon toga je naredio da dođu do ruba provalije i čučnu. Svjedok dalje navodi da je bio u drugom redu postrojenih muškaraca, kada je čuo uzvik: „živi za žive, mrtvi za mrtve!!!“, nakon čega je uslijedila pucnjava te je gurnuo čovjeka koji je stajao ispred njega i skočio u provaliju.¹⁶⁹

282. Saglasno, svjedok Jakupović Husein navodi da su nakon izlaska iz autobusa muškarci postrojeni uz stijenu u dvije vrste u kojima je, po njegovoj procjeni, bilo osamdeset do stotinu muškaraca. Vidio je da se po izlasku autobus pomjerio naprijed iza jedne krivine, a muškarcima je rečeno da se čeka razmjena. Naređeno im je da pređu na drugu stranu ceste prema provaliji. Svjedok Jakupović Husein je bio u prvoj vrsti do ivice provalije i sjeća se da je do njega stajao mladić starosti četrnaest do petnaest godina koji je počeo da plače i govori kako će biti pobijeni. U tom trenutku počinje pucnjava i svjedok je vidio da ljudi padaju niz stijenu i prije nego je rafal došao do njega skočio je u ponor. U padu je ostao zaglavljen u stijeni.¹⁷⁰

283. Svjedok A u svojoj izjavi navodi da je nakon zaustavljanja jedan od naoružanih pratilaca rekao da se autobus zaustavi jer će muškarci biti razmjenjeni. Autobus se parkirao sa desne strane uz ivicu provalije, a muškarci su postrojeni sa lijeve strane ceste. Nakon toga svjedok A je čuo naredbu da pređu cestu do ruba provalije, što su i učinili. Naređeno im je da kleknu u položaj "kao da se mole Bogu", i to u dva reda. Svjedok A je bio u drugom redu od ivice provalije, bliže policajcima koji su stajali iza muškaraca, u jednom momentu se okrenuo kada je video policajca u plavoj uniformi koji je od njega bio udaljen oko osam do deset metara, da puca u njegovom smjeru. U tom se momentu bacio između dvojice muškaraca koji su bili u redu ispred njega, pao je i zaustavio se na borićima. Nekoliko tijela je palo pored njega u provaliju, među njima i Garibović Samir, njegov komšija. Za vrijeme dok je bio zakačen na jednom boriću ispod ceste, čuo je na cesti glasove policajaca koji pitaju ima li ko živ i psuju tursku mater.¹⁷¹

¹⁶⁹ Transkript sa pretresa od 21.10. 2010.godine, strana 14 i 15

¹⁷⁰ Transkript sa pretresa od 25.03.2010.godine, strana 16 i 17

¹⁷¹ T-74- zapisnik o saslušanju svjedoka od 06.04.2006.godine

284. KO-15 je jedini od preživjelih svjedoka iz ovog "drugog" autobusa koji je na glavom pretresu naveo da je prepoznao neke od optuženih na mjestu strijeljanja kod tog autobusa. On navodi:

„...autobus je zaustavljen, naređeno je da izlazimo, izlazili smo na prednja vrata, pratioci su napravili neki polukrug tako da smo morali da gledamo direktno njih u čelo i onda se okrećemo u suprotnom smjeru odakle je autobus došao...vidim Zečevića, Topolu i Babića koji je bio upečatljiv sa onom sabljom koju je nosio opasanu o kaiš... ukupno je bilo oko petnaestak policajaca... nastavili smo kretanje u koloni po dva... bio sam deseti po redu sa mojim ocem..naišli smo na provaliju, onda je naređeno da kleknemo dole.. čule su se riječi „*ovaj mjerjamo žive za žive, mrtve za mrtve*“, uslijedila je paljba sa svih strana, otac me je gurnuo dole u provaliju...”¹⁷²

285. Svjedok KO-15 već prilikom prvog ispitivanja 1996.godine prilikom nabiranja imena onih koje prepoznaje na mjestu egzekucije, navodi da je po izlasku iz autobusa u kome je dovezen na Korićanske stijene vidio i Zečević Sašu u plavoj maskirnoj uniformi.¹⁷³ Činjenicu da na mjestu egzekucije vidi Zečević Sašu ovaj svjedok dosljedno potvrđuje i prilikom svjedočenja pred MKSJ 2002.godine navodeći da je na mjestu egzekucije prepoznao Zečević Sašu, kao i 2008.godine kada je saslušan u Tužilaštvu BiH i u fotoalbumu je ispod fotografije br.58 ručno upisao *“Zečević Saša školski drug Sarajevo viđen u Trnopolju 21/8-92 i prilikom strjeljanja”*.¹⁷⁴

286. Opisujući mjesto na kome se autobusi zaustavljaju svjedok Ivanković navodi

“sa lijeve strane su velike stijene, uzak je put, nema prostora za mimoilaženje, sa desne strane je velika provalija.....ima jedna blaga krivina koje void gore i jako je nepristupačan teren....jako strmo...na krivini ima jedna izbočena stijena, jedno proširenje gdje je otprilike stao prvi autobus a mi smo stali iza”

287. Svjedok Ivanković dalje navodi da su nakon zaustavljanja izašli Paraš i Mrđa i kratko se dogovarali nešto sa pratiocima iz prvog autobusa, Krndija Draškom i Zecom, nakon čega su se oba autobusa pomakla malo naprijed. Nakon što je autobus ponovo zaustavljen muškarcima je naređeno da jedan po jedan polako izađu ispred autobusa i da idu do stijene, kolona je prestrojena u dvije vrste, u dužini četrdeset do pedeset metara, pognutih glava. Kada su svi izašli šoferu je naređeno da se pomakne naprijed. Dalje navodi:

¹⁷² Transkript sa pretresa od 20.11.2009.godine, strana 42-43

¹⁷³ O-III-21; O-III-42- transkript saslušanja svjedoka u predmetu IT-99-36-R-75H strana 6913 i 6914

¹⁷⁴ T-1-zapisnik o ispitivanju svjedoka broj. KT-RZ- 48706 od 22.12.2008.godine i fotoalbum u prilogu;

‘...naređeno je od strane Paraša da se pokupe lični dokumenti i da muškarci pređu na drugu stranu ceste.... Postrojeni ljudi su vidjeli da se nešto dešava... počelo je između njih komešanje, vikali su:....‘*judi oni će nas pobiti, nemojte judi...*’ ... bilo je strašno... i neopsivo, stvarno neopisivo, onda su počeli ljudi sami da skaču, u tom je počela pucnjava... pucali smo iz automatskog oružja... orafalnom i pojedinačnom paljbom...prvi do mene su Mrđa, Paraš i Bulić a sa donje strane nisam vidio jer se nekako ukoso stajalo....u jednom momentu vidim i Četić Ljubišu i Babić Zorana...vidim i Ljepoju...šetaju gore-dole....kasnije se čuju i detonacije od bombi...’¹⁷⁵

288. Svjedok Četić Ljubiša koji se od mjesta razdvajanja takođe dovezao u ovom “drugom” autobusu opisuje na identičan način mjesto na kome se zaustavljaju autobusi kao i način egzekucije civila iz ovog autobusa, navodeći “ prvi autobus je otišao iza okuke tako da se nije vidio”. Dalje ovaj svjedok navodi da je muškarcima naređeno da izađu iz autobusa, okrenu se, dođu do ivice, kada je Paraš naredio da se puca.¹⁷⁶ Svjedok Četić navodi da su na mjestu egzekucije od pripadnika Interventnog voda sa njim bili optuženi Zečević, te drugi pratiodi Mrđa, Paraš, Ivanković, Bulić i da su svi oni pucali.¹⁷⁷

289. Svjedok Ivanković dalje opisuje da muškarci u koje pucaju “jednostavno nestaju sa ceste” i padaju u provaliju, a nakon što je sve završeno, na cesti je ostao samo interventni vod i to optuženi Zečević, Ljepoja, te Paraš, Mrđa, Babić, Bulić.¹⁷⁸

(iv) Egzekucija muškaraca iz prvog autobusa

290. Dovođenjem u vezu iskaza svjedoka Vijeće je utvrdilo da je “drugi” autobus vozio svjedok KS-2, koji u svom iskazu navodi da je po zaustavljanju izašao iz svog autobusa i da je potom počela pucnjava kod autobusa koji je parkiran iza njegovog(“drugog autobusa”) kojim je upravljao vozač KS-1. Potom mu se KS-1 priključio i otišli su naprijed pješke.

291. Svjedok Đurić koji je od mjesta razdvajanja do mjesta egzekucije bio pratilac u ovom “prvom” autobusu navodi da dok traje pucnjava kod autobusa parkiranog iza, muškarci iz “njegovog” autobusa ne izlaze, a kada se pucnjava stišala, primjećuje da pored Zec Željka prolaze po dva ili tri putnika iz autobusa i odlaze iza autobusa, nakon čega se čuje kratka rafalna i pojedinačna pucnjava. On navodi da se po izlasku iz autobusa pomjerio ispred autobusa gdje mu se priključio vozač, dok su ostali pripadnici voda prošli iza autobusa u pravcu Kneževa. Iz tog pravca stigao je Paraš koji mu je naredio da se pomjeri naprijed i pazi da neko ne naiđe.

¹⁷⁵ Transkript sa pretresa od 02.12.2009.godine strana 26-29

¹⁷⁶ Transkript sa pretresa od 14.04.2011.godine, strana 62-63

¹⁷⁷ Transkript sa pretresa od 14.04.2011.godine strana 41

¹⁷⁸ Transkript sa pretresa 02.12.2010.godine, strana 29

292. Njegov iskaz je u saglasnosti sa iskazom Ivankovića koji navodi da su nakon izlaska iz autobusa u kome je on bio pratilac ("drugog" autobusa), Paraš i Mrđa otišli prema autobusu ispred, gdje su se nešto kratko dogovarali sa Krndijom i Zecom, kao i sa iskazom svjedoka KS-2 koji navodi da je neko naredio Đuriću da ide prema naprijed putem i ako neko naiđe da ga zaustavi, a misli da je to bio Paraš.¹⁷⁹

293. Dovodeći u vezu ove iskaze Vijeće je utvrdilo da je po završetku egzekucije muškaraca iz "drugog" autobusa, počelo izvođenje i strijeljanje muškaraca kod autobusa koji je parkiran prvi na pravcu prema Vlašiću.

294. Pucnjavu je čuo i KO-15 koji u tom momentu leži u provaliji kod "drugog" autobusa praveći se da je mrtav. On navodi da je nakon nekog vremena čuo paljbu koja mu je dolazila sa lijeve strane, sa drugog lokaliteta, naprijed od mjesta gdje on ležao i da su odjekivale detonacije, te rafali iz automatskog oružja.¹⁸⁰

295. Za razliku od načina postupanja kod "drugog" autobusa gdje su muškarci izvedeni svi iz autobusa i u dva reda postrojeni na rub litice, iz "prvog" autobusa žrtve su izvođene u manjim grupama od po dva ili tri čovjeka. Ovo potvrđuje i vozač KS-2 koji za vrijeme izvođenja čuje naredbe „*ajmo sjedeća dva*“. On je i vidio izvođenje iz autobusa i strijeljanje prve tri grupe muškaraca. Vidio je kako je leš jednog ubijenog muškarca ostao ležati na cesti, pa kada je sljedeća grupa muškaraca izvedena iz autobusa i dovedena na rub provalije, policajac je naredio jednom od izvedenih muškaraca da to mrtvo tijelo nogom gurne u provaliju što je ovaj i uradio.

296. Svjedok KO-18 jedini je preživjeli iz ovog autobusa koji je svjedočio u ovom postupku. Svjedok je jako emotivno svjedočio o onom što je uslijedilo nakon razdvajanja:

'...vozili smo se neko vrijeme i autobus je stao... motor se ugasio... mi smo tu stajali i čekali smo nekih pet, deset minuta i odjednom sam začuo zvuk mitraljeza...dugo je pucalo... nije bilo daleko, negdje nazad otprilike... oko mene su počeli paničiti...nakon deset minuta shvatio sam da nismo došli na mjesto gdje se razmjena vrši... dugo je trajala pucnjava, a onda se sve utišalo... otvorila su se vrata i taj neki je ušao i rek'o „*ti, ti, ti napo,je*“...izašli su vani, zatvorila su se vrata, čula se pucnjava. Opet se otvaraju vrata „*ti, ti, ti napo,je*“...opet pucnjevi, ...nakon nekog vremena otvaraju se zadnja vrata i pitaju ima li neko deviza, svi šute, on je ponovio još jednom, svi šute...opet kaže: „*mater vam tursku hoću da vam spasim život*“- i onda se javio jedan moj komšija i rek'o da ima 100 maraka, može li za njega i za brata- ovaj je rek'o „*pitat ću Žutog*“...kad se vratio kaže „*vas dvcjica možete*“- ovaj je prozvao brata: „*Sakibe, hajmo*“ ...izašli su, opet se pucnjava čula, i opet prozivanje, dok nije došlo do mene... ja sam kao u nekom filmu bio,

¹⁷⁹ Transkript sa pretresa 26.08.2010.godine, strana 22

¹⁸⁰ Transkript sa pretresa 20.11.2009.godine, strana 67

kao da sam se odvojio od te situacije... Izlazim, sa moje lijeve strane šatorsko krilo i na njemu arsenal oružja, njih petorica, šestorica sa strane. Stali smo između šatorskog krila i provalije... ja sam gled'o tog koji će pucat u mene poslije, ja gledam njega, on mene... ja rek'o neće ovaj pucat, simpatičan tip, neće ovaj pucati... u tom trenutku psovke turske majke, „*nismo vam žejni faca, okrenite leđa*“, i ja kako sam se okret'o tako me metak pogodio i ja sam pao...¹⁸¹

(v) Ubijanje preživjelih

297. Strijeljanie iz “drugog” autobusa su preživjeli, svjedok KO-15, Jakupović Husein, Jakupović Bahrija il svjedok A.

298. KO-15 i Jakupović Husein su nakon pada ostali ležati zaglavljeni na prelomnici ispod ruba litice gdje su se pretvarali da su mrtvi. Vidjeli su da se jedan od policajaca spušta u provaliju i provjerava da li je neko od strijeljanih muškaraca preživio i puca iz blizine u njih. Svjedok Jakupović Husein se u jednom trenutku pomakao kako bi se ustabilio i kako ne bi pao sa kamena na kojem je ostao zaglavljen. Nakon toga je čuo pucnjeve, te se, pretpostavivši da pucaju u njega, umirio i ostao na toj stijeni do sutra ujutro.

299. Svjedok Ivanković Damir potvrđuje da je nakon što je završena pucnjava sišao u kanjon po naređenju Paraša i Mrđe da vidi ima li preživjelih i ako ima, da ih likvidira, te da dok silazi u provaliju čuje pucnjavu koja dolazi iz pravca drugog autobusa, da bi silaskom do rijeke čuo i dvije detonacije bombi, a u povratku je u autobusu bilo priče da je Zec Željko bacio četiri bombe i da su dvije eksplodirale, a dvije nisu.¹⁸²

300. Preživjeli Jakupović Bahrija se nakon skoka u provaliju uspio uhvatiti za borić koji mu je ublažio pad nakon čega je odmah skočio na noge i počeo trčati prema šumici gdje se sa Garibović Emsurom, koji je takođe preživio pad sa litice, kasnije sakrio kod jedne vodenice odakle je i dalje čuo jauke ljudi, te rafalnu pucnjavu i detonacije bombi, te je vidio kako ljudi padaju sa ceste.

301. Slično je izjavio i svjedok A koji ležeći ispod nivoa ceste zakačen na boriću nakon izvjesnog vremena čuje detonacije bombi i rafalnu pucnjavu ispred u pravcu vlašićkog platoa. Čekao je da se smrači kada je posljednjim atomima snage otpuzao natrag na cestu i krenuo u pravcu Vlašića.

302. Preživjeli iz “prvog” autobusa svjedok Ko-18 bio je pogođen u leđa i u nogu, kada mu je nakon nekog vremena prišao još jedan preživjeli i previo mu nogu majicom, te su danima pokušavali naći spas idući nizvodno kroz kanjon rijeke, da bi uspjeli doći do Travnika.

¹⁸¹ Transkript sa pretresa od 23.12.2011.godine, strana 19-23

¹⁸² Transkript sa pretresa od 02.12.2009.godine, strana 30

303. Vozač KS-1 navodi da su bačene jedna ili dvije bombe, a KS-2 i Gordan Đurić da su se čule dvije detonacije, nakon što je pucnjava utihnula.

304. Svjedok Četić Ljubiša navodi da je čuo detonacije bombi, a od pripadnika voda kasnije čuo da je iste bacao Zec Željko.¹⁸³

(vi) Povratak u Prijedor i bijeg na Kozaru

305. Za vrijeme dok još uvijek traje pucnjava, iz pravca Smetova nailazi svjedok KS-3 sa vojnim vozilom, navodi da mu prilazi policajac u šarenoj uniformi, sa kojim stoji jedno pet minuta za koje je vrijeme paljba sve rjeđa. Potom navodi da su kraj njega prošla dva autobusa u kojim nije bilo putnika, u jedan od autobusa uskočio je i taj policajac sa kojim je pričao i otišli su u pravcu Vlašića. Svjedok KS-3 je ušao u svoje vojno vozilo i sa vozačem produžio naprijed u pravcu Kneževa gdje na putu nailazi na tragove krvi izmješane sa prašinom, a ispod stijene vidi gomilu leševa. Iz kanjona rijeke Ilomske čuo je krikove i ljudske glasove. Pedeset metara niže nailazi ponovo na tragove krvi na cesti, a ispod stijene gomilu leševa slično kao i na prvom mjestu.¹⁸⁴

306. Svjedok K-1 koji se vraćao kamionom sa Smetova, nakon što su civili izašli na liniji razgraničenja, te nastavili pješke prema Travniku, čuje pucnjavu, nailazi na dva parkirana autobusa ispred kojih je Đurić sa još jednim policajcem koji im maše da prođu što prije. Primjećuje još deset do petnaest pripadnika voda od kojih neki ulaze u autobuse, a prilikom prolaska pored autobusa uočio je na putu krv i čahure.

307. Svjedok K3 pratilac u kamionu koji se takođe vraća sa Smetova navodi da prilikom povratka, na jednom dijelu puta vidi pripadnika voda Stojnića koji im maše da zaustave vozilo, te dalje navodi kako nikada neće zaboraviti ono što je Stojnić izjavio pri ulasku u kamion: *“..šta uradismo, svi ćemo zaglaviti na Turjici !”* Uporedo dok je Stojnić to izgovarao nailaze na vojnika u SMB uniformi koji je vikao : *“..šta ono uradiste, šta pobiste onolike jude?!”* Nakon toga nailaze na dio puta na kojem su razbacane čahure i koji je pokvašen krvlju.

308. Suprotno navodima svjedoka K3, svjedok Stojnić Željko tvrdi da se sa K3 dovezao do Smetova, te da se sa njim i varatio do Prijedora, a da se usput nisu nigdje zaustavljali. Vijeće je ovaj njgov iskaz cijenilo u kontestu činjenice da je isti optužen za isti događaj i da je u toku krivični postupak protiv njega.

309. Prema navodima svjedoka Đurić Gordana nakon što je utihnula pucnjava i detonacije bombi on je sa vozačima krenuo prema autobusima, ušao u prvi autobus, i krenuli su u pravcu Travnika, nakon desetak minuta vozač je na jednom proširenju zaustavio autobus i okrenuo ga za povratak nazad. Izašao je iz autobusa, da bi nakon desetak minuta pristigao i drugi autobus iz pravca Kneževa iz kojeg je prvi

¹⁸³ Transkript sa pretresa od 14.04.2011.godine strana 52

¹⁸⁴ Transkript od 09.12.2010.godine, strana 14-18

izašao Knežević Radoslav, zatim Paraš, Bulić, Krndija i Stojnić i možda još jedan ili dva pripadnika voda kojih se ne može sjetiti. Dalje navodi da mu je bila muka, a prethodno je na tom mjestu i povraćao, te je Knežević prišao i upitao ga: "Šta ti je?". Nakon par minuta primjetio je da se vozač sprema da krene nazad, te je ušao u taj autobus i krenuo sa njim u pravcu Prijedora.

310. Svjedok Đurić dalje navodi da pri povratku prolaze kraj mjesta gdje su strijeljani muškarci i preko vozača vidi zakačen za granu jedan muški leš, a niže na putu nailaze na Zečević Sašu, te Darka Mrđu, Ivanković Damira, Babić Zorana i Zec Željka koji im mašu da produže dalje. U nastavku putovanja on i vozač su svratili u kafanu u Kneževu, međutim, kratko su se zadržali i za to vrijeme nije pristigao niko od pratnje iz drugih vozila.¹⁸⁵

311. Vozač KS-2 potvrđuje da je nakon što je završena pucnjava krenuo sa vozilom u kojem više nije bilo putnika ali je bio neko od policajaca, u pravcu sela Korićani. Ispred autobusa je bio policijski golf, da bi se na proširenju okrenuli za povratak nazad. Za razliku od Đurića koji tvrdi da se vratio nazad istim autobusom i sam sa vozačem, svjedok tvrdi da su policajci koji su sa njim došli do tog mjesta ulazili nasumice u vozila koja su nailazila sa Smetova i da je u povratku on bio sam u autobusu. Pri povratku su ispred njega išla neka od vozila koja se vraćaju sa Smetova.¹⁸⁶

312. Vozač KS-1 je naveo da su nakon pucnjave policajci ušli u autobuse i nastavili put u pravcu Travnika, ali da u njegovom autobusu nije bio niko od policajaca, okrenuo je vozilo na proširenju i krenuo nazad prema Kneževu. Prošavši mjesto na kojem su prethodno ubijeni putnici iz autobusa uočio je na putu tragove krvi ali nije uočio nikoga od policajaca.¹⁸⁷

313. Svjedok Ivanković tvrdi da mu je oko 35 minuta trebalo da se spusti u provaliju do rijeke, u međuvremenu je čuo par autobusa i kamion kako prolaze cestom nazad prema Kneževu, a po izlasku na cestu tu je zatekao Bulića, Paraša, Mrđu, Škrbića, Krndija Draška, Knežević Radoslava i Zec Željka. U autobusu prilikom povratka Babić Zoran se hvalio kako je nekog svog komšiju izveo i smaknuo na Korićanskim stijenama. U Kneževu su svratili u jednu kafanu odmah do ceste.¹⁸⁸

314. Svjedok Četić navodi da su nakon egzekucije dva autobusa otišla naprijed da nađu neko proširenje kako bi se mogli okrenuti za nazad, a on je ušao u kamion koji se u međuvremenu vraćao sa Smetova i nastavio put prema Prijedoru te se nije

¹⁸⁵ Transkript sa pretresa od 17.12.2009.godine strana 22 i 23

¹⁸⁶ Transkript sa pretresa od 26.08.2010.godine strana 25-27

¹⁸⁷ Transkript sa pretresa od 02.12.2009.godine, strana 31-33

¹⁸⁸ Transkript sa pretresa od 02.12.2009.godine, strana 30 i 31 i 34

nigdje usput zadržavao. Primijetio je da su iza njega na putu ostali Zečević, Paraš, Mrđa, Ivanković i Bulić.¹⁸⁹

315. Svjedok K3- navodi da se u Kneževu zaustavljaju i ulaze u kafanu, a među pripadnicima voda u kafani bili su i Zečević, Knežević i Ljepoja.¹⁹⁰

316. U toku postupka tužilaštvo je provelo dokaze iz kojih proizilazi da je rukovodni kadar SJB Prijedor nakon počinjenja zločina na Korićanskim stijenama „sklonio“ od mogućeg krivičnog progona, pripadnike prvog odjeljenja interventnog voda na Kozaru. O tome su svjedočili i optuženi Knežević i Čivčić te svjedok Babić i Stojnić.¹⁹¹

(vii) Broj žrtava

317. Optuženi se terete optužnicom za ubistvo preko 200 vojno sposobnih muškaraca, od kojih se njih stotinu i šest poimenično navodi u optužnici.

318. Svjedok Peulić Boško naveo je da mu je poznato da je tada izviđački vod pronašao šest preživjelih, jedan je pronađen u kući nekog čovjeka, a dvojica su pobjegli niz rijeku Ilomsku, i otišli u Travnik.¹⁹²

319. Pronađeno je i ekshumirano ukupno jedanaest kompletnih posmrtnih ostataka, za koje je identifikacijom utvrđeno da se radi o oštećenima Vehabović (Miralema) Seid,¹⁹³ Fazlić (Hilmije) Edin,¹⁹⁴ Kauković (Mehmeda) Elvin,¹⁹⁵ Krkić (Saliha) Ahmet,¹⁹⁶ Žerić (Karanfila) Ferid,¹⁹⁷ Blažević (Himze) Fikret,¹⁹⁸ Bešić

¹⁸⁹ Transkript sa pretresa od 14.04.2011.godine strana 52 i 64

¹⁹⁰ Transkript sa pretresa od 11.02.2010.godine 16, 29, 30 i 43

¹⁹¹ Transkript sa pretresa od 25.05.2011.godine Transkript sa pretresa od 29.09.2011.godine, strana 43-47 Transkript sa pretresa od 24.03.2011.godine, strana 28 Transkript sa pretresa od 17.03.2011.godine, strana 27

¹⁹² Transkript sa pretresa od 20.05.2010.godine strana 31

¹⁹³ T-57- IMKU- opština Prijedor 226/2007; T-45- potvrda o uloženom originalnom zapisniku o obdukciji u predmetu X-KR-08/549-1;

¹⁹⁴ T-58- IMKU – opština Prijedor 19/2004 T-45- potvrda o uloženom originalnom zapisniku o obdukciji u predmetu X-KR-08/549-1;

¹⁹⁵ T-59-IMKU Opština Prijedor 106/2006 T-45- potvrda o uloženom originalnom zapisniku o obdukciji u predmetu X-KR-08/549-1;

¹⁹⁶ T-60- IMKU Opština Prijedor 5/2003 T-45- potvrda o uloženom originalnom zapisniku o obdukciji u predmetu X-KR-08/549-1;

¹⁹⁷ T-147- Obdukcioni zapisnik, Korićanske stijene broj 4 T-142.16- DNK izvještaj pr.br.12698/09

¹⁹⁸ T-147- Obdukcioni zapisnik, Korićanske stijene broj 1; T-144.9 DNK izvještaj pr.br.12740/09

(Adema) Sead,¹⁹⁹ Arifagić (Avde) Enver,²⁰⁰ Mehmedagić (Huseina) Osman,²⁰¹ Kahrimanović (Muharema) Uzeir²⁰², Velić (Zudije) Ekrem.²⁰³

320. Vještak Rakočević Miroslav, specijalista sudske medicine i patologije je 2003.godine bio u timu za ekshumaciju četiri tijela koja su bila u istoj grobnici, ali pojedinačno, odvojena jedno od drugoga. Na osnovu DNK analize utvrđen je identitet stradalih osoba te je na osnovu obdukcije ostataka utvrđeno da je uzrok smrti za lice Vehabović Seid strijelna rana karlice, a da su nađene povrede preloma kostiju lica, vilice, rebra, lopatice, prsne kosti. Uzrok smrti za lice Fazlić Edin su strijelne povrede glave, vrata, grudnog koša, zdjelice i desne nadlaktice, dok su na ostacima utvrđeni i prelomi kostiju lubanje i lica, prelom tri vratna, dva grudna, jednog slabinskog pršljena, prelom grudne kosti, osmog rebra, lijeve lopatice i desne nadlaktice, prelom kosti karlice i prsne kosti. Uzrok smrti nastralog Kauković Elvina su strijelne rane glave i grudnog koša, a na ostacima su utvrđeni i prelomi kostiju lubanje i lica, četiri rebra i karlice, a za lice Krkić Ahmet uzrok smrti su strijelne povrede glave, grudnog koša i karlice, dok su utvrđene i povrede – prelomi kostiju lubanje i lica, vratnog i grudnog pršljena i karlice.²⁰⁴

321. Vještak Blažanović Ante naveo je da je bio prisutan prilikom ekshumacije, ali da nije davao nalaz i mišljenje jer se do okončanja procesa reasocijacije ostataka koji se vrši na osnovu DNA analize razbolio, stoga je predmet preuzeo dr. Sarajlić Nermin.²⁰⁵ Svoj nalaz i mišljenje o uzroku smrti za neke od ekshumiranih žrtava dao je vještak dr. Sarajlić Nermin, pa je u odnosu na oštećene Blažević Fikret, Arifagić Enver, Bešić Sead i Mehmedagić Osman, dao mišljenje da je uzrok smrti prostrijelna rana glave. U odnosu na oštećenog Bešić Seada naveo je da vrlo mala oštećenja lobanje oko ulazne i izlazne strijelne rane upućuju da bi se moglo raditi o projektilu ispaljenom iz ručnog vatrenog oružja kratke cijevi pištolju ili revolveru, kao i u odnosu na oštećenog Mehmedagić Osmana na čijim su ostacima utvrđene najmanje četiri prostrijelne rane od kojih dvije u predjelu glave, jedna u predjelu čeonog dijela a druga u predjelu donje vilice, a dvije prostrijelne rane u predjelu desne karlice i da su sve nanesene projektilima ispaljenim iz ručnog vatrenog oružja. U odnosu na oštećenog Žerić Ferid uzrok smrti je bio neodređen, jer su utvrđene eksplozivne a moguće i strijelne povrede u predjelu desne lopatice koje su sigurno dovele do

¹⁹⁹ T-147- Obdukcioni zapisnik, Korićanske stijene broj 26; T-144.14 DNK izvještaj pr.br.12762/09

²⁰⁰ T-147- Obdukcioni zapisnik, Korićanske stijene broj 17; T-10 IMKU Opština Prijedor 87/2005

²⁰¹ T-147- Obdukcioni zapisnik, Korićanske stijene broj 54; T-141.3. DNK izvještaj pr.br. 12733/09

²⁰² T-147- Obdukcioni zapisnik, Korićanske stijene broj 7; T-144.45 DNK izvještaj pr.br. 12732/09

²⁰³ T-147- Obdukcioni zapisnik, Korićanske stijene broj 12; T-142.14. DNK izvještaj pr. br. 12777/09

²⁰⁴ Transkript sa pretresa od 14.10.2010.godine

²⁰⁵ Transkript sa pretresa od 29.02.2012.godine

povrede organa u grudnom košu sa krvarenjem i mogućim posljedičnim iskrvarenjem, a utvrđeni serijski prijelomi rebara, desne stidne kosti, lobanje i drugih kostiju, slično kao i kod oštećenog Kahrimanović Uzeira, Velić Ekrema.²⁰⁶

322. Pronađen je i ekshumiran veliki broj ostataka dijelova tijela, čijom se DNA analizom utvrdilo da se radi o posmrtnim ostacima oštećenih Alić (Alije) Mujo,²⁰⁷ Alić (Rifeta) Sejad²⁰⁸, Arifagić (Ekrema) Muhamed,²⁰⁹ Avdić (Sulejmana) Rasim,²¹⁰ Bajrić (Šerifa) Zafir²¹¹, Bešić (Ibrahima) Mustafa,²¹² Bešić (Izeta) Nermin,²¹³ Bešić (Safeta) Sejad,²¹⁴ Blažević (Hamdije) Ahmet,²¹⁵ Blažević (Edhema) Mustafa,²¹⁶ Blažević (Ibrahima) Fadil,²¹⁷ Crljenković (Šabana) Muharem,²¹⁸ Čaušević (Smaila) Besim,²¹⁹ Čejvan (Ibrahima) Zijad,²²⁰ Ćustić (Mehmeda) Hilmija,²²¹ Dergić (Džemala) Admir²²², Duratović (Fehima) Fadil,²²³ Elezović (Šerifa) Šaban,²²⁴ Elezović (Saliha) Hajrudin,²²⁵ Elezović (Hajrudina) Jasmin²²⁶, Fazlić (Derviša) Ismet,²²⁷ Fazlić (Muharema) Emir²²⁸, Garibović (Atifa) Vasif²²⁹, Garibović (Hamdije) Kemal,²³⁰ Grabić (Abaza)

²⁰⁶ T-147- obdukcioni zapisnici i T-147-A- fotodokumentacija

²⁰⁷ T-144.2- DNK izvještaj pr.br. 12720/09; T-153- fotodokumentacija obdukcije

²⁰⁸ T-144.3- DNK izvještaj pr.br. 12764/09; T-153- fotodokumentacija obdukcije

²⁰⁹ T-144.3- DNK izvještaj pr.br. 12764/09; T-153- fotodokumentacija obdukcije

²¹⁰ T-11- IMKU Opština Prijedor 576/2005; T-76- DNK izvještaj pr.br. 2877/03

²¹¹ T-13- IMKU Opština Prijedor 530/2001; T-142.18 DNK izvještaj pr. Br. 8831706 R;

T-153- fotodokumentacija obdukcije; brat od svjedokinja Bajrić Melisa- transkript sa pretresa od 04.03.2010

²¹² T-143.5- DNK izvještaj pr.br. 12854/10 i 8831/06; T-153- fotodokumentacija obdukcije

²¹³ T-143.6- DNK izvještaj pr.br. 12721/09; T-153- fotodokumentacija obdukcije

²¹⁴ T-162- DNK izvještaj pr.br. 13894/12

²¹⁵ T-77- DNK izvještaj pr.br. 2783/03

²¹⁶ T-78- DNK izvještaj pr.br. 3289/03; T-153- fotodokumentacija obdukcije;

²¹⁷ T-144.11- DNK izvještaj pr.br. 12719/09; T-51- IMKU opština Prijedor 3/2003; T-153- fotodokumentacija obdukcije; T-52- rješenje o proglašenju nestalog lica umrlim i T-53 zapsinik suda

²¹⁸ T-144.16- DNK izvještaj pr.br. 12705/09; T-153- fotodokumentacija obdukcije;

²¹⁹ T-144.17- DNK izvještaj pr.br. 12792/09 R; T-17- IMKU opština Prijedor 108/2007;

T-153- fotodokumentacija obdukcije

²²⁰ T-79- DNK izvještaj pr.br. 2773/03

²²¹ T-144.19- DNK izvještaj pr.br. 12780/09; T-18 IMKU Opština Prijedor 65/2006; T-153- fotodokumentacija obdukcije

²²² T-144.23- DNK izvještaj pr.br. 12723/09 R; T-20 IMKU opština Prijedor 49/2004 ;

T-153- fotodokumentacija obdukcije

²²³ T-144.21- DNK izvještaj pr.br. 12763/09; T-153- fotodokumentacija obdukcije;

²²⁴ T-144.25- DNK izvještaj pr.br. 12845/10 R; T-153- fotodokumentacija obdukcije

²²⁵ T-80- DNK izvještaj pr.br. 2780/03; T-23 IMKU opština Prijedor 194/2007

²²⁶ T-81- DNK izvještaj pr.br. 5608/05; T-153- fotodokumentacija obdukcije;

²²⁷ T-144.26- DNK izvještaj pr.br. 12699/09; T-153- fotodokumentacija obdukcije

²²⁸ T-161- DNK izvještaj pr.br. 13896/12; Prema iskazu Ko-18- izveden iz na mjestu egzekucije iz prvog autobusa- **T-75-** zapisnik o saslušanju svjedoka ko-18 KT-rz 48/06 od 22.07.2009.godine;

²²⁹ T-144.28- DNK izvještaj pr.br. 12735/09; T-153- fotodokumentacija obdukcije

²³⁰ T-144.29- DNK izvještaj pr.br. 12796/09; T-26 IMKU opština Prijedor 35/2006; T-153- fotodokumentacija obdukcije

Muhamed,²³¹ Gutić (Hasana) Mirsad,²³² Hankić (Saliha) Husein,²³³ Hasanagić (Hasana) Osman,²³⁴ Hirkić (Huseina) Šefik,²³⁵ Hodžić (Huseina) Ahmet,²³⁶ Hodžić (Hilmije) Mirsad,²³⁷ Hrustić (Sefera) Mahmut,²³⁸ Jusufagić (Latifa) Senad,²³⁹ Kahrimanović (Sulejmana) Mehmed,²⁴⁰ Karabašić (Osmana) Derviš,²⁴¹ Karabašić (Derviša) Osman,²⁴² Kararić (Kadira) Elvir,²⁴³ Kararić (Huseina) Kadir,²⁴⁴ Kadirić (Mehe) Zuhdija,²⁴⁵ Kljajić (Ahmeta) Meho,²⁴⁶ Kljajić (Ahmeta) Sakib,²⁴⁷ Kulašić (Omera) Abaz,²⁴⁸ Marošlić (Redze) Himzo,²⁴⁹ Marošlić (Rame) Velid,²⁵⁰ Mehmedagić (Beće) Alija,²⁵¹ Memić (Mehmeda) Asmir,²⁵² Mrkalj (Omera) Himzo,²⁵³ Mujkanović (Osmana) Edin,²⁵⁴ Mujkanović (Hamdije) Husein,²⁵⁵ Mujkanović (Rasima) Refik,²⁵⁶ Mujkanović (Mahmuta) Vasif,²⁵⁷ Muretčehajić (Hase) Idriz,²⁵⁸ Murčehajić (Derviša) Fuad,²⁵⁹ Paratušić (Osmana) Faik,²⁶⁰ Sadić (Džemala) Nail,²⁶¹ Saldumović (Hamze)

²³¹ T-144.31- DNK izvještaj pr.br. 12726/09; T-153- fotodokumentacija obdukcije; na mjestu razdvajanja zajedno sa svjedokom Ko-18- **T-75-** zapisnik o saslušanju svjedoka ko-18 KT-rz 48/06 od 22.07.2009.godine;

²³² T-82- DNK izvještaj pr.br. 2765/03

²³³ T-144.32- DNK izvještaj pr.br. 12797/09; T-153- fotodokumentacija obdukcije

²³⁴ T-144.33- DNK izvještaj pr.br. 12789/09; T-27 IMKU opština prijedor 211/07; T-153- fotodokumentacija obdukcije

²³⁵ T-83- DNK izvještaj pr.br. 2767/03

²³⁶ T-144.35- DNK izvještaj pr.br. 12753/09; T-31- IMKU opština Prijedor 123/2002; T-153- fotodokumentacija obdukcije

²³⁷ T-144.34- DNK izvještaj pr.br. 12722/09; T-153- fotodokumentacija obdukcije

²³⁸ T-144.37- DNK izvještaj pr.br. 12839/10; T-153- fotodokumentacija obdukcije;

²³⁹ T-144.38- DNK izvještaj pr.br. 12704/09; T-153- fotodokumentacija obdukcije

²⁴⁰ T-144.44- DNK izvještaj pr.br. 12718/09 T-153- fotodokumentacija obdukcije

²⁴¹ T-144.41- DNK izvještaj pr.br. 12766/09 T-153- fotodokumentacija obdukcije

²⁴² T-144.42- DNK izvještaj pr.br. 12791/09 T-153- fotodokumentacija obdukcije

²⁴³ T-144.40- DNK izvještaj pr.br. 12746/09

²⁴⁴ T-144.39- DNK izvještaj pr.br. 12734/09; T-153- fotodokumentacija obdukcije

²⁴⁵ T-84- DNK izvještaj pr.br. 4202/04 ; T-153- fotodokumentacija obdukcije

²⁴⁶ T-144.46- DNK izvještaj pr.br. 12790/09; T-153- fotodokumentacija obdukcije

²⁴⁷ T-144.47- DNK izvještaj pr.br. 12724/09; T-34- IMKU- opština Prijedor 514/2001; T-153- fotodokumentacija obdukcije;

²⁴⁸ T-85- DNK izvještaj pr.br. 2592/03; T-153- fotodokumentacija obdukcije

²⁴⁹ T-86- DNK izvještaj pr.br. 2732/03; T-35- IMKU Opština prijedor 79/2006

²⁵⁰ T-144.48- DNK izvještaj pr.br. 12823/10; T-153- fotodokumentacija obdukcije

²⁵¹ T-87- DNK izvještaj pr.br. 3162/03; T-153- fotodokumentacija obdukcije

²⁵² T-144.56- DNK izvještaj pr.br. 12793/09; T-37 IMKU Opština Prijedor 37/2005 ;

T-153- fotodokumentacija obdukcije; svjedok Ko-10 navodi da u postrojenoj vrsti nakon izdvajanja muškaraca iz autobusa ostaje njegov poznanik sa kojim je bio i u Trnopolju Himzo Mrkalj- transkript sa pretresa od 30.09.2010.godine strana 23 i 27

²⁵³ T-88- DNK izvještaj pr.br. 3302/03; T-153- fotodokumentacija obdukcije

²⁵⁴ T-144.51- DNK izvještaj pr.br. 12754/09; T-153- fotodokumentacija obdukcije;

²⁵⁵ T-144.52- DNK izvještaj pr.br. 12745/09; T-40 IMKU opština Prijedor 89/2002; T-153- fotodokumentacija obdukcije

²⁵⁶ T-142.2- DNK izvještaj pr.br. 12309/09; T-144.53-DNK izvještaj pr.br. 12309/09; T-153- fotodokumentacija obdukcije;

²⁵⁷ T-142.3- DNK izvještaj pr.br. 12818/09; T-153- fotodokumentacija obdukcije;

²⁵⁸ T-89- DNK izvještaj pr.br. 2785/03; T-38 - IMKU Opština Prijedor 178/2007

²⁵⁹ T-142.4- DNK izvještaj pr.br. 12775/09; T-153- fotodokumentacija obdukcije

²⁶⁰ T-153- fotodokumentacija obdukcije

Bajazid,²⁶² Saldumović (Mehmeda) Jasmin²⁶³, Selimović (Huske) Zijad,²⁶⁴ Sivac (Ibrahima) Merzuk,²⁶⁵ Sivac (Šefika) Kasim,²⁶⁶ Šljivar (Halila) Omer²⁶⁷, Talić (Ibrahima) Mehmedalija²⁶⁸, Trnjanin (Bejde) Sakib²⁶⁹, Velić (Rame) Fadil,²⁷⁰ Zahirović (Huseina) Ziko²⁷¹, Zulić (Latifa) Nedžad²⁷², Žerić (Idriza) Sakib,²⁷³ Sivac (Muniba) Edin²⁷⁴, Sivac (Muniba) Nedžad²⁷⁵, Rizvančević (Osmana) Faik,²⁷⁶ Muretčehajić (Derviša) Mehmed,²⁷⁷ Medić (Abaza) Ejub,²⁷⁸ Hirkić (Huseina) Ismet,²⁷⁹ Hirkić (Huseina) Rifet,²⁸⁰ Elezović (Muharema) Edin,²⁸¹ Elezović (Muharema) Emir²⁸², Ćustić (Mehmeda) Ismet,²⁸³ Bešlagić (Mustafe) Suvad²⁸⁴, Sinanović (Jusufa) Ermin.²⁸⁵

323. Na okolnost ekshumacije i prikupljanja, te antropološke analize posmrtnih ostataka svjedočila je u dva navrata vještak – antropolog prof. dr. Eva Klonowska

²⁶¹ T-142.8- DNK izvještaj pr.br. 12741/09; T-144.63- DNK izvještaj pr.br. 12741/09; T-153- fotodokumentacija obdukcije

²⁶² T-142.9- DNK izvještaj pr.br. 12779/09; T-43- IMKU Opština Prijedor 155/2007, T-153- fotodokumentacija obdukcije;

²⁶³ T-142.10- DNK izvještaj pr.br. 12778/09; T-144.61 DNK izvještaj pr.br. 12778/09; T-153- fotodokumentacija obdukcije;

²⁶⁴ T-142.11- DNK izvještaj pr.br. 12750/09; T-153- fotodokumentacija obdukcije;

²⁶⁵ T-90- DNK izvještaj pr.br. 2786/03

²⁶⁶ T-91- DNK izvještaj pr.br. 5121/05

²⁶⁷ T-92- DNK izvještaj pr.br.2731/03; T-153- fotodokumentacija obdukcije

²⁶⁸ T-142.12- DNK izvještaj pr.br. 12697/09;T-144.66- DNK izvještaj pr.br. 12697/09; T-153- fotodokumentacija obdukcije

²⁶⁹ T-93- DNK izvještaj pr.br. 5039/04; T-153- fotodokumentacija obdukcije;

²⁷⁰ T-142.13- DNK izvještaj pr.br. 12755/09; T-144.70- DNK izvještaj pr.br. 12755/09; T-153- fotodokumentacija obdukcije;

²⁷¹ T-142.15- DNK izvještaj pr.br. 12747/09; T-153- fotodokumentacija obdukcije;

²⁷² T-94- DNK izvještaj pr.br. 2867/03; T-44- IMKU Opština Prijedor 70/2005

²⁷³ T-142.17- DNK izvještaj pr.br. 12744/09; T-153- fotodokumentacija obdukcije; prema izjavi svjedoka KO-18 izveden zajedno sa bratom na mjestu egzekucije iz prvog autobusa **T-75-** zapisnik o saslušanju svjedoka ko-18 KT-rz 48/06 od 22.07.2009.godine;

²⁷⁴ T-96- DNK izvještaj pr.br. 2596/03; T-153- fotodokumentacija obdukcije

²⁷⁵ T-96- DNK izvještaj pr.br. 2596/03; T-153- fotodokumentacija obdukcije

²⁷⁶ T-142.7- DNK izvještaj pr.br. 12814/09 ; T-153- fotodokumentacija obdukcije;

²⁷⁷ T-142.5- DNK izvještaj pr.br. 12749/09, T-42 IMKU Opština Prijedor 137/2005 T-153- fotodokumentacija obdukcije

²⁷⁸ T-153- fotodokumentacija obdukcije; svjedok Grabić Seid potvrdio da je on jedan od Kozarčana koji je 21.avgusta napustio logor Trnopolje i nije više živ- transkript sa pretresa od 20.05.2010.godine strana 46

²⁷⁹ T-28-IMKU Opština Prijedor 68/2002 ; T-153- fotodokumentacija obdukcije;

²⁸⁰ T-42 IMKU Opština Prijedor 8/2003; T-153- fotodokumentacija obdukcije

²⁸¹ T-95 DNK izvještaj pr.br. 2779/03; T-21 -IMKU Opština Prijedor 836/2006; T-153- fotodokumentacija obdukcije

²⁸² T-95 DNK izvještaj pr.br. 2779/03; T-21 -IMKU Opština Prijedor 835/2006; T-153- fotodokumentacija obdukcije

²⁸³ T-144.18- DNK izvještaj pr.br. 12820/09; T-19 -IMKU Opština Prijedor 49/2003; T-153- fotodokumentacija obdukcije;

²⁸⁴ T-144.12 -DNK izvještaj pr.br. 12822/0; T-16 IMKU-opština Prijedor 85/2008; T-153- fotodokumentacija obdukcije

²⁸⁵ T-163 - DNK izvještaj pr.br. 13922/12;

koja je prilikom prvog svjedočenja izjavila da su sa dva lokaliteta na Korićanskim stijenama prikupljali posmrtnu ostatke žrtava. Ekshumacija je trajala od 21.07. do 26.08.2009.godine. Najvećim dijelom se radilo o ostacima sitnih kostiju iz kojih do nedavno nije bilo moguće uspješno izvući uzorak DNA, pa su imali ukupno 84 uspješne ekstrakcije DNA, od kojih 37 "mečinga". Obzirom da su u međuvremenu pristigle nove DNK analize ona je ponovo dala izvještaj o obradi tijela kada je trenutni broj osoba ekshumiranih na tom lokalitetu iznosio 72 osobe muškog spola, a sa pojedinih kostiju ili dijelova tijela uzeta su još 23 uzorka za dodatnu DNK analizu.²⁸⁶

324. Nalaz i mišljenje dala je doktor Saliha Brkić-Silajdžić, specijalista sudske medicine, koja je takođe učestvovala u ekshumaciji na Korićanskim stijenama, i koja je navela da se radilo o specifičnoj ekshumaciji jer ni jedno tijelo nije pronađeno kompletno, odnosno ni jedni skeletni ostaci nisu pronađeni u kontinuitetu. Pronađene kosti su bile u jako oštećenom stanju, a ekshumaciju je otežavala konfiguracija terena, obzirom da se radilo o jako strmoj padini na kojoj je u svakom momentu postojala opasnost od pokretanja kamenih gromada. Od prikupljenih kostiju uzeti su uzorci i poslani za DNK analizu, i do momenta svjedočenja, pristigle su pozitivne identifikacije za 32 osobe, dok je trećina uzetih uzoraka još uvijek bila na obradi.²⁸⁷

325. Ekshumacija dodatno pronađenih kostiju vršena je 07.07.2011.godine.²⁸⁸

326. Posmrtni ostaci ostalih žrtava do danas nisu pronađeni, a za neke od njih Vijeće je utvrdilo imena na osnovu podataka iz dokumenata nastalih nakon što su njihove porodice putem nadležnih sudova provele postupke proglašenja nestalih lica umrlim i to Bajrić (Rame) Šerifa²⁸⁹, Bašić (Muharema) Rasima²⁹⁰, Bešić (Mehe) Nihada²⁹¹, Fazlić (Ismeta) Jasima,²⁹² Fazlić (Ismeta) Mirsada²⁹³, Fazlić (Refika) Almira²⁹⁴, Hodžić (Fehima) Midheta²⁹⁵, Jakupović (Mustafe) Armina²⁹⁶, Memić (Sulejmana) Nihada²⁹⁷, Mujkanović (Esada) Senada,²⁹⁸ Blažević (Sulje) Šerifa,²⁹⁹ Ičić

²⁸⁶ T-46- zapisnik o ekshumaciji Kantonalni sud Travnik, broj Kri-8/03 od 12.06.2003.godine, T-47- fotodokumentacija sačinjena 11.06.2003.godine - pregled ostataka kostiju ekshumiranih na lokalitetu korićanske stijene T-151- i T-152, T-146

²⁸⁷ Transkript sa pretresa od 07.10.2010.godine strana 6-9; T-48- sudska medicinska ekspertiza posmrtnih skeletnih ostataka sa lokaliteta Korićanske stijene- Vlašić

²⁸⁸ T-145- fotodokumentacija

²⁸⁹ T-12- IMKU-opština Prijedor 439/2001

²⁹⁰ T-14- IMKU-opština Prijedor 146/2004

²⁹¹ T-15-IMKU-opština Prijedor 1367/2007

²⁹² T-24-MKU-opština Prijedor 234/2004

²⁹³ T-25-MKU-opština Prijedor 235/2004

²⁹⁴ T-54- IMKU-opština Prijedor 242/2001; T-55- rješenje o proglašenju nestalog lica umrlim- osnovni sud u Prijedoru od 26.03.2001.godine i T-56- zapisnik suda

²⁹⁵ T-30- IMKU-opština Prijedor 1089/2006

²⁹⁶ T-33- IMKU-opština Prijedor 4/2003

²⁹⁷ T-39- IMKU-opština Prijedor 159/2006

(Huska) Hajre³⁰⁰, dok je na osnovu iskaza svjedoka utvrdio da su među žrtvama i Elezović (Kasima) Fahrudin, Garibović (Sadika) Samir³⁰¹, Horozović (Alije) Said, Horozović (Alije) Emsud.³⁰²

327. Vijeće je vodilo računa da se u izreci presude imena oštećenih ne ponavljaju više puta kako je to bilo navedeno u optužnici.

328. Obzirom da rezultati ekshumacije i do sada provedenih analiza ne mogu pružiti tačan broj i identitet svih žrtava, Vijeće je na ove okolnosti analiziralo i iskaze svjedoka. Vozač KS-1 je izjavio da je autobus koji je vozio bio gradski sa troja vrata i da je bio registrovan sa 35 mjesta za sjedenje, ali da ima mjesta za stajanje i da je ukupno registrovan za stotinu putnika, a da može i više putnika da stane. Navodi da je tog dana autobus bio „pun ko šibica”.³⁰³

329. Svjedok KO-18 je bio mehaničar u kompaniji čiji su autobusi korišteni kritične prilike i zna da je moglo otprilike oko 100 ili više ljudi da stane u jedan autobus.³⁰⁴

330. Svjedok Đurić navodi da je autobus bio prenatrpan, odnosno dupke pun.³⁰⁵ Svjedok K-3 navodi da je kroz kasniju priču i razgovore bilo izvjesno da se radilo o nekih 200 ljudi.³⁰⁶

331. Svjedok Jakupović Husein je naveo da su na mjestu razdvajanja muškarce postrojavali dvojicu po dvojicu i da je kod autobusa u koji je on ušao bilo “negdje cirka 80-90 odvojeno muškaraca”³⁰⁷ Jakupović i Ko-15 saglasno navode da su muškarci u autobusu bili nagurani do te mjere da su ležali jedan na drugom.³⁰⁸

332. Svjedok Peulić Boško, koji je istog dana nakon egzekucije, u večernjim satima izašao na lice mjesta, je naveo da je, koliko je mogao pod osvjetljenjem

²⁹⁸ T-41- IMKU-opština Prijedor 173/2006; svjedok Grabić Seid potvrdio da je on jedan od Kozarčana koji je 21.avgusta napustio logor Trnopolje i nije više živ- transkript sa pretresa od 20.05.2010.godine strana 46

²⁹⁹ T-49- i T-50 -Rješenje o proglašenju nestalog lica umrlim 784/2002 i zapsinik

³⁰⁰ T-32- IMKU-opština Prijedor 114/2004

³⁰¹ Prema iskazu svjedoka “A” nakon egzekucije vidio da pored njega pada tijelo Garibović Samira- **T-74-** zapisnik o saslušanju svjedoka „A“- KT-RZ-48/06 od 06.04.2006.godine

³⁰² Transkript sa pretresa od 21.09.2010.godine svjedok KO-7 vidio da su na mjestu razdvajanja iz njegovog autobusa izvedeni braća Horozovići , Bubo i Emsud

³⁰³ Transkript sa pretresa 06.07.2010.godine, strana 8, 19, i 34

³⁰⁴ Transkript sa pretresa 23.12.2010.godine, strana 18

³⁰⁵ Transkript s apretresa od 17.12.2009.godine, strana 17

³⁰⁶ Transkript sa pretresa 11.02.2010.godine, strana 31

³⁰⁷ Transkript sa pretresa od 25.03.2010.godine, strana 11

³⁰⁸ Transkript sa pretresa od 25.03.2010.godine strana 25, transkript sa pretresa od 20.11.2009.godine strana 40

ručnom lampom vidjeti, na prvoj lokaciji bilo oko stotinu, a na drugoj oko 50 do 60 mrtvih tijela.³⁰⁹

333. Svjedok Komljenović Milan, predsjednik kriznog štaba Kneževo/Skender Vakuf navodi da je u prvoj fazi poslije događaja bilo govora o 200 do 280 žrtava, neki su pominjali da nema o tom govora, već da se radi o broju od 100 do 150 ljudi, a da je on na licu mjesta vidio jako veliki broj žrtava.³¹⁰ Svjedok Krejić Nenad, načelnik SJB Kneževo/ Skender vakuf je naveo da nikad u životu nije vidio toliko mrtvih tijela kao tad kada je 22. avgusta izašao na lice mjesta i kada mu je pogled pao na jedno desetak tijela koja su ležala ispod ceste i koja je pokušao da prebroji nakon čega je pogledao nekoliko desetina metara naprijed i vidio jednu „strašnu sliku oko 150 tijela“³¹¹

334. Zoran Babić, krim inspektor koji je išao na uviđaj navodi da je prije polaska u CJB Banja Luka rečeno da se ide na identifikaciju oko 200 leševa.³¹² O izvršenom krivičnom djelu Marković Dragomir je podnio krivičnu prijavu protiv N.N. lica u kojoj je navedeno da je lišeno života više od 140 ljudi. Prilikom direktnog ispitivanja svjedok je objasnio da je on izbrojao 140 leševa, ali je ostalo još leševa koje nije mogao da izbroji pa je tako na prijavi stavio „više od 140 ljudi“. Sa šefom je dogovorio da će tačan broj staviti nakon što leševi budu izvučeni iz provalije i kada bude rađena obdukcija i uzimanje otisaka prstiju, međutim do toga nije došlo.³¹³

335. Branilac optuženog Knežević Radoslava je u završnoj riječi istakao kako odbrana kroz cijeli postupak nije sporila postojanje nemilog događaja, ali da je sporno, da li je to taj broj žrtava koji je optužnicom naveden ili je broj nešto manji, što proizilazi iz nalaza i mišljenja vještaka antropologa. Naglasio je da se značaj samog događaja ovim ne umanjuje, ali da sud mora utvrditi tačne činjenice, i da se o tome ne može licitirati.

336. Vijeće nalazi da se prilikom utvrđenja ukupnog broja ubijenih na Korićanskim stijenama ne može osloniti isključivo na nalaz vještaka antropologa. Imajući u vidu u kakvom su stanju ekshumirani posmrtni ostaci žrtava, moguće je da ostaci mnogih od njih nikada neće ni biti pronađeni, a da će i mnogi koji su pronađeni ostati neidentifikovani obzirom na nemogućnost da se iz tako oštećenih ostataka uzme uzorak podoban za DNK analizu. Dakle, cijeneći naprijed navedene iskaze svjedoka o kapacitetu dva autobusa u koje su ugurani muškarci kao i iskaze svjedoka koji potvrđuju da su isti bili „dupke puni“ ili „prenatrpni“ kao i iskaza svjedoka koji su prisustvovali uviđaju na licu mjesta, Vijeće nalazi utvrđenim da je u njima bilo oko dvijestotine muškaraca koji su ubijeni na Korićanskim stijenama.

³⁰⁹ Transkript sa pretresa 20.05.2010.godine, strana 10, 11 i 16

³¹⁰ Transkript sa pretresa 29.04.2010.godine, strana 21

³¹¹ Transkript sa pretresa od 27.05.2010.godine, strana 9 i 10

³¹² Transkript sa pretresa od 27.05.2010.godine, strana 33

³¹³ Transkript sa pretresa od 10.06.2010.godine, strana 14 i 29

(b) Znanje i namjera optuženih

337. Krivnja je dokazana ako je učinilac u vrijeme izvršenja djela bio uračunljiv i pri tome postupao sa umišljajem ili ako je postupao iz nehata ako je to zakonom izričito predviđeno.³¹⁴

338. Tokom postupka nije dovedena u pitanje uračunljivost bilo kojeg od optuženih, te sud nalazi da su *tempore criminis* svi optuženi bili u stanju shvatiti značaj svoga djela, odnosno da su mogli upravljati svojim postupcima.

339. Zaključak o namjeri optuženih za izvršenje ovog krivičnog djela Vijeće je izvelo dovodeći u vezu radnje koje optuženi poduzimaju nakon saznanja da su muškarci izdvojeni radi ubijanja, odnosno okolnosti i prirode samog krivičnog djela.

340. Optuženima se optužnicom stavljalo na teret da su kao članovi udruženog zločinačkog poduhvata postupali po prethodno utvrđenom planu za ubijanje muškaraca, koji plan su mnogi pratioci znali već prije kretanja iz Prijedora, a svi pratioci saznali na mjestu zaustavljanja kod rijeke Ugar i prihvatili izvršenje ubijanja kao zajednički cilj UZP-a .

341. Vijeće nije optužene osudilo kao učesnike udruženog zločinačkog poduhvata nego kao saizvršioce u učinjenju djela, što je obrazloženo u nastavku presude.

342. Vijeće je razmotrilo iskaze svjedoka koji su ukazivali da je moguće da su još prije kretanja konvoja iz Prijedora neki pratioci znali za plan ubijanja muškaraca. Tako je svjedok Zubanović Miljan svjedočio da se samo ovaj put desilo da je određeno cijelo odjeljenje interventnog voda za pratnju, a uobičajena praksa je bila da pola odjeljenja ide zadatak.³¹⁵

343. Nadalje, svjedokinja Bajrić Melisa, prilikom svjedočenja navodi da je na dan ili dva prije 21. avgusta otišla u logor Trnopolje u kojem su bili njen otac i brat, kako bi ih upozorila da ne napuštaju logor sa konvojem. Naime, ona tvrdi da je tu obavjest dobila od Gligić Dragoljuba, te navodi da joj je on, obzirom da je poznavao njenog oca, saopštio kako se priča po MUP-u i dogovara da "će biti čišćenje i da će se svašta dešavati", te da treba da ode i da obavjesti brata i oca da ne idu tim konvojem. Nakon toga, ona je oca i brata obavjestila o razgovoru, međutim, oni su uprkos tome krenuli konvojem 21.avgusta.³¹⁶ Svjedokinja je navela da je tom prilikom naišao policajac Goronja Željko, za kojeg je tvrdila da je sigurna da je bio u uniformi Interventnog voda, te da je počeo provocirati i napadati Gligića, da bi se njih dvojica uputili prema stanici policije.

³¹⁴ Član 33 KZ BiH

³¹⁵ Transkript sa pretresa od 15.04.2010.godine, strana 13

³¹⁶ Transkript sa pretresa od 04.03.2010.godine, strana 11 i 12

344. Svjedok Goronja Željko, kojeg je saslušala odbrana optuženog Čivčić Petra,, izjavio je da se događaj koji je opisala ova svjedokinja nikada nije desio i da on zapravo i nije nju poznavao do 1999. ili 2000. godine, kao i da nikada nije bio pripadnik Interventnog voda.³¹⁷ Odbrana je u spis uložila materijalne dokaze iz kojih proizilazi da je Goronja Željko u tom periodu bio pripadnik vojne formacije, što znači da nije mogao nositi policijsku uniformu kako je to svjedokinja tvrdila.³¹⁸

345. Svjedok B koja je na stadion "Rudara" u Tukovima, odakle je krenuo konvoj, došla sa svoja dva sina u namjeri da istim napusti Prijedor. Ona navodi da je putem medija saznala da sa stadiona Prijedor kreće konvoj za Travnik i tada je sa svoja dva sina odlučila da krene, međutim njen stariji sin je deset minuta prije ukrcavanja na kamione odustao od polaska, jer mu je svjedok K-1 dao informaciju da će tog dana "biti snimanje, skidanje i ubijanje i da mu ne bi preporučio da ide."³¹⁹

346. Odbrana je prigovorila na ovaj iskaz svjedokinje B budući da ona prilikom davanja iskaza u istrazi nije spominjala ovaj događaj.³²⁰ Odbrana je isticala i da je nelogično da bi svjedokinja i pored tog upozorenja krenula i sa drugim sinom ušla u kamion, međutim, svjedokinja je pojasnila da ona tada nije shvatila šta je K1 govorio, a da jeste, da bi i ona i kompletna porodica odustali. Na upit branioca zašto od starijeg sina nije tražila objašnjenje zašto je odustao, svjedokinja je odgovorila da nije tražila objašnjenje jer nije imala priliku obzirom da joj je sin to saopštio prilikom samog ukrcavanja na kamion.³²¹

347. Ne ulazeći u dublju analizu iskaza ova dva svjedoka Vijeće nalazi da njihovi iskazi, čak i kada bi se prihvatili kao tačni, ne bi bili pouzdan dokaz o znanju optuženih za plan za ubijanje civila.

348. Svjedok K-1 navodi da je još prilikom vožnje od SJB do Tukova sa drugim pripadnicima voda, saznao da će „*biti neko odvajanje i da će neki ljudi stradati...da ne smiju doći na granicu i da će biti smaknuti...*“³²².

349. Svjedok KA-1 takođe tvrdi da su određene informacije o planu razdvajanja i pogubljenja kružile u kombiju na putu do Tukova, odnosno da je u toku transporta do Tukova, neko od pripadnika voda spomenuo da će neki ljudi biti ubijeni.³²³

350. Kao što je ranije navedeno, Vijeće nije moglo pouzdano utvrditi koji pripadnici voda su se prevezli zajedno do Tukova, pa da bi na osnovu iskaza K1 i KA-1 mogao

³¹⁷ Transkript sa pretresa od 16.06.2011.godine

³¹⁸ **O-III-11-** rješenje odjeljenja za boračku i invalidsku zaštitu prijedor od 25.12.2009.godine

³¹⁹ Transkript sa pretresa od 01.07.2010.godine, strana 5

³²⁰ **O-III-4-** zapisnik o saslušanju svjedoka od 13.03.2008.godine

³²¹ Transkript sa pretresa od 01.07.2010.godine, strana 14 i 25

³²² Transkript sa pretresa od 25.02.2010.godine, strana 19 i 29

³²³ Transkript sa pretresa od 18.02.2010., strana 16

van razumne sumnje zaključiti da su optuženi u tom momentu zasigurno znali za plan razdvajanja i pogubljenja muškaraca, jer ni sami svjedoci nisu mogli da se izjasne od koga su to čuli, niti ko je od drugih pripadnika voda tom prilikom bio prisutan.

351. Postoje indicije da je plan ubijanja civila ranije bio osmišljen od strane užeg rukovodnog kadra SJB Prijedor, ali nema dokaza iz kojih bi se van razumne sumnje mogao izvesti zaključak da su i optuženi za taj plan znali prije samog dolaska na mjesto na kome su muškarci odvojeni radi ubijanja.

352. Indicije da je plan postojao proizilaze između ostalog i iz činjenice da je Paraš Miroslav u Tukovima vratio jednog od pripadnika voda nazad u SJB. Radilo se o Vrabičić Velimiru koji nije uživao veliko povjerenje komandira, te je ovaj očigledno smatrao da isti neće biti u stanju izvršiti zadatak pogubljenja civila. Svjedok Vrabičić Velimir o tome kaže:

„...mene je Paraš vratio iz jednog autobusa... i rekao da ne idem ...vratio me u stanicu.... šta ja znam, ja nisam uživ'o nekog velikog, kako bi se izrazio, ja i on nikad nismo bili toliko bliski i on je mislio da ja neke zadatke ne mogu da obavim...“³²⁴

353. Indikativna je i činjenica koju navodi svjedok KS-3 da je obaveza civilne vlasti bila da na dan ranije ili par dana ranije 22.-oj pješadijskoj brigadi prijave prolazak konvoja, tačnije o tome ih je obavještavala civilna policija sa područja iz kojeg kreće konvoj i koja je konvoj pratila. Vojska u zoni odgovornosti 22. pješadijske brigade je bila u obavezi da prihvati konvoj u Skender Vakufu, odnosno da vojnom policijom pojača obezbjeđenje konvoja. Ovakva praksa nije ispoštovana 21.08.1992.godine i to je jedini konvoj koji je prošao nenajavljen.³²⁵ Mada bi ovaj svjedok imao i razlog, odnosno osobnu korist od ovakve tvrdnje, kako se eventualno odgovornost za masakr civila u zoni odgovornosti 22. pješadijske brigade ne bi pripisala njemu, odnosno njegovom nadređenom. Njegove tvrdnje potvrđuje i svjedok KO-18 koji je izjavio da je nakon izvršenog strijeljanja i dodatnog „ovjeravanja“ žrtava čuo kako neko od egzekutora govori „evo vcjske, *tježimo*...“ nakon čega je čuo paljenje autobusa i odlazak, a što ukazuje u najmanju ruku na opreznost ili bojazan od eventualne reakcije vojske.

354. Ono što je Vijeće na osnovu provedenih dokaza, van razumne sumnje moglo utvrditi jeste činjenica da su svi optuženi postali svjesni i upoznati sa planom pogubljenja muškaraca najkasnije u momentu kada je počelo razdvajanje muškaraca i njihovo uvođenje u dva ispražnjena autobusa

³²⁴ Transkript sa pretresa 18.03.2010.godine, strana 18 i 19

³²⁵ Transkript sa pretresa od 09.12.2010.godine strana 8, 9, 42, i 47

355. Ako je ranije imao neke sumnje, svjedok K1 je u tom momentu, momentu razdvajanja muškaraca, definitivno postao svjestan toga koja je njihova sudbina. On kaže:

„... Mrđa mi je rekao da izvadim sve vojno sposobne ljude iz kamiona radi razmjene...kakva razmjena, a već vozimo ljude na krajnju tačku, tako da sam pretpostavljao šta će biti... Ja sam se popeo na prvu stranicu, i tu je baš bio jedan moj poznanik i još par mladih momaka i rekao sam im da čučnu i okrenuo sam se Mrđi i Parašu i rekao da tu nema nikog da su sve žene, djeca i starci..“³²⁶

356. Nadalje, karakteristična je rečenica koju su izgovarali policajci koje svjedok KO-18 naziva „plavci“, a koju je čuo prvi put pri ulasku u autobuse u Trnopolju: *„...momci, od sad radimo kako smo se dogovorili...“*. Svjedok kaže da tada nije znao šta to znači jer im je rečeno da idu u zamjenu. Ova rečenica, u momentu kretanja iz Trnopolja se mogla odnositi i na dogovor za pljačkanje civila. Međutim, nema nikakve sumnje da se identična rečenica *„...od sad radimo kako smo se dogovorili“*, koju svjedok čuje i kasnije, u momentu dok je sa ostalim izdvojenim muškarcima ulazio u jedan od autobusa, mogla odnositi samo na ubijanje muškaraca. I ovo je potvrda da je na mjestu razdvajanja muškaraca van svake sumnje izdata naredba i da je dogovoreno zajedničko djelovanje u cilju likvidacije izdvojenih muškaraca.³²⁷

357. Svjedok Ivanković je u svom iskazu pred tužilaštvom u svojstvu svjedoka, naveo je da čitavo vrijeme dok se muškarci izdvajaju iz autobusa, on kao i drugi pratoci, znao da se muškarci izdvajaju radi ubijanja. Tačnije, on opisuje da, obzirom da je vozilo koje je pratio bilo među zadnjim u koloni, po zaustavljanju konvoja na zadnjem odmaranju on stiže u momentu kada su muškarci u dva autobusa već nagurani, a ispred autobusa da stoji oko dvadesetak izdvojenih muškaraca koji su još uvijek ulazili u autobuse, te mu je odmah bilo jasno da te izdvojene ljude trebaju “pobiti”. Oko tih autobusa vidio je pripadnike interventnog voda i vidio je kako Radaković Milorad svoju rap municiju koju je nosio na sebi predaje Stojnić Željki.

358. U momentu kada je Mrđa došao do njegovog kamiona i počeo izdvajati muškarce, znao je da ih izdvaja radi ubijanja. Nikada do tada se nije desilo prilikom pratio konvoja da se izdvoje dva autobusa sa vojno sposobnim muškarcima i da pripadnici voda u pratnji ostanu sa njima, a da ostatak konvoja sa stanovništvom ode. Nakon prolaska ostatka konvoja pripadnici voda, među kojima je prethodno nabrojao i optužene Zečevića, Kneževića i Ljepoju su se dogovorili ko će ući u koji od autobusa i svi su znali da trebaju “pobiti” izdvojene ljude.³²⁸

³²⁶ Transkript sa pretresa 25.02.2010.godine strana 28 i 29

³²⁷ Transkript sa pretresa od 23.12.2010.godine, strana 11 i 18

³²⁸ T-2- Zapisnik o saslušanju svjedoka Ivanković Damira br. KTA-RZ-120/09 od 16.06.2009.godine

359. Svjedočeci na glavnom pretresu na iste okolnosti svjedok objašnjava šta vidi kada dolazi na mjesto razdvajanja pa navodi:

..."pripadnici Interventnog voda onako stoje tu sa osobama nesrpske nacionalnosti, muškarci onako vojno, ono sposobniji malo. Bilo je tu i starijih mlađih što je mene jako iznenadilo, nikada se to nije dešavalo prije toga. Bili su znanči odvojeni, nije uopšte bilo ni djece, ni žena, samo muškarci su bili. I onda kada sam ja stao sa svojim kamionom, rekao mi je da izađem i otvorim zadnje stranice i kad je došao do zadnje stranice pobrojao je ti,ti,ti, kao izađite napolje. Dvoje troje je izašlo a ostale sam vratio pošto ni sam nisam znao do tog momenta da dosta ih ima iz mog naselja, iz Gomjenca odakle sam i ja, i ja sam ih onda vratio nazad, ono kud ste pošli vraćajte nas nazad. Jer mi je i odmah tada nešto bilo sumnjivo a još ni tad nisam sto posto bio siguran šta će se desiti, jer pričalo se o nekoj razmjeni"³²⁹.

Iako je svjedok u ovome iskazu donekle pokušao ublažiti iskaz iz istrage, sada navodeći da nije bio sto posto siguran šta će se desiti, Vijeće nalazi da oba njegova iskaza jasno potvrđuju da je nakon odvajanja vojno sposobnih muškaraca svim pratocima bilo jasno da će isti biti ubijeni.

360. Njegov iskaz u ovom dijelu potvrđuje i svjedok KO 7 koji navodi da mu je policajac iz Gomjenice spasio sina omogućivši mu da ga ne izdvoje sa ostalim muškarcima nego da uđe u jedan od kamiona.

361. Imajući u vidu navedeno, Vijeće nalazi van razumne sumnje dokazanim da su svi prisutni pratioci, pa tako i optuženi, nakon što je izvršeno razdvajanje vojno sposobnih muškaraca od ostalih civila u konvoju, znali da su izdvojeni radi ubistva i sve radnje koje optuženi Zečević, Knežević i Ljepoja poduzimaju nakon saznanja da će muškarci biti ubijeni, oni poduzimaju sa namjerom odnosno umišljajem na lišenje ovih osoba života. Nema dokaza da se bilo ko od optuženih usprotivio ili odbio naređenje, nego su oni upravo svjesni činjenice da su muškarci izdvojeni radi ubijanja, bili njihova naoružana pratnja koja ih je sprovela do mjesta gdje će biti lišeni života, na kome mjestu i ostaju do završenja egzekucije, dajući svoj odlučujući doprinos ubijanju, a optuženi Zečević i poduzimajući radnju pucanja u postrojene civile.

(c) Učešće odnosno odlučujući doprinos optuženih

362. Vijeće je zaključilo da su optuženi Zečević, Knežević i Ljepoja su u počinjenju navedenog krivičnog djela djelovali kao saizvršioc, saglasno odredbi člana 29. KZ BiH, koja propisuje "ako više osoba, učestvovanjem u učinjenju krivičnog djela ili preduzimajući šta drugo, čime se na odlučujući način doprinosi učinjenju krivičnog djela, zajednički učini krivično djelo, svaka od njih kaznit će se kaznom propisanom za to krivično djelo"

³²⁹ Transkript sa pretresa 02.12.2009. str.22.

363. Prema odredbi člana 29. saizvršilaštvo postoji kada više lica zajednički izvrše krivično djelo učestvovanjem u izvršenju krivičnog djela ili preduzimajući nešto drugo, čime se na odlučujući način doprinosi izvršenju krivičnog djela. Preciznije, saizvršilaštvo je oblik izvršilaštva koji postoji kada više lica, koja ispunjavaju sve uslove koji se zahtijevaju za izvršioca, na osnovu zajedničke odluke, svjesno i voljno, učine određeno krivično djelo. Za razliku od saučesnika u užem smislu, saizvršoci ne učestvuju u djelu koje ostvaruje neko drugo lice (tuđem djelu), već svi zajednički ostvaruju (svoje) zajedničko djelo, pri čemu svaki od njih u tome daje svoj prilog koji je bitan i bez kojeg krivično djelo ne bi bilo ostvareno ili ne bi bilo ostvareno na zamišljeni način.

364. Vijeće nije slijedilo koncept optužnice prema kojem su se optuženi teretili zbog učešća u udruženom zločinačkom poduhvatu jer nalazi da se, obzirom da se radi o izvršiocima koji direktno učestvuju odnosno odlučujuće doprinose učinjenju djela, njihova odgovornost može preciznije definisati kroz individualnu odgovornost za saizvršilaštvo u učinjenju djela.

365. Ovakav stav zastupljen je i u dosadašnjoj praksi Suda BiH. Tako se u prvostepenoj presudi u predmetu *Vuković Radomir* navodi da se "...ne može se reći da je svaki vojnik koji je počinio zločin u skladu sa opštim planom izvršenja [genocida] to učinio kao svjesni učesnik udruženog zločinačkog poduhvata. Takođe se ne može reći da je sud obavezan da to utvrdi. Ukoliko se dokaže izvan razumne sumnje da su optuženi direktno učestvovali u ubistvima velikog broja zarobljenika, dovoljno je utvrditi da su optuženi počinili navedeni zločin (u ovom slučaju, radi se o genocidu), ali se ne mora utvrditi da li su to učinili kao učesnici u udruženom zločinačkom poduhvatu.

366. Zauzevši navedeni stav Vijeće napominje da ne isključije, na bilo koji način, da je postojao i djelovao udruženi zločinački poduhvat sa ciljem izvršenja zločina-ubijanja muškaraca na Korićanskim stijenama 21.avgusta 1992.godine, i to na nivou užeg rukovodnog kadra SJB Prijedor, a na što ukazuju dokazi provedeni u postupku. Oglasivši optužene Zečevića, Kneževića, i Ljepoju krivim kao saizvršioce a ne članove udruženog zločinačkog poduhvata Vijeće je samo prihvatilo ranije zauzetu praksu i stavove prema kojoj 'ovaj vid odgovornosti nije prikladan za svaki predmet ili svakog optuženog. On se s oprezom primjenjuje na određene počinioce čije radnje i namjera ispunjavaju tražene kriterije'...".³³⁰

367. Analizom iskaza svjedoka Vijeće je utvrdilo van razumne sumnje da su optuženi Zečević, Knežević i Ljepoja zajedno sa drugim pripadnicima prvog odjeljenja interventnog voda bili u pratnji konvoja na dan 21.avgust 1992.godine, te da su se naoružani i uniformisani nalazili na svim kritičnim tačkama kretanja konvoja-

³³⁰ Presuda pretresnog i Apelacionog vijeća u predmetu Suda BiH broj X-KR-06/180- (*Vuković i dr*), presuda pretresnog i Apelacionog vijeća Suda BiH broj X-KR-07/386 (*Trbić i dr*.)

na mjestu razdvajanja muškaraca i njihovog ukrcavanja u dva izdvojena autobusa, da su ih kao naoružani pratioci sproveli u dva autobusa do mjesta egzekucije, svjesni da će biti ubijeni, te najzad na samom mjestu egzekucije gdje su civili i ubijeni.

368. U odnosu na optuženog Zečević Sašu Vijeće je van svake sumnje zaključilo da je isti pucao u muškarce kod "drugog" autobusa, odnosno da je poduzimao radnju kojom je na direktan način učestvovao u izvršenju krivičnog djela.

369. U odnosu na optužene Ljepoju i Kneževića nisu provedeni dokazi iz kojih bi Vijeće van razumne sumnje moglo zaključiti da su oni kritične prilike i pucali u civile, no bez obzira na to Vijeće je utvrdilo da su oni svim ostalim radnjama koje su poduzimali, od momenta saznanja da se civili izdvajaju radi ubijanja, pa do momenta kada napuštaju mjesto egzekucije, odlučujuće doprinjeli ubistvu ovih civila.

i. Optuženi Zečević Saša

370. Analizirajući učešće optuženog Zečević Saše u izvršenju ovoga krivičnog djela Vijeće će se još jednom ukratko analizirati i dovesti u vezu i iskaze svjedoka Ko-15, Đurić Gordana, Četić Ljubiše, Ivanković Damira i K3.

371. O prisustvu optuženog Zečevića na mjestu razdvajanja i njegovom učestvovanju kao pratioca u "drugom" autobusu kojim su izdvojeni muškarci sprovedeni do mjesta egzekucije, saglasno su svjedočili svjedoci Ivanković i Četić.

372. Ovi svjedoci saglasno potvrđuju da vide optuženog Zečevića na mjestu razdvajanja muškaraca, a svjedok Ivanković navodi da ga vidi prije samog ulaska u "drugi" autobus, što potvrđuju i navodi svjedoka Četića koji potvrđuje da nakon razdvajanja muškaraca zajedno sa njim u "drugi" autobus ulazi i Zečević Saša.

373. O prisustvu optuženog Zečevića na mjestu egzekucije svjedočio je svjedok KO-15 koji je veoma uvjerljivo, jasno i konzistentno u svim svojim iskazima u kojima govori o navedenom događaju, kako pred tužiocem, tako i pred MKSJ navodio da vidi optuženog Zečevića na samom mjestu egzekucije, o čemu je veoma uvjerljivo svjedočio i na glavnom pretresu pred ovim Vijećem, kada je u sudnici i pokazao na optuženog Zečevića, navodeći da ga poznaje jer su zajedno bili na kursu za policajce u Sarajevu i zajedno su se vratili u Prijedor.

374. Vijeće je poklonilo vjeru skazu svjedoka KO-15, nalazeći da je ovaj svjedok u pogledu prisustva optuženog Zečevića na mjestu egzekucije jasan, uvjerljiv, konzistentan, te je potvrđen iskazima drugih svjedoka.

375. Ovaj svjedok je naveo da Zečevića vidi kada izlazi iz autobusa kojim je dovezen na korićanske stijene, a kako je Vijeće već ranije utvrdilo da je svjedok KO-

15 na mjesto egzekucije dovezen "drugim" autobusom, to se zaključuje da se Zečević Zaša na mjestu egzekucije nalazio pored "drugog" autobusa u koji je i ušao na mjestu razdvajanja. .

376. Da je optuženi Zečević Saša na mjestu egzekucije zaista bio pokraj "drugog" autobusa, potvrđuje i iskaz svjedoka Četića koji navodi da se nakon razdvajanja muškaraca, Zečević vozio sa njim na zadnjim vratima "drugog" autobusa, kao i iskaz Ivankovića koji navodi da Zečevića vidi na mjestu egzekucije muškaraca iz ovog "drugog" autobusa.

377. Svjedok Četić navodi da su na mjestu egzekucije na korićanskim stijenama sa njim bili Zečević, Mrđa, Paraš, Ivanković, Bulić i da *"svi pucaj" u civile*.

378. Svjedok Ivanković navodi da kada počinje pucnjava, on vidi da pucaju Paraš, Mrđa i Bulić koji u tom momentu stoje blizu njega, te da zbog konfiguracije terena ne vidi i druge koji pucaju, a nakon što je likvidacija okončana, odnosno nakon što su, kako on navodi "ljudi jednostavno nestali sa ceste", on bio u stanju bolje vidjeti i zapamtiti koji su pripadnici voda ostali na cesti, a među kojima je nabrojao i Zečević Sašu.

379. Vijeće nalazi da su iskazi ove dvojice svjedoka u bitnim dijelovima saglasni i da se međusobno upotpunjuju, počev od toga koga vide u autobusu u kojem se voze nakon mjesta razdvajanja, koga vide da ulazi u autobus ispred njihovog, u kojem dijelu su saglasni i sa svjedokom Đurićem koji se vozio u "prvom" autobusu, pa do toga koje pripadnike vide na mjestu egzekucije kod drugog autobusa.

380. Svjedok Đurić je u svom iskazu naveo da u povratku prolazi pored mjesta strijeljanja i tada vidi na cesti i Zečevića, Ivankovića, Mrđu koji im mašu da prođu.

381. Mada je tačno da je bilo određenih nedosljednosti u iskazu Đurića, kao npr. da se po završetku egzekucije vratio sam u autobusu sa vozačem dok je vozač tvrdio da sa njim nije bio niko od pripadnika voda, ili da se sasvim kratko zadržao u kafani i da nije vidio nikoga od pripadnika voda, a koje nedosljednosti je Vijeće pripisalo njegovom nastojanju da zaštiti svog rođaka Ljepoja Marinka, Vijeće nalazi da je iskaz ovoga svjedoka pouzdan u dijelu u kojem opisuje događaj na Korićanskim stijenama, kada između ostalog navodi da u povratku, na cesti gdje je prethodno izvršena egzekucija, vidi pripadnike interventnog voda među kojima i Zečevića, jer je isti jasan, uvjerljiv i može se dovesti u vezu sa iskazom svjedoka Četić Ljubiše koji navodi da nakon egzekucije, kada ulazi u jedno od vozila i vraća se prema Prijedoru vidi da Zečević ostaje na cesti sa nekim pripadnicima voda, te sa iskazom svjedoka K3- koji navodi da među pripadnicima voda u kafani u Kneževu bio i Zečević, te iskazom svjedoka Ivankovića koji navodi da su se "svi pripadnici voda skupili u kafani".

382. Imajući u vidu navedeno Vijeće je van svake sumnje zaključilo da je optuženi Zečević Saša kritičnog dana, nakon razdvajanja muškaraca od ostalog civilnog stanovništva u konvoju, zajedno sa drugim pripadnicima interventnog voda, znajući

da će muškarci biti ubijeni, poduzeo radnje kojim je učestvovao u njihovom sprovođenju do mjesta egzekucije, zatim da je svojim prisustvom naoružan onemogućavao bjekstvo muškaraca koji su postrojavani na litici, za koje vrijeme su od istih oduzeti lični dokumenti, te je na kraju poduzeo i radnju pucanja iz vatrenog oružja u postrojene muškarce, na koji način je učestvovao u izvršenju zločina, a zbog čega je Vijeće našlo da je individualno odgovoran kao saizvršilac u smislu - odredbe člana 29. ZKP BiH.

ii. Optuženi Knežević Radoslav

383. Analizirajući učešće optuženog Knežević Radoslava u izvršenju ovoga krivičnog djela Vijeće je dovelo u vezu iskaze svjedoka koji su svjedočili o njegovom prisustvu na mjestu razdvajanja, samom mjestu egzekucije i u kafani u Kneževu gdje su se iskupili pratoci nakon završetka egzekucije.

384. Kada se dovedu u vezu iskazi svjedoka KO15 i K3 koji Kneževića vide na mjestu razdvajanja, sa iskazom svjedoka Đurića koji potvrđuje da se optuženi Knežević nakon razdvajanja muškaraca nalazi sa njim u "prvom" autobusu kojim sprovode izdvojene muškarce do mjesta egzekucije, te iskazom svjedoka Ivankovića koji potvrđuje da ga na mjestu razdvajanja vidi da ulazi u "prvi" autobus, Vijeće zaključuje da je optuženi Knežević, u pratnji izdvojenih muškaraca na mjesto egzekucije došao u "prvom" autobusu.

385. Kada se ova činjenica dovede u vezu sa iskazom svjedoka Đurića koji je čuvao stražu na cesti ispred "prvog" autobusa i koji je naveo da je jedino on od pratilaca bio izdvojen da čuva stražu, a što su potvrdili svjedoci vozači KS1, KS2 kao i svjedok KS3 koji saglasno navode da je zajedno sa njima na mjestu gdje je Đurić čuvao stražu bio prisutan samo jedan pratilac, kao i sa iskazom svjedoka KO-15 koji ga ne vidi kod "drugog" autobusa vijeće izvodi logičan i jedini mogući zaključak da je optuženi Knežević za vrijeme egzekucije bio pored "prvog" autobusa.

386. Da je optuženi Knežević bio na mjestu egzekucije potvrđuju i iskazi svjedoka Đurića koji navodi da mu optuženi Knežević prilazi nakon egzekucije, na mjestu gdje su se dva autobusa trebala okrenuti radi povratka nazad, kao i iskazom svjedoka Ivankovića koji navodi da Kneževića vidi nakon egzekucije na cesti iznad provalije.

387. Svjedoci Ivanković i K3 saglasno potvrđuju da optuženog Kneževića vide i u kafani u Kneževu gdje su se nakon egzekucije zaustavili pratioci konvoja³³¹

388. Odbrana u završnoj riječi naročito ističe činjenicu da ni jedan svjedok nije rekao da je Knežević pucao, a da samo njegovo prisustvo na ovom mjestu, ako se prihvati da je prisutan, ne znači ništa, niti da je pristao, niti da se složio, niti da je

³³¹ Transkript sa pretresa od 16.12.2009.godine, strana 11, transkript sa pretresa

odlučio da u tome učestvuje. Branilac ističe da je on mogao čak i da ode sa tom namjerom, a da poslije od nje odustane.

389. Tačni su navodi odbrane da Vijeću nisu predloženi dokazi iz kojih bi mogao sa sigurnošću zaključiti da optuženi Knežević poduzima radnju pucanja u muškarce koji se izvode iz "prvog" autobusa. Naime, svjedok Đurić koji se od prvog autobusa udaljio naprijed, navodi da osim Zeca, kojeg je vidio da izvodi dva po dva muškarca iz prvog autobusa i vodi ih iza autobusa, nije bio u stanju vidjeti druga dešavanja, a svjedoci Ivanković i Četić su bili pored "drugog" autobusa i nisu mogli vidjeti šta se dešava kod prvog autobusa.

390. Bez obzira na to što je svjedok KO-18, koji je zapravo jedini svjedočio o onome što se dešavalo nakon izvođenja muškaraca iz "prvog" autobusa, u sudnici ostavio dojam da je upravo u Kneževiću prepoznao policajca koji je u njega pucao, Vijeće se nije moglo pouzdati u takvu identifikaciju i na osnovu nje utemeljiti zaključak da je Knežević poduzimao i radnje strijeljanja.

391. Naime, ovaj svjedok je opisao da je po izvođenju iz autobusa doveden do mjesta na rubu ceste gdje je stajalo šatorsko krilo sa naoružanjem i municijom, a oko njega je stajalo pet do šest naoružanih policajaca, jedan od njih mu se učinio kao lijep i simpatičan, pa je zbog njegovog izgleda mislio da neće pucati u njega, međutim upravo kada je to pomislio, policajci su naredili da se okrenu i vidio je kako taj policajac puca u njegovom pravcu. Članovi vijeća su primijetili da je nekoliko puta prilikom svjedočenja ovaj svjedok u više navrata gledao upravo u optuženog Kneževića, pa je na upit člana vijeća da pogleda po sudnici i vidi da li eventualno nekoga poznaje, pokazao na Kneževića kao na lice za koje misli da je bio policajac kojeg je opisao i koji je pucao. Bez obzira što se moguća identifikacija dogodila iskreno i spontano, Vijeće istu nije moglo cijeniti pouzdanom jer se nije radilo o radnji prepoznavanja u skladu sa zakonom, nego je to urađeno u sklopu davanja iskaza svjedoka.

392. Međutim, suprotno navodima odbrane, Vijeće ne nalazi da samo prisustvo Kneževića na mjestu egzekucije ne znači ništa i ne povlači njegovu krivičnu odgovornost. Bez obzira na nepostojanje jasnih dokaza dokaza o poduzimanju direktne radnje izvršenja, pucanja u postrojene civile, Vijeće nalazi da je učestvovanjem u sprovođenju civila do mjesta egzekucije, a nakon što je postao svjestan da su muškarci izdvojeni radi ubijanja, te svojim prisustvom naoružan na mjestu egzekucije on odlučujuće doprinjeo izvršenju djela.

393. Naime, činjenica je da je broj muškaraca u dva autobusa višestruko premašivao broj pratilaca, te nema nikakve sumnje da je svaki od pratilaca morao odigrati odlučujuću ulogu u izvršenju zločina.

394. Sasvim je izvjesno da su u jednom momentu izdvojeni muškarci kod "drugog" autobusa postali svjesni da će biti likvidirani. Čak i oni koji su zaista vjerovali u priču o razmjeni, morali su shvatiti da se to neće dogoditi u momentu kada su izvedeni i

kada su im na cesti oduzeti lični dokumenti. Uprkos tome, niko nije pokušao da bježi, što upućuje na zaključak da su naoružani pratoci bili raspoređeni na način koji im nije omogućavao ništa drugo nego da se u pokušaju spašavanja bacaju sa litice u provaliju.

395. Obzirom da su muškarci u "prvom" autobusu slušali žestoku pucnjavu koja je trajala izvjesno vrijeme prije nego su i njih počeli izvoditi po dvojicu iz autobusa, oni su još u autobusu postali svjesni da priča o razmjeni nije tačna, te da su dovedeni tu radi likvidacije. Na ovo ukazuje i njihovo ponašanje u autobusu koje je opisao KO-18. U pokušaju da se spase od stradanja neki su pokušali da "otkupe" život nudeći novac u zamjenu, međutim, nakon što su dvojica braće dali novac i izvedeni iz autobusa, muškarci u autobusu su čuli rafal i znali su da su i oni likvidirani. Uprkos tome, po izlasku iz autobusa u pratnji naoružanih policajaca KO-18 ne pokušava da bježi.

396. Ovakvo ponašanje jasan je znak da nije ni bilo mogućnosti za bijeg, a što upućuje na zaključak da su prisutni pratoci na licu mjesta, bez obzira da li su pucali u muškarce ili nisu, svi davali svoj odlučujući doprinos da se djelo izvrši, odnosno da bez doprinosa svakog od njih djelo ne bi moglo biti izvršeno ili ne bi moglo biti izvršeno na takav način koji će omogućiti da petnaestak pratilaca likvidira u roku od pola sata do četrdest minuta oko dvijestotine muškaraca.

397. Nema dokaza koji bi ukazivali da je optuženi Knežević, od momenta kada postaje svestan da su muškarci izdvojeni radi ubijanja, na bilo koji način manifestovao svoje neslaganje sa navedenim činom, već suprotno, dokazi pokazuju da on nastavlja poduzimati niz radnji koje posmatrajući u cjelini, nesumnjivo upućuju na jedini mogući zaključak, a to je da se on složio sa ubistvima muškaraca i da je i odlučio da u tome učestvuje.

398. Imajući u vidu navedeno Vijeće je zaključilo da je optuženi Knežević Radoslav odgovoran za počinjeni zločin u kojem je učestvovao kao saizvršilac jer je poduzimajući radnju sprovođenja izdvojenih muškaraca do mjesta egzekucije sa namjerom i znajući da će isti biti pogubljeni, te svojim prisustvom naoružan na mjestu egzekucije u najmanju ruku onemogućavao bjekstvo, odnosno omogućio da muškarci budu izvedeni i strijeljani na koji način je odlučujuće doprinjeo izvršenju zločina, a zbog čega je Vijeće našlo da je odgovoran kao saizvršilac u smislu odredbe člana 29. ZKP BiH.

399. Vezano za prigovor koji je branilac optuženog Kneževića ponovio u završnoj riječi a koji se odnosi na prigovor presuđene stvari, Vijeće podsjeća da je o ovom prigovoru već odlučeno od strane sudije za prethodno saslušanje koji je isti odbio kao neosnovan, navodeći da pravna kvalifikacija kao i činjenični opis radnji za koje je Knežević osuđen presudom ..., potvrđena presudom ..., nemaju ništa zajedničko sa optužbama koje su mu stavljene na teret u premetnoj optužnici, a sa kojim stanovištem se slaže i ovo Vijeće, nalazeći da se radi o događajima koji se prostorno i činjenično ne podudaraju.

iii. Optuženi Ljepoja Marinko

400. Odbrana optuženog Ljepoja Marinka nije osporavala činjenicu da se optuženi kritičnog dana zaista našao u pratnji konvoja u jednom od autobusa koji je krenuo iz Tukova, ali je tokom postupka izvodila dokaze kojim je dokazivala da se autobus u kojem je on bio pratilac pokvario te da je on ostao u tom autobusu i da nije bio pratilac u autobusu kojim su sprovedeni muškarci do mjesta egzekucije, niti je uopće bio na na mjestu gdje je izvršena egzekucija.

401. Vijeće je na osnovu provedenih dokaza tužilaštva i odbrane zaključilo da se kritičnog dana, tokom kretanja konvoja, na jednom dijelu puta zaista pokvario jedan ili više autobusa. Brojni su svjedoci spominjali da su se vozila iz konvoja u nekoliko navrata kvarila, popravljala, i nastavljala dalje put.

402. Svjedok Gnjatović Luka navodi da se neki autobus pokvario, da su ga mehaničari popravili i da je stigao na Smetove.³³² Svjedok Ivanković Damir, navodi da je jedan autobus ostao pokvaren prije mjesta odvajanja, a da su se prije toga kvarila tri ili četiri autobusa.³³³

403. U pratnji konvoja je bila i tehnička podrška, vozilo sa mehaničarima koji su kvarove otklanjali na licu mjesta. Dakle, kvarovi se nisu desili samo na jednom vozilu, međutim, Vijeće je, na osnovu provedenih dokaza utvrdilo da dva autobusa zbog kvara nisu nastavila put prema Vlašiću. Jedan autobus, iz kojeg su putnici prekrčani u druge autobuse, te drugi koji se pokvario u neposrednoj blizini mjesta na kojem je došlo do razdvajanja muškaraca i iz kojeg putnici nisu prekrčavani u druga vozila nego su ostali da čekaju u tom autobusu dok je ostatak konvoja produžio dalje.

404. U toku postupka su dva svjedoka, pripadnika interventnog voda svjedok KA-1, kao svjedok tužilaštva, te svjedok Milorad Škrbić kao svjedok odbrane, tvrdila da su upravo oni, odnosno jedan od njih, ostali sa putnicima u jednom pokvarenom autobusu.

405. Svjedok KA-1 je naveo da je on ostao u pratnji pokvarenog autobusa, i to nakon što se skrenulo na makadamski put, te je autobus parkiran sa strane dok su ostala vozila otišla naprijed, a ostao je samo kamionet u kojem su bili mehaničari i koji su trebali da izvrše popravku. Oni su pokušali da otklone kvar, međutim autobus je prešao nekih 50 do 100 metara i opet stao. Tada su im mehaničari rekli da se autobus vjerovatno ne može popraviti i otišli su dalje za konvojem. On je kao pratilac ostao u autobusu, zajedno sa putnicima.

³³² Transkript sa pretresa od 29.06.2010.godine strana 26, 31 i 32

³³³ Transkript sa pretresa od 02.12.2009.godine, strana 52

406. Prema iskazu ovog svjedoka, nakon jedno tri ili četiri sata, počeli su pristizati autobusi koji su se vraćali sa Vlašića, te je iz jednog od njih izašao i u pokvarenim autobusu ušao pripadnik voda Mile Škrbić i zamjenio ga, dok je svjedok ušao u autobus koji se takođe vraćao sa Vlašića i u kojem su bili ostali pripadnici prvog voda i sa njima je nastavio put nazad prema Prijedoru.³³⁴

407. Svjedok Milorad Škrbić navodi da se u toku kretanja konvoja prema Vlašiću na dionici puta iza Kneževa, odnosno na početku uspona za Vlašić, njegov autobus zaustavio pored pokvarenog autobusa i da su mu se putnici iz pokvarenog autobusa požalili da ih je pratilac KA-1 opljačkao. Škrbić tvrdi da je zbog toga burno reagovao, nakon čega je KA-1 zapravo ušao u njegov autobus i nastavio put prema Vlašiću, a on je ostao kao pratilac u pokvarenom autobusu. Ovaj svjedok dalje navodi da je nakon sat ili dva iz pravca Vlašića stigao autobus koji se vraćao sa linije razgraničenja, te je taj vozač ustupio svoj autobus u koji su se putnici, šofer i on prekricali i nastavili dalje, da bi se onda i taj autobus pokvario te su cijelu noć on i putnici ostali u autobusu, dok je šofer otišao negdje

408. Svjedok Džaferagić Enes bio je putnik upravo u ovom pokvarenom autobusu. On tvrdi da se autobus najprije pokvario poslije pauze kod česme. Mehaničari su popravili autobus, te su nastavili put, da bi se na makadamu autobus opet pokvario i tada nisu mogli dalje. Nakon dužeg zadržavanja došao je prazan autobus po njih iz pravca Travnika, okrenuo se, te su prešli u taj autobus i nastavili put prema Travniku. Naoružani pratilac iz njihovog vozila (čiji nadimak, prema zaključku vijeća koincidira sa imenom zaštićenog svjedoka KA-1³³⁵) napustio ih je nakon kvara autobusa, a prelaskom u drugi autobus pojavio se pratilac "Mile". Nakon što su prešli dio puta i ovaj autobus se pokvario. Putnici su izašli iz autobusa, bila je noć, i vidjeli su sela i puno vojske. Rekli su im da je pukao remen i da će tu morati prenoćiti. Pratilac "Mile" je ostao sa njima u autobusu cijelu noć.³³⁶

409. Vijeće nalazi da je iskaz KA-1 saglasan sa iskazom Džaferagića, koji je putnik u pokvarenom autobusu i kojem je Vijeće poklonilo vjeru, a iskaz svjedoka Škrbića Vijeće je cijenilo u kontestu činjenice da se protiv njega vodi postupak za isti događaj pred ovim sudom, te da isti nije u saglasnosti sa iskazima svjedoka Džaferagića koji tvrdi da se drugi pratilac "Mile" pojavljuje tek kada putnici nakon dužeg čekanja prelaze u drugi autobus koji dolazi iz pravca Travnika, kako to tvrdi i svjedok KA1.

410. Pitanje koje je otvoreno odbranom optuženog Ljepoja Marinka je, da li je on bio pratilac u drugom autobusu koji se pokvario, i ako jeste, da li je u njemu ostao zajedno sa šoferom Krejić Savom i nakon što su putnici prešli u druga vozila,

³³⁴ Transkript sa pretresa od 18.02.2010.godine, strana 18 i 19

³³⁵ Vidi zatvorenu kovertu sa povjerljivim podacima o identitetu svjedoka KA-1

³³⁶ Transkript sa pretresa 08.06.2011.godine, strane 13-16

odnosno, da li se sa vozačem vratio u Prijedor, kako je to tvrdio prilikom saslušanja u tužilaštvu nakon što je uhapšen.³³⁷

411. U dokaznom postupku, odbrana Ljepoja Marinka je na ovu okolnost izvodila dokaze saslušanjem svjedoka Krejić Save koji svjedočeći na glavnom pretresu navodi da je kritičnog dana bio vozač u jednom od autobusa u konvoju za Vlašić koji se na jednom dijelu puta pokvario. Po zaustavljanju vozila prišli su mu Mrđa koji je bio pratilac u vozilu iza njega, a potom i Paraš koji mu je rekao da pomjeri vozilo naprijed do jednog proširenja kako bi ga druga vozila mogla zaobići, i da se putnici prekrcaju u druga vozila. On je ostao sam u pokvarenom autobusu, a sa njim je ostao i policajac koji je pratio taj autobus, odnosno, on je lično tražio od Paraša da pratilac ostane sa njim, jer se nalazio na osamljenom mjestu, u šumi, gdje nije bilo kuća, a on nije bio naoružan te se bojao za svoju sigurnost.³³⁸

412. Saslušan u istrazi 2009.godine svjedočeći o istom događaju svjedok Krejić Savo je tvrdio da se autobus pokvario odmah po prolasku Banja Luke, na prvoj uzbrdici, tačnije, navodi sljedeće: *„siguran sam da nismo stigli do Kneževa, već je sve to bilo pr. je Kneževa, prebacivar je putnika je potrajalo oko desetak minuta jer su to pratioci na brzinu odradili“*.³³⁹ Upitan da pojasni ovu razliku u svom iskazu u pogledu mjesta kvara svjedok daje neuvjerljivo objašnjenje da ne poznaje dobro taj dio puta.

413. Ovu promjenu iskaza svjedoka Krejića, u veoma bitnoj stvari, lokaciji na kojoj se autobus pokvario, Vijeće pripisuje činjenici da svjedok tužilaštva Gordan Đurić (kojem je Ljepoja prvi rođak) svjedočeći na glavnom pretresu, stavlja Ljepoju Marinka na lokaciju gdje se razdvajaju civili, kao lokaciju na kojoj Ljepoja ostaje sa pokvarenim autobusom. Tačnije on navodi da je prilikom posljednje pauze kod rijeke Ugar stajao sa Ljepojom i da su pušili cigarete kod autobusa, te da mu je Ljepoja pokazao da se njegov autobus pokvario i da ne znaju hoće li moći nastaviti, a da je lokacija na kojoj su se razdvajali muškarci pedeset metar naprijed prema Travniku, i da se mogla vidjeti sa mjesta na kojem su stajali.³⁴⁰ Dakle, imajući u vidu navedeno, Vijeće nalazi sa sigurnošću da se radi o dionici puta nakon Kneževa.

414. Iskaz koji je svjedok Krejić dao u toku istrage kako se autobus pokvario prije Kneževa u saglasnosti je sa iskazom svjedoka Vitomira Lakića koji tvrdi da je jedan autobus ostao u kvaru i da su putnici iz tog pokvarenog autobusa prešli u druga prevozna sredstva, nakon čega ga je on sa svojim vozilom obišao, a majstori su ostali da ga popravljaju. Iz njegovog iskaza proizilazi da se ovaj autobus pokvario

³³⁷ **T-140-a** -zapisnik o ispitivanju osumnjičenog Ljepoja Marinka od 14.09.2009.godine

³³⁸ Transkript sa pretresa od 09.11.2011.godine

³³⁹ **T-138-** Zapisnik o saslušanju svjedoka Krejić Save od 15.09.2009.godine, Tužilaštvo BiH KT-RZ-58/09

³⁴⁰ Transkript sa pretresa od 14.04.2011.godine strana 15

prije lokacije na kojoj su razdvajani muškarci, jer ovaj svjedok navodi da je autobus ostao na putu *“otprilike nekih deset kilometara pr. je Kneževa”*.³⁴¹

415. Dakle, očigledno je da svjedok Krejić na glavnom pretresu mijenja iskaz, tvrdeći da se radi o makadamskom putu poslije Kneževa, pokušavajući na taj način da sebe, Ljepoju i pokvareni autobus dovede do lokacije na kojoj je nesporno viđen Ljepoja Marinko i da na taj način svoj iskaz učini vjerodostojnim.

416. Nadalje, pored očigledne izmjene iskaza po pitanju lokacije kvara autobusa, svjedok Krejić je svjedočeći na glavnom pretresu, u mnogo detalja bio u koliziji i sa iskazom samog optuženog Ljepoje koji je iskaz davao kao osumnjičeni u istrazi. Tako npr. Krejić izričito tvrdi da niko u autobusu koji je on vozio nije pljačkao putnike i od njih oduzimao novac i vrijednosti, dok sam Ljepoja Marinko u istrazi navodi da su po naređenju Paraša, u vozilo ubačene kese i da je traženo da se iste napune.

417. Opisujući kvar na autobusu svjedok Krejić detaljno navodi kako je motor „proključao“ i da je otišao dihtung na glavi motora. Suprotno tome, Ljepoja je naveo da su se pokvarili zračni jastuci. Krejić čak kaže da je vozio stariji model autobusa Ikarus, koji nije imao zračne jastuke jer su to imali samo noviji modeli.³⁴²

418. Obrazlažući na glavnom pretresu zbog čega je pratilac ostao sa njim u autobusu ako tu više nije bilo putnika, svjedok Krejić opisuje kako je nakon kvara, pratilac od svog nadređenog dobio naređenje da nastavi dalje, ali da se on, kao vozač koji nije bio naoružan, bojao da ostane na tom mjestu sam i bez pratnje. Navodi da je izričito zahtijevao od tog nadređenog da pratilac ostane sa njim. Međutim, kada je davao izjavu u istrazi 2009. godine, naveo je da je siguran kako do njegovog autobusa nakon kvara nisu došli ni Janković, ni Paraš ni Kuruzović, odnosno nije vidio da je iko od komandira prišao autobusu. Očigledno je kako je, i zbog čega, došlo do promjene u njegovom iskazu.

419. Pored ove očigledne nesaglasnosti, Vijeće nalazi da je neuvjerljivo i nelogično njegovo objašnjenje prema kojem je on osjećao strah za svoju sigurnost te zahtijevao da pratilac ostane sa njim. Lokacija na kojoj se (prema njegovom svjedočenju na glavnom pretresu autobus pokvario) je neposredno u blizini mjesta izdvajanja muškaraca, a to nije u blizini bilo kakvih ratnih djestava odnosno linije razgraničenja, već pod kontrolom srpskih oružanih snaga, a isto se odnosi i na lokaciju prije Kneževa, na kojoj se, prema njegovoj izjavi iz istrage, pokvario autobus.

420. Vijeće nalazi neuvjerljivim da je komandir voda Paraš, ostavio pripadnika voda da čuva vozača i pokvareni autobus u momentu kada je već izdvojio oko 200

³⁴¹ Transkript sa pretresa od 29.06.2010.godine strana 60 i 61

³⁴² **T-138-** zapisnik o saslušanju svjedoka od 15.09.2009.godine

muškaraca za ubijanje, a on na raspolaganju ima oko petnaest pripadnika voda koji treba to da izvrše.

421. Krajnje je neuvjerljiv i način na koji je svjedok Krejić na glavnom pretresu identificirao upravo Ljepoju, kao policajca koji se sa njim kritične prilike vratio u Prijedor. Naime, on navodi da on nije znao ime tog policajca, sve do momenta kada su se desila hapšenja i kada je od ljudi koji su dolazili u njegovu prodavnicu čuo da je uhapšen i Ljepoja Marinko, pa se čudio zbog čega ga on ne potraži kako bi mu bio svjedok, ne navodeći opet, kako je povezao ime uhapšenog, upravo sa imenom njegovog pratioca. Međutim, kada nakon hapšenja Ljepoje, tužilaštvo i saslušava Krejića, očigledno je da on ni tada ne navodi ime Ljepoje (a navodno se već čudio što ga ovaj ne potraži) kao pratioca nego je, šta više, bio decidan u tvrdnji da ne poznaje pratioca koji se sa njim vratio, niti bi ga mogao prepoznati.

422. Suprotno tome, na glavnom pretresu je uporan i detaljan kada opisuje pratioca kao mladog, finog i zgodnog i sjeća se da je to upravo optuženi Ljepoja na kojeg pokazuje u sudnici. Nadalje, iako zapisnik o ispitivanju Krejića kao svjedoka ne sadrži fotoalbum, niti konstataciju da su mu predočavane bilo kakve fotografije, (a obzirom da je izjavio da pratioca ne bi mogao ni prepoznati nije ni bilo logično da mu se predočavaju), svjedok je na glavnom pretresu uporno objašnjavao kako su mu, prilikom ispitivanja pokazivane fotografije na kojima je on prepoznao Ljepoju. Vijeće je odbacilo mogućnost da je pored ovlaštenih osoba tužilaštva, neko drugi ispitivao Krejića i predočavao mu fotografije, obzirom da je tužilaštvo provelo dokaz službene zabilješke Državne agencije za istrage i zaštitu iz koje proizilazi da nikada nisu provedene bilo kakve istražne radnje u vezi sa osobom Krejić Savo niti je ikada saslušan.³⁴³

423. Za razliku od njega, Ljepoja Marinko je odmah po hapšenju znao da se vozač zove Krejić Savo, kako se decidno izjasnio kada je saslušan. Ime ovog vozača kojem se navodno pokvario autobus, očigledno je „saznao“ i Babić Zoran, pripadnik voda protiv kojeg se takođe vodi postupak zbog ovog krivičnog djela, a inače pašenog Ljepoja Marinka, koji je, prema iskazu Krejića, istog kontaktirao telefonom, nakon čega je Babićeva odvjetnica uzela od Krejića izjavu vezano za konvoj. Očigledno je da je u momentu kada je prva grupa osumnjičenih uhapšena i optužena, a među kojima i njegov pašenog Babić Zoran, Ljepoja Marinko počeo raditi na stvaranju alibija i za tu kritičnu dionicu puta, ne osporavajući da je bio pratilac u konvoju 21.avgusta, ali da nije stigao na Korićanske stijene, niti učestvovao u egzekuciji civila. Zapravo, Vijeće nalazi da je o tome kako izbjeći odgovornost za ono u čemu je učestvovao Ljepoja počeo razmišljati već odmah nakon 21.avgusta jer i svjedok Čivčić Petar navodi da je, dok su bili na ratištu u Han Pijesku, u prolazu čuo kako Đurić i Ljepoja pričaju o pokvarenom autobusu, a i sam Đurić priznaje da je nakon tog događaja u nekoliko navrata pričao sa Ljepojom koji

³⁴³ **T-160-** informacija Državne agencije za istrage i zaštitu od 12.03.2012.godine

mu je rođak te navodi : „ ...u tim razgovorima Ljepcja ni u jednom trenutku n.je rekao da je otišao da je od m.jesta gcje mu se autobus pokvario, odnosno sa tog zadrjieg m.jesta gcje je bio. S druge strane on je uvijek bio u dilemi, odnosno uvijek je pitao mene na kcji ću ja način da dokažem da sam bio odsutan sa tog m.jesta gcje su se dešavala ubistva...“. Iz ovog nespretnog pokušaja Đurića da potkrijepi odbranu svog rođaka, zapravo se potvrđuje utisak Vijeća da već od samog bjekstva na Kozaru, kada je na neki način i započeo krivični progon izvršilaca zločina, pripadnici odjeljenja koji su u tome učestvovali, intenzivno razmišljaju na koji će način *dokazati da su bili odsutni sa tog m.jesta gcje su se dešavala ubistva.*

424. Na kraju, saslušan u istrazi Krejić je naveo da je pratilac bio mlađi policajac, oko 25 godina, i da se dobro sjeća da mu je rekao da je iz Tukova i da je cijelo vrijeme živio u Tukovima, te da je imao motorolu. Ljepoja Marinko pak, u svojoj izjavi navodi da je od rođenja, pa sve do avgusta 1991.godine živio u Hrvatskoj. Pored toga, niko od svjedoka nije naveo da je Ljepoja imao motorolu, odnosno jedini za koje su naveli da je imao motorolu su Paraš i Mrđa.³⁴⁴ Međutim, na glavnom pretresu i ovdje dolazi do promjene iskaza kod svjedoka Krejić Save koji sada navodi da je pratioca u autubusu za vrijeme vožnje pitao odakle je, te dalje navodi : „ on je meni rekao, koliko sam ja razumio iz Zagreba, to je uglavnom bilo iz Hrvatske, i , i ja sam ga razumio iz Zagreba...sad, nisam sto posto siguran, ali, ali uglavnom je...malo se sjećam da je tako bilo...“.³⁴⁵

425. Tužilaštvo je u replici izvodilo dokaze dovodeći u pitanje da li je Krejić Savo uopće bio jedan od vozača u konvoju 21.avgusta 1992.³⁴⁶ Međutim, Vijeće se nije bavilo detaljnijom analizom ovih dokaza obzirom da iskazu svjedoka Krejić Save svakako nije poklonilo vjeru, nalazeći ga u suprotnosti sa samim sobom, a i sa drugim dokazima.

426. U duplici sa saslušani svjedoci odbrane optuženog Ljepoje, Topić Radoje i Đurđević Milovan. Svjedok Topić je naveo da je vozio kamion koji je bio treći iza vozila koje je vozio Krejić Savo, i da je nakon prolaska Kneževa kada se prođe makadam, Krejić Savo ostao u kvaru, odnosno da je „proključao“, kada je došao Paraš koji je naredio da u jedan autobus i kamion prebace putnike. Sa Krejićem je bio i pratilac, mladi policajac, koji je i ostao sa njim nakon što je svjedok prošao pored njih sa svojim autobusom. Tog dana svi su putnici stigli na Smetove i on nije čuo da se nešto dogodilo.

427. Svjedok Đurđević je svjedočio kako je taj dan on bio vozač u kamionu iza autobusa vozača Krejić Save i kako je na makadamskom putu Krejićev autobus stao

³⁴⁴ Vidi iskaz K2

³⁴⁵ Transkript sa pretresa od 09.11.2011.godine, strana 17

³⁴⁶ **T-154-** odjeljenje za boračko invalidsku zaštitu Prijedor od 31.01.2012.godine iz koje proizilazi da je Krejić Savo bio na radnoj obavezi u Autotransport Prijedor tek od 04.01.1993.godine

te je Dado Mrđa koji je bio pratilac njegovom vozilu motorolom pozvao Paraša i javio da je vozilo u kvaru, nakon čega su putnici iz pokvarenog autobusa prešli u njegovo i druga vozila, te je u prolasku pored pokvarenog autobusa vidio Krejić Savu pored kojeg je stajao policajac kojeg je opisao kao „crn, visok i lijep“ i u sudnici pokazao na optuženog Ljepoju kao tog policajca koji stoji pored Krejića. Sutradan kad je došao u firmu bilo je priča o tome što se desilo u konvoju. Takođe je naveo da je tog momka znao iz viđenja po Prijedoru ali se nisu poznavali jer je došao iz Zagreba.

428. Iskazi ovih svjedoka mogu jedino potvrditi činjenicu da se autobus Krejić Save pokvario i da su putnici iz istog prešli u druga vozila, kao i da je Krejićev pratilac bio pored njega u momentu kad oni svojim vozilima zaobilaze pokvareni autobus, ali ne potvrđuju i da je taj pratilac i ostao sa Krejić Savom u tom pokvarenom autobusu svo vrijeme do povratka u Prijedor.

429. Pored toga, Vijeće primjećuje da svjedok Đurđević kada je pozivan kao svjedok odbrane optuženog Čivčića nije pominjao okolnosti vezane za pokvareni autobus, pa čak ni na upit člana vijeća da nabroji vozače koji su krenuli iz Tukova nije pomenuo Krejić Savu, a na upit o čemu je Mrđa Dado pričao motorolom sa Parašom, navodi da nije mogao čuti zbog velike buke motora. Tek kada je pozvan kao svjedok od strane odbrane optuženog Ljepoje, ovaj svjedok se sjeća i svjedoči o pokvarenom autobusu, njegovom vozaču i pratiocu, te razgovoru Mrđe i Paraša o pokvarenom autobusu. Takođe kada je svjedok Đurđević u sudnici pokazao na optuženog Ljepoju kao osobu koju vidi „pored Krejića“ za vijeće nije bio uvjerljiv .

430. Van sumnje je utvrđeno da je optuženi Ljepoja na mjestu zaustavljanja konvoja radi razdvajanja muškaraca, na kojem mjestu ga vide svjedoci Đurić Gordan i Četić Ljubiša, kao i Ivanković Damir.³⁴⁷ Na mjestu razdvajanja vidi ga i svjedok K3 koji navodi da ga je vidio kako je bio prisutan u blizini grupe pratilaca, ako ne i u samoj grupi.³⁴⁸

431. Svjedok Đurić je na mjestu razdvajanja pričao sa opuštenim Ljepojom koji mu je rekao da mu se pokvario autobus, te da je nakon razdvajanja muškaraca i njihovog sprovođenja u dva autobusa, iza njih je ostao pokvareni autobus, za koji navodi da ga je vidio i poslije, i to u povratku sa Korićanskih stijena, upravo na mjestu na kojem je i pravljena ta posljednja pauza, i da misli da je kraj autobusa vidio Ljepoju, ali nije siguran.³⁴⁹

432. Vijeće nalazi da je iskaz svjedoka Đurića prema kojem je Ljepoju vidio i sa njim pričao na mjestu razdvajanja istinit obzirom da je isti potvrđen i iskazom svjedoka Četića, koji navodi da je nakon zaustavljanja konvoja krenuo prema dnu

³⁴⁷Transkript sa pretresa od 02.12.2009.godine, strana 24, sa pretresa od 14.04.2011.godine strana 15 i 33

³⁴⁸ Transkript sa pretresa od 11.02.2010.godine, strana 30 i 43

³⁴⁹ Transkript sa pretresa od 14.04.2011.godine strana 9-10 i strana 13-15, i strane 54.56 i transkript sa pretresa od 17.12.2009.godine

kolone kako bi nekoga potražio, gdje je uočio da Ljepoja stoji kraj jednog od autobusa, pa kada se vraćao nazad prema svom autobusu neko od pripadnika voda mu je rekao da je Ljepojin autobus pokvaren i da neće moći dalje. Četić je potom otišao prema autobusima gdje su razdvajani muškarci, a navodi da je Ljepoja ostao iza njega-³⁵⁰

433. Međutim, Vijeće nije prihvatilo iskaz svjedoka Đurića u dijelu u kome tvrdi da je po povratku sa Korićanskih stijena, na mjestu razdvajanja vidio Ljepoju Marinka koji je stajao lijevo od autobusa u kojem su se nalazili putnici jer je to u suprotnosti sa iskazom optuženog Ljepoje, kao i svjedoka odbrane Topić Radoja i Đurđević Milovana koji potvrđuju da su putnici nakon kvara vozila izašli i rasporedili se u druga vozila.³⁵¹ Ako je svjedok Đurić u povratku i vidio pokvareni autobus i ako su u njemu bili putnici, to je mogao bio samo autobus pored kojeg je mogao vidjeti jedino Škrbića ili KA-1 (ovisno jesu li se do tog momenta već bili zamjenili. Dakle, u ovom dijelu njegov iskaz je neuvjerljiv, u nesaglasnosti sa drugim dokazima, odnosno sračunat na pomaganje svom bliskom rođaku da izbjegne krivičnu odgovornost.

434. Nadalje, svjedok Četić u svom iskazu nije sa sigurnošću tvrdio da je Ljepoja Marinko ostao pokraj pokvarenog autobusa nego to samo pretpostavlja jer je naredba bila da je svaki od pratilaca odgovoran za svoje vozilo. Međutim, kada je upitan zašto se on sam nije vratio u svoje vozilo u kojem je bio pratilac do mjesta razdvajanja, on odgovara da mu je Paraš naredio da uđe u drugi autobus, i da je rekao da su to „nove naredbe“.³⁵²

435. Dakle očigledno je da je po razdvajanju prestala da važi naredba da svako prati svoje vozilo i da je izdata druga naredba da se pratilci ukrcaju u dva autobusa sa izdvojenim muškarcima, pa je logično da je identična naredba izdata i Ljepoja Marinku, naročito zbog toga što, ako se prihvati njegova tvrdnja da mu se pokvario autobus, u njemu više nije bilo putnika.

436. Da je optuženi Ljepoja nakon razdvajanja muškaraca, učestvovao u njihovom sprovođenju do mjesta egzekucije potvrđuje iskaz svjedoka Ivankovića kome je Vijeće poklonilo vjeru, a koji je naveo da je vidio optuženog Ljepoju kako ulazi u „prvi“ autobus kao i da ga vidi na mjestu strijeljanja u momentu dok je vršena egzekucija civila. Naime, on navodi da je Ljepoja šetao gore-dolje, ali ga direktno nije vidio u grupi koja puca na muškarce, niti je uočio neke druge njegove radnje. On navodi da u momentu kad počinje pucnjava nije vidio sve pripadnike voda zato što se stajalo ukoso, ali je u jednom momentu za vrijeme pucnjave vidio Ljepoja Marinka

³⁵⁰ Transkript sa pretresa od 14.04.2011.godine strana 43-46

³⁵¹ Transkript sa pretresa od 17.12.2009.godine, strana 14 i 17, Transkript sa pretresa od 14.04.2011.godine strana 17

³⁵² Transkript sa pretresa od 14.04.2011.godine strana 56 i strana 61

i Babić Zorana, a nakon egzekucije je među pripadnicima voda koji su bili na cesti vidio i Ljepoja Marinka.³⁵³

437. Konačno, Vijeće je kao potkrepljujući dokaz imalo u vidu i iskaz svjedoka K3 kojem je poklonilo vjeru i koji je naveo da je prilikom razdvajanja civila uočio Ljepoja Marinka, ali da ga je vidio i kasnije u kafani, na mjestu gdje su se pratioci zaustavili nakon završene egzekucije.³⁵⁴

438. Bez obzira što je Vijeće poklonilo vjeru Đuriću, i na osnovu njegovog iskaza utvrdilo neke od bitnih činjenica u postupku, Vijeće nalazi da je on jednostavno prešutio i modifikovao svoj iskaz u situacijama u kojima bi inkriminirao Ljepoja Marinka jer je kao njegov blizak rođak (djeca od dvije sestre) imao razloga da te okolnosti prešuti, pa čak i da kaže kako zna da je Ljepoja ostao kod mjesta razdvajanja, a sve kako bi ga zaštitio od krivičnog progona. Vijeće je stoga našlo i da je moguće da je on svjesno pogrešno naveo kako se u povratku vozio sam sa vozačem (dok je vozač naveo da u njegovom autobusu u povratku nije bio niko od pratilaca), i da je iz istog razloga naveo kako se kratko zadržao u kafani za koje vrijeme nije pristigao niko od pratilaca.

439. Bez obzira na nedostatak dokaza o poduzimanju direktne radnje izvršenja, pucanja u postrojene civile, Vijeće nalazi da je učestvovanjem u sprovođenju civila do mjesta egzekucije, a nakon što je postao svjestan da su muškarci izdvojeni radi ubijanja, te svojim prisustvom naoružan na mjestu egzekucije, Ljepoja Marinko odlučujuće doprinijeo izvršenju djela, pri čemu je Vijeće cijenilo već navedene okolnosti izvršenja, odnosno, činjenicu da je da je broj muškaraca u dva autobusa višestruko premašivao broj pratilaca, da niko od izdvojenih muškaraca nakon što su postali svjesni da će biti ubijeni nije pokušao da bježi, odnosno da zbog rasporeda i prisustva naoružanih pratilaca nisu ni imali mogućnost bijega, nego su u pokušaju spašavanja jedino mogli skočiti u provaliju.

440. Dakle sve upućuje na zaključak da je svaki od pratilaca, pa tako i Ljepoja Marinko koji je bio prisutan i naoružan, dao svoj odlučujući doprinos da se djelo izvrši, odnosno da bez doprinosa svakog od njih djelo ne bi moglo biti izvršeno ili ne bi moglo biti izvršeno na takav način koji će omogućiti da petnaestak pratilaca likvidira u roku od pola sata do četrdest minuta oko dvijestotine muškaraca.

441. Analizirajući namjeru za izvršenje djela, Vijeće nalazi da nema dokaza koji bi ukazivali da je optuženi Ljepoja, od momenta kada postaje svestan da su muškarci izdvojeni radi ubijanja, na bilo koji način manifestovao svoje neslaganje sa navedenim činom, već suprotno, on nastavlja poduzimati niz radnji koje posmatrajući

³⁵³ Transkript sa pretresa od 02.12.2009.godine, strana 28 i 29 transkript sa pretresa 16.12.2009.godine, strana 38

³⁵⁴ Transkript sa pretresa 11.02.2010.godine, strana 30 i 43

u cjelini, nesumnjivo upućuju na jedini mogući zaključak, a to je da se on složio sa ubistvima muškaraca i da je i odlučio da u tome učestvuje.

442. Obzirom na navedeno, Vijeće je van svake sumnje zaključilo da je Ljepoja Marinko zajedno sa Kneževićem, Zečevićem, i drugim pratiocima, nakon razdvajanja muškaraca, učestvovao u njihovom sprovođenju do mjesta Korićanske stijene sa namjerom i znajući da će isti biti pogubljeni, i da je naoružan bio prisutan na mjestu egzekucije, i svojim prisustvom u najmanju ruku onemogućavao bjekstvo, odnosno omogućio da svi sprovedeni muškarci iz dva autobusa budu i ubijeni, čime je na odlučujući način doprinijeo izvršenju ovog zločina, zbog čega je odgovoran kao saizvršilac u smislu doredbe člana 29. KZ BiH.

iv. Kredibilitet svjedoka

443. Suprotno navodima odbrane kako se svjedocima Đuriću, Ivankoviću i Četiću ne može pokloniti vjera i na njihovim iskazima zasnivati osuđujuća presuda, jer se radi o svjedocima koji su sa tužilaštvom zaključili sporazu o priznanju krivnje, Vijeće nalazi da istinitost njihovog svjedočenja nije dovedena u pitanje time što se radi o svjedocima koji su priznali djelo i sa tužilaštvom zaključili sporazum kojim su se obavezali da će svjedočiti u postupcima vezanim za predmetni krivični događaj.

444. Ovakvo mišljenje Vijeća je u skladu sa odlukama Ustavnog suda BiH prema kojem se na sve dokaze u krivičnom postupku, prilikom njihove ocjene, primjenjuju jednaki kriteriji, pa tako i svjedočenja svjedoka koji su sklopili sporazum o priznanju krivnje.

445. Kako je to razmatralo i Apelaciono Vijeće suda u predmetu *Vuković Radomir i dr.* „Ustavni sud je u nekoliko predmeta razmatrao pitanje dokazne snage svjedočenja svjedoka koji je zaključio sporazum o krivici. U predmetu po apelaciji M.Š.³⁵⁵ Ustavni sud je razmatrao apelaciju u kojoj apelant ukazuje da je došlo do povrede prava na pravično suđenje iz člana 6. stav 1. EKLJP jer je odluka o njegovu krivici zasnovana u najvećem dijelu na iskazu lica protiv kojeg je također vođen krivični postupak zbog istog djela kao i kod apelanta, a koji je po optužnici zaključio sporazum o priznanju krivice sa Tužilaštvom. U istom predmetu Ustavni sud je zaključio da dokaze koje iznese svjedok koji svjedoči nakon sklapanja sporazuma o priznanju krivice ili dobijanja imuniteta ne treba smatrati nepouzdanima, odnosno odbaciti i da ih ne treba analizirati znatno detaljnije od ostalih dokaza. : „Što se tiče svjedočenja navedenog svjedoka (kcji je svjedočio nakon sklapanja sporazuma o

³⁵⁵ AP 661/04 od 22.04.2005. godine;

*priznanju krivice), iako ovakvi svjedoci često mogu biti nepouzdati, to samo po sebi nije razlog da se iskazu takvog svjedoka ne pokloni vjera.*³⁵⁶

446. Ustavni sud je dalje naveo standard da obrazloženje mora da zadovoljava zahtjev brižljive i savjesne ocjene dokaza, kao i da mora postojati stvarna, na objektivnim činjenicama zasnovana i obrazložena istinitost za zaključak suda.

447. Zatim, ovo isto pitanje razmotreno je i u predmetu apelanta Nihada Vlahovljaka koji je između ostalog tvrdio da je Vrhovni sud FBiH presudu protiv apelanta zasnovao u najvećem dijelu na iskazu svjedoka koji je zaključio sporazum o priznanju krivnje. U odluci je konstatovano sljedeće³⁵⁷: „*Prema mišljenju Ustavnog suda, zasnivanje odluke na iskazu svjedoka koji je zaključio sporazum o priznanju krivice mora se razmatrati u svakom konkretnom predmetu i ne može se uspostaviti pravilo, osim da se u takvom slučaju u postupku mora osigurati mogućnost optuženom da takav iskaz ospori, te dati uvjerljivo obrazloženje.*

448. Imajući u vidu navedene standarde, a nakon ocjene kvaliteta iskaza svjedoka Ivankovića, Đurića i Četića Vijeće je ocijenilo da, činjenica da su isti zaključili sporazum o krivnji, sama po sebi nije prepreka da se na takvim dokazima zasnuje osuđujuća presuda.

449. Odbrana je ipak imala primjedbe na svjedočenje ovih svjedoka, nalazeći da su ona netačna i da su svjedoci nepouzdati. Međutim, kada je u pitanju kvalitet informacija koje su dali ovi svjedoci, odnosno da li se može smatrati da su one pouzdane, Vijeće je smatralo da su svjedoci Ivanković, Đurić i Četić dali vrlo detaljna i sveobuhvatna svjedočenja i da su ona potkrijepljena drugim dokazima. Ovakav zaključak vijeća nije poljuljan ni činjenicom da je iskaz svjedoka Đurića u određenoj mjeri vijeće cijenilo „modifikovanim“ u cilju zaštite svog rođaka, optuženog Ljepoja Marinka, kao ni činjenicom da je Ivanković „ublažio“ pojedine dijelove iskaza kojim je sebe teretio.

450. Odbrana je ukazivala na dio svjedočenja svjedoka Ivankovića koji je po njima neistinit i nelogičan, kao npr. kada je priznao da je nakon egzekucije sišao u provaliju radi traženja preživjelih, ali da nije pucao, odnosno da je naišao na jednog poznanika koji je umirao u teškim mukama i koji ga je navodno molio da ga ubije, ali da on to nije mogao učiniti nego mu je dao pištolj da se sam ubije. Tačno je da je u ovom dijelu njegov iskaz suprotan sa iskazima preživjelih Ko-15 i Jakupovića koji su vidjeli da policajac koji je sišao puca u preživjele, ali Vijeće ga pripisuje potrebi da on umanju svoju odgovornost, te isto na bilo koji način ne dovodi u sumnju istinitost drugih činjenica o kojima je svjedočio.

³⁵⁶ M.Š. AP-661/04, Ustavni sud BiH, “Odluka o prihvatljivosti i meritumu” 22.04.2005, para. 37 (naknadno naglašeno).

³⁵⁷ Nihad Vlahovljak, AP 3896/08, p.17.

451. Nadalje, u pravcu osporavanja kredibiliteta ovih svjedoka odbrana je izvodila i dokaze saslušanjem svjedoka Trifunović Milenka i Radovanović Aleksandra koji su bili u istoj pritvorskoj jedinici sa Ivankovićem i Četićem. Svjedok Trifunović je naveo kako je bio prisutan kada su oni pričali o nagodbi sa tužilaštvom kojom prilikom Ivanković nije bio siguran ko je bio licu mjesta kada se događaj odvijao, a za Kneževića je izričito rekao da nije bio prisutan na licu mjesta, dok Četić nije bio siguran da li je Knežević tu bio.³⁵⁸ Svjedok je takođe naveo kako je u tom razgovoru pominjan i policajac Zečević u kontekstu da oni nisu bili sigurni da li je on bio u pratnji autobusa, i da niko nije tvrdio da je on bio, ali da je Ivanković rekao da mu tužilaštvo traži da nabroji sedam ljudi.

452. Vijeće je iskaz ovoga svjedoka našlo neuvjerljivim jer je isti u nastavku svjedočenja doveo u pitanje svoje tvrdnje kada je naveo da se razgovor između Četića i Ivankovića odigrao kada su oni tek došli u pritvor i prije nego im je ponuđen sporazum (što je u koliziji sa tvrdnjom da tužilaštvo traži da se nabroji sedam imena), kao i kasnijom tvrdnjom da su nakon otpočinjanja pregovora sa tužilaštvom oni u pritvorskoj jedinici fizički bili odvojeni od drugih pritvorenika, što znači da on nije ni mogao čuti njihove razgovore.

453. Svjedok Radovanović Aleksandar je naveo kako je čuo razgovore između Četića, Ivankovića i Đurića, kada je Ivanković dao neke izjave sa kojim se druga dvojica nisu slagali, te je tada Ivanković tvrdio da je Knežević bio na terenu, a druga dvojica da nije, te da je Knežević naveden kao učesnik zato što su oni smatrali da je već osuđen za ratni zločin i da mu ne može biti ponovo suđeno. Naveo je da je svjedo Četić Ljubiša izričito rekao da Zečević uopšte nije bio na terenu.³⁵⁹ Ovi svjedoci saslušani su kao svjedoci odbrane Knežević Radoslava, u kojem je svojstvu saslušan upravo i Četić Ljubiša koji je, svjedočeći kao svjedok odbrane naveo Zečevića kao lice koje se vozi sa njim na zadnjim vratima autobusa.

454. Pored toga, kada je svjedok Ivanković saslušan na pretresu kao svjedok odbrane on je naveo kako su mu između ostalog i Trifunović Milenko i Radovanović Aleksandar prijetili i da je zbog njih imao probleme kada je krenuo u nagodbu sa tužilaštvom, zbog čega je on razdvojen od ostalih pritvorenika te je u šetnju išao odvojeno od njih. Navedena lica su mu prijetila da ko god ide u nagodbu da mu treba odsjeći glavu.³⁶⁰ Da nije bio u dobrim odnosima sa Ivankovićem potvrđuje i sam Trifunović koji navodi da se nije slagao sa pritvorenicima koji idu u nagodbu jer je on sam u predmetu "Kravice" osuđen nakon što je jedan od optuženih svjedočio nakon zaključenja sporazuma.

455. Evidentno je da je Ivanković u pritvorskoj jedinici imao velike probleme od strane navedenih lica, pa nije logično da je u tom kratkom periodu, prije nego je

³⁵⁸ Transkript sa pretresa od 12.05.2011.godine, strana 9

³⁵⁹ Transkript sa pretresa od 12.05.2011.godine, strana 14

³⁶⁰ Transkript sa pretresa od 31.03.2011.godine strana 13 i 14

razdvojen od ostalih lica u pritvoru, pred njima otvoreno razgovarao o bilo čemu, a pogotovo ne o zaključenju sporazuma zbog kojeg su mu upućivali teške prijetnje.

456. Branioci su osporavali i kredibilitet svjedoka K3, između ostalog navodeći i da mu se ne može pokloniti vjera jer su motivi i pobude njegovog svjedočenja - strah da će i sam biti optužen za krivično djelo za koje se sudi ovdje optuženima, pa zbog toga svojim svjedočenjem pokušava izbjeći krivični progon. Naime, odbrana je tvrdila da on ne samo da je priznao da je bio naoružani pratilac u konvoju koji je pljačkao putnike, već da postoje i dokazi koji upućuju na to da je i on bio na mjestu strijeljanja- odnosno da to proizilazi iz iskaza svjedoka KO-15 koji je dao istražiteljima MKSJ.³⁶¹

457. Mada zadatak vijeća nije da se bavi utvrđivanjem eventualne krivične odgovornosti svjedoka, Vijeće se moralo dotaći i ovoga pitanja, obzirom da se isto navodi kao motiv lažnog svjedočenja. Vijeće je analiziralo navedeni iskaz svjedoka Ko-15- te suprotno navodima odbrane, ne nalazi da se njim nužno inkriminira svjedok K3. Tačno je da ime (bez prezimena) jednog lica koje je svjedok naveo koincidira sa imenom zaštićenog svjedoka, međutim svjedok KO-15 je među licima koje je prepoznao na mjestu egzekucije naveo i imena lica koji nisu pripadnici interventnog voda, pa ne stoji zaključak odbrane da se sa sigurnošću može reći da je on identifikovao zaštićenog svjedoka K3 kao pripadnika interventnog voda. Suprotno navodima odbrane, Vijeće je, kao što je već navedeno, iskazu svjedoka K3 poklonilo vjeru i ne nalazi da je svjedočio lažno protiv drugih kako bi "spasio svoju kožu" kako to tvrdi odbrana.

458. Odbrana je prigovarala i iskazu svjedoka KO-15 obzirom da postoje određene nedosljednosti u njegovim iskazima koje je davao pred tužilaštvom, MKSJ i Sudom BiH na glavnom pretresu a na koje razlike u iskazu nisu mogli da ga saslušaju obzirom da njegove izjave u potupcima pred MKSJ nisu imali u trenutku njegovg svjedočenja pred Sudom BiH. U kontekstu ove činjenice Vijeće je sa posebnom pažnjom cijenilo iskaz ovoga svjedoka te se na njegovo svjedočenje oslanjalo samo kod potvrde onih činjenica koje je svjedok konzistentno isticao svaki put prilikom svjedočenja, odnosno u situacijama kada je njegov iskaz bio potvrđen iskazima drugih svjedoka, odnosno u skladu sa drugim provedenim dokazima, a kako je to vidljivo iz obrazloženja presude.

2. progon pljačkom

459. Tumačenjem odredbe člana 172. stav (1) tačka h) KZ BiH Vijeće zaključuje da se djelo progona može učiniti sa svim radnjama koje, u cjelini, predstavljaju namjerno i teško, međunarodnom pravu suprotno uskraćivanje osnovnih prava, zbog pripadnosti skupini ljudi ili zajednici.

³⁶¹ Vidi podnesak odbrane Čivčić Petra- završna riječ strana 60

460. U tom smislu, razmatrano je da li i djelo pljačke, odnosno radnja oduzimanja novca, zlata i dragocjenosti od putnika u autobusu u kojem je bio pratilac, a koju je Vijeće našlo dokazanom u odnosu na optuženog Ljepoja Marinka, u konkretnom slučaju predstavlja i radnju progona.

461. Vijeće je krenulo od činjenice da samo gruba i flagrantna uskraćivanja temeljnih ljudskih prava mogu predstavljati zločine protiv čovječnosti, i da se samo takva kršenja mogu kvalifikovati progonom, ako osim ovih elemenata, sud utvrdi i da su izvršena sa diskriminatornom namjerom. Nesporno je da se pojedinac, a u ovom slučaju skupina ljudi, pljačkom uskraćuje u uživanju prava na imovinu. Nesporno je i da pravo na imovinu ne uživa toliki stepen zaštite kao što ga uživa pravo na život, slobodu, i sl.

462. Međutim, Vijeće se vodilo praksom da pojedinačne krivične radnje možda ne moraju zadovoljiti ovaj standard ukoliko se krivično djelo posmatra izolovano, ali da se u pogledu krivičnog djela progona, krivične radnje moraju posmatrati u cjelini i zajedno moraju zadovoljiti ovaj standard.³⁶² Vijeće je utvrdilo da je pljačkanje stanovništva u konvoju učinjeno na naročito grub način žrtve su napuštale svoja prebivališta i odlazile u nepoznato, okolnosti pod kojima se sve dešavalo zasigurno su uzrokovale da su oni, kao putnici u vozilima, osjećali veliki strah i neizvjesnost za svoju sudbinu i sudbinu svojih najbližih, a jedina imovina koju su imali bilo je ono što su sa sobom u tom trenutku posjedovali. Svih ovih okolnosti bili su svjesni oni koji su im ovu imovinu oduzimali, među kojima i optuženi Ljepoja Marinko. U većini transportnih vozila civilima je zapriječeno da daju sve što imaju kod sebe i to uz razne teške prijetnje.

463. Imajući u vidu navedeno, Vijeće je krivične radnje pljačke koju je poduzeo optuženi Ljepoja Marinko, a koje su sankcionisane odredbom člana 173. stav 1. tačka f. KZ BiH, cijenilo u okviru svih okolnosti pod kojima je pljačka počinjena, ali ih je takođe posmatralo i u cjelini sa krivičnim djelom ubistva muškaraca koje je kasnije uslijedilo, te izvelo nesumnjiv zaključak kako u konkretnom slučaju pljačkanje stanovništva u konvoju zadovoljava sve elemente prema kojima se i ono može kvalifikovati djelom progona na vjerskoj i etničkoj osnovi, odnosno da se radi o namjernom i teškom uskraćivanju osnovnih ljudskih prava zbog pripadnosti zajednici ljudi.

(a) utvrđeno činjenično stanje

³⁶² Presuda Apelacionog vijeća u predmetu Bundalo i dr. broj: X-KRŽ-07/419 od 28.01.2011. godine.

464. Ocjenom provedenih dokaza Vijeće je van razumne sumnje utvrdilo da su prilikom kretanja konvoja prema Vlašiću, naoružani pratioci konvoja od civila u konvoju oduzimali novac i dragocjenosti.

465. Navedeno su potvrdili brojni svjedoci saslušani na glavnom pretresu, pa tako svjedok KO-7 koji je krenuo iz Tukova u prvom autobusu u koloni navodi da ih do Skender Vakufa nije niko uznemiravao, a nakon što su prošli taj dio puta, pratilac koji je bio u njegovom autobusu i koji je imao crvenu beretku na glavi, a za kojeg su mu saputnici rekli da se zove Marčeta, odredio civila Horozović Bubu da uzme kesu, pokupi pare i zlato i da mu vrati kesu, što je on i učinio. Pratilac ih je upozorio da slučajno ništa ne sakrivaju jer se i njima može dogoditi ono što se desilo u prošlom konvoju, kada je jedna majka kod malog djeteta sakrila novac i zlato, pa kad su to vidjeli Šešeljevci i Arkanovci da su joj malo dijete u rukama zaklali.³⁶³ Ovo potvrđuje i svjedok KO-10 koji navodi da su pljačke u njegovom autobusu počele nakon Skender Vakufa i da im je pratilac rekao da su tu i Arkanovci i Šešeljevci, pa da im ne bi klali djecu da im daju sve što imaju.³⁶⁴

466. Svjedok KO-8 nije poznavao naoružanog pratioca u kamionu u kojem se vozio prema Vlašiću, ali je prepoznao pratioca u kamionu koji se kretao u koloni iza njegovog, i navodi da je to bio Babić Zoran. Ovaj svjedok navodi kako su nakon prolaska kroz Kozarac počela zaustavljanja, ulazanje u vozila i traženje novca i nakita, na način da bi pratioci predali putnicima kesu i rekli im da ako kesu ne napune sa novcem i zlatom da će nekog iz kamiona ubiti. Ovakva situacija ponovila se najmanje tri puta tokom kretanja konvoja.³⁶⁵

467. Svjedok KO-11 bio je u kamionu koji se kretao zadnji u koloni, te navodi da je prilikom prvog zastoja kolone u Kozarcu, Darko Mrđa ubacio u njihov kamion kesu. Prvo su traženi novci, a onda je prilikom svakog narednog zaustavljanja tražen nakit, satovi, zlato, devize itd. Ove navode potvrđuju i svjedoci KO-12, koji navodi da je Mrđa udario prvog civila koji je sjedio do ulaza i dao mu kesu koju mora napuniti, te je zaprijetio da će ga u suprotnom ubiti, a prijetio je i djeci i ženama da ako kod nekog nešto nađe „da mu nema glave“³⁶⁶, kao i svjedok Đurđević Milovan, vozač kamiona u kojem je pratilac bio Darko Mrđa, koji je potvrdio da je ovaj imao kesu u kojoj je bio nakit.³⁶⁷

468. Svjedok Kadić Suvad navodi da je, po naredbi pratioca, bio prisiljen oduzimati novac od civila u kamionu. Navodi da mu je na prvom zaustavljanju naoružan vojnik rekao da izađe iz kamiona. Kasnije je čuo da je ime tog vojnika

³⁶³ Transkript sa pretresa 21.09.2010. godine, strana 14

³⁶⁴ Transkript sa pretresa od 30.09.2010.godine, strana 18

³⁶⁵ Transkript sa pretresa od 21.09.2010.godine, strana 17 i 23

³⁶⁶ Transkript sa pretresa od 30.09.2010.godine, strana 53, i transkript sa pretresa od 15.06.2010.godine, strana 17

³⁶⁷ Transkript sa pretresa od 08.06.2011.godine, strana 30

Željko iz Tukova. Vojnik mu je rekao da do drugog zaustavljanja mora sakupiti pet hiljada maraka od ljudi koji su bili u kamionu. Kada je ušao nazad u kamion, on je kesu dao svjedokinji B i rekao joj da će radije biti ubijen nego da tuđe pare uzima. To se ponovilo tri puta, a treći put nije bilo sakupljeno dovoljno novca, te se vojnik obratio svima u kamionu i rekao: *'zaklat ću dijete pred vama i sve ću vas pobiti ako mi do sjedećeg stajanja ne sakupite pethijada maraka..'*³⁶⁸ Njegov iskaz potvrđuje i svjedokinja B koja je bila u istom kamionu i koja je poznavala pratioca u njenom kamionu - Željka Stojnića jer je bio njen komšija.³⁶⁹ Stojnić Željko je naveo da mu je na prvoj pauzi prišao Paraš Miroslav i dao mu kesu, te rekao mu da izvede jednog putnika iz kamiona i naredi mu da u kesu prikupi sve vrijednosti i dragocjenosti od putnika, što je on morao učiniti jer je Paraš bio autoritet kojem se nije mogao suprotstaviti niti mu proturječiti. Na sljedećoj pauzi Paraš je tražio da se pozove taj momak koji je i sišao sa kamiona i dao kesu Paraš Miroslavu, koji je, nakon što je vidio da mu to nije dovoljno, počeo da se dere na njega da je nesposoban, nakon čega su ga Paraš i Mrđa uhvatili, prislonili mu pištolj na glavu i prijetili da će ga ubiti ako ne pokupi sve dragocjenosti od putnika³⁷⁰

469. Suvozač u jednom od kamiona, Gnjatović Luka, navodi da je na zaustavljanju kod Omarske policajac iz njegovog kamiona nestao, kolona je krenula i kada je ponovo zaustavljena policajac se vratio u njegov kamion sa kesom para, zlata, prstenja i satova. Saglasno i vozač u istom kamionu, Vitimir Lakić, potvrđuje da je policajac koji je pratio kamion u jednom momentu nestao i da je vjerovatno nastavio drugim prevoznim sredstvom, nakon čega se vratio u ovaj kamion sa zlatninom i novcem, i rekao da im to treba za novo naoružanje i uniforme.³⁷¹ Policajac im se pri ulasku u kamion predstavio kao Gordan, odnosno Buzdovan, i rekao *"...majstore, što vidiš, nisi vidio, što čuješ, nisi čuo..."*, vijeće je dovodeći u vezu iskaze svjedoka utvrdio da se radilo o pripadniku interventnog voda Đurić Gordanu. Sam Đurić Gordan navodi da je prvo zaustavljanje kolone vozila bilo poslije Banja Luke. Kada je on izašao iz kamiona u kojem je bio pratilac, Paraš mu je dao vrećicu i rekao mu da opljačka, odnosno, da pokupi dragocjenosti od putnika u šleperu. Đurić je kesicu dao nekom momku na kamionu i rekao mu da pokupi dragocjenosti, a u tom je trenutku kolona krenula dalje, pa kako ne bi trčao za svojim kamionom on je ušao u sljedeći kamion, u kojem je pratilac bio Zec Željko. U tom se kamionu vozio do sljedećeg stajanja kada je od civila iz "svog" kamiona preuzeo kesu, predao je Paraš Miroslavu i ušao u kabinu.³⁷²

³⁶⁸ Transkript sa pretresa 23.07.2010.godine, strana 10 i 11

³⁶⁹ Transkript sa pretresa 01.07.2010.godine, strana 9 i 10

³⁷⁰ Transkript sa pretresa od 17.03.2011.godine, strana 15

³⁷¹ Transkript sa pretresa 29.06.2010.godine, strana 10 i 38

³⁷² Transkript sa pretresa 17.12.2009.godine, strana 12 i 13

470. Svjedok KO-15 navodi da ga je na prvoj pauzi, stražar koji je obezbjeđivao autobus pozvao po prezimenu, i obratio mu se naredjenjem da od ljudi koji se nalaze u autobusu pokupi sve vrijednosne stvari koje su posjedovali sa sobom.³⁷³

471. Svjedok Damir Ivanković, pripadnik interventnog voda, navodi da je na jednom zaustavljanju rečeno da se poslije Karanovca ubace kese u kamion, što je on i učinio, te da su na mjestu odvajanja civila predali kesu u kojoj je bilo je sasvim malo novca. Nakon toga je *“Dado poludio i u tčj huji je okrenuo kačket i počeo da proziva pcjedine jude iz kamiona”*.³⁷⁴

472. Svjedok K1 koji je zajedno sa pripadnikom voda Četić Ljubišom bio u pratnji jednog od kamiona u konvoju naveo je da nije izlazio iz kamiona, ali da je izlazio Četić koji je stao na zadnji dio karoserije i uzeo kesu od civila. U jednom momentu mu je vozač kamiona rekao da pogleda šta mu kolega radi, pa kada je izašao iz kamiona vidio je da Četić trpa nešto u donji dio hlača i bočne džepove.³⁷⁵

473. Svjedok Džaferagić Enes je naveo da je poslije Kozarca, naoružano lice u maskirnoj uniformi, koji se predstavio nadimkom koji koincidira sa imenom zaštićenog svjedoka KA-1, rekao dvojici mladića da skupe pare i zlato, te da će svi biti pregledani na Vlašiću i ubijeni, ukoliko se kod nekoga nađu dragocjenosti koje nisu predate.³⁷⁶ KA-1 je potvrdio da je od putnika oduzeo novac, te da je sve skupljeno u jednu kesu koju je stavio u sanduk kod vozača.³⁷⁷

474. Navedenim svjedocima sud je poklonio vjeru jer su isti jasni, uvjerljivi i međusobno saglasni, a nisu osporeni dokazima odbrane.

(b) Učešće, znanje i namjera optuženih

475. Da bi mogla utvrditi krivična odgovornost optuženih Zečevića, Kneževića i Ljepoje za progon pljačkom, Vijeće je moralo utvrditi konkretne radnje koje su poduzeli, odnosno da li su i na koji način značajno doprinijeli izvršenju pljačke kao jednom od ciljeva udruženog zločinačkog poduhvata, a kako im je to optužnicom stavljeno na teret.

476. U odnosu na optužene Zečevića i Kneževića, činjenični opis optužnice, pa tako ni provedeni dokazi, nisu ukazivali na koji su način oni učestvovali ili značajno, ili na odlučujući način doprinijeli pljački. Kao što je već navedeno, Vijeće je na

³⁷³ Transkript sa pretresa 20.11.2009.godine, strana 37

³⁷⁴ Transkript sa pretresa 02.12.2009.godine, strana 21 i transkript sa pretresa 16.12.2009.godine strana 14

³⁷⁵ Transkript sa pretresa 25.02.2010.godine, strana 25

³⁷⁶ Transkript sa pretresa od 08.06.2011.godine, vidi rješenje o određivanju zaštitnih mjera od 24.12.2009.godine

³⁷⁷ Transkript sa pretresa od 18.02.2010.godine strana 21

osnovu provedenih dokaza utvrdilo da se pljačka vršila po već uhodanom obrascu, ali bez obzira na to, Vijeće, samo na osnovu te činjenice, a bez čvrstih dokaza o radnjama, odnosno značajnom doprinosu optuženih Zečevića i Kneževića nije moglo prihvatiti pravnu kvalifikaciju iz optužnice, te im utvrditi krivičnu odgovornost za pljačku.

477. Naime, Vijeće je analizom dokaza van razumne sumnje utvrdio da su Zečević i Knežević 21. avgusta bili u pratnji konvoja, međutim, nije se moglo sa sigurnošću utvrditi u kojem su se prevoznom sredstvu oni nalazili do mjesta razdvajanja, odnosno da li su bili u autobusu ili kamionu, ili u kombiju interventnog voda koji takođe vide neki svjedoci u toku kretanja konvoja. Samim tim, Vijeće nije moglo utvrditi da li su oni bili pratioci u vozilima u kojim se desila pljačka. Pored toga svjedoci koji su svjedočili o pljački nisu identifikovali optužene Zečevića ili Kneževića u bilo kojem svojstvu kao učesnike pljačke.

478. Za razliku od njih optuženi Ljepoja Marinko je i sam prilikom davanja iskaza u svojstvu osumnjičenog naveo da je u pljački učestvovao. Naime, on navodi da je pripadnicima voda već prilikom pratnje prvog konvoja rečeno da od ljudi koje prate u konvoju moraju oduzimati novac i dragocjenosti, koje su poslije oduzimanja predavali Paraš Miroslavu. Tako je bilo i prilikom pratnje trećeg konvoja, 21. avgusta, kada mu je na dionici puta prije Banja Luke, prilikom zaustavljanja, Paraš Miroslav donio kesu, te je od putnika oduzeo novac i zlato, i sve predao Parašu na sljedećem zaustavljanju u Kneževu odnosno Skender Vakufu.³⁷⁸

479. Imajući u vidu navedene iskaze svjedoka Vijeće je samo u odnosu na optuženog Ljepoja Marinka utvrdilo da je učestvovao u pljačkanju civila. Kada se iskazi naprijed navedenih svjedoka kojima je Vijeće poklonio vjeru, a koji su svjedočili o pljački u konvoju, dovedu u vezu sa ovim priznanjem optuženog Ljepoje, Vijeće nalazi da je van razumne sumnje dokazano da je Ljepoja Marinko poduzeo radnju oduzimanja novca i dragocjenosti od civila iz konvoja.

480. Bez obzira što su pojedini svjedoci, čije iskaze sud prihvata, svjedočili da su pojedini pratioci pljačkanje vršili uz razne teške prijetnje, Vijeće nije moglo izvesti pouzdan zaključak da je i optuženi Ljepoja Marinko prilikom oduzimanja novca i dragocjenosti postupao na takav način, pa je stoga, iz činjeničnog opisa optužnice izostavljen dio u kome se navodi da su novac, zlato i druge dragocjenosti optuženi "oduzimali ponekad i uz razne teške prijetnje".

481. Vezano za pljačkanje civila, utvrđeno je da je ista izdata prije kretanja iz Prijedora od strane ali Vijeće nije moglo na osnovu ponuđenih dokaza zaključiti da je, kako se to navodi optužnicom, naredbu pripadnicima voda prenio optuženi Čivčić Petar, a što je obrazloženo u osobađajućem dijelu presude.

³⁷⁸ **T-140-a-** zapisnik o ispitivanju osumnjičenog od 14.09.2009.godine, strana 9-10

482. Da je naredba za pljačku civila u konvoju bila izdata prije polaska konvoja proizilazi iz iskaza svjedoka K3 koji kaže da je od strane Paraša izdata direktiva da se od ljudi koji budu u autobusima oduzmu vrijedne stvari, novac, nakit, sve prikupi i odvoji.³⁷⁹ Saslušan u svojstvu svjedoka Ivanković Damir je izjavio da su upute da se radi kao što je bilo „uobičajeno“ prilikom kretanja pripadnika voda iz SJB Prijedor izdali Janković Dušan ili Čađo Milutin.³⁸⁰ Kako je već navedeno, praksa pljačkanja bila je uspostavljena već ranije, tako da je to bila redovna pojava i u konvojima koji su Prijedor napuštali prije ovog. Imajući u vidu navedeno, sud nalazi da je Ljepoja Marinko, koji je i poduzimao radnje pljačkanja civila u konvoju, iste poduzimao upravo sa znanjem i namjerom o protupravnom oduzimanju tuđe imovine, bez obzira što je kese sa oduzetim novcem i dragocjenostima kasnije predao Paraš Miroslavu.

D. KVALIFIKACIJE I DJELOVI OPTUŽNICE KOJI NISU PRIHVAĆENI

483. Kako je već navedeno u presudi, Vijeće je iz činjeničnog supstrata optužnice izostavljalo pojedine dijelove činjeničnog opisa, usklađujući ga sa utvrđenim činjeničnim stanjem. Takođe su izostavljeni dijelovi činjeničnog opisa koji su se odnosili na kvalifikacije prisilnog preseljenja, nečovječnog postupanja i nezakonitog zatvaranja obzirom da Vijeće nije našlo dokazanim odgovornost optuženih za te radnje, a što je obrazloženo u nastavku presude. Izostavljen je i dio činjeničnog opisa kojim je odgovornost optuženih opisivana kroz udruženi zločinački poduhvat, a obzirom da je Vijeće optužene oglasilo krivim kao saizvršioce. Obzirom da izostavljeni dijelovi optužnice ne čine zasebno krivično djelo (nego se sve odnose na progon kao djelo u osnovi zločina protiv čovječnosti), te budući da ni udruženi zločinački poduhvat ne predstavlja zasebno krivično djelo nego način izvršenja djela, to nije bilo potrebe za donošenjem oslobađajuće presude za one dijelove iz optužnice koji su izostavljeni u izreci presude. Vijeće se rukovalo stavom da su intervencije suda u činjeničnom opisu djela dozvoljene ako su usmjerene na preciznije određenje djela. Pri tome je vodilo računa da se optužba ne prekorači, odnosno da optuženi ne dođe u težu procesnu situaciju koja obuhvata težu kvalifikaciju po optuženog. Činjenični opis djela je usklađen sa utvrđenim činjeničnim stanjem, pravna kvalifikacija djela nije teža, a izostavljeni dijelovi optužnice nisu doveli optužene u teži procesno-materijalni položaj.

1. progon prisilnim preseljenjem

484. vijeće nije prihvatio kvalifikaciju tužilaštva, odnosno nije našao da je tužilaštvo dokazalo učešće optuženih, niti da je dokazalo njihov svjestan, voljan i značajan doprinos udruženom zločinačkom poduhvatu za druge radnje koje su im optužnicom

³⁷⁹ Transkript sa pretresa od 04.02.2010.godine strana 16

³⁸⁰ T-2- zapisnik o saslušanju svjedoka broj KTA –RZ-120/09 od 16.06.2009.godine

stavljene na teret- i to: prisilno preseljenje stanovništva, zatvaranje u transportna vozila i nečovječno postupanje.

485. Razmatrajući navode optužnice kojim se optuženi terete da su progon izvršili i prisilnim preseljenjem, Vijeće je krenulo od zakonske definicije prema kojoj je deportacija ili prisilno preseljenje stanovništva zapravo prisilno iseljenje osoba sa teritorije na kojoj su zakonito prisutne, protjerivanjem ili drugim mjerama prisile, bez osnova dopuštenih po međunarodnom pravu.

486. Odbrana je u završnoj riječi isticala odlazak civila konvojem 21.avgusta 1992.godine nije predstavljao prisilno preseljenje, te da tužilac nije dokazivao, ni dokazao, da je postojalo prisilno preseljenje jer nije bilo naredbe za preseljenje. Odbrana je istakla da je nesporno da preseljenje nije bilo dobrovoljno, nego je bilo uslovljeno prisutnim strahom, ali to istovremeno ne znači da je bilo i prisilno.

487. Suprotno tome, Vijeće nalazi nespornim da je stanovništvo koje je konvojem napuštalo općinu Prijedor, a pogotovo zatvorenici koji su konvojem izlazili iz logora Trnopolje, zapravo *protjerano* sa teritorije na kojoj su bili zakonito prisutni, i da za takvo protjerivanje nije bilo osnova dopuštenog po međunarodnom pravu.

488. U praksi je uslov prisilnog raseljavanja tumačen tako da se odnosi ne samo na djela fizičkog nasilja nego i na svaki oblik prisile.³⁸¹

489. Kako su mnogobrojni svjedoci istakli oni nisu imali stvarnog izbora da li da ostanu u Prijedoru ili da odu, i to se sasvim jasno vidi iz njihovih svjedočenja kada kažu: „ .. *odlučili smo da je najpametnije da napustimo Prijedor pošto smo prošli Keraterm i pošto nam je bilo jasno da nam nije obezbjeđena sigurnost za naše živote ...*“, ili „*stvorili su takvu situaciju da smo mi svi željeli da odemo jer je mogao svako, svaki srbini, bilo ko je mogao doći kući i pobjeći vas ..*“ Njihova imovina i kuće su uništene, i u najkraćem, kako je to rekao svjedok Ivanković „...*ne im bilo života tu...*“ .

490. Svjedok Džaferagić Enes je atmosferu u kojoj su civili napuštali Prijedor 21.avgusta opisao na sljedeći način:

“....Hambarine su bile okupirane i narod je sišao u drugo selo Bišćane i selo Sredice...i onda je i tu bila frka i onda su sa tih svih sela oni stjerani tu, javljeno je na radiju...tu je bilo masa ljudi, žena, djece, starih, mladih...narod je jedne dtuge gurao u kamione i autobuse...nije bilo nikakvog reda ni prozivke nego ko upadne...narod se toliko uplašio

³⁸¹ Prvostepena presuda u predmetu Krnojelac, paragraf 475; prvostepena presuda u predmetu Krstić, paragraf 529, prvostepena presuda u predmetu Kunarac i dr, paragraf 542, prvostepena presuda u predmetu Stakić, paragraf 682

da je to jedan preko drugog ulazilo u autobuse i kamione...samo je cilj bio narodu da ih što više upadne i da bježe...".³⁸²

491. Na upit branioca, da li mu je neko rekao da treba da napusti Prijedor konvojem ili je on to sam odlučio, svjedok KO-10 odgovara da je situacija bila takva da im nije morao niko ništa reći, jer im je sve već bilo rečeno samim zatvaranjem u logore, premlaćivanjima, ubijanjima, te bi i sad ostavio sve što ima kad bi se našao u takvoj situaciji :

‘stvorili su takvu situaciju da smo mi svi željeli da odemo jer je mogao svako, svaki srbin, bilo ko je mogao doći kući i poubijati vas
..³⁸³

492. Svjedok Ivanković Damir opisao je da je dolaskom u Tukove 21.08.1992.godine vidio da ljudi silaze iz okolnih mjesta, sa brda Biščani, Rakovčani, kao i da dolaze iz centra grada i preko mosta koji ide prema Sanskom Mostu. Dan ranije je na *radio Prijedor* oglašeno da ide najveći konvoj do tada, a na poseban upit odgovara da se ljudi iseljavaju radi bezbjednosti, jer su tako osjećali, a neki od njih i nisu htjeli da idu, ali im je savjetovano i „*vijeli su i sami da im tu nema života*“.³⁸⁴

493. Svjedok KO-12 koji je tokom izvjesnog vremenskog perioda bio zatočen u logorima Keraterm i Trnopolje navodi kako nije bila velika razlika biti u logoru ili biti kod kuće u to vrijeme u Prijedoru, jer je u svakom trenutku mogao neko doći da ga ubije, maltretira, tako da nikakva sigurnost nije bila ni kod kuće, pa se interesirao kako da se ubaci u prvi konvoj koji ide i da napusti Prijedor.³⁸⁵

494. Imajući u vidu ove okolnosti, irelevantno je da li je u konkretnom slučaju, kako to pogrešno nalazi odbrana, postojala *naredba za presele, jer, je*. Ona možda nije postojala u fizičkom smislu, ali je svim gore opisanim radnjama (opisanim kod opšteg elementa djela) Bošnjacima i Hrvatima, stavljeno do znanja da treba da se presele sa teritorije općine Prijedor, te nema mjesta drugom zaključku osim da je njihovo preseljenje bilo prisilno, odnosno da su oni protjerani sa teritorije na kojoj su do tada živjeli. Do takvog je zaključka došlo i pretresno Vijeće MKSJ u premetu *Stakić* našavši da je “atmosfera u opštini Prijedor tokom perioda na koji se odnosi optužnica bila tako puna prisile da se ne može smatrati da su osobe koje su napustile opštinu dobrovoljno odlučile da se odreknu svojih domova.”³⁸⁶

495. Nadalje, odbrana je tvrdila da su konvoji bili humanitarnog karaktera i da su organizovani od strane Crvenog krsta. Na ove okolnosti odbrana je saslušala svjedoke Gavrilović Milana, Kečan Radovana i Kos Bogoljuba, koji su tvrdili da je sve

³⁸² Transkript sa pretresa od 08.06.2011.godine strana 8 i 11

³⁸³ Transkript sa pretresa od 30.09.2010.godine , strana 35

³⁸⁴ Transkript sa pretresa od 31.03.2011.godine, strana 15 i 16

³⁸⁵ Transkript sa pretresa od 15.06.2010.godine, strana 9

³⁸⁶ Prvostepena presuda MKSJ u predmetu *Stakić*, paragraf 706

konvoje iz Prijedora organizovao Crveni krst koji je i podnosio zahtjeve policiji. Interventni vod je imao bezbjedonosnu ulogu, a trasu puta organizovao je komandir za saobraćaj Prpoš Đuro koji je i izdavao nalog saobraćajnim policajcima koji su činili patrolu.³⁸⁷ Nadalje, svjedok Prpoš Đuro je izjavio da je Crveni Krst dan prije polaska konvoja obično slao zahtjev da saobraćajna kontrola ide ispred konvoja, i da je patrola koja bi išla ispred konvoja imala patrolni nalog, te da im je Crveni krst na ime naknade davao gorivo. Odbrana je uložila i materijalni dokaz –izvještaj o radu opštinske organizacije Crvenog krsta u kojem je na strani sedam navedeno da organizacija trenutno ima najobimniji posao oko zbrinjavanja izbjeglica, te oko organizacije konvoja i praćenja istih iz AR Krajina.³⁸⁸ Nije sporna činjenica da je i Crveni Krst, na određeni način pomagao u realizaciji odlazaka konvoja sa civilnim stanovništvom, međutim, provedni dokazi ne ukazuju da su oni bili organizatori konvoja kojim je stanovništvo iseljavano sa područja opštine Prijedor.

496. U svakom slučaju Vijeće napominje da u vezi s naknadnom pravnom procjenom ponašanja neke od zaraćenih strana, pomoć humanitarnih organizacija nije faktor koji raseljavanje čini zakonitim.³⁸⁹

497. Pored toga, Vijeće je utvrdilo da je ovaj konvoj, kao i raniji konvoji kojima je stanovništvo odlazilo iz Prijedora, organiziran od strane Kriznog štaba opštine Prijedor. Do ovakvog zaključka vijeće je došlo između ostalog i na osnovu činjenice da načelnik SJB Prijedor Simo Drljača, kao predstavnik policije u Kriznom štabu opštine Prijedor, o realizaciji aktivnosti radnika milicije u praćenju i obezbjeđivanju konvoja obavještava direktno Krizni štab, te u jednom od svojih izvještaja navodi da su radnici milicije učestvovali u praćenju i obezbjeđivanju više konvoja kojima su lica iz sabirnih centara „Keraterm“, „Omarska“ i „Trnopolje“ prevožena u pravcu Skender Vakufa, Bugojna, Karlovca i Gradiške.³⁹⁰

498. Dakle, Vijeće nalazi da je iseljavanje stanovništva sa područja opštine Prijedor bilo prisilno. Međutim, Vijeće se i u ovom slučaju suočilo sa nedostatkom dokaza u pravcu utvrđivanja krivične odgovornosti upravo optuženih Zečevića, Kneževića i Ljepoje, za takvo prisilno preseljenje Bošnjaka. Naime, oni se optužnicom terete da su „učestvovali i pomagali u izvršenju cilja udruženog zločinačkog poduhvata, svojim učestvovanjem u sprovođenju konvoja i učestvovanjem i pomaganjem u organizaciji konvoja odnosno izvršenjem sprovođenja konvoja sa civilima, svjesno i značajno doprinosili izvršenju plana i cilja udruženog zločinačkog poduhvata izvršenja prinudnog preseljenja civila...“.

³⁸⁷ Gavrilović Milan, transkript sa pretresa od 14.07.2011.godine, Kečan Radovan, transkript sa pretresa od 02.06.2011.godine, Bogoljub Kos- transkript sa pretresa od 10.03.2011.godine strana 48

³⁸⁸ **O-III-23-** izvještaj o radu Opštinske organizacije Crvenog krsta Prijedor od 05.05. do 30.09.1992.godine

³⁸⁹ Par.683, presuda pretresnog vijeća MKSJ u predmetu Stakić- broj IT-97-24-T od 31.07.2003.godine

³⁹⁰ **T-115;**

499. Naime, krivična odgovornost za prisilno preseljenje koje je osmišljeno od vrha srpskih civilnih i vojnih vlasti u Prijedoru, koju pojedinci u tom užem "vrhu" vlasti zasigurno snose, i za koju su neki od njih i osuđeni (npr. Milomir Stakić, predsjednik kriznog štaba), ne može se naprosto "protegnuti" sve do najnižeg nivoa vojnika ili policajaca kojima je od strane nadređenog izdata naredba za pratnju konvoja kao redovni zadatak koji su već nekoliko puta obavljali, iz kog razloga ih Vijeće ne nalazi odgovornim kao učesnike udruženog zločinačkog poduhvata sa ciljem prinudnog preseljenja stanovništva.

500. Vijeće je van svake sumnje utvrdio da su optuženi Zečević, Knežević i Ljepoja pratili odnosno da su učestvovali u sprovođenju konvoja 21.avgusta 1992.godine, međutim, naređenje za pratnju konvoja, iz perspektive policajca interventnog voda, ne sadrži elemente koji bi ukazivali da je on znao i morao biti svjestan da izvršavanjem takve naredbe doprinosi prisilnom preseljenju stanovništva i da je upravo on, svojim učešćem u pratnji konvoja, i želio takvu posljedicu da ostvari. Za razliku od naredbe za ubistva, ili pljačku, koja je po svojoj prirodi očigledno protipravna, naredba za pratnju konvoja kojim se stanovništvo iseljava iz određene regije, ne sadrži takvu kriminalnu količinu da bi policajac na redovnom obavljanju zadataka bio svjestan da je dužan istu da odbije kao protipravnu.

501. Tako i vještak Bajagić Mladen, odgovarajući na pitanje na glavnom pretresu odgovara: *"...to je posebno pitalo je šta su ljudi znali šta je legalno, a šta nelegalno...i odbiti naređenje neposrednom starješini značilo bi da bi ste izgubili posao...posebno u ratnim uslovima."*³⁹¹

502. Nadalje, Vijeće nije našlo dokazanim ni navode optužnice da su optuženi „učestvovanjem i pomaganjem u *organizaciji* konvoja, svjesno i značajno doprinosili izvršenju plana i cilja udruženog zločinačkog poduhvata prinudnog preseljenja...“.

503. Kako je već navedeno konvoj je organizirao Krizni štab Opštine Prijedor, čiji članovi nisu bili optuženi, niti su na glavnom pretresu provedeni bilo kakvi dokazi da su oni poduzimali radnje kojima su organizovali ili pomagali, odnosno značajno doprinosili organizaciji samog konvoja, pa imajući u vidu sve navedeno Vijeće nije prihvatilo navode optužnice prema kojima su optuženi, samim učestvovanjem u pratnji konvoja, vršili progon prisilnim preseljenjem stanovništva.

2. progon protivpravnim zatvaranjem

504. Razmatrajući navode o protivpravnom zatvaranju civila u transportna vozila u konvoju Vijeće je krenulo od definicije prema kojoj je zatvaranje ili drugo teško

³⁹¹ Transkript sa pretresa od 08.09.2011.godine strana 27

oduzimanje slobode ono zatvaranje koje je suprotno osnovnim pravilima međunarodnog prava.

505. Analizirajući činjenični opis optužnice Vijeće je primjetilo da u pogledu opisa ove inkriminacije optužnica sadrži jedino sljedeću rečenicu "*....sa namjerom i znajući da su civili...nagurani i nezakonito zatvoreni u vozilima u konvcju...od civila oduzimali novac, zlato*". Evidentno je da iz ovakvog opisa ne proizilaze bilo kakve radnje optuženih kojima oni doprinose protivpravnom zatvaranju civila, odnosno da je u činjeničnom opisu navedeno samo da su *civili nezakonito zatvoreni*, što predstavlja parafraziranje zakonskog teksta. Tužilaštvo tokom postupka, pa ni u završnim riječima čak nije ni obrazložilo tvrdnju da su civili u konvoju bili nezakonito zatvoreni, niti je obrazložilo na temelju kojih dokaza bi se mogao izvesti ovakav zaključak.

506. Tako recimo na upit tužioca svjedoku KO-10 ko ih je sprječavao u namjeri da izađu iz autobusa svjedok navodi "*...mi tu namjeru nismo ni imali da iziđemo...sve i da smo mogli sumnjam da bi neko izašao...*".³⁹²

507. Razmotrivši okolnosti koje su bile prisutne za vrijeme ukrcavanja civila u transportna vozila, i okolnosti pod kojima se konvoj kretao prema Travniku, a koje proizilaze iz iskaza saslušanih svjedoka, Vijeće, suprotno navodima optužnice, ne nalazi dokazanim da su civili u konvoju bili protuzakonito zatvoreni, pa stoga nije moglo ni razmatrati navodni doprinos optuženih, i nije prihvatilo navode optužnice da su optuženi počinili progon nezakonitim zatvaranjem civila.

3. progon drugim nečovječnim djelima

508. Druga nečovječna djela su djela učinjena u namjeri nanošenja velike patnje ili ozbiljne fizičke ili psihičke povrede ili narušenja zdravlja.

509. U optužnici se navodi da da je među civilima u konvoju bio i veliki broj male djece, žena i starih osoba koji su bili nagurani u vozilima pod ceradama koja su se satima sporo kretala po velikoj vrućini, bez dovoljno prostora, vazduha, vode i hrane i mogućnosti da obave fiziološke potrebe i da pratioci nisu poduzimali ništa da se takvo stanje promijeni, nego su ih pljačkali uz razne teške prijetnje, pa je tako Stojnić Željko izveo jednog civila iz vozila i prislonio mu pištolj na glavu prijeteci da će ga ubiti i baciti malo dijete u kanjon čime su civilima, a naročito djeci nanosili velike patnje i ozbiljne psihičke povrede i narušenje zdravlja.

510. Nijednim provedenim dokazom tužilaštvo nije dokazivalo da su upravo pratioci pripadnici interventnog voda uključujući i optužene bili odgovorni za stanje i uslove pod kojima su civili prevoženi u konvoju, niti je učinilo bar vjerovatnim da su oni mogli poduzeti neke mjere, i ako jesu, koje bi to bile mjere koje bi uticale na to da

³⁹² Transkript sa pretresa od 30.09.2010.godine strana 19

se stanje u vozilima promjeni. Već iz same ovakve činjenične formulacije optužnice očigledno je da istoj nedostaje element *namjere*. Za dokazivanje ove kvalifikacije tužilaštvo bi moralo dokazati da takvo stanje u kojem su civili prevoženi nije bilo plodom sticaja okolnosti ili nemara onih koji su konvoj organizovali, već da su civili podvrgnuti takvim uslovima prevoženja upravo sa namjerom da im se na taj način nanese velike patnje ili ozbiljne fizičke ili psihičke povrede, odnosno narušenje zdravlja.

511. Optuženi Zečević, Knežević i Ljepoja nisu bili organizatori konvoja nego pratioci, čiji je zadatak bio starati se o sigurnosti, ali ne i o uslovima prevoženja putnika. Činjenica je da su provedeni dokazi kako su pojedini pratioci, među kojima i Stojnić Željko, uz razne teške prijetnje pljačkali civile koji su zbog toga trpili strah, kao i da su pojedini pratioci nečovječno postupali prema putnicima nanoseći im fizičke povrede, međutim, ovakvi navodi nisu uopće dokazivani u odnosu na optužene Kneževića, Zečevića i Ljepoja pa sud nije prihvatio kvalifikaciju iz optužnice prema kojoj su optuženi vršili progon i drugim nečovječnim djelima.

512. Kao i kod kvalifikacije za prisilno preseljenje, optuženi Zečević, Knežević i Ljepoja nisu se mogli smatrati odgovornim po osnovu učešća u udruženom zločinačkom poduhvatu za nečovječno postupanje, jer bi se, kako je već iskristalisano u sudskoj praksi "tako značajnim proširenjem odgovornosti na optuženog po osnovu udruženog zločinačkog poduhvata u potpunosti prekršili osnovni principi krivičnog prava."³⁹³

513. U skladu sa osnovnim načelom individualne krivice, optuženi je krivično odgovoran za djelo koje je on lično počinio. Međutim, on se ne može smatrati krivično odgovornim za ona krivična djela koja su počinjena prema zamisli najviših pretpostavljenih, ako nije dokazano da je tome on doprinijeo.³⁹⁴

E. ODMJERAVANJE KAZNE

514. Svrha kažnjavanja propisana je članom 2. KZ BiH koji propisuje da visina i raspon krivično pravne sankcije moraju biti „neophodni“ i „srazmjerni“ prirodi i jačini opasnosti za zaštićena dobra.

515. Kada se radi o zločinu protiv čovječnosti, jasno je da su priroda i jačina opasnosti izuzetno veliki, odnosno radi se o jednom od najtežih krivičnih djela propisanih Zakonom, za koje se može izreći kazna dugotrajnog zatvora.

³⁹³ Presuda Apelacionog vijeća Suda BiH u predmetu *Vuković I dr.* broj S1 1 K 006124 11 od 25.01.2012.godine

³⁹⁴ *ibid*

516. Prema članu 39. KZ BiH kazna mora izraziti i društvenu osudu djela koje su optuženi počinili. Navedeno je potvrđeno i brojnim međunarodnim dokumentima, a svi međunarodni pravni sistemi zabranjuju vršenje Zločina protiv čovječnosti i to u međunarodnom pravu predstavlja svojevrstan *Ius Cogens*, od kojeg nema odstupanja.

517. Prilikom odmjeravanja vrste i visine kazne optuženom, Vijeće je shodno članu 48. KZ BiH cijenilo sve okolnosti koje su od uticaja da kazna bude veća ili manja.

518. U tom smislu Vijeće je cijenilo da je djelo naročito teško obzirom da su žrtve izabrane na diskriminatorskoj osnovi te da su među ubijenim muškarcima bili članovi istih porodica, odnosno da su neke porodice ostale bez većine ili svih muških članova. U smrt su na naročito brutalan način, zajedno odvedeni članovi porodica, a oni koji su preživjeli prošli su kroz nezamislive patnje svjedočeći o strahotama koje su proživljavali oni sami, kao i njihovi najbliži i njihove komšije, koji su od zadobijenih povreda umirali u kanjonu tog 21. avgusta 1992. godine. Ove činjenice ukazuju na potrebu najstrožeg kažnjavanja izvršilaca ovog zločina.

519. Bosna i Hercegovina je prihvatila ukidanje smrtne kazne za sva krivična djela, što je u potpunosti u skladu sa poštivanjem osnovnih principa o zaštiti ljudskog života, ali sudjelovanje u ubistvu blizu dvije stotine bespomoćnih ljudi, na način kako su to optuženi učinili na Korićanskim stijenama, opravdano zahtjeva izricanje najteže kazne prema domaćem zakonu.

520. Niti jedna kazna ne može adekvatno odraziti težinu oduzimanja života ovolikog boja ljudi, duševnu bol nanesenu njihovim porodicama, ili još teži zločin koji je počinjen kada je takvo oduzimanje života počinjeno na diskriminatornoj osnovi.

521. Iako maksimalna kazna propisana zakonom može biti pravična u ovom predmetu, Vijeće smatra da, ma koliko da je ovaj zločin bio stravičan, postoje oni koji su počinili teža djela, kao što je krivično djelo genocida ili ubijanje još veće grupe ljudi, pa je Vijeće mišljenja da maksimalna kazna mora biti ostavljena za te zločine koji, mada kvalitativno nisu gnusniji, mogu kvantitativno prevazići čak i ovaj zločin, iz kog razloga kazna optuženima u ovom predmetu mora biti u tom smislu i odmjerena.

522. U konkretnom slučaju, Vijeće se kretalo u okviru opšteg minimuma i maksimuma predviđenog odredbom člana 172. KZ BiH, koji za ovo krivično djelo predviđa kaznu od najmanje 10 godina ili kaznu dugotrajnog zatvora zatvor u trajanju od 45 godina.

523. Prilikom odmjeravanja kazne Vijeće je imalo u vidu da optuženi Zečević Saša, Knežević Radoslav i Ljepoja Marinko, nisu organizatori zločina i kreatori monstruoznog plana izdvajanja muškaraca i njihovog ubijanja na litici kanjona. Međutim, nakon što su saznali sa kojim se ciljem muškarci izdvajaju iz konvoja, oni ni u jednom trenutku nisu izrazili svoje neslaganje sa onim što se dešava, nego su nastavili poduzimati radnje kojima učestvuju odnosno odlučujuće doprinose ostvarenju tako strašnog zločina. Da nije bilo njihovog doprinosa i doprinosa ostalih

saizvršilaca, oni koji su osmislili plan i izdali naređenje za ubistvo muškaraca, ostali bi usamljeni u svojoj namjeri i plan za egzekuciju muškaraca Bošnjaka ne bi mogao ni biti sproveden.

524. U svakom slučaju, Vijeće je prilikom odmjeravanja kazne cijenilo sve okolnosti na strani optuženih koje mogu uticati na visinu izrečene kazne.

525. U odnosu na optužene Kneževića i Zečevića, Vijeće je cijenilo činjenicu da su oni bili pripadnici aktivnog sastava policije i koji su kao takvi, naročito dužni raditi u korist građana i zaštite njihovih života i sigurnosti, i od kojih se zaštita očekuje ne samo u mirnodopskim nego pogotovo u ratnim uslovima. Kao što je naveo i vještak Bajagić, u bilo kojoj svjetskoj policiji, policajac je dužan da reaguje na bilo kakvo kršenje zakona ili na bilo kakvu situaciju gdje se vrši krivično djelo, bez obzira da li je to u radno vrijeme policajca ili ne.³⁹⁵ Međutim, umjesto da ih zaštite oni su odlučili da će i sami učestvovati u tako teškom zločinu u kojem je živote izgubilo oko dvijestotine ljudi.

526. Osim navedenog, u odnosu na optuženog Zečevića i Kneževića, cijenilo činjenicu da su u vrijeme izvršenja krivičnog djela imali dvedesetijednu odnosno dvadesetdvije godine života, a u odnosu na optuženog Kneževića Vijeće je imalo u vidu da je isti već kažnjavan iza krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva.

527. Optuženi Ljepoja bio je pripadnik rezervnog sastava policije čiji pripadnici ne polažu zakletvu niti uobičajeno prolaze kroz specijalizirane obuke osim odsluženja redovnog vojnog roka u tadašnjoj JNA.³⁹⁶ Međutim, u odnosu na njega dodatna inkriminacija za koju je osuđen bilo je i pljačkanje stanovništva u konvoju.

528. Imajući u vidu navedeno, Vijeće je svim optuženim izreklo kazne zatvora u trajanju od po 23 godine nalazeći da je ista srazmjerna težini počinjenog djela i ličnim svojstvima optuženih, te da će se ovim kaznama ispuniti svrha kažnjavanja.

529. Lične okolnosti kao što su činjenice da su sada porodični i da imaju malodobnu djecu, kao i činjenica da su neki svjedoci bošnjačke nacionalnosti svjedočili o tome kako im je Zečević Saša pomogao u ratnim uslovima, cijenjene su u zanemarivom obimu imajući u vidu masovnost i težinu zločina za koji su oglašeni krivim.

V. NALAZI SUDA – OSLOBAĐAJUĆI DIO PRESUDE

³⁹⁵ Transkript sa pretresa od 08.09.2011.godine strana 22

³⁹⁶ Vještak Bajagić Mladen- transkript sa pretresa od 08.09.2011.strana 19-20

A. OPTUŽENI ČIVČIĆ PETAR

530. Izmjenjenom optužnicom tužilaštva optuženi Čivčić Petar se tereti za krivično djelo Zločin protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačke h), u vezi sa a), e), h), g) i d) a sve u vezi s odredbom člana 180. stav 1. i stav 2. i člana 29. i 31. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine.

531. Optuženi Čivčić Petar je negirao da je 21.08.1992. godine bio u pratnji konvoja sa ostalim pripadnicima odjeljenja. Naime, svjedočeći u svojoj odbrani na glavnom pretresu on potvrđuje da je to jutro bio prisutan u SJB Prijedor, međutim tvrdi da nakon što su ostali pripadnici voda napustili krug stanice i otišli da prate konvoj, on odlazi u rodno mjesto u Kupres, kako bi se vidio sa porodicom i kako bi preuzeo dokumentaciju potrebnu za zasnivanje radnog odnosa.

532. Objašnjavajući događanja toga jutra u SJB on navodi da je on lično prvobitno sastavio spisak pripadnika voda koji će ići u pratnju konvoja, međutim, po čitanju imena sa spiska nastao je "pakao" jer su svi negodovali zbog toga što ne idu. Nakon čega su u prostoriju ušli Paraš i Mrđa, te je Paraš rekao *"dosta je, ja odlučujem ko će ići, evo novi nalog, svi idete, a ti ne ideš i ti se više nećeš pitati ništa ovoje"*, na šta je on rekao da je svakako planirao da ide u Kupres.

533. Vijeće nije poklonilo vjeru ovom iskazu optuženog Čivčića nalazeći da je isti neuvjerljiv i u suprotnosti sa iskazima ostalih pripadnika odjeljenja koji su tog jutra takođe bili prisutni u SJB Prijedor. Naime, od svih saslušanih pripadnika odjeljenja koji su svjedočili o dešavanjima u SJB Prijedor tog 21.avgusta, niti jedan nije spomenuo ništa slično ovome što je Čivčić Petar ispričao, a nelogično je da nikom od njih nije ostalo u sjećanju da je komandir voda zabranio, i to na takav način, i u takvim okolnostima, njihovom neposredno nadređenom, njihovom komandiru odjeljenja, da ide u pratnju konvoja, pa je očigledno da su ovakvi navodi Čivčića bili usmjereni na izbjegavanje krivične odgovornosti.

534. Tvrdnju optuženog Čivčića da taj dan nije išao u pratnju konvoja pokušao je potkrijepiti optuženi Knežević Radoslav koji prilikom svjedočenja na glavnom pretresu navodi da je prije nego je u posljednjoj turi otišao u Tukove, u stanici vidjeo Čivčić Petra koji mu je tada rekao da mora ići kod rodbine na Kupres i da čeka Čađo Milutina da dođe sa autom mercedes sa kojim treba ići za Kupres³⁹⁷

535. Vijeće ovim tvrdnjama optuženog Kneževića nije poklonilo vjeru, jer je ova njegova tvrdnja u pogledu navoda kako mu je Čivčić rekao da čeka Čađo Milutina da dođe sa autom mercedes sa kojim je trebao ići na Kupres, u potpunoj suprotnosti sa svjedočenjem samog optuženog Čivčića, koji je na glavnom pretresu naveo da je on

³⁹⁷ Transkript sa pretresa od 25.05.2011.godine strana 36

kod Čađo Milutina otišao i zamolio ga da mu da vozilo da ide za Kupres, nakon što su svi pripadnici napustili SJB i nakon što je razgovarao sa Stanić Radenkom koji ga je molio da mu neku rodbinu "ubaci" u konvoj, dakle, tek nakon što je i sam Knežević napustio SJB Prijedor. Ovakav iskaz Kneževića Vijeće nalazi sračunatim na pomaganje optuženom Čivčić Petru da izbjegne krivičnu odgovornost, obzirom da su veoma dobri prijatelji a što proizilazi iz njihovih iskaza kojima potvrđuju da je Čivčić boravio jeno vrijeme u kući Kneževića i da se sa njim najviše družio.

536. Svjedok Stakić Radenko potvrđuje navode optuženog Čivčića da su se to jutro vidjeli. Naime, svjedok navodi da se 21.08.1992.godine nalazio u SJB Prijedor kada je dobio poziv od supruge Hajrije koja mu je rekla da njeni sestra i zet žele da izađu iz Prijedora konvojem. Kada je izašao iz zgrade, u krugu SJB je naišao na Čivčić Petra koji mu je rekao da on ne ide, ali da ide Paraš Miroslav. Otišao je po svastiku Elviru i njenog muža te je požurio do punkta u Orlovcima gdje su mu rekli da je konvoj već prošao. Kod Banja Luke su sustigli konvoj, te je zeta i snahu ubacio u autobus u kojem je pratilac bio Škrbić. Navodi da nije imao saznanja da će se bilo šta loše desiti u tom konvoju, u suprotnom, ne bi ih ni pustio da idu.³⁹⁸

537. Saglasno, Škrbić Milorad navodi da su u njegov autobus u toku puta, na zaustavljanju prije Banja Luke, uvedena dva lica, čovjek i žena koji su stigli policijskim autom koje je vozio policajac Stakić Radenko, a i svjedok Jakupović Husein navodi da je bliže Banja Luke vozilo zastalo, i da je jedno policijsko auto dovezlo čovjeka, ženu i dijete i ubacili ih u autobus.³⁹⁹

538. Vijeće nije imalo razloga dovoditi u sumnju iskaz svjedoka Stakića, naročito jer je u saglasnosti i sa iskazom Jakupovića i Škrbića, ali je moguće da je u istiniti događaj ukrcavanje zeta i svastike u konvoj, ubacio i poneki detalj koji i nije autentičan kao npr. da mu je Čivčić rekao da on ne ide, nego da ide Paraš, a sve kako bi potkrijepio navode Čivčića o njegovom navodnom odlasku na Kupres.

539. Iskaz Čivčića pokušao je potkrijepiti i svjedok Čađo Milutin, kada je naveo da se *"ne može sjetiti da li je bio prisutan u stanici tog jutra"*, ali da ga je neko od pomoćnika informisao da Čivčić neće ići u pratnji tog konvoja, nego Paraš Miroslav, i da je patrolni nalog koji je svjedok lično potpisao, glasio na ime Petra Čivčića, nakon čega je obaviješten od svoga pomoćnika da je napravio i potpisao drugi patrolni nalog.⁴⁰⁰

540. Iskaz ovoga svjedoka Vijeće nije cjenilo pouzdanim i nije mu poklonilo vjeru jer je isti neuvjerljiv i neprecizan, pa se tako svjedok nije sjećao ni da li je to jutro uopšte bio u stanici, ali se sjećao svih detalja oko putnih naloga. Vijeće je steklo

³⁹⁸ Transkript sa pretresa od 26.05.2011.godine, strana 18-19

³⁹⁹ Transkript od 16.03.2011.godine, strana 19, strana 30 i 31, Transkript sa pretresa od 25.03.2010.godine strana 9

⁴⁰⁰ Transkript sa pretresa od 08.08.2011.godine strana 35

dojam da je ovaj svjedok, vjerovatno radi svoje rukovodne pozicije u to vrijeme izbjegavao odgovore na mnoga pitanja. Takođe, čitavu priču o izdavanju patrolnih naloga interventnom vodu, kao formaciji koja ne spada u sastav redovne policije koja inače postupi po nalogu, Vijeće nalazi iskonstruisanom. Naime, iz iskaza svjedoka Torbica Zdravka proizilazi da je patrolni nalog izdavan za saobraćajnu pratnju konvoja. On navodi da je vidio patrolni nalog za 21. avgust kada je predavao dežuru, jer je isti bio u knjizi dežurstava i glasio je samo na dva imena Šobot Vladimir i K2, a u potpisu naloga bio je Prpoš Đuro, koji je i sam potvrdio da je sastavio patrolni nalog.⁴⁰¹ Na takav zaključak upućuje i mišljenje vještaka Bajagić Mladena koji je naveo da kada se radi o saobraćajnom obezbjeđenju, mora da bude nalog, a sve ostalo, uključujući i naloge i naredbe prema interventnom vodu najčešće ide usmenim putem.⁴⁰² Takođe, vijeću nije predložen ni jedan materijalni dokaz u vidu pisanog naloga za obavljanje bilo kakvog zadatka pripadnicima interventnog voda.

541. Nadalje, upitan da li se interesovao ko je počinio zločin, svjedok čađo Milutin je naveo :” *nisam se interesovao...oni su pripadali interventnom vodu kcji je direktno preko Paraša bio vezan za načelnika stanice Dr. jaču*”, čime se direktno ogradio od interventnog voda kao formacije njemu podređene, kojoj bi on i mogao i trebao izdavati patrolne naloge ili naredbe, pa ako je tako, ostaje nejasno zbog čega bi ga bilo ko izveštavao da je nalog promijenjen i da je umjesto Čivčića otišao Paraš.⁴⁰³

542. Svjedok Zubanović Miljan je naveo da je čuo kada se Čivčić Petar obratio Parašu da ga ovaj oslobodi pratnje konvoja jer treba da ide na Kupres, međutim to ne može biti dokaz da je optuženi Čivčić taj dan zaista i otišao na Kupres, jer svjedok nije čuo da li mu je Paraš to i odobrio, čak šta više navodi da ga je Paraš “ *samo pogledao i n. je mu odgovorio ništa*” da bi nakon toga njemu odobrio da ne ide u pratnju.⁴⁰⁴

543. Vijeće nije prihvatilo alibi optuženog Čivčića imajući u vidu da iskazi navedenih svjedoka predstavljaju smo indicije koje ne dovode do jedinog mogućeg zaključka a to je da je optuženi Čivčić nakon što su svi pripadnici voda napustili krug SJB krenuo u Kupres

544. Do ovakvog zaključka Vijeće je došlo i cijeneći činjenicu da je na okolnosti svog kretanja na dan 21.08.1992. godine optuženi Čivčić potpuno različito svjedočio u istrazi, kao i kada je davao iskaz kao svjedok u predmetu koji se pred ovim Sudom vodio protiv drugih optuženih za isti događaj.

⁴⁰¹ Transkript sa pretresa od 10.03.2011.godine, strana 25 i 37, transkript sa pretresa od 02.06.2011.godine

⁴⁰² Transkript sa pretresa od 08.09.2011.godine strana 18

⁴⁰³ Transkript sa pretresa od 08.08.2011.godine strana 38

⁴⁰⁴ Transkript dsa pretresa 15.04.2010. strana 23.

545. Naime, saslušan u istrazi nakon hapšenja, optuženi Čivčić je kategorički tvrdio da je upravo tog dana bio sa Dušanom Jankovićem, da su taj dan išli u pravcu Kozare kod njegovog kuma i da su okretali jagnje. Na isti način je svjedočio kao svjedok u premetu protiv Janković Dušana u postupku koji je protiv njega vođen pred ovim Sudom, a koji se branio istim alibijem.⁴⁰⁵ Obzirom da prvostepeno Vijeće u tom predmetu nije prihvatilo alibi Dušana Jankovića, Čivčić je pokušao iskonstruisati svoj alibi na drugi način, a u tome mu je „pomogao“ iskaz svjedoka Zubanovića, što je potvrdio i sam optuženi Čivčić.

546. Kada je upitan da obrazloži zbog čega je prilikom saslušanja u istrazi tvrdio jedno, a sada tvrdi nešto sasvim drugo, optuženi Čivčić je obrazložio da:

„je bio ubijeđen da je on zaista tog dana išao sa Jankovićem kod njegovog kuma, i da bi to kategorički tvrdio i do današnjeg dana, da nije pročitao izjavu Zubanovića, i da se tek tada zapravo stvarno sjetio gdje je bio tog dana“.

547. Vijeće, međutim, nije moglo da ne zapazi sa kojom se preciznošću on na glavnom pretresu „sjećao“ svog odlaska na Kupres i koliko je samo detalja koji su prethodili tom navodnom odlasku na Kupres. Od svađe sa Parašom i Mrđom preko detalja o sastavljanju spiska pripadnika koji idu u pratnju, odlaska ostalih pripadnika voda u pratnju, situacije sa Stakićevom svastikom i zetom, čekanja na Čađu i papira za gorivo, činjenice da mu je Čađo dao dobro auto da vozi na Kupres- mercedes kojem su se kasnije i na Kupresu divili njegov stric i prijatelj, detalja o svakom od nekih šest punktova kroz koje je prošao do Kupresa, detalja iz kafane na Kupresu, povratka sa Kupresa i rute putovanja itd.⁴⁰⁶ Ako su svi ovi detalji ostali u sjećanju Čivčić Petra, vjeće nalazi neuvjerljivim da se svega odjednom sjetio kada je pročitao izjavu Zubanovića, a da je svih prethodnih godina to naprosto bilo izgubljeno iz njegovog sjećanja. Nemoguće je da je zaboravio dan u kojem mu je pretpostavljeni pred ostalim pripadnicima odjeljenja navodno zabranio da ide u pratnji konvoja. Još je teže povjerovati u to da je mogao zaboraviti gdje je bio upravo tog dana kada su pripadnici njegovog odjeljenja izvršili zločin u kojem je ubijeno oko dvije stotine civila, a pogotovo stoga jer to nije bilo nešto o čemu se nije pričalo, nego upravo suprotno, od prvog dana nakon izvršenja zločina kreće svojevrzni „progon“ čitavog odjeljenja voda, a do koje mjere su bili uplašeni govori i činjenica da svi, a među njima i Čivčić Petar, bježe na Kozaru, te da su nakon nekog vremena poslani na ratište u Han pijesak.

548. Ovakavo uvjerenje suda, kako je alibi o odlasku na Kupres zapravo iskonstruisan naknadno, nisu doveli u pitanje ni svjedoci odbrane Čivčić Mitar stric optuženog, Čivčić Miodrag brat optuženog, te svjedok Luka Petković, koji su svjedočili o dolasku Petra Čivčića na Kupres sa „bijesnim autom“, za vrijeme

⁴⁰⁵ **T-136-** Zapisnik o saslušanju osumnjičenog KT-RZ-57/09 od 28.08.2009.godine

⁴⁰⁶ Transkript sa pretresa od 29.09.2011.godine, strana 35-43

vjerskog praznika „preobraženja“. Vijeće ne nalazi nužno da su njihovi iskazi neistiniti u pogledu događaja, odnosno dolaska optuženog Čivčića na Kupres u ratnom periodu, ali ih ne može cijeliti kao potvrđujuće iskazu optuženog Čivčića da je to bilo upravo 21. avgusta, obzirom da ni svjedoci to nisu rekli, odnosno vezali su njegov dolazak samo okvirno za datum vjerskog praznika Preobraženje.

549. Bez obzira na činjenicu da Vijeće nije prihvatilo alibi optuženog Čivčića i njegove tvrdnje da 21.08.1992. nije bio u pratnji konvoja nego se nalazio na Kupresu, dokazi koje je tužilaštvo provelo na glavnom pretresu nisu bili dovoljni da se van razumne sumnje zaključi da su dokazani navode optužnice o njegovoj krivičnoj odgovornosti za događaje koji su se desili u konvoju toga 21.08.1992. godine, odnosno nije moglo izvesti nikakve pouzdane zaključke o tome kakve je radnje poduzimao ili nije poduzimao, a prema navodima optužnice ih je trebao poduzeti.

550. Optužnicom se Čivčić Petar teretio da je imao svojstvo komandira interventnog voda zbog čega mu se na teret i stavljala komandna odgovornost. Za razliku od ovih navoda Vijeće je van svake sumnje utvrdilo da je on bio komandir prvog *ocje, jer, ja* interventnog voda, a ne komandir voda, a na osnovu dokaza koji su navedeni i analizirani u osuđujućem dijelu presude. Imajući u vidu ovu činjenicu kao i provedene dokaze iz kojih proizilazi da nikada nije prisustvovao sastancima rukovodnog kadra, Vijeće zaključuje da optuženi Čivčić, kao komandir odjeljenja, nije činio uži rukovodni kadar SJB Prijedor, odnosno nije učestvovao zajedno sa njima u donošenju odluka.

551. Nadalje, optužnicom se tvrdi da je u tom svojstvu, zajedno sa drugim pripadnicima voda *“bio prisutan u uniformi i sa naoružanjem kao pratr, ja i osiguranje prilikom polaska konvoja iz mjesta Tukovi, općina Prijedor i da su obezbjeđivali ukrcavanje civila u vozila”*

552. Da je optuženi Čivčić Petar bio u Tukovima navodili su u svojim iskazima svjedok K3 i svjedok KA1. Obzirom da je svjedok KA 1 kada je saslušan u svojstvu svjedoka odbrane u cijelosti izmjenio svoj raniji iskaz, to Vijeće iskazu ovoga svjedoka nije moglo pokloniti u odnosu na činjenice kojima je ranije teretio Čivčić Petra. Svjedok K3 koji je naveo da je video Čivčić Petra u Tukovima i kako misli da ih je on i skupio i pokazao u koje autobuse odnosno koja vozila da uđu.⁴⁰⁷ Vijeće nije prihvatilo iskaz svjedoka K3 kao pouzdan u pogledu ove okolnosti obzirom da niko od drugih pripadnika odjeljenja nije tvrdio da ih je upravo optuženi Čivčić raspoređivao po vozilima.

553. Optužnicom se dalje tvrdilo da je optuženi Čivčić iz Tukova došao u Trnopolje gdje je prisustvovao i obezbjeđivao ukrcavanje zatvorenika u autobuse.

⁴⁰⁷ Transkript sa pretresa od 04.02.2010. godine strana 15 i 18

554. Iz provedenih dokaza nesporno proizilazi da se dio pratilaca iz Tukova zaista odvezao u Trnopolje, međutim, iz provedenih dokaza se ne može zaključiti van razumne sumnje da je i optuženi Čivčić bio među njima. Jedini svjedok koji u svom svjedočenju navodi da vidi optuženog Čivčića u Trnopolju je svjedok KO-15, međutim, kao i kod optuženog Zečević Saše, Vijeće se u pogledu ove okolnosti, nije moglo pouzdati u iskaz svjedoka KO-15, kao jedini dokaz na kojem bi se zasnavao zaključak o prisustvu optuženog Čivčića u Trnopolju. Obzirom da svjedok, u pogledu ove okolnosti nije dosljedan, odnosno ne pominje Čivčić Petra u svoja prva dva iskaza (1996 i 2002. godine) nego ga na lokaciji u Trnopolju pominje tek u iskazu kod tužioca 2008. godine, da njegov iskaz nije potkrijepljen iskazima drugih svjedoka, dakle nije provjerljiv, te imajući u vidu da ga odbrana nije mogla unakrsno ispitati na okolnosti nedosljednosti u izjavama ovaj iskaz nema takav kvalitet da bi Vijeće samo na osnovu njega moglo naći van razumne sumnje dokazanim da je optuženi Čivčić prisutan u Trnopolju prilikom ukrcavanja civila u vozila.

555. Nadalje, optužnicom se tvrdilo da je optuženi Čivčić Petar „od Janković Dušana dobio naredbu za pljačkanje civila iz konvojca prije polaska konvojca iz Prijedora, kojim naredbi se nije usprotivio iako je znao da je nezakonita, i bio dužan da se usprotivi, niti je poduzeo bilo kakve mjere i radnje da se pljačka u konvcju spreji i da se kazne počinio pljačke, čime je svjesno i značajno doprinjeo izvršenju pljačke u konvcju, već je navedenu nezakonitu naredbu, a u cilju ispunjenja plana i cilja navedenog udruženog zločinačkog podhvata i kao njegov svjestan i značajan doprinos tom planu i cilju, lično prenio pojedininim pratiocima u konvcju u toku kretanja konvojca, pri tome jednom od pratilaca dajući i kesu u koju će opjačkanu imovinu stavljati, a kojim pratiocu je zbog ne predavanja opjačkane imovine napravio i problem, kao njegov prvi nadređeni sumnjičeći ga da je kesu prisvojio sebi, što nije bilo tačno...”

556. Prije svega, analizirajući ovakav činjenični opis optužnice, Vijeće je uočilo da je optuženom, u odnosu na pljačkanje civila u konvoju, istovremeno stavljeno na teret da je djelo počinio i činjenjem i nečinjenjem, što praktično nije moguće, jer ako je on lično prenio naredbu za pljačku, isključena je svaka njegova odgovornost za doprinos nečinjenjem, odnosno neprotivljenjem ili nekažnjavanjem. Bez obzira na to, Vijeće će analizirati njegovu eventualnu odgovornost kako za činjenje tako i za nečinjenje.

557. Iskaz svjedoka KA-1 koji je dao pred tužilaštvom i na glavnom pretresu je jedini iskaz na kojem se temelje navodi optužnice o odgovornosti Čivčić Petra za pljačku u konvoju. Međutim iskaz ovoga svjedoka Vijeće nije moglo prihvatiti i na istom temeljiti krivičnu odgovornost optuženog Čivčića za pljačku jer je ovaj svjedok, kada je ponovo pozvan kao svjedok odbrane, na glavnom pretresu promijenio svoj iskaz u pogledu ove tvrdnje, te je bio neuvjerljiv i konfuzan.

558. U svom iskazu na glavnom pretresu svjedočeći kao svjedok tužilaštva KA-1 navodi sljedeće:

„...kad smo izlazili iz SJB Prijedor, Dule Janković je pozvao Čivčića da da neke dodatne instrukcije, nisam bio u stanju čuti kakve, ali nam je naknadno rečeno da u toku transporta, da se od ljudi pokupi zlato i novac i da se stavi u kese...dobio sam kesu i instrukcije da uđem u autobus i da od ljudi uzmem novac i zlato, što sam ja i uradio...kesu mi je dao Petar Čivčić...“⁴⁰⁸

559. Međutim, kada je ponovo pozvan na glavni pretres kao svjedok odbrane, ovaj svjedok je odstupio od svog ranijeg svjedočenja, navodeći da mu to jutro, naredbu za pljačku nije izdao Čivčić Petar, nego Dušan Janković, te dalje navodi da zna da je dan ranije Čivčić bio pozvan da dođe kod Dušana Jankovića, kao i da je vidio da su se sastali u holu policijske stanice, tog jutra pred polazak. Na osnovu ovako nejasnog, nepreciznog i konfuznog iskaza, koji nije potkrijepljen iskazima drugih svjedoka, Vijeće nije moglo donijeti zaključak da je Čivčić Petar prenio naredbu za pljačkanje civila svojim podređenim⁴⁰⁹

560. Pored toga svjedok je izmjenio raniji iskaz kojim tvrdi da mu je kesu za pljačkanje civila predao lično optuženi Čivčić, sada navodeći da se ne sjeća ko mu je dao kesu i rekao da opljačka putnike i da nije siguran da je to bio Čivčić. Vijeće nije moglo prihvatiti iskaz ovoga svjedoka nalazeći da je isti neuvjerljiv i nepouzdan. Naime, svjedok u potpunosti mijenja sadržaj svoga svjedočenja o bitnim okolnostima, ne dajući nikakva objašnjenja za to, nego samo ističe da se “ne sjeća” i “da nije siguran”. Vijeće je imalo u vidu činjenicu da se radi o svjedoku kojem su mjere zaštite određene još prilikom prvog svjedočenja pred Sudom, obzirom da je naveo da mu je priječeno, zbog čega je uznemiren, međutim njegov iskaz Vijeće nije moglo prihvatiti i iz razloga što u ovom dijelu nije potkrijepljen iskazima drugih svjedoka, a čak je u nekim djelovima u suprotnosti sa njima.

561. Tako, svjedočeći o okolnostima ko i gdje im je izdao naredbu za pljačkanje civila u konvoju svjedok Ivanković Damir je naveo da je uputa da se „uobičajeno“ radi izdata od Janković Duleta ili Čađo Milutina prilikom polaska iz SJB , a tom prilikom je između ostalih bio prisutan i Čivčić Petar.⁴¹⁰ Svjedok K3 je u svom iskazu naveo da je od strane Paraša izdata direktiva da se od ljudi koji budu u autobusima oduzmu vrijedne stvari, novac, nakit, sve prikupi i odvoji⁴¹¹ a i brojni svjedoci su potvrdili da su im kese za pljačkanje davali Mrđa i Paraš.

562. Dakle, Vijeće nije moglo na osnovu ponuđenih dokaza zaključiti da je, kako se to navodi optužnicom, tu naredbu pripadnicima voda prenio optuženi Čivčić, odnosno da je nekome od pratilaca i dao kesu u koju će stavljati opljačkanu imovinu.

⁴⁰⁸ Transkript sa pretresa 18.02.2010.godine, strana 16 i 21

⁴⁰⁹ Transkript sa pretresa od 29.05.2012.godine, strana 10-12, strana 18

⁴¹⁰ T-2- zapisnik o saslušanju svjedoka broj KTA-RZ-120/09 od 16.06.2009.godine

⁴¹¹ Transkript sa pretresa od 04.02.2010.godine strana 16

563. Jedino što je potvrdio svjedok Ivanković je da je Čivčić bio prisutan u SJB kada je od strane Janković Duleta ili Čađo Milutina izdata uputa za pljačku da se „uobičajeno“postupa. Vijeće razmotrilo da li je u ovakvoj situaciji, kada je u njegovoj prisutnosti izdata od strane njemu nadređenog, naredba za pljačkanje putnika, neprotivljenjem ili nepoduzimanjem mjera da se pljačka u konvoju spriječi, on značajno doprinijeo provođenju iste.

564. Vijeće, kao što je već navedeno nije slijedilo tezu tužilaštva o odgovornosti optuženih po osnovu udruženog zločinačkog poduhvata, no ako bi se i prihvatili navodi optužnice o postojanju udruženog zločinačkog poduhvata, čiji cilj je između ostalog bio i pljačka, Vijeće ne nalazi da je optuženi Čivčić, svojim neprotivljenjem, mogao dati *znatan* doprinos istoj. Naime, nesporno je da se pljačka bila „uobičajena pojava“ i prilikom ranijih konvoja, no obzirom na poziciju Čivčića kao komandira odjeljenja, njegovu ličnost, kao i okolnosti u kojima se našao u Prijedoru, Vijeće ne nalazi da su ga pripadnici odjeljenja naročito uvažavali u smislu da bi njegovo neprotivljenje pljačkanju, u trenutku kada tu naredbu izdaje pretpostavljeni i samom Čivčiću, smatrali na neki način ohrabrenjem na poduzimanje takvih radnji, pa stoga, ako je svojim neprotivljenjem i dao neki doprinos, Vijeće nalazi da je taj doprinos neznatan, odnosno zanemarljiv, što nije dovoljno da bi se oglasio i odgovornim za pljačku.

565. Nadalje, Čivčić Petar se optužnicom tereti da je „*kao komandir interventnog voda, znajući da se muškarci izdvajaju radi ubijanja i da se radi o nezakonitom lišerju života tih muškaraca, kcjcj naredbi se nije usprotivio iako je znao da je nezakonita i bio dužan da se usprotivi, niti je poduzeo bilo kakv mjere i radnje da se ubijanje u konvcju spr.ječi, niti je posle izvršenog ubijanja, a što mu je kao policajcu bila zakonska dužnost, sačinio izvještaj i poslao ga CSB Barja Luka kcji je u svakom slučaju bio nadzorni organ SJB Prijedor u kcjem je naveo učesnike u ub.janju i kcji izvještaj bi doveo do kažnjavanja počinite.lja ub.janja, svjesno i značajno doprin.jeo izvršer.ju ub.janja u konvcju kao cij.ju i planu UZP-a,.....*“

566. Dakle, prema navodima optužnice, optuženi Čivčić Petar je učestvovao u pratnji konvoja sve do mjesta razdvajanja, a nakon što je počelo razdvajanje udaljio se sa tog mjesta zajedno sa Janković Dušanom, odnosno navedenom optužnicom njemu se ne stavlja na teret da je učestvovao dalje u pratnji izdvojenih muškaraca do mjesta egzekucije, niti da je bio prisutan na samom mjestu egzekucije ili u blizini tog mjesta.

567. Kao što je već obrazloženo, Vijeće je van razumne sumnje utvrdilo da je optužni Čivčić bio kritičnog jutra u SJB Prijedor, međutim tužilaštvo nije provelo dokaze iz kojih bi se moglo van razumnje sumnje zaključiti gdje je optuženi Čivčić bio nakon toga.

568. Svjedok K-2, čiji je iskaz pročitao na glavnom pretresu, u zapisniku o saslušanju odnosno fotoalbumu uz zapisnik, ispod fotografije optuženog Čivčića upisao *"Pero Čivčić, pripadnik interventnog voda bio u pratnji konvoja"*.⁴¹² Odbrana je osporavala ovakvu identifikaciju navodeći da svjedok nije naznačio o kojem se konvoju radi, a iz zapisnika o saslušanju proizilazi da je svjedok više puta učestvovao u pratnji konvoja, pa je mogao misliti na bilo koji od tih konvoja. Odbrana je ukazivala i na formalne manjkavosti sačinjenog fotoalbuma jer je na zapisniku o saslušanju datum od 28.08.2008.godine dok je svjedok u fotoalbumu naznačio datum od 28.10.2008.godine, što po mišljenju odbrane, ukazuje na to da je fotoalbum sačinjen naknadno, a ne u momentu ispitivanja svjedoka.

569. Vijeće je imalo u vidu da odbrana nije imala mogućnost da unakrsno ispita ovoga svjedoka i pokuša razjasniti navedene nedoumice, no ako bi se i prihvatio iskaz ovoga svjedoka on ne bi dao odgovor na pitanje u kom dijelu kretanja konvoja je viđen optuženi Čivčić, niti šta optuženi tom prilikom radi, odnosno koje radnje eventualno poduzima.

570. Nadalje, svjedok KO-15 svjedočeći na glavnom pretresu navodi da je među pratiocima koji su u grupi na mjestu razdvajanja i koji prema njegovom mišljenju primaju zapovijed, vidio i Čivčić Petra.⁴¹³ Međutim, prilikom davanja iskaza u istrazi ovaj svjedok nije tvrdio da ga je vidio na mjestu razdvajanja, nego je prilikom predočavanja fotoalbuma ispod fotografije Čivčić Petra ručno upisao *"Pero sa Kupresa, viđen u Trnopolju sa Kneževićem"*. Analizirajući upisane komentare ispod ostalih fotografija uočljivo je da je svjedok za Babić Zorana, Četić Ljubišu i Topola Branka upisao da je "bio u pratnji konvoja i viđen na mjestu strijeljanja", Dado Mrđa- "rukovodilac konvoja viđen na mjestu egzekucije", Zečević Saša "viđen u Trnopolju i prilikom strijeljanja", Knežević Radoslav " bio u pratnji viđen na mjestu razdvajanja pored rijeke Ugar", dakle precizno je označavao lokacije gdje je viđao pojedine osobe tog 21.avgusta 1992. godine, pa bilo bi logično da je isto naznačio i ispod fotografije Čivčića. Imajući u vidu ove razlike u iskazu ovoga svjedoka Vijeće se nije moglo pouzdati *samo* u tačnost sjećanja ovoga svjedoka u pogledu činjenice da vidi optuženog Čivčića na mjestu razdvajanja, obzirom da isti nije potvrđen iskazima drugih svjedoka.

571. Svjedok K-3 na glavnom pretresu u direktnom ispitivanju ne navodi optuženog Čivčića na mjestu razdvajanja, nego tek kada mu u okviru dodatnih pitanja tužilac prezentuje dio iskaza iz istrage u kome je među pripadnicima voda na mjestu razdvajanja vidio i Čivčić Petra, svjedok navodi da je "vjerovatno" da je ono što je kod tužioca izjavio u odnosu na Čivčića tačno. Pored toga, on nije mogao da

⁴¹² **T-73-** Zapisnik o saslušanju svjedoka br. KT-RZ-48/06 od 28.08.2008.godine i fotoalbum

⁴¹³ Transkript sa pretresa 20.11.2009.godine strane 37-40 i 50

se sjeti šta u tom trenutku tačno rade pripadnici voda, odnosno je naveo da samo stoje kod vozila.⁴¹⁴

572. Dakle, ovi svjedoci su u svojim iskazima navodili da su vidjeli Čivčić Petra na pojedinim dionicama tokom kretanja konvoja, međutim, njihovi iskazi u tom dijelu, nisu bili konzistentni, niti su potvrđeni drugim svjedocima, dakle nisu bili takvog kvaliteta da bi ih Vijeće u tom dijelu moglo prihvatiti.

573. Iako je u optužnici navedeno da se Čivčić Petar „*nakon što je počelo izdvajanje radi ubijanja, udaljio sa tog mjesta zajedno sa Janković Dušanom.*“ vijeću nisu predloženi bilo kakvi dokazi koji bi potvrđivali te navode.

574. Svoje tvrdnje da se Čivčić Petar sa mjesta razdvajanja udaljio zajedno sa Janković Dušanom, tužilaštvo je temeljilo na iskazu svjedoka Ivankovića koji na glavnom pretresu navodi da je, poslije završene egzekucije, u kafani u Kneževu sjedio sa ostalim pripadnicima voda, kada je poslije izvjesnog vremena prošlo policijsko vozilo „golf“ i neko je rekao „*eno prođe komandir i jedan i drugi u golfu*“, a da su mislili na Čivčića i Jankovića, te vozača K2.⁴¹⁵ Mada je u svom iskazu iz istrage naveo da ih je on vidio u golfu, upitan da pojasni tu razliku, svjedok pojašnjava da on jeste vidio vozilo golf i da neko sjedi u njemu, ali nije vidio tačno ko. Iskaz ovoga svjedoka nije dokaz koji bi potvrdio navode tužilaštva da se optuženi Čivčić nakon razdvajanja udaljio sa Jankovićem.

575. Kao što je već naprijed navedeno, optužnicom se Čivčić Petar teretio da je značajno doprinijeo izvršenju ubijanja kao zajedničkom cilju udruženog zločinačkog poduhvata time što nije, nakon izvršenog ubijanja sačinio izvještaj i poslao ga u CSB Banja Luka, u kojem bi naveo počinitelja ubijanja i što bi dovelo do kažnjavanja počinitelja ubijanja, a što mu je kao policajcu bila zakonska dužnost.

576. Obzirom na provedene dokaze koji ukazuju na aktivnosti koje poduzima CSB Banja Luka nakon što je zaprimio informaciju o ubistvima, odnosno činjenicu da je proslijeđena krivična prijava prema nadležnim sudskim organima, da je vršen uviđaj na licu mjesta, nesporno je da ne stoje navodi optužnice daje optuženi Čivčić kao komandir jednog odjeljenja bio dužan i sam proslijediti krivičnu prijavu, koja bi, po tvrdnji optužbe dovela do kažnjavanja počinitelja.

577. Naime, svjedok Peulić Boško, u to vrijeme komadant 22.Lake pješadijske brigade, sa komandnim mjestom u Kneževu, navodi da je po dobijenom saznanju o izvršenom masakru isto veče izašao na lice mjesta, nakon čega je sa dežurnim operativnim sastavio vanredni izvještaj i radio stanicom poslao ga komandi Prvog Krajiškog korpusa, generalu Talić Momiru, dok je drugi telegram iste sadržine uputio

⁴¹⁴ Transkript sa pretresa od 11.02.2010.godine strane 32 i 40 -41, T-4 - Zapisnik o saslušanju svjedoka K-3 broj KT-RZ-48/06 od 18.12.2008.godine

⁴¹⁵ Transkript sa pretresa od 02.12.2009.godine strana 34

u CSB Banja Luka.⁴¹⁶ Naredio je izviđačkom vodu pretres terena u potrazi za preživjelim, te vojnoj policiji da pojača obezbjeđenje do daljeg rješavanja situacije. Treći dan od događaja održan je sastanak u Skender Vakufu/ Kneževu na kojem su učestvovali Peulić Boško, Komljenović Milan, predsjednik opštine Prijedor Stakić, te načelnik centra javne bezbjednosti Prijedor (CJB) Simo Drljača. Tema sastanka bila je asanacija terena odnosno mjesta na kojem je izvršeno strijeljanje, a sastanak je počeo, tako da je Simo Drljača udario rukom po stolu i rekao *“mi smo svcje uradili, a šta ste vi”*. Po mišljenju svjedoka, smisao te rečenice je bio *“mi smo ih pobili, a vi sad sanirajte”*. Svjedok navodi da nije dozvolio da u asanaciji učestvuje vojska, te je prije nego je napustio sastanak čuo razne prijedloge, ali da kasnije nije imao saznanja šta se konkretno desilo sa posmrtnim ostacima.⁴¹⁷ U redovnom borbenom izvještaju koji je uputio glavnom štabu VRS dana 22.08.1992.godine navedeno je da je dana 21.08. u vremenu od 18, 30 do 19,00 izvršen masakr nad civilima, muškarcima-muslimanima, i da su izvršiocu grupa milicionera koja je pratila konvoj izbjeglica prema Travniku, a mjesto izvršenja masakra Korićanske stijene, kanjon rijeke Ilomske na Vlašiću.⁴¹⁸

578. Svjedok Komljenović Milan, u to vrijeme predsjednik kriznog štaba općine Kneževo/ Skender Vakuf, navodi da je tražio da se sastane sa načelnikom CJB i sa Prijedorčanima, te da oni, poslije svega što su napravili, trebaju te ljude da povade i sahrane, ali da su naišli na problem ćutnje i izbjegavanja. Tražili su pomoć i od vojske, ali oni nisu htjeli da čuju za to i rekli su da to nije njihova stvar i da ih ne interesuje. Svjedok dalje navodi da je služba Civilne zaštite opštine Kneževo izvadila iz kanjona četiri tijela i da su ona sahranjena u blizini mjesta stradanja, te nakon rata da je izvršena njihova ekshumacija, a da je na sastanku bilo dogovoreno da se sva tijela iznesu i da će taj posao da preuzmu Prijedorčani.⁴¹⁹

579. Svjedok Krejić Nenad navodi da su mu pripadnici policije SJB Skender vakuf/ Kneževo koji su obezbjeđivali dio putne komunikacije uz rijeku Ugar kuda je prošao konvoj, ispričali da su se pratilci konvoja iz SJB Prijedor zaustavili kod njih prilikom povratka sa Vlašića i ispričali im da su izvršili ubistvo jednog dijela ljudi iz konvoja⁴²⁰. Svjedok navodi da je 23. avgusta ujutro u prostorijama CJB Banja Luka, zajedno sa Komljenović Milanom, Glamočić Vladimirom, Simom Drljačem i Stakić Milomirom prisustvovao sastanku kojem je predsjedavao Stojan Župljanin i njegov zamjenik Bulić Đuro. Sastanak je obilježen verbalnim obračunom ljudi iz Kneževa sa predstavnicima vlasti iz Prijedora, te navodi da im nije bilo jasno da postoji takav ljudski razum, jer su se Prijedorčani ponašali kao da je to što se dogodilo normalno i njihove diskusije i nastojanja su išla u pravcu da svi zajedno na neki način sakriju da

⁴¹⁶ T-8- vanredni operativni izvještaj od 21.08.1992. godine

⁴¹⁷ Transkript sa pretresa od 20.05.2010.godine, strana 20 i 21

⁴¹⁸ T-98- redovni borbeni izvještaj komande 1. krajiškog korpusa od 21.08.1992.godine, slično i T-97- redovni borbeni izvještaj od 22.08.1992.godine

⁴¹⁹ Transkript sa pretresa od 29.04.2010.godine, strana 13 i 14

⁴²⁰ Transkript sa pretresa od 27.05.2010.godine strana 11

se to dogodilo, kao da nije bilo ništa.”⁴²¹ Na drugom sastanku, koji je uslijedio nekoliko dana poslije, podijeljeni su konkretni zadaci, odlučeno je da će se tijela vaditi pomoću hidraulične dizalice i da će troškove snositi Skupština opštine Prijedor, a da će uviđaj i identifikaciju izvršiti CJB Banja Luka.

580. O poduzetim radnjama istražnih organa svjedočili su Mijić Ranko - šef krim službe SJB Prijedor u vrijeme obuhvaćeno optužnicom, Marković Dragan - inspektor u krim službi CJB Banja Luka, Babić Zoran - krim tehničar, Pavičić Milivoje – fotograf na uviđaju i Krejić Nenad - načelnik SJB Skender Vakuf/Kneževo, Janković Jefto- istražni sudija, Kovačević Mrinko-zamjenik tužioca i Pantić Nebojša- osnovni javni tužilac. U spis je uložena izjava svjedoka Buhovac Branka, načelnika krim tehnike CJB Banja Luka.⁴²²

581. Svjedok Jefto Janković, u to vrijeme istražni sudija Osnovnog suda Banja Luka, naveo je da je 22.08.1992.godine obaviješten od dežurnog operativnog CJB Banja Luka da je potrebno da izađe na lice mjesta na Vlašić.⁴²³ 23. avgusta je sa tužiocem Pantić Nebojšom i ekipom za uviđaj izašao na lice mjesta. Na samoj cesti bio je veliki broj čahura, a ispod ceste u provaliji veliki broj leševa, te su pronađena i saslušana na licu mjesta dvojica preživjelih. Zbog nevremena je uviđaj obustavljen a sutradan je ovlaštenja prenio na Marković Dragomira.⁴²⁴

582. U to vrijeme zamjenik javnog tužioca Kovačević Marinko, je svjedočeći na pretresu naveo da je u avgustu 1992.godine, neposredno poslije zaprimanja krivične prijave od CSB Banja Luka, donio prijedlog za provođenje posebnih istražnih radnji i isti dostavio istražnom sudiji koji je postupajući po prijedlogu saslušao određeni broj lica preživjelih. U skladu sa odredba tadašnjeg zakona o krivičnom postupku dostavio je CJB Banja Luka prijedlog da nadležni organi i dalje rade na otkrivanju počinalaca i da nastave postupak započet od istražnog sudije, te je kompletan predmet dostavljen CJB Banja Luka.⁴²⁵

583. Svjedok Marković Dragomir navodi da je u svojstvu krim inspektora prisustvovao uviđaju na Korićanskim stijenama kojim je rukovodio tada istražni sudija Jefto Janković, te da je tom prilikom prikupio sa lica mjesta određeni broj ličnih dokumenta koji su bili razbacani oko leševa, i da su sa puta prikupljene čahure, ali da uviđaj nije završen tog dana. Obavio je razgovor sa jednim vojnikom koji se tog dana vraćao kući sa linije i koji se jednim dijelom puta prevozio konvojem, a koji je, nakon što je shvatio šta će se desiti nastavio pješice, kao i sa nekoliko preživjelih lica, o čemu je sastavio izvještaj i krivičnu prijavu protiv N.N. lica, međutim, nije

⁴²¹ Transkript sa pretresa 27.05.2010.godine strana 13

⁴²² **O-III-14-** zapisnik o saslušanju svjedoka od 26.04.2006.godine

⁴²³ **T-107-** dopis o vraćanju spisa javnom tužilaštvu od 24.09.1992.godine

⁴²⁴ Transkript sa pretresa od 08.08.2011.godine

⁴²⁵ **T-106-** prijedlog za poduzimanje istražnih radnji od 14.09.1992.godine, **T-108-** zahtjev za prikupljanje obavještenja od 30.09.1992.godine,

poduzimao dalje radnje na istraživanju zločina jer je nakon upućenih prijetnji od Drljača Sime, "skinut" sa predmeta i ne zna šta se poslije toga događalo.⁴²⁶

584. U krivičnoj prijavi od 08.09.1992.godine, navodi se da je uviđajna ekipa na čelu sa istražnim sudijom Osnovnog suda Banja Luka izlazila u više navrata na lice mjesta međutim, da je zbog specifične konfiguracije terena pristup otežan, te da je uviđajem utvrđeno da je za sada izbrojano 140 lica lišenih života, a navedeno je da su u prilogu prijave dostavljaju deset službenih zabilješki o obavljenom informativnom razgovoru, spisak lica za koje se pretpostavlja da su lišeni života i vanredni operativni izvještaj od 21.08.1992.godine.

585. Nadležni okružni javni tužilac Nebojša Pantić je naveo da je prisustvovao započetom uviđaju kada je izvršeno snimanje kamerom i fotografisanje ali je zbog vremenskih neprilika uviđaj odložen.

586. Na zakazani uviđaj pristupio je i krim tehničar Babić Zoran koji navodi da su tog dana načelnik krim službe Buhovac Branko, Koljača Srđan krim tehničar i Pavičić Milivoje koji je nosio kameru i bio zadužen za snimanje i fotografisanje, sišli sa puta, na mjesto na kojem su se nalazili leševi kako bi isto snimili, međutim, rečeno je da se identifikacija odlaže i da treba da se vrate u hotel, nakon čega se on više nije vraćao na lice mjesta.⁴²⁷

587. U svojoj izjavi Buhovac Branko je naveo da je dolaskom na lice mjesta uočio dvije gomile leševa na kojima je bila civilna odjeća, a gomile su bile na međusobnoj udaljenosti oko 60 metara. Dok su se tu nalazili došli su mještani koji su im predali civila po prezimenu Mujkić koji je bio u teškom stanju i molio ih je da ga strijeljaju, te je rekao da ima epilepsiju i da se ničega ne sjeća. Zbog jakog nevremena kompletna ekipa za uviđaj je napustila lice mjesta i ništa nije urađeno. Novi uviđaj organiziran je za dvije sedmice kada je na teren dovezena hidraulička dizalica iz rudnika radi izvlačenja leševa. Sišao je sa tehničarom i fotografom niz liticu, međutim nisu bili u mogućnosti da dođu do samih leševa radi odronjavanja kamenja. Tvrdi da je uviđajem rukovodio Simo Drljača, međutim rečeno je da se dizalica pokvarila nakon što su četiri tijela izvučena iz provalije, te je uviđaj prekinut i nikada poslije nije nastavljen.⁴²⁸

588. Pavičić Milivoje je naveo da je ekipa za uviđaj 21-og ili 22-og avgusta iz Banja Luke došla pred SJB Prijedor ali im je rečeno da ne mogu ići zbog lošeg puta. Sutradan su ponovo došli, te je u komandi Peulić Boška izvršio snimanje davanja iskaza jednog od preživjelih koji je bio zbunjen, izranjavan, konfuzan i nije znao da objasni šta se desilo nakon izlaska iz autobusa. Prilikom snimanja ispitivao ga je istražni sudija Jefto Janković. Odlaskom na lice mjesta izvršio je snimanje sa zida u

⁴²⁶ Transkript sa pretresa 10.06.2010.godine, strana 31

⁴²⁷ Transkript sa pretresa od 27.05.2010.godine, strana 35-38

⁴²⁸ Zapisnik o saslušanju svjedoka br. KT-RZ-48/06 od 26.04.2006.godine

provaliju, a kada su vidjeli da zbog nepristupačnog terena ne mogu ništa uraditi vratili su se nazad. Nakon nekoliko dana na uviđaj je došla puno veća ekipa u kojoj je bilo preko deset krim tehničara, sa svom potrebnom opremom i sa kartonima za identifikaciju. Preko leševa su bili nabacani borovi i drveće. Za vrijeme snimanja prišao mu je Simo Drljača i rekao da prekine snimanje jer nije tako dogovoreno, što je i učinio. Čuo je da je kaseta sa snimljenim videomaterijalom kasnije uništena.⁴²⁹

589. Svjedok Mijić Ranko navodi da je po naredbi načelnika Drljača Sime zajedno sa njim izašao na lice mjesta na Korićanske stijene, kojom prilikom su uviđaj vršili pripadnici CSB Banja Luka. Tada su po naređenju Sime Drljače na Korićanskim stijenama bili i pripadnici Interventnog voda i to kako oni koji su učestvovali u ubistvima civila, tako i oni koji nisu sa tim imali veze. Svjedok navodi da je dovezena dizalica iz rudnika kojom je pokušano izvlačenje leševa, međutim dizalica se pokvarila, nakon čega je Drljača naredio da se leševi zakopaju kamenjem, na šta su najbližnje reagovali pripadnici interventnog voda među kojim Mrđa Dado, koji u prvi mah nisu htjeli izvršiti naređenje, da bi to na kraju ipak učinili uz gundanje i negodovanje.⁴³⁰

590. Saglasno ovim iskazima, Čivčić Petar i Knežević Radoslav su potvrdili da su bili na lokaciji egzekucije, kada je Paraš naredio da svi pripadnici voda, i jedno i drugo odjeljenje moraju u civilnom odijelu doći u stanicu, a da sa sobom ponesu i naoružanje, jer se ide na asanaciju terena, na mjestu gdje je izvršen zločin. Čivčić navodi da je polaskom komandovao i raspoređivao načelnik Simo Drljača, te su sa njima krenuli i pripadnici kriminalističke službe SJB Prijedor Murić Gostimir i Ranko Mijić. Kada su stigli na lice mjesta tu su došli i pripadnici kriminalističke policije iz Banja Luke. Mrtva tijela koja su visila na stijenama su pripadnici interventnog voda skidali tako što su pod njih stavljali eksploziv. Sutradan ujutro su ponovo došli na lice mjesta kada su došli i pripadnici civilne zaštite iz Kneževa i pokušali su dizalicom iz rudnika izvući mrtva tijela iz kanjona. Krim tehničar Pavičić je video kamerom snimao lice mjesta, a nakon što je to vidio Simo Drljača, naredio je pripadnicima interventnog voda da mu oduzmu kameru i da se prekine snimanje.

591. Nakon kvara na dizalici, Drljača je naredio da pripadnici voda silaze u provaliju sa šatorskim krilima, kada se pobunio opet Gligić Dragoljub. Potom je dovezena neka hemikalija koja je posuta po leševima, ali je propao i pokušaj da se ona zapali, da bi na kraju Drljača naredio da se leševi zatrpaju kamenjem. Pet do šest leševa koji „su svježe pobijeni” odnosno nisu još bili u stanju saponifikacije bilo je na vrhu gomile, te je Gligić Dragoljub uzeo njihove lične dokumente i radilo se o prezimenu Antunović iz Kotor Varoši, te su se vratili nazad u bazu koja je bila

⁴²⁹ Transkript sa pretresa 16.06.2011.godine

⁴³⁰ Transkript sa pretresa 05.10.2010.godine, strana 12, 14, 29 i 33

smještena u školi u blizini, gdje je Drljača Simo organizovao da se ispeku janjadi. Sutradan su ponovo otišli na lice mjesta, pa nakon toga nazad u Prijedor.⁴³¹

592. Optuženi Zečević Saša je prilikom saslušanja u istrazi naveo da je kompletna interventna četa, i prvi i drugi vod, zajedno sa Drljača Simom otišla na Korićankse stijene gdje su im podijeljene gas maske, a nakon kvara dizalice kojom su pokušali izvući tijela ubijenih, po naređenju Sime Drljače na ubijene su stavljali kamenje.⁴³²

593. Iz iskaza svjedoka Marković Dragana jasno proizilazi i da je on sastavio krivičnu prijavu i radio na tom predmetu do momenta kada je u SJB Prijedor poslao depešu kojom se traže podaci o tome ko je učestvovao u pratnji konvoja, nakon čega više nije radio na istraživanju predmeta, a pretpostavlja da je to u vezi sa prijetnjama koje je imao od Drljača Sime.⁴³³

594. Imajući u vidu navedeno, Vijeće nalazi da tužilaštvo nije dokazalo da je optuženi Čivčić Petr poduzeo radnje koje su mu optužnicom stavljane na teret, kao ni njegovu odgovornost za nečinjenje na način kako ga je tužilaštvo teretilo, iz kog razloga je u smislu odredbe člana 284.tačka c) donijelo presudu kojom se optuženi Čivčić Petar oslobađa od optužbe.

B. OPTUŽENI TOPOLA BRANKO

595. Optuženi Topola Branko se optužnicom tereti da je kao pripadnik Teritorijalne odbrane i stražar u logoru Trnopolje, zajedno sa drugim stražarima i policajcima interventnog voda, znajući da će određeni broj zatočenika biti ubijen u toku kretanja konvoja, izvršio ukrcaj zatočenika iz logora Trnopolje u četiri autobusa, nakon čega je učestvovao u njihovoj pratnji do mjesta Kozarac, a nakon spajanja sa dijelom konvoja iz Tukova, nastavio prатnju konvoja i stigao do mjesta zaustavljanja konvoja pored pritoke rijeke Ugar, te zajedno sa drugim pratiocima svjesno i značajno doprinoseći, izvršili selekciju preko 200 vojno sposobnih mškaraca i natjerali ih da uđu u dva autobusa, nakon čega ih je zajedno sa ostalim pratiocima sproveo do mjesta Korićanske stijene na planini Vlašić, gdje su ih ubili pucanjem iz automatskog naoružanja.

596. U toku postupka nije bilo sporno da optuženi Topola Branko, u vremenskom periodu na koji se odnosi optužnica, nije bio pripadnik interventnog voda policije već je do maja 1992. bio pripadnik Teritorijalne odbrane Tukovi, odnosno pripadnik

⁴³¹ Transkript sa pretresa od 29.09.2011.godine strana 47 do 51, transkript od 06.10.2011.godine strana 68 i 69

⁴³² **T-139-** zapisnik o saslušanju osumnjičenog Zečević Saše od 01.07.2009.godine

⁴³³ Transkript sa pretresa od 10.06.2010.godine strana 31

pozadinske baze Čirkin polje raspoređen na mjesto stražara u logoru Trnopolje, takođe u sastavu teritorijalne odbrane (TO). Njegov komadant pozadinske baze bio je Kuruzović Slobodan koji je u to vrijeme bio i komadant (upravnik) u logoru Trnopolje.⁴³⁴ Svjedoci koji su u to vrijeme bili zatvoreni u logoru Trnopolje, i koji ga se sjećaju, su Kadirić Suvađ, Kadirić Admir, Šanta Šefik, Husein Jakupović, KO-8, KO-10, KO-15, KR-2, Bajrić Melisa koja ga je viđala prilikom posjeta ocu i bratu u logoru Trnopolje i Kadirić Erna čiji je bio komšija i koja ga je viđala prilikom posjeta stricu koji je bio u logoru.

597. Svjedočeći u svojoj odbrani, Topola Branko je osporavao navod iz optužnice da je bio prisutan ukrcavanju zatvorenika u autobuse u Trnopolju tvrdeći da je u to vrijeme bio na drugom mjestu. Naime, on je naveo da se na dan odlaska konvoja iz Trnopolja 21.avgusta 1992.godine u sedam sati ujutro javio u Crveni krst kako bi preuzeo namirnice za kuhinju u Trnopolju. Obzirom da ga je svjedok O-4 ranije tog dana zamolila da se pobrine da se jedna osoba koja je bila u logoru Trnopolje ukrca na konvoj, on je dovezao hranu u Trnopolje i zamolio komandira straže da se ta osoba se ukrca u konvoj oko jedanaest sati jer je od ranije imao zakazano kod doktora Mašića-veterinara, kupiranje ušiju njegovom psu. Otišao je do kuće poznanika Briševac Nedeljka, pa su zajedno otišli po psa, te potom u porodičnu kuću doktora Mašića na tavan, gdje je Nedeljko ostao sa doktorom i psom kako bi se obavilo kupiranje, a on se vratio u Trnopolje, preuzeo radnike crvenog krsta koje je odvezao u Prijedor, otišao do kuće oko dva i trideset časova kako bi se javio svojoj porodici. Potom je ponovo otišao do kuće doktora Mašića gdje je preuzeo psa, platio operaciju 150 njemačkih maraka i vratio se kući u naselju Tukovi.⁴³⁵ Svoj alibi optuženi Topola je dokazivao iskazima svjedoka O4 i Briševac Nedeljka.

598. Svjedok O4 navodi da je njena bliža rodbina izašla iz Prijedora 21.avgusta 1992.godine, jednim od konvoja koji je otišao iz Tukova. Obzirom da je Topola živio u blizini, tog dana ujutro zamolila ga je da se pobrine za njenog prijatelja koji je bio u Trnopolju, da i on izađe konvojem. Ispratila je porodicu koja se ukrcala na autobuse u Tukovima oko 11 časova, te je kasnije oko dva ili pola tri popodne ponovo vidjela Topola Branka koji je bio u društvu sa Briševac Nedeljkom te joj je rekao da se njen prijatelj ukrcao u konvoj koji je krenuo iz Trnopolja, a tom prilikom su pominjali da u vodili psa na neku operaciju.⁴³⁶

599. Svjedok Briševac Nedeljko naveo je da je po molbi Topola Branka u drugoj polovini avgusta 1992.godine bio prisutan kada je trebalo da se seciraju uši dobermanu kojeg je nabavio. Zajedno sa Topola Brankom je oko pola jedanest otišao do kuće u naselju Kokin grad, gdje je on ostao sa gospodinom koji je i obavio

⁴³⁴ Topola Branko- transkript sa pretresa od 27.10.2011.godine strana 30, strana 55, **T-125**- akt CJB Banja Luka, SJB Prijedor broj 08-1-10/01-2-1067/09 od 22.06.2009.godine prema kojem je Topola Branko evidentiran u sastavu TO od 01.07.1992.godine

⁴³⁵ Transkript sa pretresa od

⁴³⁶ Transkript sa pretresa od 25.10.2011.godine, strana 21

operaciju, a Topola se morao negdje vratiti poslom. Operacija je trajala oko dva do dva i pol sata, nakon toga je Topola došao autom i odvezli su psa do kuće i smjestili ga u boks.⁴³⁷

600. Vijeće nalazi da iskazi ovih svjedoka odbrane, iako očigledno usklađeni sa iskazom optuženog Topole nisu uvjerali Vijeće u istinitost alibija optuženog Topole, nego ih Vijeće nalazi sračunatim na pomaganje bliskom prijatelju i rođaku u situaciji kada je optužen za teško krivično djelo koje mu je optužnicom stavljeno na teret. Pored toga, svjedok Briševac i ne navodi precizan datum kada se desilo to navodno kupiranje ušiju, navodeći da misli da je to bilo krajem avgusta, a to zaključuje samo po tome što je bio u majici kratkih rukava, a iskaz svjedokinje O4 ne potvrđuje tvrdnju optuženog da nije bio prisutan prilikom ukrcavanja zatvorenika u logoru Trnopolje, jer i sama potvrđuje da je on bio u Trnopolju i da joj je potvrdio da su njeni prijatelji otišli konvojem koji je krenuo iz Trnopolja.

601. Vijeće nije poklonilo vjeru navodima optuženog Topola Branka, odnosno alibiju koji je iznio. Prije svega, Vijeće nalazi da je sam iskaz Topola Branka neuvjerljiv, a potom, isti je u suprotnosti i sa provedenim dokazima tužilaštva kojima je Vijeće poklonilo vjeru. Naime, kada je optuženi Topola saslušan u istrazi u svojstvu osumnjičenog on je naveo da je dva puta obezbjeđivao ulazak ljudi u konvoje ispred sabirnog centra u Trnopolju, ali da nikada stražari nisu učestvovali u pratnji konvoja. Mada mu je bilo sasvim jasno predočeno da se tereti za ubistva muškaraca na Korićanskim stijenama, i mada je iz zapisnika jasno da je on za taj događaj znao (jer je naveo da je od ljudi u sabirnom centru saznao da su poubijani ljudi iz konvoja na Vlašiću), on tada nije ni u jednom momentu naveo da tog dana nije prisustvovao ukrcavanju zatvorenika jer je vodio psa na kupiranje ušiju. Kada je na glavnom pretresu upitan da obrazloži zbog čega odmah to nije rekao, naveo je da ga je *“neka muka spopala i da se možda toga nje ni sjetio”*.⁴³⁸

602. Vijeće je poklonilo vjeru iskazu svjedoka Mašić Seada koji je negirao događaj sa kupiranjem ušiju onako kako su ga opisali optuženi Topola i Briševac Nedeljko. Naime, svjedok je opisao događaj u kojem je kao veterinar u Prijedoru u ljeto 1992.godine bio primoran izvesti operaciju kupiranja ušiju psu doberman, kada je naoružano lice bez kucanja ušlo u njegovu kuću i obavijestilo ga o tome šta treba da uradi. Obzirom da nije imao nikakvog načina da operaciju uradi kod svoje kuće, jer nije imao instrumente, nazvao je direktora veterinarske stanice i sa njim se dogovorio da se operacija uradi u veterinarskoj stanici Urije za dva ili tri dana, kada mu je i pomogao kolega Skeja Mile.⁴³⁹

⁴³⁷ Transkript sa pretresa od 25.10.2011.godine, strana 26

⁴³⁸ **T-137-** zapisnik o ispitivanju osumnjičenog Topola Branka broj KT-RZ- 57/09; transkript sa pretresa od 27.10.2011.godine, strana 71-72

⁴³⁹ Transkript sa pretresa od 12.04.2012.godine, strane 10-11

603. U duplici odbrane je pozvan svjedok Skeja Mile koji je takođe bio veterinar i koji je potvrdio da se i on sjeća događaja kada je zajedno sa Mašić Seadom izvršio operaciju psa u veterinarskoj stanici, kada je psa dovelo lice u policijskoj uniformi. Ovaj je svjedok naveo da je on takve operacije radio i kući te da je siguran da ih je kući radio i Mašić Sead.

604. Mašić Sead je izričito negirao da je izvršio operaciju na tavanu svoje kuće, a Vijeće je takav njegov iskaz cijenilo i logičnim. Naime, da je tačno da je on operacije radio i u svojoj kući, zbog čega to ne bi uradio i ovog puta kada je kupirao uši psu kojeg je doveo nepoznati policajac, nego je molio direktora stanice da tamo izvrši operaciju.⁴⁴⁰

605. Navode optuženog Topole kako nije uopće bio prisutan prilikom ukrcavanja zatvorenika u Trnopolju, osporio je i svjedok KR-1, koji je naveo da je u napustio logor Trnopolje zajedno sa svojom porodicom 21.avgusta i da je tada vidio upravnika logora Kuruzovića, i Topola Branka, vidi ga na cesti "onako stoji, masa ljudi, svi hoće da uđu..." Vijeće je iskazu ovog svjedoka poklonilo vjeru jer je isti uvjerljiv a optuženog Topolu je veoma precizno opisao iako ga nije poznavao od ranije, pojašnjavajući da ga je primjetio jer je stalno bio sa Kuruzovićem, a što su potvrdili i drugi svjedoci.⁴⁴¹

606. Pored ovog svjedoka, optuženog Topolu su 21.avgusta prilikom ukrcavanja u autobuse u Trnopolju vidjeli i svjedoci Grabić Seid, Jakupović Husein i KO-15, stoga je Vijeće van razumne sumnje zaključilo da je dokazan navod iz optužnice da je Topola Branko dana 21.avgusta 1992.godine kao stražar u logoru Trnopolje prisustvovao ukrcavanju zatvorenika u četiri autobusa. Ovakav zaključak suda ne dovodi u pitanje ni svjedok Kadić Admir koji navodi da se i on ukrcao u jedan od autobusa kojim je napustio Trnopolje ali da prilikom ukrcavanja nije primjetio optuženog Topolu, jer kako je već navedeno, obzirom na uslove i gužvu koji su vladali za vrijeme ukrcavanja, Vijeće nalazi da ga nije ni morao vidjeti.

607. Međutim, Vijeće nije moglo van razumne sumnje utvrditi da je optuženi Topola u momentu ukrcavanja znao da će određeni broj zatočenika biti ubijen u toku kretanja konvoja, a kako mu je to optužnicom stavljano na teret.

608. Svjedok Grabić Seid je naveo kako je u logoru Trnopolje bio od 24.maja do 01.septembra 1992.godine. Dana 20.jula je upravnik logora Kuruzović izašao pred zatvorenike i rekao im da sutra kreće konvoj i da prednost imaju Kozarčani. Svjedok je u sudnici pokazao na optuženog Topola Branka kao na osobu koju je tih mjeseci viđao u logoru Trnopolje ali mu nije znao ime, te je naveo i da je dana 21.avgusta dok je čekao autobus u krugu logora vidio tu osobu i da je nakon što su autobusi

⁴⁴⁰ Transkript sa pretresa od 12.04.2012.godine, strane 12-15

⁴⁴¹ Transkript sa pretresa od 15.03.2012.godine strana 27 i 28

napunjeni ta osoba rekla da su autobusi puni i da ostali koji ne mogu da uđu da se vrate nazad.⁴⁴²

609. Na okolnost znanja optuženog da će zatočenici biti ubijeni, Vijeće je razmotrilo i iskaze svjedoka Jakupović Huseina i Kadirić Suada. U svom iskazu svjedok Jakupović je naveo da su njegova tri brata i sin od sestre tri puta ulazili u autobus pa su ih izbacivali vani, i onda je stražar Topola, koji je bio komšija od njegovog brata, rekao da to nije konvoj za njih i izbacio ih je te oni nisu ni otišli, a svjedok je ipak ušao u autobuse. Svjedok Kadirić Suad je naveo da je skoro svaki dan pričao sa Topola Brankom kojeg je upoznao u logoru i kad god bi kretao neki konvoj on mu je govorio da ne ide dok mu ne kaže da će biti bezbjedno te bi ga on i poslušao, međutim, noć prije 21.avgusta neki su vojnici došli u logor i tukli su logoraše te se on uplašio i sutradan nije mogao da izdrži i odlučio je da ide. Ujutro kada je vidio Topola Branka on mu je rekao da ne ide jer nije bezbjedno, međutim, on ga nije poslušao i krenuo je.⁴⁴³

610. Iz iskaza navedenih svjedoka Vijeće nije moglo izvesti zaključak da je optuženi Topola znao da će zatočnici tokom kretanja konvoja biti ubijeni. Naprotiv, iz njihovih iskaza proizilazi da je bila velika gužva, te su prisutni stražari i policajci, među kojima i Topola izbacivali iz vozila višak putnika tako svjedok Jakupović kaže: „...bila je puno gužva i puno naroda tu, a svi su htjeli da idu, a samo je bilo četiri autobusa.“ a svjedok KR1 navodi „...masa ljudi, svi hoće da uđu „. Na navedeni zaključak upućuje i iskaz optuženog Kneževića koji je naveo da je prilikom dolaska u Trnopolje uočio da prisutni stražari u SNB uniformama vraćaju natrag u sabirni centar višak civila koji nisu mogli stati u autobuse.⁴⁴⁴ Iskaz svjedoka Kadirića sam za sebe ne može biti dokaz da je optuženi Topola znao da će zatvorenici koji krenu konvojem biti ubijeni, jer sama činjenica da je svjedok krenuo tim konvojem, govori da ni on sam tu izjavu Topole nije shvatio kao neko ozbiljno upozorenje da će se nešto loše desiti u konvoju.

611. Činjenica da Vijeće nije prihvatilo alibi optuženog Topola Branka, ne može biti dokaz njegove krivice, nego je tužilaštvo i dalje u obavezi da provede dokaze kojima će ta krivica biti dokazana van razumne sumnje. Jedino što je tužilaštvo izvedenim dokazima dokazalo van razumne sumnje je da je Topola Branko dana 21.avgusta 1992.godine kao stražar u logoru Trnopolje prisustvovao ukrcavanju zatvorenika u četiri autobusa.

612. Na osnovu provedenih dokaza Vijeće nije moglo van razumne sumnje zaključiti da je optuženi Topola Branko, po ukrcavanju zatvorenika u autobuse u

⁴⁴² Transkript sa pretresa od 20.05.2010.godine, strana 50 i 51

⁴⁴³ Transkript sa pretresa 25.03.2010.godine, strana 6 i 7, Transkript sa pretresa 23.07.2010.godine, strana 7 i 8

⁴⁴⁴ Transkript od 25.05.2011.strana 17

Trnopolju, bio pratilac u konvoju prema Travniku i da je učestvovao u razdvajanju muškaraca, te njihovom ubistvu na Korićanskim stijenama.

613. Naime, u odnosu na optuženog Topola Branka tužilaštvo je izvelo nekoliko dokaza i to svjedoka Ivanković Damira koji je naveo da je optuženog Topolu vidjeo na pauzi u Kozarcu kada je konvoj zaustavljen, i da ga je kasnije nakon završene egzekucije vidjeo u kafani u Kneževu, te svjedoka KO-15 koji je naveo da ga je vidjeo na mjestu egzekucije, koji, cijeneći ih pojedinačno, a tako i u međusobnoj vezi, nisu bili dovoljni da bi se na njima zasnovala osuđujuća presuda.

614. Naime, svjedok Damir Ivanković navodi da je prilikom zaustavljanja u Kozarcu stajao u blizini benzinske pumpe, sa kog mjesta je vidio raskrslu i dolazak autobusa iz Trnopolja, a uočio je i dolazak bijelog kombija interventnog voda iz kojeg su izašli policajci. Začudio se što su sa policajcima bili i Topola Branko koji je radio kao obezbjeđenje u Trnopolju, te osoba sa nadimkom Deba koji je bio iz Tukova. Nadalje, on je naveo da je u kafani u Kneževu gdje su pratoci zaustavili nakon egzekucije, vidjeo da su kasnije došli Branko Topola i Deba.⁴⁴⁵

615. Iskaz Damira Ivankovića prema kojem Topolu vidi sa Debom na pauzi u Kozarcu, a potom ga opet sa Debom vidi u kafani u povratku sa Vlašića, Vijeće je cijenilo kao indikativan, kao i činjenicu da je očigledno Topola, mada nije bio pripadnik interventnog voda, često viđan sa njima jer je bio komšija i družio se sa onim pripadnicima koji su bili iz naselja Tukovi (Mrđa, Stojnić, Četić, Đurić), iz kojeg naselja je bio i pripadnik TO Rudak Željko kojeg su zvali Deba, i koji je kao pripadnik Tukovljanske jedinice teritorijalne odbrane bio taj dan na smjeni u Trnopolju, zajedno sa Topolom.⁴⁴⁶ Mada indikativan iskaz ovoga svjedoka nije takve dokazne snage, da sam za sebe ukazuje na jedini mogući zaključak, a to je, da je optuženi Topola bio pratilac u ovome konvoju, da je bio na mjestu razdvajanja, odnosno mjestu egzekucije. Ovo naročito imajući u vidu da niko od mnogobrojnih svjedoka bošnjaka, koji su nesumnjivo poznavali optuženog Topolu, jer je bio stražar u Trnopolju, nije naveo da ga je vidio na bilo kojoj pauzi tokom kretanja konvoja pa ni na mjestu razdvajanja, niti je iko od pripadnika interventnog voda, koji je taj dan išao u pratnju konvoja, svjedočio da je Topola Branko, osoba nadimkom Deba ili bilo koji drugi pripadnik TO ili bilo koje druge jedinice, bio u pratnji konvoja. Činjenica da je svjedok Ivanković vidio da su Branko Topola i Deba došli u kafani u Kneževu gdje su pratoci zaustavili nakon egzekucije, nije dokaz da je optuženi Topola bio pratilac u konvoju, obzirom da iz njegovog iskaza proizilazi da Topola nije došao u kafanu sa grupom pratilaca koja je učestvovala u egzekuciji, nego nekon određenog vremena, a ne zna kojim vozilom su došli.⁴⁴⁷

⁴⁴⁵ Transkript sa pretresa 16.12.2009.godine, strana 18, 19, 33 i 37,

⁴⁴⁶ Transkript sa pretresa od 27.10.2011.godine, strana 38-40

⁴⁴⁷ Transkript sa pretresa 16.12.2009. str.37

616. Svjedok Ko-15 je na glavnom pretresu, saglasno kao prilikom davanja izjave istražiocima MKSJ 1996.godine, i svjedočenja u predmetu *Brđanin*, naveo da su prilikom izlaska postrojenih muškaraca iz autobusa na mjestu egzekucije pratili napravili kao neki polukrug i među njima je vidio i Topola Branka, koga je i prepoznao u sudnici. Svjedok je dalje naveo da ga je tog dana vidio i u Trnopolju i da nije bio odjeven u istu odjeću kao pripadnici interventnog voda, a poznavao ga je od ranije iz osnovne škole, a obzirom da je živio u blizini Tukova imao je priliku da viđa po gradu u kafićima.⁴⁴⁸ Dakle, iskaz ovoga svjedoka je potpuno konzistentan u pogledu tvrdnje da na mjestu egzekucije vidi optuženog Topolu.

617. Svjedočenju svjedoka KO15, kao jedinom svjedoku koji je vidio da je Topola Branko učestvovao u izvršenju ubistava muškaraca na Korićanskim stijenama, Vijeće je prišlo kritički i sa krajnjim oprezom, tražeći potporu njegovog iskaza u sadržaju ostalih provedenih dokaza, čega međutim, u pogledu ove okolnosti nije bilo. Naime, tačno je da je iskaz svjedoka KO15 jasan i konzistentan, da se radi o svjedoku koji dobro poznaje optuženog Topolu, ali obzirom da isti nije potkrijepljen drugim dokazima, odnosno u tom pravcu nisu izvedeni potkrepljujući dokazi, a naročito nisu provedeni dokazi kojima bi se dokazalo da je optuženi Topola, kao pripadnik Teritorijalne odbrane, za koju nema dokaza da je učestvovala u pratnji konvoja, bio na mjestu razdvajanja muškaraca, da je znao da će izdvojeni muškarci biti ubijeni, te sa tom namjerom i sam došao na mjesto egzekucije, Vijeće samo na njegovom iskazu nije moglo utvrditi krivičnu odgovornost optuženog Topole.

618. Prema praksi međunarodnih krivičnih sudova osuđujuća presuda može se zasnivati na neposrednim dokazima, te pretresno Vijeće ima diskreciono pravo da odluči da li okolnosti u određenom predmetu iziskuju potkrepljujući dokaz.⁴⁴⁹

619. Prema praksi Apelacionog vijeća Suda BiH zauzetoj u predmetu *Vuković i dr.*, ne bi se moglo smatrati da je nepravilno ukoliko bi se odluka o krivici zasnivala na iskazu samo jednog svjedoka, ali samo ukoliko je taj iskaz dovoljno uvjerljiv i logičan, saglasan svim ostalim dokazima, kao i da je odluka koja se na njemu zasniva, jedini moguć razuman zaključak u predmetu.

620. Koristeći svoje diskreciono pravo, i razmatrajući sve okolnosti predmeta i provedene dokaze, pretresno Vijeće je u ovom u konkretnom slučaju ocijenilo da ne bi bilo pravično osuđujuću presudu optuženom Topola Branku zasnovati samo na

⁴⁴⁸ Transkript sa pretresa od 20.11.2009.godine strana 34 i 100 i O-III-21;

⁴⁴⁹ Presuda Žalbenog vijeća u predmetu *Kajelijeli*, tačka 170. u kojoj se citira presuda Žalbenog vijeća u predmetu *Niyitegeka*, tačka 92 („Žalbeno Vijeće dosljedno stoji na stanovništu da je pretresno Vijeće u najboljoj poziciji da ocijeni dokaznu vrijednost dokaznih materijala te se može, zavisno od svoje ocjene, osloniti na iskaz samo jednog svjedoka da bi se dokazala određena materijalna činjenica“). Presuda Žalbenog vijeća u predmetu *Gacumbitsi*, tačka 72. u kojoj se citira presuda Žalbenog vijeća u predmetu *Semanza*, tačka 153.

iskazu svjedoka Ko-15, bez drugih potkrepljujućih dokaza, a naročito cijeneći ga u vezi sa drugim provedenim dokazima i to iskazom svjedoka Ivankovića i Četića koji se na mjestu egzekucije obojica nalaze kod autobusa iz kojeg izlazi svjedok Ko-15 sa svojim ocem i od kojih niti jedan ne navodi da Topola Branka vidi u bilo kojem trenutku, počev ulaska u autobuse na mjestu razdvajanja, sprovođenja civila do mjesta egzekucije, te za vrijeme same egzekucije i nakon nje.

621. Imajući u vidu navedeno Vijeće je primjenom načela *"in dubio pro reo"*, koje se odnosi na to da Sud može neku činjenicu na temelju ocjene dokaza smatrati utvrđenom tek kada se na glavnom pretresu uvjerio u njeno postojanje i kada u tom pogledu više nema dvojbi i oslobodilo optuženog. Pri tome se činjenice koje su in peius(na štetu) optuženog moraju sa sigurnošću utvrditi, tj.dokazati, a ako se to ne postigne, uzima se kao da one i ne postoje, a činjenice koje su in favorem(u korist)optuženog, uzimaju se kao da postoje i onda kada su utvrđene sa vjerovatnošću(znači ne sa sigurnošću).

622. Poštujući citirani zakonski princip Sud je usljed nedostatka dokaza, uz primjenu odredbe člana 284. Tačka c) u vezi sa članom 3. Zakona o krivičnom postupku BiH, u odnosu na optuženog Topola Branka donio oslobađajuću presudu.

VI. ODLUKA O TROŠKOVIMA

623. Na osnovu odredbe člana 188. stav 4. ZKP BiH optuženi Zečević Saša, Knežević Radoslav i Ljepoja Marinko u cjelosti se oslobađaju dužnosti plaćanja troškova krivičnog postupka, budući da su sva trojica optuženih porodični, da imaju maloljetnu djecu, da je optuženi Knežević Radoslav nezaposlen, tako da bi njihovim plaćanjem bilo dovedeno u pitanje izdržavanje optuženih kao i lica koja su dužni izdržavati.

624. Na osnovu odredbe člana 189. stav 1. ZKP BiH optuženi Čivčić Petar i Topola Branko se takođe oslobađaju dužnosti plaćanja troškova krivičnog postupka, tako da troškovi postupka kao i nužni izdaci optuženih padaju na teret budžetskih sredstava.

VII. ODLUKA O IMOVINSKOPRAVNIM ZAHTJEVIMA

625. Primjenom odredbi člana 198. stav 2. i 3. ZKP BiH, Sud je oštećene radi ostvarivanja imovinskopravnog zahtjeva uputio na parnični postupak. Naime oštećeni se nisu izjašnjavali o visini odštetnog zahtjevai, pa imajući ovo u vidu kao i

činjenicu da podaci prikupljeni u toku ovog postupka nisu Sudu pružili pouzdan osnov za potpuno ili djelimično dosuđenje, to je u pogledu ovih zahtjeva valjalo odlučiti kao u izreci presude.

Zapisničar:
Hota Čatović Sabina

Predsjednik vijeća
Sudija
Jesenković Vesna

POUKA O PRAVNOM LIJEKU: Protiv ove presude dozvoljena je žalba Apelacionom odjeljenju Odjela I Suda Bosne i Hercegovine u roku od 15 (petnaest) dana po prijemu pismenog otpavka ove presude.

*Žalba se u dovoljnom broju primjeraka predaje ovom Sudu.

VIII. ANEKS 1 – PRIHVAĆENE UTVRĐENE ČINJENICE

Broj UČZ ⁴⁵⁰	PRIHVAĆENA PRAVOMOĆNOM SUDSKOM PRESUDOM	ČINJENICA	UTVRĐENA MKSJ ⁴⁵¹	Paragraf presude MKSJ	Broj činjenice u prijedlog u
1.	U septembru 1991. godine proglašeno je nekoliko srpskih autonomnih oblasti u Bosni i Hercegovini. Jedna od njih, srpska Autonomna Regija Krajina (ARK), sastojala se od banjalučke regije i okolnih opština; međutim, prijedorska opština, u kojoj je SDA imala neznatnu većinu, nije			Kvočka - 11	4

⁴⁵⁰ Redni broj utvrđene činjenice u ovom predmetu (utvrđena činjenica Zečević i dr.)

⁴⁵¹ **Tužilac protiv Tadića** predmet br. IT-94-1, presuda pretresnog vijeća MKSJ od 07.05.1997. koja je potvrđena od strane žalbenog vijeća 15.07.1999. godine; **Tužilac protiv Kvočke i drugih** predmet br. IT-98-30/1, presuda pretresnog Suda od 02.11.2001. godine, koja je potvrđena od strane žalbenog vijeća 28.02.2005.godine.; **Tužilac protiv Stakića** predmet br.IT-97-24-T, presuda pretresnog vijeća od 31.07.2003. godine, koja je potvrđena od strane žalbenog vijeća 22.03.2006.godine;**Tužilac protiv Brđanina** predmet br.IT-99-36-T, presuda pretresnog vijeća od 01.09.2004. godine, koja je potvrđena od strane žalbenog vijeća 03.04.2007.godine

- pristupila Autonomnoj regiji
2. Glavni odbor SDS-a objavio je 19. decembra 1991. godine dokument pod naslovom "Uputstvo o organizovanju i djelovanju organa srpskog naroda u Bosni i Hercegovini u vanrednim okolnostima" (dalje u tekstu: Uputstvo s varijantom A i B). To uputstvo propisuje na koji način će biti provedene određene utvrđene aktivnosti u svim opštinama u kojima žive Srbi, a u suštini se radi o nacrtu za preuzimanje vlasti od strane bosanskih Srba u opštinama u kojima oni predstavljaju većinu stanovništva (dalje u tekstu: Varijanta A) i opštinama gdje su u manjini (dalje u tekstu: Varijanta B). Formulirani cilj Uputstva s varijantom A i B bio je "provođenje plebiscitarne odluke kojom se srpski narod u Bosni i Hercegovini opredijelio da živi u jedinstvenoj državi" i "povećanje mobilnosti i spremnosti za odbranu interesa srpskog naroda" Brđanin- 69 5
 3. Uputstvo s varijantom A i B sadržavalo je, između ostalog, i direktivu prema kojoj će opštinski odbori SDS-a formirati krizne štabove srpskog naroda u svojim opštinama Brđanin- 70 6
 4. Srbi su 9. januara 1992. godine proglasili Republiku srpskog naroda u Bosni i Hercegovini (koja je kasnije postala Republika Srpska), a bilo je predviđeno da stupi na snagu nakon formalnog međunarodnog priznanja Republike Bosne i Hercegovine Kvočka- 10 7
 5. Ona se sastojala od tzv. srpskih autonomnih regija i oblasti, među kojima je bila i Autonomna Regija Krajina Brđanin- 71 8
 6. U Bosni i Hercegovini su bosanski Srbi bili protiv referenduma o nezavisnosti, koji je održan u februaru 1992. godine; velika većina nije izašla na glasanje. Usprkos tome, Bosna i Hercegovina proglasila je nezavisnost u martu 1992. godine. Njenu nezavisnost su u aprilu 1992. godine priznale Evropska zajednica i Sjedinjene Američke Države Kvočka- 10 9
 7. [Opština Prijedor se nalazi u sjeverozapadnoj Bosni i Hercegovini.] Tadić- 55 10
 8. Opština Prijedor ... obuhvata grad Prijedor i gradić Kozarac, koji se nalazi oko deset kilometara istočno od Prijedora Tadić- 55 11
 9. Opština Prijedor bila je značajna za Srbe zbog toga što je predstavljala dio kopnenog koridora koji je spajao srpska područja u hrvatskoj Krajini na zapadu sa Srbijom i Crnom Gorom na istoku i jugu Tadić- 127 12
 10. Prije preuzimanja, opština Prijedor bila je etnički relativno miješano područje, 1991. godine ... Muslimani su predstavljali najveću etničku skupinu u opštini; od ukupno Tadić- 128 (Stakić- 13

	112.000 stanovnika, 49.700 (44%) bili su Muslimani, oko 40.000 (42,5%) Srbi, dok su ostatak sačinjavali Hrvati (5,6%), Jugoslaveni (5,7%) i stranci (2,2%)	51)	
11.	Prije izbijanja rata, razne etničke skupine u opštini Prijedor složno su živjele u zajedništvu, uz limitirane znakove podjele	Tadić- 129	14
12.	U prijedorskoj skupštini opštine, za koju su održani izbori u novembru 1990. godine, bilo je 90 mjesta, a opština Prijedor dijelila se na pet glasačkih jedinica. Svaka stranka imala je na listiću ukupno 90 kandidata. Nakon izbora, SDA je dobila 30 mjesta, SDS 28, HDZ 2, a 30 mjesta su dobile druge stranke, takozvane opozicione stranke, kao što su Socijaldemokrati, Savez liberala i Reformske snage	Tadić- 132 (Stakić- 49)	16
13.	U Prijedoru je SDS, prema uputama centralne SDS, potajno osnovala odvojenu srpsku skupštinu ... kao i odvojenu miliciju i jedinicu službe bezbjednosti ... To se dogodilo oko šest mjeseci prije preuzimanja grada Prijedora	Tadić- 134	20
14.	SDS je htjela ostati sa Srbijom kao dio Jugoslavije, naglašavajući da svi Srbi trebaju ostati u jednoj državi. Zbog ovog neslaganja sa ne-Srbima, koji su željeli da se povuku iz federacije, SDS je predložila podjelu opštine Prijedor	Stakić- 136	21
15.	Atmosfera nepovjerenja, straha i mržnje raspirivana je političkim napetostima u opštini od druge polovine 1991. godine pa do preuzimanja vlasti 30. aprila 1992. godine	Stakić- 688	22
16.	Dana 30. aprila 1992. SDS je bez prolijevanja krvi zauzela grad Prijedor, uz pomoć vojnih i policijskih snaga	Tadić- 137 (Stakić- 74 Brđanin- 104)	23
17.	Samo preuzimanje [grada Prijedora] izvršeno je u ranim jutarnjim satima, kada su naoružani Srbi zauzeli položaje na kontrolnim punktovima po cijelom Prijedoru, sa vojnicima i snajperistima na krovovima glavnih zgrada	Tadić- 137	24
18.	Vojnici JNA, u raznolikim uniformama, zauzeli su sve najvažnije institucije, kao što su radio stanica, dom zdravlja i banka. Ušli su u zgrade, izjavili da su preuzeli vlast i objavili da mijenjaju naziv opštine Prijedor u "Srpska opština Prijedor"	Tadić- 137	25
19.	[nakon pružimanja grada] osnovan je lokalni Krizni štab (Krizni štab Prijedor), koji je proveo niz odluka Kriznog štaba ARK	Tadić- 139	26
20.	... [O]dmah je uspostavljena kontrola nad dva lokalna	Tadić-	27

	sredstva za javno informisanje, Radio Prijedorom i Kozarskim vjesnikom	139	
21.	Upućivani su i pozivi na predaju oružja, koji su, iako upućeni stanovništvu uopšte, provođeni samo prema Muslimanima i Hrvatima...	Tadić-139	31
22.	Istovremeno [s pozivima za predaju oružja] je mobilizacija Srba omogućavala distribuciju oružja srpskom stanovništvu	Tadić-139	32
23.	Dana 12. maja 1992. godine u Banjoj Luci održana je 16. sjednica Skupštine srpskog naroda u Bosni i Hercegovini. Na toj sjednici je Radovan Karadžić iznio šest strateških ciljeva rukovodstva bosanskih Srba u Bosni i Hercegovini. ... Prva dva strateška cilja glase: • "Prvi takav cilj je razdvajanje od druge dvije nacionalne zajednice – državno razdvajanje. Razdvajanje od onih koji su naši neprijatelji i koji su iskoristili svaku priliku, prije svega u ovom vijeku, da nasrnu na nas i koji bi nastavili sa takvom praksom, ako bismo i dalje ostali zajedno u istoj državi." • "Drugi strateški cilj je, čini mi se, koridor između Semberije i Krajine. To je stvar za koju ćemo, možda, biti prisiljeni da ponegdje nešto žrtvujemo, ali je to od najveće strateške važnosti za srpski narod, jer to integriše srpske zemlje, ne samo Srpske BiH, nego i Srpske BiH sa Srpskom Krajinom i Srpske Krajine sa Srpskom BiH i Srbijom. Dakle, to je strateški cilj veoma visoko rangiran, koji moramo da ostvarimo jer nema Krajine, nema Bos. Krajine, nema Srpske Krajine, nema Saveza srpskih zemalja, ukoliko ne ostvarimo taj koridor koji će nas dobro integrisati, koji će nam omogućiti nesmetan protok iz jednog dijela naše države"	Stakić-41-42	33
24.	Nakon preuzimanja vlasti ... vođe SDS preuzeli su ključne funkcije u opštinskoj vlasti, a legalno izabrani muslimanski i hrvatski političari su prisilno smijenjeni. Drugi vodeći članovi SDS-a postavljeni su na strateška mjesta po čitavoj opštini	Stakić-473 (Tadić-150)	34
25.	... [U] danima i mjesecima koji su uslijedili nakon preuzimanja vlasti u Prijedoru veliki broj nesrba otpušten je s posla. Tako je samo mali postotak Muslimana i Hrvata i dalje radio	Stakić-307, 125 (Tadić-150)	35
26.	... bosanski Muslimani koji su cijeli svoj život proveli u opštini Prijedor istjerivani su iz svojih domova..., kuće su im obilježavane radi uništenja, a u mnogo slučajeva su i porušene zajedno s džamijama i katoličkim crkvama	Stakić-544	36
27.	... [Bilo je] rasprostranjeno pljačkanje muslimanskih kuća na području opštine [Prijedor]	Stakić-294	37
28.	Kretanje ne-Srba izvan opštine [Prijedor] je bilo	Tadić-	38

	onemogućeno, a bilo je strogo ograničeno policijskim satom i blokadama	465 (150)	
29.	Skoro svi stanovi ne-Srba [u opštini Prijedor] svakodnevno su pretresani..	Tadić- 465	39
30.	... [N]a neposrednoj meti [događaja koji su se odigrali] našla se većina nesrpskih stanovnika opštine Prijedor	Stakić- 627	40
31.	... [S]rpske vojne snage su imale ogromnu premoć u odnosu na skromne snage otpora kojima su raspolagali nesrbi	Stakić- 627	41
32.	Nakon preuzimanja grada Prijedora i prije napada na Kozarac, Srbi su preko policijskog radija neprekidno govorili o uništavanju džamija i svega što pripada "balijama", nazivajući Muslimane tim pogrdnim nazivom, kao i o potrebi da se unište same "balije"	Tadić- 153	42
33.	... [N]apadi na Hambarine, kao i napadi koji su uslijedili na širem području Brda, zajedno sa hapšenjima, zatočavanjem i deportacijom građana, koji su potom izvršeni, bili su prvenstveno usmjereni protiv nesrpskog civilnog stanovništva u opštini Prijedor	Stakić- 627 (629)	43
34.	... [H]iljade građana opštine Prijedor prošle su kroz barem jedan od tri glavna zatočenička logora, Omarsku, Keraterm i Trnopolje, koji su osnovani u Omarskoj, Prijedoru, odnosno Trnopolju	Stakić- 630	44
35.	Ne-Srbi u opštini Prijedor bili su podvrgnuti strahovitom zlostavljanju	Tadić- 466	45
36.	[M]nogo je ljudi ubijeno tokom napada vojske bosanskih Srba na sela i gradove širom prijedorske opštine u kojima su većinom živjeli bosanski Muslimani, a izvršeno je i nekoliko pokolja nad Muslimanima	Stakić- 544 (545,546 ,629)	46
37.	Kao rezultat povećane međunacionalne napetosti, razne grupe postavljale su blokade na cestama i kontrolisale ih	Tadić- 140; (Stakić- 129)	47
38.	Jedna takva muslimanska blokada nalazila se u Hambarinama, a incident koji se tamo odigrao 22. maja 1992. godine poslužio je kao izgovor za napad srpskih snaga na to područje	Tadić- 140 (Stakić 130)	48
39.	... [L]judi angažovani na muslimanskom kontrolnom punktu [Hambarine] prvi su otvorili vatru	Stakić- 130 (Brđanin -401)	49
40.	Nakon incidenta, krizni štab opštine Prijedor objavio je putem prijedorskog radija ultimatum stanovnicima Hambarina i okolnih sela da vlastima u Prijedoru predaju ljude koji su bili na kontrolnom punktu, kao i sve oružje. U	Tadić- 140 (Stakić- 131,	50

	ultimatumu je rečeno da će, ako se zahtjev ne ispuni do sljedećeg dana u podne, uslijediti napad na Hambarine	Brđanin-104, 401)	
41.	Vlasti u Hambarinama odlučile su da ne ispune uslove ultimatumu, te su nakon isteka roka Hambarine napadnute	Tadić-140 (Stakić-132)	51
42.	Nakon nekoliko sati artiljerijskog granatiranja, srpske oružane snage ušle su u ovo područje uz podršku tenkova i drugog naoružanja, a nakon kratke sporadične borbe lokalne vođe sakupile su i predale većinu oružja	Tadić-140 (Stakić-132)	52
43.	TO je pokušala odbraniti selo [Hambarine], ali su seljani morali da prebjegnu u druga sela ili u šumu Kurevo kako bi izbjegli granatiranje	Stakić-133	53
44.	Do tada su mnogi stanovnici [sela Hambarine] već pobjegli u druga područja pod muslimanskom ili hrvatskom vlašću, krećući se ka sjeveru, prema drugim selima, ili ka jugu, prema šumi, koja je takođe granatirana	Tadić-141	54
45.	Jedan broj stanovnika naposljetku se vratio u Hambarine, tada već pod srpskom kontrolom, iako samo privremeno, jer je 20. jula 1992. godine došlo do posljednjeg većeg čišćenja opštine, kada je iz Hambarina i obližnje Ljubije etnički očišćeno oko 20.000 ne-Srba	Tadić-141	55
46.	... [U] napadu na Hambarine poginula su najmanje tri civila	Brđanin-401	56
47.	Na putu Hambarine-Prijedor srpske oružane snage oštetile su ili uništile najmanje 50 kuća	Stakić-291	57
48.	... [D]žamija u Hambarinama je granatirana tokom napada na Hambarine	Stakić-297	58
49.	U područje Kozarca, koje čini Kozarac s okolinom, spada nekoliko sela, uključujući Kamičane, Kozarušu, Sušice, Brđane i Babiće	Stakić-139	59
50.	Nakon preuzimanja Prijedora došlo je do zategnutosti između novih srpskih vlasti i Kozarca, u kojem se nalazila velika koncentracija muslimanskog stanovništva opštine Prijedor. U širem području Kozarca živjelo je oko 27.000 ne-Srba, a od 4.000 stanovnika gradića Kozarca, 90% su bili Muslimani	Tadić-142 (Kvočka 13)	60
51.	Od 21. maja 1992. godine srpsko stanovništvo Kozarca je počelo da napušta gradić	Stakić-141	62
52.	Dana 22. maja 1992. godine isključene su telefonske linije i postavljena je blokada Kozarca što je veoma otežavalo ulazak i izlazak iz Kozarca	Tadić-143	63
53.	Teritorijalnoj odbrani Kozarca upućen je ultimatum kojim se tražilo da se TO Kozarca i milicija obavežu na lojalnost i	Tadić-143	64

	priznaju podređenost novim vlastima u srpskoj opštini Prijedor, te da predaju svo oružje	(Stakić-141)	
54.	... [S]rpska vojska je već bila unaprijed raspoređena na položajima oko područja Kozarca, i ... već su bile pripremljene nadmoćne srpske snage jačine oko 6.700 vojnika za suprotstavljanje muslimanskim snagama od 1.500-2.000 ljudi bez teškog naoružanja	Stakić-157	66
55.	Oko dva sata poslijepodne 24. maja 1992. godine, nakon što je u podne istekao ultimatum i nakon objave putem prijedorskog radija, napadnut je Kozarac. Napad je započeo teškim granatiranjem, nakon čega je uslijedio prodor tenkova i pješadije. Nakon granatiranja srpska pješadija je ušla u Kozarac i počela paliti kuće jednu za drugom	Tadić-143 (Stakić-142)	67
56.	Kuće su opljačkane i uništene s obje strane puta koji vodi u centar mjesta [Kozarac] ... [R]azaranja nisu prouzrokovana borbenim dejstvima, već da su kuće namjerno uništavane nakon napada i da su mahom bile zapaljene	Stakić-287	68
57.	Nakon napada [na Kozarac]kuće su ne samo srušene, već srušene sa zemljom pomoću teške mašinerije	Stakić-145	69
58.	Meta razaranja bile su muslimanske i hrvatske kuće, dok su srpske pošteđene	Stakić-288	70
59.	Prilikom napada na Kozarac pazilo se da se ne nanese šteta srpskoj imovini. ... [Z]a razliku od džamije, srpska pravoslavna crkva je preživjela napad i kasnije uništavanje	Tadić-144	71
60.	... [M]utnička džamija je uništena od strane Srba [u maju/junu 1992. godine]	Stakić-299	72
61.	Napad je trajao sve do 26. maja 1992. godine kada je dogovreno da svi moraju da napuste područje Kozarca	Stakić-143	73
62.	Za vrijeme napada civilno stanovništvo potražilo je zaklon na raznim mjestima, a sa ulaskom u Kozarac srpske pješadije, koja je tražila da ljudi napuste svoja skloništa, formirale su se duge kolone civila koji su odvođeni na mjesta gdje su sakupljani i razdvajani	Tadić-146 (Stakić-143)	74
63.	Veliki broj Muslimana na tim područjima koji nije uspio pobjeći pred napadima okupljen je, zarobljen i zatočen u jednom od tri logora	Kvočka-13	75
64.	[U]z nekoliko izuzetaka, muškarci su odvedeni u logore Keraterm ili Omarsku, a žene i starci u logor Trnopolje	Tadić-146	76
65.	... [U]bijeno je najmanje 80 civila bosanskih Muslimana kada su pripadnici vojske bosanskih Srba i policije ušli u sela na području Kozarca	Brđanin-403	77
66.	Dana 26. maja 1992. godine, u skladu s dogovorom između staničnog odjeljenja policije u Kozarcu i Srba,	Stakić-146	78

	ranjeni su evakuisani iz grada u jednim kolima hitne pomoći.[Međutim, prije nego što je postignut ovaj dogovor, niko od ranjenih nije mogao izići iz Kozarca		
67.	Objavljeno je da je do 28. maja 1992. godine uništeno oko 50% Kozarca, dok je preostala šteta nastala u razdoblju između juna i avgusta 1992. godine	Tadić- 143 (Stakić- 287)	79
68.	U cijeloj opštini džamije i ostale vjerske institucije bile su cilj uništavanja, a oduzimana je imovina Muslimana i Hrvata vrijedna milijarde dinara	Tadić- 150	80
69.	Za razliku od Hambarina, nesrpskom stanovništvu nije dozvoljeno da se nakon napada vrati u Kozarac, te su, uz nekoliko izuzetaka, muškarci odvedeni u logore Keraterm ili Omarsku, a žene i starci u logor Trnopolje	Tadić- 146	81
70.	[U junu 1992. godine] Srbi su uništili džamiju u Kamičanima... pošto su je zapalili	Stakić- 301	85
71.	... [S]elo Kozaruša, naseljeno pretežno Muslimanima, uništeno je i... u njemu su samo srpske kuće ostale većim dijelom netaknute	Stakić- 289	86
72.	U selu Briševo bilo je otprilike 120 kuća, a stanovnici su bili gotovo isključivo Hrvati	Stakić- 284	87
73.	Dana 27. maja ujutro Briševo je granatirano, a kako je dan odmicao, uz granatiranje je počela i artiljerijska i pješadijska vatra.Vojnici koji su učestvovali u napadu bili su odjeveni u uniforme JNA s crvenim trakama oko ruku ili na šljemovima. Tokom napada je od požara djelimično ili potpuno uništeno 68 kuća. Vojnici su, uz to, iz kuća odnosili razne stvari kao što su televizori, videorekorderi, radio aparati i izvjesni komadi namještaja	Stakić- 284 (Brđanin -411)	88
74.	U ranim jutarnjim satima 24. jula 1992. godine vojska bosanskih Srba je napala Briševo. Minobacačke granate su padale na kuće, a mještani su se skrivali u podrumima. Granatiranje se nastavilo tokom dana, a sljedećeg dana artiljeriji se pridružila pješadija. Uveče 25. jula 1992. godine pješadija vojska bosanskih Srba ušla je u Briševo.Vojnici su nosili uniforme JNA sa crvenim trakama oko ruke ili šljema	Brđanin- 412	89
75.	U periodu od 24. do 26. jula 1992. godine u selu [Briševo] je ubijeno 77 Hrvata, od kojih je troje ubijeno na kukuruzištu, a četvoro na kraju šume u blizini Briševa	Stakić- 269	90
76.	... [N]a dan 29. jula 1992. godine uništena je katolička crkva u Briševu	Stakić- 303	91
77.	Područje Brda obuhvata sela Biščani, Rizvanovići, Rakovčani, Hambarine, Čarakovo i Zecovi	Stakić- 204	92
78.	Biščani su selo i mjesna zajednica koja se sastojala od	Stakić-	93

	sljedećih zaselaka: Mrkalji, Hegići, Ravine, Duratovići, Kadići, Alagići i Čemernica. Srpske snage su ovo selo napale 20. jula 1992. godine	256	
79.	... [N]akon granatiranja sela Biščani srpski vojnici su pljačkali muslimanske kuće čiji su vlasnici još uvijek bili u njima. ... Muslimanske kuće su uništene i na njima su se vidjeli tragovi paljevine	Stakić- 290; (258)	94
80.	Srpske snage su u glinokopu u zaseoku Mrkalji puškama i teškim naoružanjem...ubili otprilike 30 do 40 ljudi. Ti vojnici su bili odjeveni u maskirne uniforme, a žrtve su bile u civilnoj odjeći	Stakić- 256	95
81.	... [U]ništena je i džamija u Biščanima	Stakić- 302	96
82.	... [M]uslimansko selo Čarakovo pretrpjelo je veliku štetu i razaranje i ... kuće su pljačkane. Srpski vojnici su napali Čarakovo 23. jula 1992. godine. Stanovništvo u bijegu gađali su minobacačima i artiljerijom	Stakić- 286	97
83.	Nekoliko ljudi [u selu Čarakovo] je ubijeno	Stakić- 267 (266 268)	98
84.	Negdje ... nije tačno navedeno kada, u junu ili julu 1992. godine, počelo je granatiranje Rizvanovića	Stakić- 831	99
85.	... [U]ništavane su kuće, a lična imovina pljačkana u napadu na Rizvanoviće, pretežno muslimansko selo... [N]akon čišćenja Rizvanovića sve kuće su bile u plamenu. ...[U] danima nakon čišćenja pljačkane su vrijedne stvari iz kuća	Stakić- 292	100
86.	Vojnici su izveli nekoliko muškaraca iz sela Rizvanovići koji nakon toga više nisu viđeni	Stakić- 197	101
87.	Stari grad je najstariji dio grada Prijedora i u njemu su prije rata živjeli pretežno Muslimani	Stakić- 277	102
88.	Nakon neuspjelog pokušaja manje grupe slabo naoružanih ne-Srba da 30. maja 1992. godine povrate kontrolu u Prijedoru, ne-Srbima u Prijedoru naređeno je da bijelim krpama označe svoje kuće u znak predaje	Tadić- 151	103
89.	Srpski vojnici i artiljerija su opkolili Stari grad i stanovnici su na silu odvedeni iz kuća u logore	Stakić- 277	104
90.	Na kraju su podijeljeni u dvije grupe: muškarce između 12 i 15 ili 60 do 65 godina, i žene, djecu i starce. Muškarci su uglavnom odvedeni u logore Keraterm i Omarska, a žene u logor Trnopolje	Tadić- 151	105
91.	Neki pojedinci su uhapšeni kasnije tokom ljeta na temelju unaprijed utvrđene liste intelektualaca i istaknutih društvenih ličnosti. Takvi društveni rukovodioci redovito su	Kvočka- 14	106

	odvođeni u stanicu policije Prijedor i premlaćivani		
92.	... [D]io Prijedora zvan Stari grad, a naročito kuće i poslovni objekti čiji su vlasnici bili Muslimani, pretrpio znatna oštećenja, pljačkanje i razaranje	Stakić-276	107
93.	... [D]vije džamije su bile već srušene u maju 1992. godine, među kojima je bila Čaršijska džamija	Stakić-298	108
94.	... [S]rbi su 28. augusta 1992. godine uništili ovu prijedorsku džamiju [Čaršijsku]	Stakić-305	109
95.	Grupa ... [Srba] ušli su u dvorište glavne džamije u Prijedoru i zapalili je	Stakić-298	110
96.	... [K]atolička crkva u Prijedoru je dignuta u vazduh 28. augusta 1992. godine u ranim jutarnjim satima ... od strane srpskih vojnika i policije	Stakić-304 (Brđanin-652)	111
97.	... [V]elik broj Muslimana i Hrvata je izbjegao s teritorije opštine Prijedor [između otprilike 30. aprila 1992. godine i 30. septembra 1992. godine	Stakić-322 (314 I 601)	113
98.	Egzodus uglavnom nesrpskog stanovništva iz Prijedora počeo je već 1991. godine, ali se znatno ubrzao u periodu pred preuzimanje vlasti. Masovni odlasci dosegli su vrhunac u mjesecima nakon preuzimanja vlasti. Većina ljudi je otišla jednim od svakodnevnih konvoja autobusa i kamiona koji su odlazili s te teritorije. Ti su konvoji kretali iz naznačenih dijelova opštine Prijedor, a redovno su organizovani i njihovi polasci iz logora Trnopolje	Stakić-692	114
99.	... [S]rpske vlasti su organizovale i bile odgovorne za praćenje konvoja sa teritorija pod srpskom kontrolom	Stakić-318	115
100.	... [L]ogori su osnovani u skladu s odlukom civilnih vlasti u Prijedoru	Stakić-821 (Brđanin 159)	116
101.	... [K]rizni štab ... je odlučivao o tome ko će njima [logorima] upravljati	Stakić-159	117
102.	Logori su uglavnom osnivani i vođeni ili po direktivama srpskih kriznih štabova ili u saradnji sa njima, oružanim snagama i policijom	Tadić-154	118
103.	Logor [Omarska] je postojao od 25. maja 1992. godine do avgusta 1992. godine, kada su zatvorenici prebačeni u Trnopolje i druge logore	Tadić-155	123
104.	[logor Omarska] nalazio se na mjestu bivšeg rudnika željezne rude Ljubija, oko dva kilometra južno od sela Omarska	Tadić-155	124
105.	Iako se već počelo raditi na uspostavljanju logora, u koji su oko 27. maja počeli pristizati zatočenici i logorsko osoblje, tek 31.maja 1992. načelnik policije u Prijedoru, Simo	Kvočka-17	125

	Drljača, dao je zvanično naređenje da se osnuju logori		
106.	Po dolasku prvih zatočenika po logoru [Omarska] su ustanovljena stalna stražarska mjesta, a oko njega su postavljene protivpješadijske mine	Stakić- 166	126
107.	U Omarskoj je bivalo i do tri hiljade zatvorenika, uglavnom muškaraca, ali je bilo i najmanje 36-38 žena	Tadić- 155 (Brđanin 840 Kvočka 21)	133
108.	Uz male izuzetke, svi su [zatvorenici u logoru Omarska] bili Muslimani ili Hrvati	Tadić- 155 (Brđanin -840)	134
109.	... [H]igijenski uslovi i zdravstvena zaštita u logoru Omarska bili su krajnje neadekvatni	Kvočka - 67	142
110.	Zatočenici u Omarskoj dobivali su jedan obrok na dan	Stakić- 168 (51) Tadić (160)	145
111.	Količina vode koju su zatočenici [logora Omarska] dobivali bila je svakako nedostatna	Kvočka 57	147
112.	Zatvorenici [logora Omarska] su prozivani za isljeđivanje obično nekoliko dana poslije dolaska, a stražar bi ih vodio do prvog sprata upravne zgrade, sve vrijeme ih udarajući rukama i nogama	Tadić- 163	149
113.	... [S]totine zatočenika su ubijeni ili nestali u logoru Omarska u periodu od kraja maja do kraja augusta, kada je logor konačno zatvoren	Stakić 220	160
114.	... [U] logoru Keraterm je radilo osoblje SJB-a [(Služba javne bezbjednosti)] Prijedor i vojne policije iz Prijedora. Kao i u Omarskoj, ispitivanja su vršili službenici CSB-a Banja Luka [(Centar službi bezbjednosti)] i pripadnici Banjalučkog korpusa. Sikirica je bio komandant logora. Nenad Banović zvani Čupo i Zoran Žigić su bili među stražarima. Jedan od komandira smjena bio je Damir Došen zvani Kajin	Brđanin- 849	161
115.	... [F]abrika Keraterm pretvorena je u logor 23./24. maja 1992. godine	Stakić 162	162
116.	Zatvorenički logor Keraterm, koji se nalazi na istočnom kraju Prijedora, ranije je bio tvornica keramičkih pločica	Tadić- 168	163
117.	Zatočenici [u logoru Keraterm] su bili mahom Muslimani i Hrvati	Stakić- 162	164
118.	Logor Trnopolje nalazio se u blizini stanice u Kozarcu, na željezničkoj pruzi Prijedor-Banja Luka	Tadić- 172	168

119.	U logoru [Trnopolje]je bilo na hiljade zatvorenika, uglavnom starijih ljudi, žena i djece	Tadić- 172	169
120.	Zatočenih 1.600 muškaraca u njemu [logoru Trnopolje] je provelo približno dva do tri mjeseca	Brđanin- 940	170
121.	Logor [Trnopolje] su čuvali naoružani stražari. Upravnik logora bio je Slobodan Kuruzović	Tadić- 172	172
122.	... a stražari [u logoru Trnopolje] su bili pripadnici vojske bosanskih Srba iz Prijedora	Brđanin- 449	173
123.	Logor Trnopolje službeno je zatvoren krajem septembra 1992. godine, ali su neki zatočeni u njemu ostali duže	Brđanin 450	174
124.	Logor [Trnopolje] se sastojao od jednospratne zgrade bivše škole, uz koju se nalazila nekadašnja mjesna zajednica sa kinom, poznati kao "dom"	Tadić- 173	175
125.	Jedan dio logora [Trnopolje] bio je okružen bodljikavom žicom	Tadić- 173	176
126.	Vode za piće skoro da nije ni bilo jer je bila samo jedna pumpa na cijeli logor [Trnopolje]	Tadić- 177	179
127.	U Trnopolju uprava logora nije zatvorenicima obezbjeđivala hranu	Tadić- 174	180
128.	[u Trnopolju] Nije postojao redovni režim isljeđivanja ili prelaćivanja kao u drugim logorima, ali je bilo i prelaćivanja i ubijanja	Tadić- 175	181
129.	Budući da se u logoru [Trnopolje] nalazio najveći broj žena i djevojaka, silovanja su ovdje bila češća nego u drugim logorima	Tadić- 175	184
130.	... [V]eliki broj ljudi ... su bili odvedeni u zgradu SUP-a u Prijedoru i podvrgnuti prelaćivanju. ... [S]vima im je bilo zajedničko to što nisu Srbi... [T]eška prelaćivanja ... su činjena ... u zgradi SUP-a	Stakić 248,740	207

IX. ANEKS 2

A. MATERIJALNI DOKAZI TUŽILAŠTVA

T-1	Zapisnik o saslušanju svjedoka KO-15 - KTRZ- 48/ 06 od 22.12.2008. godine; potvrda o uloženom dokazu u predmetu X-KR-08/549	datum ročišta 20.11.2009.
T-2	Zapisnik o saslušanju svjedoka Ivanković Damira, KTRZ- 120/ 09 od 16.06.2009. godine; Potvrda o uloženom dokazu X-KR-08/549	02.12.2009.
T-3	Zapisnik o saslušanju svjedoka Đurić Gordana KTRZ- 120/ 09 od 03.07.2009. godine	17.12.2009.
T-3a	Zapisnik o saslušanju svjedoka Đurić Gordana KTRZ- 120/ 09 od 31.08.2009. godine	17.12.2009.

T-4	Zapisnik o saslušanju svjedoka "K-3", KTRZ- 48/ 06 od 18.12.2008.godine; otvrda o uloženom dokazu u predmetu X-KR-08/549	04.02.2010.
T-5	Zapisnik o saslušanju svjedoka "KA-1"; KTRZ- 48/ 06 od dana 18.06.2009. godine	18.02.2010.
T-6	Zapisnik o saslušanju svjedoka "K-1", KTRZ- 48/ 06 od 26.06.2008. godine	25.02.2010.
T-6a	Zapisnik o saslušanju svjedoka "K-1", KTRZ- 48/ 06 od 30.10.2008. godine	25.02.2010.
T-7	Zapisnik o saslušanju svjedoka Bajrić Melise, KTRZ- 48/ 06 od 18.07.2008.godine	07.06.2010.
T-8	Vanredni izveštaj- operativni, br 21/8 od 21.06.1992.godine	07.06.2010.
T-9	Zapisnik o saslušanju svjedoka Kadirić Suada, KTRZ- 48/ 06 od 28.05.2009. godine	23.07.2010.
T-10	Izvod iz matične knjige umrlih za Arifagić (Avdo) Enver, broj 04-202-1-427/2008	23.08.2010.
T-11	Izvod iz matične knjige umrlih za Avdić (Sulejman) Rasim, broj 04-202-1-4583/2008	23.08.2010.
T-12	Izvod iz matične knjige umrlih za Bajrić (Ramo) Šerif, broj 04-202-1-4585/2008	23.08.2010.
T-13	Izvod iz matične knjige umrlih za Bajrić (Šerif) Zafir, broj 04-202-1-4586/2008	23.08.2010.
T-14	Izvod iz matične knjige umrlih za Bašić (Muharem) Rasim, broj 04-202-1-426/2008	23.08.2010.
T-15	Izvod iz matične knjige umrlih za Bešić (Meho) Nihad, broj 04-202-1-427/2008	23.08.2010.
T-16	Izvod iz matične knjige umrlih za Bešlagić (Mustafa) Suvad, broj 04-202-1-429/2008	23.08.2010.
T-17	Izvod iz matične knjige umrlih za Čaušević (Smail) Besim, broj 04-202-1-430/2008	23.08.2010.
T-18	Izvod iz matične knjige umrlih za Ćustić (Mehmed) Hilmija, broj 04-202-1-432/2008	23.08.2010.
T-19	Izvod iz matične knjige umrlih za Ćustić (Mehmed) Ismet, broj 04-202-1-433/2008	23.08.2010.
T-20	Izvod iz matične knjige umrlih za Dergić (Džemal) Admir, broj 04-202-1-401/2008	23.08.2010.
T-21	Izvod iz matične knjige umrlih za Elezović (Muharem) Edin, broj 04-202-1-4506/2008	23.08.2010.
T-22	Izvod iz matične knjige umrlih za Elezović (Muharem) Emir, broj 04-202-1-4507/2008	23.08.2010.
T-23	Izvod iz matične knjige umrlih za Elezović (Salih) Hajrudin, broj 04-202-1-398/2008	23.08.2010.
T-24	Izvod iz matične knjige umrlih za Fazlić (Ismet) Jasima, broj 04-202-1-434/2008	23.08.2010.
T-25	Izvod iz matične knjige umrlih za Fazlić (ismet) Mirsad, broj 04-202-1-435/2008	23.08.2010.
T-26	Izvod iz matične knjige umrlih za Garibović (Hamdija) Kemal, broj 04-202-1-436/2008	23.08.2010.
T-27	Izvod iz matične knjige umrlih za Hasanagić (Hasan) Osman, broj 04-202-1-437/2008	23.08.2010.
T-28	Izvod iz matične knjige umrlih za Hirkić (Husein) Ismet, broj 04-202-1-438/2008	23.08.2010.
T-29	Izvod iz matične knjige umrlih za Hirkić (Husein) Rifet, broj 04-202-1-399/2008	23.08.2010.
T-30	Izvod iz matične knjige umrlih za Hodžić (Fehim) Midhet,	23.08.2010.

	broj 04-202-1-4590/2008	
T-31	Izvod iz matične knjige umrlih za Hodžić (Husein)Ahmet, broj 04-202-1-4591/2008	23.08.2010.
T-32	Izvod iz matične knjige umrlih za Ičić (Husko) Hajro, broj 04-202-1-441/2008	23.08.2010.
T-33	Izvod iz matične knjige umrlih za Jakupović (Mustafa) Armin, broj 04-202-1-442/2008	23.08.2010.
T-34	Izvod iz matične knjige umrlih za Kljajić (Ahmet) Sakib, broj 04-202-1-4513/2008	23.08.2010.
T-35	Izvod iz matične knjige umrlih za Marošlić (Redžo) Himzo, broj 04-202-1-405/2008	23.08.2010.
T-36	Izvod iz matične knjige umrlih za Medić (Abaz) Ejub, broj 04-202-1-482/2008	23.08.2010.
T-37	Izvod iz matične knjige umrlih za Memić (Mehmed) Asmir, broj 04-202-1-413/2008	23.08.2010.
T-38	Izvod iz matične knjige umrlih za Muretčehajić (Hase) Idriz, broj 04-202-1-404/2008	23.08.2010.
T-39	Izvod iz matične knjige umrlih za Memić (Sulejman) Nihad, broj 04-202-1-445/2008	23.08.2010.
T-40	Izvod iz matične knjige umrlih za Mujkanović (Hamdija) Husein, broj 04-202-1-446/2008	23.08.2010.
T-41	Izvod iz matične knjige umrlih za Mujkanović (Esad) Senad, broj 04-202-1-447/2008	23.08.2010.
T-42	Izvod iz matične knjige umrlih za Muretčehajić (Derviš) Mehmed, broj 04-202-1-449/2008	23.08.2010.
T-43	Izvod iz matične knjige umrlih za Saldumović (Hamza) Bajazid, broj 04-202-1-450/2008	23.08.2010.
T-44	Izvod iz matične knjige umrlih za Zulić (Latif) Nedžad, broj 04-202-1-454/2008	23.08.2010.
T-45	Potvrda broj X-KR-08/549-1 o uložnim dokazima	23.08.2010.
T-46	Zapisnik o ekshumaciji Kantonalnog suda u Travniku, broj Kri-8/03 od 12.06.2003. godine	07.10.2010.
T-47	Fotodokumentacija, pregled ostataka kostiju ekshumacije	07.10.2010.
T-48	Sudsko-medicinska ekspertiza posmrtnih ostataka sa lokaliteta Korićanske stijene, Visoko, juni 2003. godine	07.10.2010.
T-49	Rješenje Osnovnog suda u Prijedoru, broj R:784/02 od 20.08.2002. godine	04.11.2010.
T-50	Zapisnik Osnovnog suda u Prijedoru, broj R:784/02 od 20.08.2002. godine	04.11.2010.
T-51	Izvod iz matične knjige umrlih na ime Blažević Fadil	04.11.2010.
T-52	Rješenje o proglašenju umrlim Blažević Fadila, broj R:290/02 od 26.11.2002. godine	04.11.2010.
T-53	Zapisnik Osnovnog suda u Prijedoru, broj 290/02 od 06.08.2002. godine	04.11.2010.
T-54	Izvod iz matične knjige umrlih na ime Fazlić Admir	04.11.2010.
T-55	Rješenje o proglašenju umrlim Fazlić Admira, broj R:157/02 od 26.03.2001. godine	04.11.2010.
T-56	Zapisnik Osnovnog suda u Prijedoru broj R:157/2000 od 26.03.2001. godine	04.11.2010.
T-57	Izvod iz matične knjige umrlih na ime Vehabović Seid	04.11.2010.
T-58	Izvod iz matične knjige umrlih na ime Fazlić Edin	04.11.2010.
T-59	Izvod iz matične knjige umrlih na ime Kauković Elvin	04.11.2010.
T-60	Izvod iz matične knjige umrlih na ime Krkić Ahmo	04.11.2010.
T-61	Dvije crno-bijele fotografije ekipe za asanaciju terena	04.11.2010.
T-62	Spisak vodova za intervenciju	04.11.2010.

T-63	Spisak radnika milicije za obračun ličnog dohotka u periodu od 16.03.-15.04.1992. godine	04.11.2010.
T-64	Izveštaj o prekovremenom radu Prijedor, engleska verzija	04.11.2010.
T-65	Spisak pripadnika rezervnog sastava milicije (za naknadu LD) angažovanih u mjesecu maju 1992. godine	04.11.2010.
T-66	Spisak pripadnika rezervnog sastava milicije za juli 1992. godine (zaposleni)	04.11.2010.
T-67	Spisak pripadnika milicije za juli 1992. godine (nezaposleni)	04.11.2010.
T-68	Prigovor na obračun LD, Paraš Miroslav, od 31.07.1992. godine	04.11.2010.
T-69	Spisak ovlaštenih radnika, broj 11-12/01-1-strogo pov.broj 41/92 od 13.08.1992. godine	04.11.2010.
T-70	Spisak radnika SJB Prijedor u avgustu 1992. Godine	04.11.2010.
T-71	Spisak pripadnika rezervnog sastava milicije za avgust 1992. godine (nezaposleni)	04.11.2010.
T-72	Spisak pripadnika rezervnog sastava milicije za septembar 1992. godine (nezaposleni)	04.11.2010.
T-73	Zapisnik o saslušanju svjedoka K-2, KTRZ- 48/ 06 od 28.08.2008.godine u prilogu album od 96 fotografija I kopija istog zapisnika	11.11.2010.
T-73A	Izvod iz matične knjige umrlih za svjedoka K-2 od 17.02.2010.godine br. 04-202-1-1045/2010	11.11.2010.
T-74	Zapisnik o saslušanju svjedoka "A"; KTRZ- 48/ 06 od 06.04.2006. godine	16.12.2010.
T-75	Zapisnik o saslušanju svjedoka KO-18, KTRZ- 48/ 06 od 22.07.2009. godine	23.12.2010.
T-76	DNK izvještaj za Avdić (Sulejmana) Rasim, broj KRI-8/03 br.149, od 24.11.2003. godine	02.02.2011.
T-77	DNK izvještaj za Blažević (Hamdija) Ahmet, broj KRI-8/03 br.147, 24.11.2003. godine	02.02.2011.
T-78	DNK izvještaj za , Blažević (Edhem) Mustafa, broj KRI-8/03 br.76, od 02.03.2004. godine	02.02.2011.
T-79	DNK izvještaj za Cejvan (Ibrahim) Zijad, broj KRI-8/03 br.98, od 13.11.2003. godine	02.02.2011.
T-80	DNK izvještaj za Elezović (Salih) Hajrudin, broj KRI-8/03 br.92, od 10.11.2003. godine	02.02.2011.
T-81	DNK izvještaj za Elezović (Hajrudin) Jasmin , broj KRI-8/03 br.39, od 03.06.2005. godine	02.02.2011.
T-82	DNK izvještaj za Gutić (Hasan) Mirsad , broj KRI-8/03 br.95, od 08.11.2003. godine	02.02.2011.
T-83	DNK izvještaj za Hirkić (Husein) Šefik , broj KRI-8/03 br.124, od 26.11.2003. godine	02.02.2011.
T-84	DNK izvještaj za Kadirić (Meho) Zuhdija, broj KRI-8/03 br.42, od 14.09.2004. godine	02.02.2011.
T-85	DNK izvještaj za Kulašić (Omer) Abaz, broj KRI-8/03 br.12, od 24.11.2003. godine, KRI-8/03 br.21 od 08.11.2003. godine, KRI-8/03 br.29 od 08.11.2003. godine i KRI-8/03 br.37 od 08.11.2003. godine	02.02.2011.
T-86	DNK izvještaj za Maroslić (Redžo) Himzo, broj KRI-8/03 br.26, od 06.05.2004., KRI-8/03 br.119 od 05.12.2003. godine, KRI-8/03 br.127 od 08.03.2004. godine	02.02.2011.
T-87	DNK izvještaj za Mahmedagić (Beco) Alija, broj KRI-8/03 br.121, od 08.12.2003. godine, broj KRI-8/03 br.43 od 08.12.2003. godine	02.02.2011.
T-88	DNK izvještaj za Mrkalj (Omer) Himzo, broj KRI-8/03	02.02.2011.

	br.142 od 13.02.2004. godine, KRI-8/03 br.155 od 16.04.2004. godine	
T-89	DNK izvještaj za Murčehajić (Hase) Idriz, broj KRI-8/03 br.113 od 06.05.2004. godine	02.02.2011.
T-90	DNK izvještaj za Sivac (Ibrahim) Merzuk, broj KRI-8/03 br.131 od 21.01.2004. godine, KRI-8/03 br.109 od 21.01.2004. godine i KRI-8/03 br.150 od 17.03.2004. godine	02.02.2011.
T-91	DNK izvještaj za Sivac (Šefik) Kasim, broj KRI-8/03 br.96 od 11.12.2005. godine, KRI-8/03 br.129 od 11.02.2005. godine	02.02.2011.
T-92	DNK izvještaj za Šljivar (Halil) Omer, broj KRI-8/03 br.7 od 08.11.2003. godine	02.02.2011.
T-93	DNK izvještaj za Trnjanin (Bejdo) Sakib, broj KRI-8/03 br.40, do 11.02.2005. godine	02.02.2011.
T-94	DNK izvještaj za Zulić (Latif) Nedžad, broj KRI-8/03 br.156 od 02.12.2003. godine i KRI-8/03 br.115 od 11.12.2003. godine	02.02.2011.
T-95	DNK izvještaj za Elezović (Muharem) Edin i Elezović (Muharem) Emir, broj KRI-8/03 br.46 od 08.11.2003. godine i KRI-8/03 br.136 od 08.11.2003.godine	02.02.2011.
T-96	DNK izvještaj za Sivac (Munib) Edin i Sivac (Munib) Nedžad, broj KRI-8/03 br. 91 od 06.05.2004. godine i KRI-8/03 br. 112 od 08.11.2003. godine	02.02.2011.
T-97	Borbeni izvještaj Prvog kraškog korpusa, str.pov.br. 44-1/314, od 22.08.1992. godine upućen Glavnom štabu VRS	03.02.2011.
T-98	Redovni borbeni izvještaj komande prvog kraškog korpusa, str.povbr. 44-1/315, od 22.08.1992. godine, upućen glavnom štabu VRS	03.02.2011.
T-99	Naredba Miće Stanišića od 31.08.1992. godine prosljeđena na CSB Banja Luka, korištena u predmetu Darko Mrđa, ovjeren od strane MKSJ 08.09.2008. godine	03.02.2011.
T-100	Depeša broj 11-1/02-2-395, od 11.09.1992. godine, upućena od CSB Prijedor, gdje Mića Stanišić zahtijeva da se provde istraga vezana za stradanje oko 150 lica koja su ubijena na području Korićanskih stijena.	03.02.2011.
T-101	Depeša CSB Banja Luka broj 11-1/02-2-345 od 11.09.1992. godine upućena SJB Prijedor na ruke načelnika, dokument koji je korišten u Hagu, ovjera od 08.09.2008. godine	03.02.2011.
T-102	Šifrovana depeša SJB Prijedor broj 11-12-2267 od 14.09.1992. godine, upućena na SJB Banja Luka, na ruke načelnika, u popisu je načelnik SJB Simo Drljača, dokaz ovjeren od strane Haga dana 08.09.2008. godine	03.02.2011.
T-103	Šifrovana depeša iz CSB Banja Luka broj 11-1/02-2-370 od 07.10.1992. godine upućena na SJB Prijedor, u potisu načelnik centra Stojan Župljanin, za dostavljanje detaljnog pismenog izvještaja o događajima na Korićanskim stijenama ovjera od strane MKSJ, od 08.09.2008. godine	03.02.2011.
T-104	Šifrovana depeša iz SJB Prijedor broj 11-12 od 13.10.1992. godine, sačinio je načelnik SJB Simo Drljača, neko potpisao za, ovjera od strane MKSJ od 08.09.2008. godine	03.02.2011.
T-105	Krivična prijava CSB Banja Luka protiv nepoznatih izvršilaca, broj 11-1/02-230, od 08.09.1992. godine, za krivično djelo ubistva, poslana Osnovnom Javnom	03.02.2011.

	Tužilaštvu Banja Luka.	
T-106	Prijedlog Osnovnog Javnog Tužilaštva Banja Luka za poduzimanje određenih istažnih radnji broj: KTN-2293/92 od 14.09.1992. godine, poslan Osnovnom Sudu u Banja Luci, istažnom sudiji, dokaz je korišten u MKSJ, ovjera od 08.09.2008. godine	03.02.2011.
T-107	Akt Osnovnog Suda Banja Luka upućen Osnovnom Javnom Tužilaštvu Banja Luka od 24.09.1992. godine, ovjera od strane haškog tribunala od 08.09.2008. godine	03.02.2011.
T-108	Zahtjev za prikupljanje potrebnih obavještenja Osnovnog Javnog Tužilaštva Banja Luka broj KTN-2293/92 30.09.1992. godine, upućen CJB Banja Luka ovjera od strane haškog tribunala od 08.09.2008. godine	03.02.2011.
T-109	Akt komande Prvog krajiškog korpusa, Napuštanje položaja pripadnika milicije, obavještenje, broj: 604-1/92 od 16.10.1992. godine upućen CSB Banja Luka	03.02.2011.
T-110	Upustvo o organizovanju i djelovanju organa srpskog naroda u BiH u vanrednim okolnostima, od 19.12.1991. godine, dokument je iz haškog tribunala, ima eng lesku i bosansku verziju, ulažemo obje verzije	03.02.2011.
T-111	Odluka o strateškim ciljevima srpskog naroda u BiH, objavljena u Službenom glasniku RS, broj 22 od 26.11.1993. godine.	03.02.2011.
T-112	Naredba načelnika SJB Prijedor broj 11-12-20 do 31.05.1992. godine, u dvije verzije, engleska i bosanska, ovjren je od haškog tribunala dana 08.09.2008. godine, korišten je takođe predmetu Darko Brđa	03.02.2011.
T-113	Depeša broj 11-1-01-67 do 21.08.1992. godine, sa oznakom SJB svim načelnicima, ima ovjeru Haškog tribunala od 08.09.2008. godine	03.02.2011.
T-114	Informacija CJB Prijedor o sprovođenju zaljučaka , odluka i naredbi, broj 11-12-13 od 03.09.1992. godine, dostavlja se izvršnom odboru općine Prijedor	03.02.2011.
T-115	Izveštaj o radu SJB Prijedor za posljednjih 9 mjeseci 1992. godine, iz januara 1993. godine, korišten je u haškom tribunalau, ovjera od 08.09.2008. godine	03.02.2011.
T-116	Izvod iz kaznene evidencije za optuženog Zečević Sašu, broj: 08-1-10/02-2-23-235/49-159/09 od 03.07.2009. godine, gdje je konstatovano da isti nje do sada osuđivan.	03.02.2011.
T-117	Izvod iz kaznene evidencije za optuženog Knežević Radosava, broj 08-1-10/02-2-23-235/49-195/I/09 od 03.07.2009. godine	03.02.2011.
T-118	Matični jedinični karton za optuženog Knežević Radoslava, ovjeren afotokopija, ovjrena 03.07.2009. godine	03.02.2011.
T-119	Personalni upitnik za optuženog Kneževića od 31.02.2002. godine,ovjera od 19.06.2009. godine	03.02.2011.
T-120	Personalni upitnik za optuženog Kneževića od 18.10.1994. godine, popunjene generalije, školska sprema, pripadnost policiji, ovjerena fotokopija, ovjera od 19.06.2009. godine.	03.02.2011.
T-121	Personalni upitnik za optuženog Zečević Sašu, fotokopija, ovjerena dana 19.06.2009. godine, kretanje u službi, odnosno zasnivanje radnog odnosa u CJB Prijedor	03.02.2011.
T-122	Personalni upitnik za Zečevića od 17.06.2007. godine, ovjerena fotokopija od 19.06.2009. godine	03.02.2011.
T-123	Radna knjižica za optuženog Zečevića, ovjerena fotokopija od 19.06.2009. godine	03.02.2011.

T-124	Uvjerenje broj: 716-20/412, od 31.10.1992. godine, o ranjavanju, izdato od vojne pošte 3670 Prijedor, Presonalna služba, za optuženog Zečevića	03.02.2011.
T-125	Izveštaj SJB Banja Luka broj 08-1-10/01-2-1067/09 od 22.06.2009. godine za Topolu i Ljepoju, kretanje u službi, original	03.02.2011.
T-126	Izvod iz kaznene evidencije za Čivčić Petra, broj 02-12/4-1-8-815-2/09 od 31.08.2009. godine, da je neosuđivan	03.02.2011.
T-127	Izvod iz kaznene evidencije za Čivčić Petra i Topola Branka, broj 08-1-10/02-2-23-235/49-201/09 od 31.08.2009. godine	03.02.2011.
T-128	Izvod iz kaznene evidencije broj 08-1-13/01-RG-1156/09 od 10.09.2009. godine, za Čivčić Petra i Topola Branka.	03.02.2011.
T-129	Rješenje Centra službe bezbjednosti Banja Luka broj 11-120-6/918, od 13.06.1992. godine, rješenje za Čivčić Petra da je u sastavu CSB, Pripravnik	03.02.2011.
T-130	Upitnik za Čivčić Petra od 27.12.1992. godine, ovjerena fotokopija	03.02.2011.
T-131	Rješenje Centa službi bezbjednosti broj 11-1/09-120-2380, od 19.04.1993. godine za Čivčić Petra, da je raspoređen na poslove milicionara u Stanici milicije Prijedor, od 01.04.1993. godine	03.02.2011.
T-132	Personalni upitnik za Čivčić Petra broj 14-02, od 09.10.1995. godine, gdje je u kretanju u službi označeno od 1992 do 1994. da je policajac, najveći čin: podnarednik, viši narednik, ovjerena fotokopija	03.02.2011.
T-133	Akt Policijske stanice Prijedor 1, broj 08-1-10/01-2-1037/09, od 22.06.2009. godine, odnosi se na redne liste CJB za Topola Branka i Ljepoju Marinka, uložen zbog pripadnosti Ljepoje PS Prijedor zaključno do septembra 1992. godine	03.02.2011.
T-134	Jedinični i matični karton za Ljepoju Marinka;	03.02.2011.
T-135	Rješenje odjeljenja za boračko invalidsku zaštitu Prijedor broj 03-568-55/09 od 26.01.2009. godine, doneseno rješenje za Ljepoju Marinka, navodi se učestvovanje u ratu	03.02.2011.
T-136	Zapisnik o saslušanju osumnjičenog Čivčić Petra, KTRZ-57/09 od 28.08.2009. godine	06.10.2011.
T-136 A	Zapisnik o saslušanju optuženog Čivčić Petra; Državna agencija za istrage i zaštitu br: 17-04/2-04-2-576/08 od 06.06.2008. godine	06.10.2011.
T-137	Zapisnik o saslušanju osumnjičenog Topola Branka KTRZ-57/09 od 27.08.2009. godine	27.10.2011.
T-138	Zapisnik o saslušanju svjedoka Krejić Save, KTRZ-57/09 i KTRZ- 58/09 od 15.09.2009. godine	09.11.2011.
T-139	Zapisnik o ispitivanju osumnjičenog Zečević Saše, KTRZ-47/09 od 01.07.2009. godine	22.12.2011.
T-140 A	Zapisnik o saslušanju osumnjičenog Ljepoja Marinka od 07.09.2009. godine KT-RZ-58/09	22.12.2011.
T-140 B	Zapisnik o saslušanju osumnjičenog Ljepoja Marinka od 14.09.2009. godine KT-RZ-58/09	22.12.2011.
T-141.1 - T-141.28	Prvi registrator sa 28 DNK izvještaja	22.12.2011.
T-142.1 - T-142.18	Drugi registrator sa 18 DNK izvještaja	22.12.2011.
T-143.1 -	Treći registrator sa 57 DNK izvještaja	22.12.2011.

T-143.57		
T-144.1 – T-144.75	Četvrti registrator sa 75 DNK izvještaja	22.12.2011.
T-145	Fotodokumentacija ekshumacije lica mjesta	22.12.2011.
T-146	Fotodokumentacija uzimanja uzoraka za DNK analizu od 24.06.2011. godine	22.12.2011.
T-147	Sedam odbdukcionihi zapisnika za lica: - Blažević Fikret - Žerić Ferid - Kahrimanović Uzeir - Velić Ekrem - Arifagić Enver - Bešić Sead - Mehmedagić Osman	26.01.2012.
T-147-A	Fotodokumentacija KTA-1/09 RZ, 22.09.2010. godine	26.01.2012.
T-148	Fotodokumentacija u dva registratora označena sa 1/2 i 2/2 (2 crvena registratora)	02.02.2012.
T-149	Fotografije 1-328 skeletni ostaci, radjeno u S.Mostu, hala Šekovača	02.02.2012.
T-150	Naredbe kojima je naređeno uzimanje uzoraka KT1/09 od 17.05.2010. godine	02.02.2012.
T-150A	Naredbe kojima je naređeno uzimanje uzoraka KT1/09 od 27.08.2010. godine	02.02.2012.
T-151	Nalaz Ewe Klonowski radjen 06.11.2009. godine	02.02.2012.
T-152	Nalaz Ewe Klonowski radjen 18.07.2011. godine	02.02.2012.
T-153	Prateća fotodokumentacija uzoraka kostiju dnk radjena 25.05.2011. godine, fotografisani su uzorci sa numeracijom uzimanja uzoraka za dnk (2 zelena registratora)	02.02.2012.
T-154	Dopis administrativne službe Opštine Prijedor, broj 03-02/2012 od 31.01.2012. godine sa priložima: kopija jediničnog i matičnog kartona za Krejić Savu	15.03.2012.
T-155	Odgovor CK RS na zahtjev broj KT-RZ-47/09 od 06.03.2012. godine	15.03.2012.
T-156	Odgovor CK RS broj 87-1/2011 od 25.11.2011. godine	15.03.2012.
T-157	Informacije po aktu broj KT-RZ-47/09, SDS, OO Prijedor broj 74-2/11 od 29.11.2011. godine	15.03.2012.
T-158	Izvod iz matične knjige vjenčanihi za Knežević Radoslava i Brankicu, kao prilog dopisa Opštine Prijedor broj 04-201-1-61/2012 od 10.01.2012. godine	15.03.2012.
T-159	Protokol bolesnika od 22.05.1992.-17.11.1992. godine	15.03.2012.
T-160	Službena zabilješka SIPA-e broj T16-04/2-2-04-2-157-58/09 od 12.03.2012. godine i dopis Tužilaštva od 08.03.2012. godine	29.03.2012.

B. MATERIJALNI DOKAZI ODBRANE

(a) Dokazi optuženog Knežević Radoslava

O-II-1 A, B	Dvije fotografije na kojima je svjedok Ivanković Damir prepoznao sebe	16.12.2009.
O-II-2 A, B, C	Skice koje je svjedok Ivanković sam crtao	16.12.2009.
O-II-3	Zapisnik o saslušanju zaštićenog svjedoka KS-3, KTRZ-48/06 od 16.04.2008. godine	09.12.2010.
O-II-4	Depeša MUP RBiH broj 09/4-381, od 10.04.1992. godine	25.05.2011.
O-II-5	Depeša SJB Prijedor broj 11-12-1724 od 15.04.1992. godine	25.05.2011.
O-II-6	Depeša SJB Prijedor broj 11-12-1746, od 17.04.1992. godine	25.05.2011.
O-II-7	Depeša CSB Banja Luka broj 11-1/09-386 od 21.05.1992. godine	25.05.2011.
O-II-8	Depeša CSB Banja Luka broj 11-1/09-400, od 28.05.1992. godine	25.05.2011.
O-II-9	Depeša SJB Prijedor broj 11-12-2036, od 01.06.1992. godine	25.05.2011.
O-II-10	Nalaz i mišljenje vještaka Sovilj Mirka, od 10.12.2011. godine, sa prilogima – otpusna lista od 11.06.1992. godine i dva rentgenska snimka	15.12.2011.
O-II-11	Registraciona potvrda od 22.08.2000. godine	15.12.2011.
O-II- 12	<i>propušten brcj</i>	
O-II-13	Rješenje o rasporedu radnika, broj 05/2-120-6637	15.12.2011.
O-II- 14	Certifikat o pohađanju kursa optuženog Kneževića	15.12.2011.
O-II-15	Rješenje o primanju u radni odnos, Knežević Radoslav, CSB Banja Luka, od 13.06.1992. godine	15.12.2011.
O-II-16	Rješenje broj 03/1-2-120-5454 od 13.04.1999. godine	15.12.2011.
O-II-17	Rješenje o rasporedjivanju na zadatke, Knežević Radoslav, broj 09/3-120-3351 od 01.09.1994. godine	15.12.2011.
O-II-18	Svjedočanstvo o završenom kursu, od 15.04.1993. godine	15.12.2011.
O-II-19	Rješenje o prestanku radnog odnosa broj 05/2-126-191 od 15.04.2003. godine	15.12.2011. godine
O-II-20A	Izvod iz matične knjige rođenih za Knežević Nemanju, broj 04-200-1-24332/2009 od 25.08.2009. godine	12.04.2012. godine
O-II-20B	Izvod iz matične knjige rođenih za Knežević Nikola, broj 04-200-1-21110/2010 od 05.08.2010. godine	12.04.2012.
O-II-21	Presuda Vrhovnog suda RS broj 118-KŽ-06-000-018 o18.04.2006. godine	12.04.2012.

(b) Dokazi optuženog Čivčić Petra

O-III-1	Dopis Opšte bolnice Prijedor broj 4451/09 od dana 10.11.2009. godine	18.03.2010.
O-III-2	Istorija bolesti svjedoka Vrabičić Velimira, broj 606/2009, Psihijatrijski odjel	18.03.2010.
O-III-3	Otpusna lista za pacijenta Vrabičić Velimira	18.03.2010.
O-III-4	Zapisnik o saslušanju svjedoka B, KT-rz-48/06 od 13.03.2008.godine	01.07.2010.
O-III-5	Zapisnik o saslušanju svjedoka KO-7 ; KTRZ- 48/06 od 17.07.2008.godine	21.09.2010.
O-III-6	Zapisnik o saslušanju svjedoka Šanta Šefika KTRZ- 48/06 od 17.07.2008.godine	18.11.2010.
O-III-7	Zapisnik o saslušanju svjedoka Mujadžić Edina KTRZ- 48/06 od 14.07.2008.godine	02.12.2010.
O-III-8	Otpusnica iz bolnice (svjedok Goronja Željko)	16.06.2011.
O-III-9	Otpusna lista na ime Goronja Željko, KMC Banja Luka, od 03.06.1992. godine	16.06.2011.
O-III-10	Uvjerenje o učešću u ratu, na ime Goronja Željko, Ministarstvo odbrane RS, broj 8/2-04-04-835-10-2593/03 od 29.10.2003. godine	16.06.2011.
O-III-11	Rješenje na ime Goronja Željko, Odjeljenje za boračko-invalidsku zaštitu Prijedor, broj 03-568-812/02 od 25.12.2009. godine	16.06.2011.
O-III-12	Odobrenje za oslobađanje od posla, 343. MB, broj 21-2 od 10.11.1991. godine	16.06.2011.
O-III-13	Dopis CJB Banja Luka, broj: str.pov. 11-27/91 od 21.11.1991. godine	16.06.2011.
O-III-14	Zapisnik o saslušanju svjedoka Buhavac Branka, od 26.04.2006. godine I izvod iz MKU za svjedoka	04.07.2011.
O-III-15	Ekspertski izvještaj prof. dr Bajagić Mladena od avgusta 2011. godine sa priložima od 1-160 + dva priloga uložena na pretresu dana 27.10.2011. godine	08.09.2011.
O-III-16	Odluka po osnovu člana 75 H u predmetu IT-02-59-R75H.4 protiv optuženog Mrđa Darka, od 26.11.2010. godine	27.10.2011.
O-III-17	Izjava svjedoka KO-15 data u predmetu protiv optuženog Mrđa Darka, odnosno transcript (relevantne stranice 4 I 5)	27.10.2011.
O-III-18	Odluka po osnovu člana 75 H u predmetu broj IT-97-24-R75H.2 protiv optuženog Stakić Milomira, od 26.10.2010. godine	27.10.2011.
O-III-19	Izjava svjedoka X u predmetu protiv optuženog Stakić Milomira, od 26.08. I 27.08.2002. godine (relevantne stranice 6884-6887, 6889-6916, 6955-6956, 6986, 6967 i 6968, 6957 i 6959) + 2 cd-audio zapisi od 26. I 27.08.2002. godine	27.10.2011.

O-III-20	Odluka po osnovu člana 75 H u predmetu broj IT-99-36-R75H.7 protiv optuženog Brdjanin Radoslava od 14.12.2010. godine	27.10.2011.
O-III-21	Transkript svjedočenja svjedoka X u predmetu Brdjanin	25.04.2012.
O-III-22	Depeša broj 11-12-1873 od 30.04.1992. godine, SJB Prijedor	27.10.2011.
O-III-23	Izveštaj Opštinske organizacije CK Prijedor od 05.05. do 30.09.1992. godine	27.10.2011.
O-III-24	Službeni glasnik opštine Prijedor, broj 2/92 od 25.06.1992. godine	27.10.2011.
O-III-25	Depeša SJB Prijedor, broj 11-12-2136 od 18.07.1992. godine	27.10.2011.
O-III-26	Depeša SJB Prijedor broj 11-12-2138 od 19.07.1992. godine	27.10.2011.
O-III-27	Otpusnica iz bolnice Prijedor, bez datuma	27.10.2011.
O-III-28	Dopis SJB Prijedor, broj 08-1-10/02-D-3-VI/93 od 07.02.2011. godine	27.10.2011.
O-III-29	Potvrda Srpske demokratske stranke Prijedor, broj 17/11 od 04.03.2011. godine	27.10.2011.
O-III-30	Izvod iz matične knjige vjenčanih za Čivčić Petra, broj 04-201-1-1688/2010 od 02.06.2010. godine	27.10.2011.
O-III-31	Izvod iz matične knjige rođenih za Čivčić Stefana, broj 04-200-1-3292/2011 od 28.02.2011. godine	27.10.2011.
O-III-32	Potvrda "Rudprom" Prijedor, za Čivčić Slobodanku, broj 2802/11 od 28.02.2011. godine	27.10.2011.
O-III-33	Depeša MUP RBiH broj 11-12/413 od 11.05.1992. godine	27.10.2011.
O-III-34	Vojni izvještaj sačinjen 17.11.1993. godine u Ambasadi RBiH u Zagrebu	27.10.2011.
O-III-35	Krivična prijava SJB Prijedor, broj 11-12/02-KU-211/92 od 07.06.1992. godine	27.10.2011.
O-III-36	Spisak zarobljenika, napad na Prijedor 29/30.05.1992. godine	27.10.2011.
O-III-37	Izveštaj CSB Banja Luka od juna 1992. godine	27.10.2011.
O-III-38	Izvod iz Kozarskog vjesnika od 28.05.1993. godine (strana broj 3.)	27.10.2011.
O-III-39	Spiskovi za mobilizaciju	27.10.2011.
O-III-40	Pravilo pješadijske čete-voda, Savezni sekretarijat za narodnu odbranu, 1977. godina	27.10.2011.
O-III-41	Zapisnik o saslušanju svjedoka Zubanović Miljana KTRZ-57/09 i 58/09 od 15.09.2009. godine	27.10.2011.
O-III-42	Odluka u predmetu Stanišić i Župljanin i transcript svjedočenja svjedoka ST-065 (engleska verzija cijelog transkripta I prevod samo relevantnih stranica)	25.04.2012.
O-III-43	Lanac zapovijedanja, načelnici I komandiri	25.04.2012.
O-III-44	Naredba Štaba TO broj 02/145-1 od 29.04.1992. godine	25.04.2012.
O-III-45	Zapisnik sa sastanka IO SDA Prijedor od 01.02.1992. godine	25.04.2012.
O-III-46	Depeša CSB Banja Luka broj 11-115 od 29.04.1992. godine	25.04.2012.
O-III-47	Depeša CSB Banja Luka broj 11-119 od 30.04.1992. godine	25.04.2012.
O-III-48	Depeša Komande i krajiškog korpusa broj 44-1/147 od 24.05.1992. godine	25.04.2012.
O-III-49	Izveštaj Komande i krajiškog korpusa broj 44-1/150-1 od 27.05.1992. godine	25.04.2012.
O-III-50	Djelimičan spisak pripadnika Patriotske lige Prijedora	25.04.2012.
O-III-51	Spisak – napad na kasarnu Puharska, 25.05.1992. godine	25.04.2012.
O-III-52	Grupa koja je učestvovala u napadu na Prijedor, 30.05.1992. godine	25.04.2012.
O-III-53	Spisak lica koja su izvršila napad na Prijedor 30.05.1992. godine	25.04.2012.
O-III-54	Spisak – napad na Prijedor 29/30.05.1992. godine	25.04.2012.

O-III-55	Spisak lica indiciranih kao učesnici u oružanoj pobuni i organizaciji vezano za formaciju Z/B	25.04.2012.
O-III-56	Spisak lica koja su učestvovala u napadu na Prijedor, ali se ne zna u kojoj grupi	25.04.2012.
O-III-57	Spisak lica koja su učestvovala u napadu na grad Prijedor	25.04.2012.
O-III-58	Spisak – “za prijavu”- napadači na tenk u Kamičanima	25.04.2012.

(c) Dokazi optuženog Topola Branka

O-IV-1	Dopis SJB Prijedor CSB Banja Luka broj 11-12-2138 od 19.07.1992. godine	24.11.2011.
O-IV-2	Akt SJB Prijedor broj 11-12-460/92 od 28.05.1992. godine	24.11.2011.
O-IV-3	Dopis SJB Prijedor broj 11-12-2136 od 18.07.1992. godine	24.11.2011.
O-IV-4	Dopis SJB Prijedor broj 11-12-2267 od 14.09.1992. godine	24.11.2011.
O-IV-5	Dopis SJB Prijedor broj 11-12-2344 od 13.10.1992. godine	24.11.2011.
O-IV-6	Depeša broj 11-12-668 od 11.09.1992. godine	24.11.2011.
O-IV-7	Borbeni izvještaj Komande Prvog krajiškog korpusa broj 44-1/314 od 22.08.1992. godine	24.11.2011.
O-IV-8	Borbeni izvještaj Komande Prvog krajiškog korpusa broj 44-1/315 od 22.08.1992. godine	24.11.2011.
O-IV-9	Komanda 22. Ipb broj 43/4 od 21.08.1992. godine	24.11.2011.
O-IV-10	Dopis CSB Banja Luka broj 11-1/02-02-370 od 07.10.1992. godine	24.11.2011.
O-IV-11	Izvještaj o radu Crvenog krsta Prijedor od 05.05.-30.09.1992. godine	24.11.2011.
O-IV-12	Službena zabilješka CSB SNB Banja Luka od 26.02.1993. godine	24.11.2011.
O-IV-13	Izvještaj o radu pozadinske baze u Čirkin Polju broj 157/92 od 16.09.1992. godine	24.11.2011.

(d) Dokazi optuženog Ljepoje Marinka

O-V-1	Potvrda broj 6-5/1909 od 15.08.1996. godine, VP Prijedor, za svjedoka Krejić Savu	18.04.2012.
-------	---	-------------